

T.C
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA KUTLU'NUN HİKÂYELERİNDE
ŞAHİS KADROSU

ENGİN ŞAHİN

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. RIZA BAĞCI

MANİSA
2008

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı : ŞAHİN

Adı : Engin

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe: Mustafa KUTLU'nun Hikâyelerinde Şahıs Kadrosu

Yabancı Dil: Mustafa KUTLU's Tales Person Frame

TEZİN TÜRÜ

Yüksek Lisans

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Celal Bayar Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Fakülte : Fen-Edebiyat Fakültesi

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

İSBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı Adı : BAĞCI Rıza

Ünvanı : Yrd. Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe   TEZİN SAYFA SAYISI: 228

TEZİN KONUSU

Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Şahıs Kadrosu

ANAHTAR KELİMELER

1. Mustafa KUTLU

2. Şahıs Kadrosu

3. Kişilik

4. Tipler

1. Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir.

YAZARIN İMZASI:

...../...../2008

ÖZET

Mustafa KUTLU'nun hikâyelerinde şahıs kadrosu konulu tezimizde Cumhuriyet döneminin tanınmış hikâyecilerinden olan Mustafa KUTLU'nun sanatçı kişiliğini ortaya koymak, hikâyelerindeki şahıs kadrosu ile Türk toplumunu meydana getiren bireyler arasındaki benzerlikleri belirlemeyi, Türk insanının Mustafa KUTLU'nun hikâyelerine nasıl, ne şekilde, hangi özellikleriyle yansıtıldığını tespit etmeyi amaçladık.

Çağdaş hikâyecilere göre, içinde yaşadıkları toplumun, çeşitli yönleriyle sanat eserine yansımaları çok önemlidir. Onlar topluma adeta bir ayna tutarak, onu bütün yönleriyle eserlerinde yansıtmaya çalışırlar. Mustafa KUTLU da hikâyelerinde Türk toplumunu çeşitli kesimleriyle tanıtmaya büyük bir önem verir. Bunun akademik bir çalışmayla ortaya konulması, modern Türk hikâyeciliğinin gelişim çizgisinin ortaya konulması açısından son derece önemlidir.

Cumhuriyet dönemi Türk hikâyesinin gelişiminin ortaya konulması, tek tek bu dönemin hikâyecilerinin incelenmesine bağlı olduğundan, Mustafa KUTLU ile ilgili yapılan bu çalışmayla Cumhuriyet dönemi Türk hikâyesinin gelişim çizgisinin ortaya konulmasına önemli bir katkıda bulunulacaktır.

Tez beş bölümden oluşmuştur: 1. Modern Türk Hikâyeciliğinin Gelişimi. 2. Mustafa KUTLU'nun Hayatı ve Sanatı. 3. Mustafa KUTLU'nun Hikâyeleri. 4. Mustafa KUTLU'nun Hikâyelerindeki Şahıs Kadrosu. 5. Sonuç.

SUMMARY

In our character list themed thesis, we aimed to present the artistic character of Mustafa KUTLU who was one of the well known narrators of the republic period. We intended to determine the similarities between the character list and the individuals who forms the Turkish society and to specify how, wherein, which features the Turkish were shown in Mustafa KUTLU's stories.

According to the contemporary story tellers, the reflection of the society they live in, is important for its various aspects in their literary Works. They nearly try to reflect the society in every aspects of it. Mustafa KUTLU gives importance to introduce the Turkish society with its various ranks, too. So putting forward this emphasis with an academic study is extremely important to the progress line of the modern Turkish narration.

As we put forward the progress of the Republic period Turkish narration, it depends upon the study of the narrators of this period one by one. So we are going to make a contribution by putting forward the progress of the Republic period Turkish narration with this study.

The thesis is formed in five parts. Part 1. The progress of Modern Turkish narration. Part 2. Mustafa Kutlu's Life and art. Part 3. Mustafa Kutlu's Stories. Part 4. The character list in stories of Mustafa Kutlu. Part 5. Conclusion.

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Mustafa KUTLU’nun Hikâyelerinde Şahıs Kadrosu” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığı ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğuna, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2008

Engin ŞAHİN

TUTANAK

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ...../...../200.. ve ...../..... Sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliğinin ..... maddesine göre Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Programı Yüksek Lisans Öğrencisi Engin ŞAHİN'in "Mustafa KUTLU'nun Hikâyelerinde Şahıs Kadrosu" konulu tezi incelenmiş ve adayın ...../...../200. tarihinde saat ..... 'da jüri önünde tez savunması alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarında jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin .....olduğuna oy .....ile karar verildi.

ÖNSÖZ

Yeni Türk edebiyatıyla birlikte ortaya çıkan Batılı anlamda hikâye türü, eski Türk edebiyatındaki mensur ya da manzum hikâyelerin veya halk edebiyatı içinde oluşan halk hikâyelerinin geliştirilmiş bir şekli değildir. Türkiye’de modern hikâye geleneği Tanzimat’la birlikte oluşmaya başlamıştır. Batılı yazarların eserleri okunmuş ve dilimize çevrilmiştir. Bu eserleri örnek alan yazarlarımız geleneksel hikâye anlayışımız dışında büyük çoğunlukla Batılı tarzdaki hikâye normlarına uygun eserler yazmışlardır.

Türk hikâyesinin tarihî gelişimini ortaya koymak, Türk toplumunun düşünce, duyuş, hayata bakış ve onu değerlendirişini idrak etmek açısından çok önemlidir. Bu da ancak verilen eserlerin ilmî açıdan incelenmesiyle mümkündür.

Mustafa KUTLU, yazı hayatına 1960’lı yılların sonunda atılmıştır. Günümüze kadar on altı hikâye kitabı yayımlayan Mustafa KUTLU, ününü her yayımladığı kitabıyla daha da arttırmış, geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır.

Bir hikâye değişik açılardan incelenebilir. Bunun başında hiç kuşkusuz kişiler gelir. Modern hikâyede önemli olan vaka değil, daha çok kişidir. Hikâyedeki kişiler başarılı anlatılmışsa, kişiler orijinal, canlı, gerçekçi ise, fizikî ve ruhsal açıdan iyi tasvir edilmişlerse hikâyeci burada başarılı olmuş demektir. Her hikâyeci çoğu zaman aynı olayları ve aynı kahramanları seçer. Bunları birbirinden ayıran en temel unsur hikâyecinin üslubudur. Üslup sahibi olan hikâyeciler diğerlerinden ayrılırlar. İşte, Mustafa KUTLU kendine has üslubu olan hikâyecilerdendir. O Türk insanını iyi tanıyan, yazdığı hikâyelerle Türk insanının yaşayışını, sorunlarını, duygularını, mutluluklarını, hüznlerini, umutlarını, hayallerini; sınıf, yaş, cinsiyet, şehirli-köylü, zengin-fakir, ırk ayrımı yapmadan bir kuyumcu titizliğiyle anlatan bir hikâyecimizdir. Onun hikâyelerinin merkezinde insan vardır.

Bir yazar üzerinde mukayeseli şahıs araştırması, ancak kendinden önceki ve sonraki yazarların eserleri incelendiği zaman ilmî bir değer kazanır. O bakımdan biz, Mustafa KUTLU’nun kendi şahıslar dünyası içinde kalmayı ve bu şahısları ayrıntılı bir

şekilde araştırmayı tercih ettik. Bu çalışmamızı yaparken ilk hikâyeden son hikâyeye doğru kronolojik bir sıra takip ettik ve şahısların karakteristik özellikleri daha iyi anlaşılсын diye “Hikâyelerin Özellikleri” başlığı altında hikâyelerin biçim ve içerik özellikleriyle ilgili bilgi verdikten sonra, her hikâyeyi şahısları tanıtmadan önce kısaca özetledik. Böylelikle hikâyeleri hiç okumayan kişiler dahi şahısları yerli yerine oturtabilecek onlar hakkında daha sağlıklı fikirler yürütebileceklerdir.

Mustafa KUTLU, kimi hikâyelerinde şahısların özelliklerini doğrudan verirken bazı hikâyelerinde vaka içerisinde yaptığı davranışlardan, konuşmalardan yola çıkarak sezdirmeye çalışmıştır. Biz bu çalışmamızda “tasvirî tahlil”e önem verdik. Şahıslarla ilgili verilen bilgileri, en ince ayrıntısına kadar inceleyerek onların özelliklerini ortaya koymak bakımından titizlikle inceledik.

Çalışmamızda hikâyelerin önemli kahramanları diyebileceğimiz varlığına mutlak ihtiyaç duyulan ve daha teferruatlı anlatılan şahısların incelenmesine öncelik verilmiştir. Çünkü bu şahıslar hikâyenin omurgasını oluşturan kişilerdir. İkinci ve üçüncü derecede olan kişiler, önemli kahramanların etrafında anlam kazanırlar. Bununla birlikte önemli kahramanların hikâye içerisindeki konumunun daha iyi tespit edilebilmesi için ikinci ve üçüncü derecedeki kişiler üzerinde de durulmuştur.

Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Modern Türk hikâyeciliğinin gelişimi; ikinci bölümde Mustafa Kutlu’nun hayatı ve sanatı; üçüncü bölümde Mustafa KUTLU’nun hikâyeleri; dördüncü bölümde Mustafa Kutlu’nun hikâyelerinde şahıs kadrosu; beşinci bölümde sonuç kısmı yer almaktadır.

Çalışmalarım boyunca karşılaştığım problemleri çözmeye bana yardım eden, yol gösteren, ışık tutan hocam Yrd. Doç. Dr. Rıza BAĞCI’ya, Yüksek Lisans yapmam konusunda beni teşvik eden babama ve aileme teşekkür ederim.

Engin ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
İÇİNDEKİLER	3
KISALTMALAR	5
I. BÖLÜM	6
Modern Türk Hikâyeciliğinin Doğuşu ve Gelişimi	6
II. BÖLÜM	10
A. Mustafa Kutlu'nun Hayatı	10
B. Sanatı ve Fikirleri	11
III. BÖLÜM	16
Mustafa KUTLU'nun Hikâyeleri	16
IV. BÖLÜM	18
Mustafa KUTLU'nun Hikâyelerinde Şahıs Kadrosu	18
1. Ortadaki Adam	19
2. Gönül İşi	32
3. Yokuşa Akan Sular	45
4. Yoksulluk İçimizde	56
5. Ya Tahammül Ya Sefer	66
6. Bu Böyledir	77
7. Sır	84
8. Arkakapak Yazıları	94
9. Hüzün ve Tesadüf	103
10. Uzun Hikâye	115
11. Beyhude Ömrüm	131
12. Mavi Kuş	145
13. Tufandan Önce	160
14. Rüzgârlı Pazar	176

15. Chef	188
16. Menekşeli Mektup	204
V. BÖLÜM	215
Sonuç	215
BİBLİYOGRAFYA	226
A. Mustafa Kutlu'nun Eserleri	226
B. Faydalanan Kaynaklar	227

KISALTMALAR

- a.g.y. adı geçen yayın
bkz. Bakınız.
C. cilt
ev. Çeviri.
KB Kültür Bakanlığı.
MEB Milli Eğitim Bakanlığı.
Neşr. Neşriyat
s. sayfa
y.a.g.y yukarıda adı geçen yayın
Yay. Yayınları.

I. BÖLÜM

MODERN TÜRK HİKÂyecİLİĞİNİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ: Divan edebiyatındaki mesnevileri, halk edebiyatındaki halk hikâyelerini, meddah hikâyelerini, dini hikâyeleri geleneksel hikâyeciliğimiz içinde değerlendirirsek Avrupaî tarzda hikâye türü, bize Tanzimat edebiyatıyla birlikte girmiştir.¹

Hikâye, eski Türk edebiyatında şiir gibi çok rağbet gören, üzerinde derin çalışmalar yapılan bir tür değildir. Hikâye bu dönemde dinleyenlere ahlaki öğütler vermek, kıssadan hisse çıkarmalarını sağlamak amacıyla kullanılan bir vasıta olarak görülmüştür.²

Halk hikâyeleri 15. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan âşıklar tarafından köy köy, kasaba kasaba dolaşarak anlatılan halkın bedîi ihtiyacını karşılayan bir türdür. Halk hikâyelerinde destan ve masallara göre olağanüstülük biraz daha azalmıştır. Bu hikâyelerde amaç halka güzel vakit geçirtmek ve ahlaki değerleri hatırlatmaktır. Bu hikâyelerde olay birinci derecede önemli unsurdur. Fakat kişilerin ruhsal durumları, duyguları, düşünceleri, iç çatışmaları üzerinde durulmaz. Halk hikâyelerinde ayrıca zaman, mekân gibi dış dünyayla ilgili doğrulara uyma zorunluluğu da yoktur. Modern hikâyede ise olayların geçtiği zaman, takvime bağlı bir zamandır. Mekân da gerçek bir mekândır. Kişiler bu gerçeklik içinde ele alınır. Onların duygularına, hayallerine, düşüncelerine, iç çatışmalarına sıkça yer verilir. Kişilere olağanüstülük yüklenemez.³

Tanzimat devrinin ilk döneminde yayımlanan hikâyelere baktığımızda bunların divan edebiyatı hikâyeciliğinden de, halk edebiyatı hikâyeciliğinden de çok farklı olduklarını görürüz. Ne onların devamıdır ne de onların geliştirilmiş şeklidir. Tamamen Fransız hikâyecileri örnek alınarak ortaya konmuş çalışmalardır.⁴

---

¹ KUDRET Cevdet, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, 5. baskı, İnkilap Kitabevi, İstanbul, 1987 s.11

² ÇETİN Nurullah, Roman Çözümleme Yöntemi, Öncü Basımevi, Ankara 1983 s.35

³ y.a.g.y s.38-43

⁴ AKYÜZ Kenan, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, İnkılap Kitabevi, İstanbul, s.69

Türk hikâyeciliğinin Batılı anlamdaki ilk temsilcilerinden biri Ahmet Mithat Efendi'dir. Letaif-i Rivayat adlı eserini bir dizi halinde yayımlarken Fransız eserlerinden yararlanır. Hatta hikâyelerinin vakasını bile bu Fransız hikâyelerinden almaktadır.⁵ Geleneksel hikâyeciliğimiz kendini geliştirme, yenileme gayreti içinde olmadığı için, var olan kalıplarını zorlamadığından günümüze kadar gelememiştir.⁶

Samipaşazade Sezai Küçük Şeyler adlı hikâye kitabıyla modern anlamda ilk hikâye örneklerini verir. Onun eserlerinde artık olağanüstü güçler yoktur.⁷

Türk hikâyecisi 1880'den sonra çeviri eserlerle birlikte birçok yabancı hikâyeciyi tanıma fırsatı bulmuştur. Nabizade Nazım'ı bu dönemin hikâye türünü en çok kavramış yazarı olarak görebiliriz.⁸

Servet-i Fünûn döneminde ortaya konan hikâyelere baktığımızda sadece şekil olarak değil aynı zamanda hayat tarzında da Batı'ya benzediğimizi görebiliriz.⁹ Bu dönemin hikâye alanındaki en yetkin kişisi şüphesiz Halit Ziya Uşaklıgil'dir.¹⁰ Halit Ziya hikâyelerinde romanlarına nazaran biraz daha sade bir dil kullanmıştır. Servet-i Fünun edebiyatında hikâye türünü Halit Ziya tek başına omuzlamıştır diyebiliriz. O dönemin yaşantısını hikâyelerinde vermeye çalışmıştır. Halit Ziya'nın hikâyelerindeki tipleri İstanbul'da dolaşırken görmek mümkündür.

Fecr-i Âtî döneminde silik bir hikâyecilik göze çarpar. Dönemin baskıcı tutumu, yazarların daha tam olarak hikâye türüyle neyi anlatacaklarını bilmemeleri, halkın hikâyelerde boş inançlara alışması, dönemin yazarlarını duraksatmıştır. Bu dönemin yazarlarının en önemli özelliği bir edebi türün doğması için uğraşmalarıdır. Hüseyin Rahmi İstanbul'un kenar semtlerini, buralarda yaşayan insanları, onların sorunlarını ele almıştır.

⁵ y.a.g.y. s.69

⁶ İLERİ Selim, Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri, Türk Dili dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Sayı 286, Ankara, 1975, s.4

⁷ y. a.g.y. s. 4

⁸ y.a.g.y. s. 4

⁹ BANARLI Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yayınları, İstanbul, 2001, C. II, s. 1021
¹⁰ İLERİ, Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri, s. 6

Millî Edebiyat döneminin ve Türk edebiyatının yetiştirmiş olduğu olay tarzı hikâyenin en önemli temsilcisi Ömer Seyfettin'dir. Osmanlı'nın son dönemlerinde aydınımız devletin içine düştüğü bunalımdan nasibini almıştır. Birçok düşünce arasında gidip gelmiştir. Bu dönemde Türkçülük fikri Ömer Seyfettin'i doğurur. Ömer Seyfettin, Genç Kalemler dergisinde Yeni Lisan hareketini başlatmış ve bunu hikâyelerinde en başarılı şekilde uygulamıştır. Ömer Seyfettin, Balkanlar'da askerlik yaptığı yıllarda Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu yakından görmüş ve bunu hikâyelerine yansıtmıştır. Bu yönüyle Ömer Seyfettin çağını anlatmıştır diyebiliriz.¹¹

Yakup Kadri'de Türk hikâyeciliği sağlam temeller üzerine oturur. Yakup Kadri savaşı irdelemiştir. Halide Edip Kurtuluş Savaşı yıllarını anlatır. Eserleri gel-gitlerle doludur. Geçiş döneminin özelliklerini yansıtır. Reşat Nuri bu milletin insanını, onun özelliklerini anlatmıştır. Refik Halit Memleket Hikâyeleri'nde saf, duru bir Türkçe kullanır.

Cumhuriyet dönemi eski bir düzenden yeni bir düzene geçiştir. Hemen hemen toplumun bütün kurumlarında bir değişim olmuştur. Bu değişim sanatın bütün dallarına yansıdığı gibi hikâyeye de yansımıştır. Hikâye türü bu dönemde topluma tutulan bir ayna gibidir adeta. Cumhuriyet döneminin en başarılı hikâyecilerinden biri Memduh Şevket Esendal'dır. Esendal, çağını başarıyla anlatmasını bilmiştir.¹² Memduh Şevket Esendal Türk hikâyeciliğine olaysızlığı ve yalınlığı getirmiştir.¹³ Halikarnas Balıkcısı denizden geçimini sağlayan insanların hayatlarını anlatmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar insanın içsel benliğinde yaşadıklarını anlatır. Sabahattin Ali hikâyelerinde ülkeyi ekonomik yapı içinde anlatmayı dener. Ülke gerçeklerini her şeye rağmen anlatma kararlısındadır. Anadolu insanını kucaklar, ikiyüzlü aydınları, zenginleri yerer.

---

¹¹ y.a.g.y. s. 9

¹² y.a.g.y. s. 12

¹³ BİNYAZAR Adnan, Sait Faik Üzerine Bir Deneme, Türk Dili dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Sayı 286, Ankara, 1975, s.96

Sait Faik dünyaya bakışını anlatırken kişisel bir anlatımı seçmiştir. Memduh Şevket’le başlayan durum hikâyeciliği onda zirveye çıkmıştır. Sait Faik’te dil bütün doğallığıyla gözler önüne serilmiştir. Sait Faik insanlığın tüm çelişkilerini, ruhsal problemlerini eserlerinde başarıyla yansıtmıştır. Eserlerinde hep kendisinden, çevresinden bir şeyler anlatmıştır.¹⁴

1950’lerden sonraki yıllarda hikâyeciler İkinci Dünya Savaşı’nın çalkantılarını derinden hissetmiş ve bunları hikâyelerinde yansıtmışlardır. Kemal Tahir, Yaşar Kemal, Cevdet Kudret, Samim Kocagöz bunlar arasındadır. Köy insanın sorunları, işçi ailelerinin sorunları, ekmek kavgası, işsizlik gibi konuları irdelemişlerdir. Tarık Buğra, Oktay Akbal, Ziya Osman Saba, Haldun Taner hikâyelerinde kendi duyarlılıklarını dile getirmişlerdir.

1960–1970 yılları arasında verilen hikâyelerde toplum ve iş hayatındaki kadının sorunları, yine köyden kente göçenlerin hayatları, Almanya’ya göç edenlerin geride bıraktıkları gurbet hikâyeleri, devlet yönetimindeki bazı idarecilerin dirayetsizlikleri, torpil, adam kayırma gibi konular ele alınmıştır.¹⁵

Günümüz hikâyecileri de genel olarak insanın toplumdaki yerini sorgulama, birey olarak kazanımları, aile kurumunun önemi, gençliğin sorunları, geçim sıkıntısı, işçi sorunları, taşradan çıkmış insanların şehirde verdikleri var olma çabaları, Batılılaşma, çağdaşlaşma, kültürel değişim, savaşlar, küreselleşme, modern insanın yalnızlığı, cinsellik, aydın problemi gibi konuları eserlerinde işlemektedirler.

Modern Türk hikâyeciliğinin tarihi gelişimini ortaya koymak için mutlaka eserlerden hareket edilmelidir. Bu bize ilmî doğruluk kazandırır. Modern Türk hikâyeciliğinde verilen eserlere baktığımızda özellikle Cumhuriyet’ten sonra dönemini, insanın ruh halini, toplumun sorunlarını anlatan hikâyelerin yazıldığını, insanın daha ön planda tutulduğunu görüyoruz. İnsanın ve toplumun sorunları hikâyelere aksettirilmeye çalışılmıştır. Batılı anlamda Türk hikâyeciliği birçok değerli hikâyeci yetiştirmiş ve orijinal eserler ortaya koymuştur.

---

¹⁴ y.a.g.y. s. 98

¹⁵ ÖNERTOY Olcay, Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1984, s. 217-324

II. BÖLÜM

A. MUSTAFA KUTLU'NUN HAYATI: Erzincan'ın Iliç ilçesine bağlı Kuruçay nahiyesinde 6 Mart 1947 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Nahiye Müdürü Nurettin Bey'dir. Annesinin adı Sulhiye'dir. Mustafa Kutlu, babasının işi dolayısıyla yedi yaşına kadar sık sık yer değiştirmiştir.¹ İlk, orta ve lise tahsilini Erzincan'da yapmıştır. 1968 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olmuştur.²

Mustafa Kutlu, bir röportajında ailesinin Erzincanlı ve ilmiye sınıfından olduğunu söyler. Köylü değildir. Dedeleri küçük ya da büyük memuriyetlerde bulunmuşlardır. Babaannesi ve annesi birer Osmanlı hanımefendisidir. Babasını on iki yaşındayken kaybetmiştir. Mustafa Kutlu, beş altı yaşlarındayken babasının görevi dolayısıyla Erzincan'ın Kemah ilçesine bağlı bir nahiyede bulunmuştur. Bu nahiye Cebesoy İstasyonu'na çok yakındır. Burada geçirdiği günler eserlerine çokça yansımıştır.³

Erzurum Atatürk Üniversitesinde yeni bir dünyayla karşılaşır. Hocaları **Orhan Okay, Kaya Bilgegil, Niyazi Akı, Selahattin Olcay** onun fikir dünyasının şekillenmesine yardımcı olurlar. Bu yıllarda **Hareket** dergisinin sahibi **Ezel Elverdi** ile tanışır. Hareket dergisine resimlerini ve hikâyelerini gönderir. İlk hikâyesi olan “**O**” 29 Mayıs 1968'de yayımlanır. 1969'da Sevgi Hanım ile evlenir. Bu evlilikten biri kız biri erkek olmak üzere iki çocukları olmuştur. Evlendikten sonra öğretmenlik yapmaya başlar. İlk tayini Tunceli Lisesi'ne çıkar. Burada dört yıl çalışır. İstanbul'da Vefa Lisesi'nde de iki yıl çalıştıktan sonra 1974 yılında öğretmenlik mesleğinden istifa eder. Yayın hayatına atılır. “Fikir ve Sanatta Hareket” dergisinde yazdığı hikâyelerle(1968) sanat hayatına atılan Kutlu, bu derginin bir dönem Yazı İşleri Müdürlüğü'nü yaptığı gibi(1979–82), yazı ve hikâyelerinin çoğunu bu dergide yayımlar. Erzurum'da çıkan “**Adımlar**” dergisinin yayımına katılır. Ayrıca “**Hisar, Türk Edebiyatı, Düşünce, Yönelişler**” gibi dergilerde yazar.⁴

¹ AYVAZOĞLU Beşir, Deferimde Kırk Suret, 1. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1996, s.164.

² Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Mustafa Kutlu maddesi C. 6, İstanbul, 1986, Dergâh Yay. s.19.

³ YAZICI İlbilge Hatun, Mustafa Kutlu'nun hayatı, Hikâyelerinin Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2002, s.136

⁴ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Mustafa Kutlu maddesi, s.19

1980'lerde bir dönem sinemaya yönelir ve senaryolar yazar. Yazdığı senaryolar film, dizi ve belgesel olarak çekilir: Yusufçuk, Bir Kitabın Hikâyesi, Kurtar Beni, Kapıları Açmak.

Dergiciliğe uzun bir ara verdikten sonra 1990 yılında **Dergâh**'ı çıkartarak dergiciliğe dönüş yapar. Bu derginin yönetimini de yapmaktadır. **Zaman** gazetesinde 1986 yılından itibaren şehir yazıları yayımlanır. Sonra bu yazılarını **Şehir Mektupları** adı altında kitaplaştırır. Şimdi de **Yeni Şafak** gazetesinde kültür-edebiyat ve spor yazıları yazmaktadır.

B. SANATI VE FİKİRLERİ: Mustafa Kutlu hikâyelerinde halini arz ettiğini söyler. Görüp gözlediklerini yazar. Amacı bir şekilde Yaradan'a yalvarmaktır. Hikâyelerinde kendi hayatını anlatmaz. Eserlerinde toplumu ve onun meselelerini anlatır. Ferdî olanla içtimaî olanı ayırt etmez. Çünkü bunları bir bütün olarak görür.⁵

Hareket dergisi Mustafa Kutlu için gerçek bir mektep olmuştur. Hareket dergisi, **Nurettin Topçu** ve çevresinin fikirlerini yansıtan bir dergidir. Mustafa Kutlu, bu sanat ve fikir çevresinde Müslüman kalarak da seviyeli edebiyat yapılabileceğini öğrenmiştir.⁶

Mustafa Kutlu, hikâyelerini bir çırpıda yazar. Yazdıklarını düzeltmek için bir daha geri dönmez. Onları bozacağından korkar. Adeta trans haline girer yazı yazarken. Hikâyelerinin adına ve ilk cümlesine çok önem verir. Yazmak onun için bir işkence değil tam tersi mutluluk kaynağıdır. Nasıl yazıyorum, sorusuna şu şekilde cevap verir: "Nasıl yazıyorum? Yakışık almayacak belki ama şairlere benzer şekilde. Cilt cilt kitap yerine bir mısra-ı bercestenin daha dokunaklı olduğuna inanırım. Dolayısıyla mümkün olan en kısa metni yazmak isterim. Hikâye bu sebeple beni çekiyor. Şiirin maverasına ulaşmasa dahi yoğunlaşmış bir söz yumağı. Yazdığımı bir kere daha yazmam. Yayımlanan hikâyelerimin %95'i ilk yazıldıkları biçimdedir. Yazılı metnin üzerinde çalışmak çok ağır gelir bana. Bozacağımdan korkarım."⁷

⁵ Hece Dergisi, Öykü Soruşturması, Mustafa Kutlu maddesi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Sayı 46-47, Ekim-Kasım 2000, s.370.

⁶ AYVAZOĞLU, Defterimde Kırk Suret, s.164.

⁷ Hece Dergisi, Öykü Soruşturması, Mustafa Kutlu Maddesi, s.370.

Mustafa Kutlu'yla Türk hikâyeciliği mektepten memlekete dönüyor. Mustafa Kutlu, “**Yoksulluk İçimizde**” adlı hikâyesiyle Türk hikâyeciliğini Batı'nın yabancı ufuklarından alıp asıl olması gereken yere getiriyor.⁸

Mustafa Kutlu orijinal bir üslup yakalamıştır. Klasik anlatının dışına çıkarak kronolojik zaman yerine parçalanmış zaman, parçalanmış mekân, parçalanmış hayatlar şeklinde hikâyeyi vücuda getiriyor. Bu parçalama hikâyelere trajik bir hava yüklüyor. Bu anlatım tarzıyla Kutlu, Türk edebiyatına orijinal bir biçim veriyor.⁹

Mustafa Kutlu bize has olanı yakalamak sevdasıdır. Dışımızdan çok içimize yönelmek için tasavvufî metinlerin peşinde koşmaktadır. Kıssa geleneğinden yola çıkarak modern ifadeyi aramaktadır. Ona göre içimizde olup bitenler dışımızda olup bitenlerden daha önemlidir.¹⁰

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde devrik cümlelere sıklıkla rastlıyoruz. Sıfatları ve fiilleri de fazlasıyla kullanıyor. Hikâyelerinin dili günlük, yaşayan, herkesin anlayabileceği bir dildir. Bu bir basitlik değil, bir sehli mümteni örneğidir.¹¹

Tasavvuftan ciddi anlamda yararlanma yoluna gider. Amacı geçmişi taklit etmek değil; onu yeni remizlerle günümüz insanına aktarabilmektir. Bunu yaparken bugünün insanına bugünün diliyle seslenir.¹²

Beşir Ayvazoğlu Mustafa Kutlu'yu **İslam Estetiği ve İnsan** adlı eserinde yeni bir dil arayan hikâyeci olarak tanımlar. Onu Hareket ekolünden gelen bir yazar olarak niteler. Ona göre Mustafa Kutlu'nun verdiği ilk eserlerde Nurettin Topçu'nun tesiri vardır. İlk iki hikâye kitabında daha çok köy ve kasaba insanının hayatını ele alan Kutlu, **Yokuşa Akan Sular**'la birlikte sanayileşmenin ortaya çıkardığı problemleri işlemeye başlar.¹³

⁸ AKTAŞ Şerif, “Hikâyeciliğimizde Yeni Bir Tarz”, Türk Edebiyatı, Sayı 124, Şubat, 1984, s.74.

⁹ KAPLAN Mehmet, “Ya Tahammül Ya Sefer”, Türk Edebiyatı, Sayı 125, Mart 1984, s.76.

¹⁰ KABAKLI Belkis, “Ya Tahammül Ya Sefer, Bize Has Bir Hikâye...” , Türk Edebiyatı, Sayı 122, Aralık 1983, s.17.

¹¹ KABAHASANOĞLU Vahap, “Yoksulluk İçimizde”, Türk Edebiyatı, Sayı 110, Aralık 1982, s.57.

¹² İBRAHİMHAKKIOĞLU Belkis, “Mustafa Kutlu ile Mülakat”, Türk Edebiyatı, Sayı 163, Kasım 1987, s.87.

¹³ AYVAZOĞLU Beşir, İslam Estetiği ve İnsan, Çağ Yay. İstanbul, 1989, s.379.

Mustafa Kutlu'nun bulmak istediği tasavvuf dili eski metinlerden çıkarılmış, kimsenin anlayamayacağı ağdalı bir dil değildir; onun bulmak istediği dil tasavvufu günümüz insanına aktarabilecek bir dildir.¹⁴ Mustafa Kutlu'nun üslubu teferruattan uzaktır. Samimi bir havası vardır. Basmakalıp ifadelere pek yer vermez. Deyimler ve atasözleri onun hikâyelerinin vazgeçilmezidir. Amacı mümkün olduğu kadar sözü azaltarak hikmetli ifadeyi yakalamaktır.¹⁵

Mustafa Kutlu'nun kahramanları yanı başından gelip geçtiğimiz farkına bile varmadığımız kişilerdir. Onların hayatlarını bize olduğu gibi anlatır. Amacı onlara acımamızı sağlamak değildir. Sadece onların da insan olduğunu fark ettirebilmektir. Kenara itilmiş insanlar, onun hikâyelerinin merkezindedir.¹⁶ Mustafa Kutlu, köyden kente göçen insanların hayatlarını duru bir Türkçeyle anlatır. Kır hayatı artık bu millet için birinci öncelik olmaktan çıkmıştır. Sanayileşmenin getirdiği ağır yük köylünün de omuzlarındadır artık.

Mustafa Kutlu, hikâyelerindeki kahramanlarının isimlerini onların karakteristik özelliklerine göre seçiyor. Yazar **Chef**'le birlikte serbest bir tarz benimsiyor.¹⁷ Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde canlı bir tabiat görürüz. O hemen hemen her hikâyesinde çiçek adlarını bir bir sayar. Adeta çiçek adlarını bilmeyenden hikâyeci olmaz der gibidir. Onun hikâyeleri bizim tabiata bakışımızı değiştirmiştir.

Yazarın hikâyeleri okunurken sanki hikâyeler okunmuyor da bize anlatılıyormuş gibi bir intiba uyanıyor. Bu da hikâyeye canlılık kazandırıyor. Yazar adeta hikâyeyi bize şekiller çizerek anlatıyor. Okuyucuyla sohbet eder gibi hikâyelerini oluşturuyor.¹⁸ Mustafa Kutlu Şark-İslam kültüründen beslenir. Hikâyelerinde **Kur'an-ı Kerim'e**, **Risale-i Kuşeyri'ye**, **Dede Korkut'a**, **Eşrefoğlu Rumi'ye** yer verir.¹⁹

¹⁴ y.a.g.y. s.386.

¹⁵ KABAKLI Ahmet, Mustafa Kutlu Maddesi, Türk Edebiyatı C. 5, İstanbul, 1987, s.584.

¹⁶ ÖZTÜRK Muhsin, "Sıradan İnsanların Sıra Dışı Öyküleri", AKSİYON, Sayı 512 s. 70

¹⁷ AKAGÜNDÜZ Ülkü Özel, "Mustafa Kutlu Chef'le Yeni Bir Yola Girdi", AKSİYON, Sayı 565, s.70

¹⁸ COŞKUN Sezai, Mustafa Kutlu'nun Hikâyeciliği Mavi Kuş'un Sırrı, Yağmur dergisi, sayı 26, s.40

¹⁹ TOSUN Necip, Türk Öykücülüğünde Mustafa Kutlu, Dergâh yay. İstanbul, 2004, 1. basım, s.21.

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde istasyonun büyük bir yeri vardır. Hemen hemen her hikâyesinde istasyondan, oradaki insanlardan bahseder. Kutlu istasyonu bir gözlem yeri olarak değerlendirir. Ayrılıkların, kavuşmaların yeridir istasyonlar.²⁰

Okuyucu-eser arasındaki etkileşim kaçınılmazdır. Kutlu da okuduğu yazarların bazılarında etkilenmiş ve bazı eserlerini oluştururken onların tarzlarından yararlanmışır. **Ömer Seyfettin, Sait Faik, Sabahattin Ali** etkilendiği yazarlardan bazılarıdır.²¹ Mustafa Kutlu, Sahahattin Ali'nin doğa tutkusunu, Sait Faik'in de samimi anlatım tarzını benimsemiştir.²²

Mustafa Kutlu'nun diğer yazarlardan etkilenmeleri ilk iki kitabında bariz olarak gözükürken daha sonraki kitaplarında bu etkilenme ortadan kalkmıştır. Kendi eserlerini miri malı olarak nitelendirir. Bu da kendini ne kadar güvendiğinin bir ispatıdır. “Dönem dönem **Orhan Kemal, Kemal Tahir, Refik Halit**'ten izler görürüz onun hikâyelerinde. **Umran Nazif Yiğiter, ilhan Tarus, Abdülhak Şinasi Hisar, Memduh Şevket Esenal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ziya Osman Saba ve Sevinç Çokum**, mutlaka Kutlu'nun sevdiği öykücülerdir. Bu yakınlaşmaları bir örtüşmüşlükten ziyade, öykülere yansıyan çeşitli tonlar olarak anlamak gerekir. Onun hikâyelerinde Tanpınar'dan zaman ve tarih bilinci, Abdülhak Şinasi Hisar'dan mekan bilinci, nostalji, Refik Halit'ten taşra sevgisi izlerini bulabiliriz.”²³

Sonuç olarak Mustafa Kutlu'nun en belirleyici özelliği şark hikâyeciliği geleneğini günümüzle bağdaştırabilmiş olmasıdır. Kutlu, kıssa geleneğine göre eserlerini vermiştir. İnsanımızın modernleşme sürecinde çektiği sıkıntıları bir ressamın duyarlılığıyla ve bir şairin titizliğiyle dile getirmiştir. Mustafa Kutlu adeta bir kıssa anlatıcısıdır. Eserlerinde hakikati savunur. Hiçbir kesimi suçlamaz. Ânı terennüm eder. Toplumuyla barışık bir yazardır. Onun hikâyelerini ailecek okuyabiliriz. İçinde müstehcenliğe yer yoktur. Herkesin kendine göre çıkaracağı bir ders mutlaka vardır.

---

²⁰ y.a.g.y., s. 73

²¹ y.a.g.y., s. 141

²² y.a.g.y., s. 142

²³ y.a.g.y., s. 143

Onun hikâyelerinden herkes birikimi, anlayışı ölçüsünde bir şeyler alır. Onun hikâyelerinin merkezinde insan vardır. İnsanı her yönüyle ele alır. Basmakalıplığa kaçmaz. Bu zamana kadar on altı hikâye kitabı yayımlanmıştır. Bu hikâyeleriyle Türk hikâyeciliğinde mümtaz bir mevkiye yerleşmiştir. O, duru Türkçesiyle, kendine has ve daima kendini yenileyen üslubuyla Türk hikâyeciliğinin en önemli isimlerinden biridir

III. BÖLÜM

MUSTAFA KUTLU'NUN YAYIMLANMIŞ HİKÂYELERİ

1. Ortadaki Adam–1970
2. Gönül İşi–1974
3. Yokuşa Akan Sular–1979
4. Yoksulluk İçimizde–1981
5. Ya Tahammül Ya Sefer–1983
6. Bu Böyledir–1987
7. Sır–1990
8. Arkakapak Yazıları–1995
9. Hüzün ve Tesadüf–1999
10. Uzun Hikâye–2000
11. Beyhude Ömrüm–2001
12. Mavi Kuş–2002
13. Tufandan Önce–2003
14. Rüzgârlı Pazar–2004
15. Chef–2005
16. Menekşeli Mektup–2006

Mustafa Kutlu'nun ilk hikâye kitabı Ortadaki Adam'dır. Mustafa Kutlu'nun yaklaşık kırk yıllık bir hikâyecilik hayatı vardır. Kendini hep hikâyeci olarak niteler. Mustafa Kutlu, hikâyelerini yayımlamakta zorluk çekmemiştir. Hareket dergisinde başlayan yolculuğu Dergâh dergisiyle devam etmektedir.

İlk iki hikâye kitabını zayıf bulduğu için bir daha basmaz. Onları hoş birer anı olarak görür.

Dördüncü hikâye kitabı olan “Yoksulluk İçimizde”yle kendi üslubunu yakaladığını, hikâyeciliğinin olgunlaştığını belirtir. Tasavvufî düşünceleri insanların anlayamayacağı remizlerle değil, günlük konuşma diliyle vermeye çalışmıştır. Bunda da başarılı olmuştur. Yazar Chef’le birlikte serbest diyebileceğimiz bir yazı biçimini tercih etmiştir. Hikâyelerindeki kurgu açısından teoriden uzak kalarak serbest yazmak arzusundadır.

Mustafa Kutlu'ya göre yazar eserini yazarak aslî görevini yerine getirmiş demektir. Bir zümrenin savunuculuğunu yapmaz. Olanı anlatır. Türk toplumunun gerçek

değerlerine yönelir. Eserlerinin dil, üslûp ve muhtevası son derece tabîdir. Kutlu, kendi insanını anlatır. Toplumun hangi kesiminden olursa olsun herkese sevgiyle yaklaşır. Sokak çocukları, seyyar satıcılar, ayakkabı boyacıları, mendil satan çocuklar, alkolikler, deliler, meczuplar onun hikâyelerinde “Ben de bu toplumun bir ferdiyim, ben de insanım, benim de duygularım, hayallerim, aşklarım, arzularım var.” diye bağırır.

Mustafa Kutlu güzel Türkçesi, kendine has üslubu, meydana getirdiği karakterleri, tipleri ile Türk hikâyeciliğinde önemli bir yere sahiptir.

IV. BÖLÜM

MUSTAFA KUTLU'NUN

HİKÂYELERİNDE ŞAHİS

KADROSU

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun ilk hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Nisan 1970'te yapılmıştır. Hareket Yayınlarından çıkmıştır. Mustafa Kutlu, bu kitapta on sekiz hikâyesine yer vermiştir. Hikâyeler birbirinden bağımsızdır. Sadece “Ortak Adam” hikâyesiyle “Ardından” hikâyesi birbiriyle ilişkili hikâyelerdir. Bu hikâye kitabının tanıtımında Mustafa Kutlu, Anadolu yazarlar zincirinin bir halkası olarak gösterilmektedir. İçerik bakımından hikâyeler sıradan insanların başından geçen olayları, onların yalnızlıkları, hayalleri, sokakta deli deyip geçtiğimiz insanların asıl hayat maceralarını kapsamaktadır. Eser 152 sayfadan oluşmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a. İBRİKÇİ: Her şeyin olmadığı zanaatkarlık döneminde ıbrıkçılık diye bir meslek vardı. Erzincan'da bu mesleği en iyi şekilde icra edenlerden biri de İbrıkçı Haşim'dir. Haşim, büyük depremden önce faytonculukla uğraşmış. Bir gün içkili bir vaktinde arabadan düşünce ayağından ve kaburgalarından yaralanmış. Bundan sonra ıbrıkçılığa başlamış. Hayatından memnundur. Sabah erkenden kalkar ıbrıkları doldurur, mekânı çırağı Mahmut'a teslim ettikten sonra sabah namazına yetişir. İşinin erbabıdır. Hangi müşteriye nasıl davranılacağını iyi bilir. Yıllar sonra anlatıcının yolu yine memleketine düşer. Sıkışmıştır. Belediyenin helâsına koşar. Orada Haşim Ağa'yı görür. Onunla sohbet eder. Herkes gibi Haşim Ağa da terfi etmiştir. Memur olmuştur. Ayda yüz yirmi liraya çalışmaktadır.

b. DERNEK: Caminin banisi ve camiye yaşatma derneği başkanı olan Hacı Bekir Efendi ile Kur'an kursu hocaları arasında bir tartışma başlar. Bekir Efendi camiye kendinden habersiz bir şeyler alındığı için kızgındır. Çünkü yapılan masrafları ödeyen odur. Herkes Hacı Bekir'i yatıştırmak istese de bunda başarılı olamaz. Sonra kahveyi derin bir sessizlik kaplar.

c. BİR SAATLİK TELAKKİ: İstasyonlar ayrılmanın ve kavuşmanın mekanlarıdır. Burada yalan pek yoktur. İnsanlar sevdiklerinden ayrılmanın hüznünü yaşarlar. Ayrılmak ölmek gibi bir şeydir. “İstasyonlar birer kapalı kutudur. İçlerinde çok şey vardır bilinmez.” (s.26) “üzerinden geçip giden zaman ancak istasyonlarda durur.” (s.26)

ç. BÜYÜK SERSERİLİK: Yaşamayı yaşama saymayıp intihar etmeye karar veren bir gencin hikayesi anlatılıyor. Takım elbisesiyle suya atlıyor. Ölmek için güzel bir yer arıyor. Birçok düşünceyle boğuşuyor. Suyun altının düşündüğü gibi bir yer olmadığını görünce ölmekten vazgeçiyor. Son anda kurtuluyor. Kendini çakıl taşlarının üstünde buluyor.

d. İYİ ŞEYLER YAZACAĞIM: Anlatıcımız iyi şeyler yazmaya karar veriyor. Okula gittiği yolu değiştiriyor. Kırlara çıkıyor. Dereyi takip ediyor. İçi kıpır kıpır. Herkese selam veriyor. Kuşları seyrediyor, hayvanları seyrediyor. Hava ılıık. İçini ısıtıyor. Bir sigara yakıyor, uzanıyor. Tam bu sırada delikanlının biri sigara yakmak için ateş istiyor. Sohbeta başlıyorlar. Babasının gurbete gidip bir daha dönmediğini öğreniyor. Böyle güzel bir günde ciğerinden vurulmuşa dönüyor.

e. ORTADAKİ ADAM: Yıldızlı bir bahar akşamı Bayram Anlatıcı'nın kapısını çaldı. Annesinin ölmek üzere olduğunu hemen gelip bakmasını istedi. Eve geldiklerinde ev karanlıktı. Bayram'ın annesi yatakta hiç hareket etmeden yatıyordu. İçerde küf kokusu vardı. Bayram'ın annesi ölmüştü. Anlatıcı'nın gözüne bir kız çocuğu ilişti. Gülümser. Bayram'ın ablasıydı. İkisi de hem öksüz hem yetimdi. Anlatıcının evine doğru gittiler. Anlatıcı bu kasabada yaşamasına rağmen ona yaban gözüyle bakıyorlardı. Oysaki Anlatıcı onların içindeydi. Düşünlerinde, bayramlarında yanındaydı.

Anlatıcıya göre halk huzurluydu. Evlerinde her gün et yemeği pişmiyordu, kürk giyemiyorlardı, eğlencelerde boy gösteremiyorlardı; ama onlar mutluydu. Hiç kimsenin bu mutluluğu küçümseme, acıma hakkı yoktu. Asıl mutsuz olanlar sabahtan akşama kadar eczane eczane dolaşıp salatalık kremi arayanlardı. Anlatıcı bazen günlerce kimseyle yemek yemiyor, konuşmuyordu. Yalnızdı. Açmazlara düşüyordu. Hanımıyla uyanmak, çocuklarıyla yemek yemek istiyordu. Bunların hiçbiri olmamıştı.

f. ARDINDAN: Hayalperest bir kız olan Zerrin kasabadan gidiyor. Kasabalılar Anlatıcıyı nihayet aralarına alıyorlar. Anlatıcı o zaman halk gibi gülüyor, halk gibi konuşmaya başlıyordu. Köylüler onunla senli benli konuşabiliyordu artık. Bu durum da onun canını sıkmişti. Şu dünyada bir yerim bir muhitim yok mu diye düşünüyordu. Çıkıyor, dolaşmaya başlıyor, yemek yiyor, kendisini eskici Bekir Kalfa'nın kulübesine atıyor. Mutsuz, gelecekte ümitsiz. “ Yarın bütün günlerimin tıpkısı, eciş bücüş bir gün olacak. Bunu bütün katiyeti ile şimdiden biliyorum. Ne korkunç...”(s.64)

g. TAPU MÜDÜRÜ FAHRETTİN BEY VE BİR KASA PORTAKAL: Fahrettin Bey, kasabanın tapu müdürü. Güler yüzlü, tonton bir görünüşü vardır. 17. sokak sakinleri birbirini çok iyi tanıyordu. Fahrettin Bey de bu sokağın sakinlerindendi. Bir gün bisikletinin arkasına bir kasa portakal koymuş, eve götürüyordu. Eve giderken yolda gördüğü dostlarına portakal dağıtıyordu. Dağıttığı sürece o kişiler onun dostuydu. Birileriyle ahbap kalması için hep kendinden vermesi gerekiyordu. Bu noktada gerçek bir dostu yoktu. Kızıp bağırabileceği, sövebileceği biri yoktu. Yalnızdı. Müdürlükten de vazgeçemiyordu. Kurulu bir düzeni vardı. Arkadaş aramak, yeni bir düzen kurmak bu saatten sonra ona korkunç geliyordu.

ğ. BİR MEKTUP: Anlatıcımız sevgilisine mektup yazıyor. Şehrin bozulmuşluğundan, insanların gözünü para hırsı bürümesinden bahsediyor. İnsanlar birbirini ezmek için çalışıyor. Esnaflık adabı unutulmuş. Sabah iki yüz elliye satılan akşam üç yüz elliye satılıyor. Kimse kimseyi uyarıyor. Böyle olunca hepsinin altında Mercedes oluyor. Hep çalışıyorlar, çırpıyorlar hem de bir abdestle üç vakit namaz kılıyorlar. Allah kalplerine merhamet yetiştirsin.

h. BAKICI: Kemal'in işi gücü bakmak. Vitrinlere, kaldırım taşlarına, kedilere... Bakmak. Gün boyunca dolaşiyor. Aza kanaat eden biri.

ı. ÖLDÜRMEK: İçinde öldürme isteği olan adam pusu kurmuştur. Öldüreceği kişiyi beklemektedir. Bazen öldürmekten haz duyarken bazen de sonuçlarının neler olacağını düşünüyor.

i. UYUMSUZ: Olağanüstü bir varlıkla bir insanın konuşmaları söz konusu. Sineklerden, tırnaklardan bahsediyorlar. Zeki geliyor. Onunla içki içiyorlar. Zeki o yaratığı öldürmek istiyor.

j. KENDİ KENDİME: Anlatıcımız kendi kendine konuşuyor. Berberi, hal komisyoncularını, mühendisleri, sevdiğini, karakol çavuşunu, kamyoncunun karısını düşünüyor. Düzeni değiştirmek isteyenlere bulursanız değiştirelim diyor. Her şeyi sorguluyor.

k. O... : Halkın deyişle deli. Aslında bu küçük şehirde okuyabilen iki kişiden biriydi. Mektebin en başarılı öğrencisiydi. Bir gün sınıf subayının kaybolan eşyaları

onun dolabında bulununca okuldan kovuldu. Buna çok şaşırmişti. Olayı çözmek için çok kafa yorduğundan kafayı oynatmıştı. Milletten ayrı tek başına yaşamaya başlamıştı. Otuz beş seneden beri herkes ona deli diyordu. Çalışmıyordu. Babadan kalan malları idare eden bir bacısı vardı o birkaç kuruş gönderiyordu. Boyacı Sefer'i seviyordu. Sefer'in haksızlığa uğradığı bir anda onu korumuştı, fakat dayak yemekten kendini kurtaramamıştı.

l. KAMYONCU: Şoför Resul malları kamyonuna yüklemiş muavini Mecid'le birlikte memleketine hanımının, çocuğunun yanına gidiyordu. Hayalleri vardı. İlk hayali oğlunu okutmaktı. Sonra kamyonun borçlarını ödemekti. Oğlu okuyup mühendis olunca bir MAN almayı düşünüyordu. Onu her gün yıkayacaktı. Bunları düşünürken birden bir koku geldi. Balatalardan geliyordu bu koku. Frenler boşaldı. Mecit takoz koymak için aşağıya ineyim derken yolun kenarına savruldu. Kamyon hızla derenin içine uçtu. Şoför Resul ölmüştü. O ıssız yerde Mecit tek başına kalmıştı.

m. ANLAYACAĞINIZ TRAŞ OLUYORUM: Anlatıcımız traş olmak için bir berbere giriyor. Kendini bir berberde bir de boyacıda adam gibi hissediyor. Cebinde elli lirası bir de terzide yeni diktirdiği takım elbisesi var. Berbere girdiğinde asık suratlı bir ustayla karşılaşılıyor. Ustanın yüzünü görmemek için gözlerini kapatıyor. Otobüsten inişte tanıştığı kız aklına geliyor. Utangaçlığından konuşamadığı için kendi kendine kızıyor. Berberden çıkıyor hava yağmurlu ve soğuk. Saçak altlarında yürüyor, en sonunda birinci sınıf bir lokantaya kendini atıyor.

n. HÜSEYİN: Her şey Hüseyin'in geçirmiş olduğu kazayla başlıyor. Hüseyin trafik kazasında camdan dışarı fırlıyor. Hastanede kendisine geliyor. Kazadan sonra en ufak güdültüye tahammül edemiyordu. Nöbete giriyor; sövüp saymaya, bağırmağa başlıyordu. Aslında genellikle sakin biriydi. Bu sövüp saymalarına stajyerinden profuna kadar kimse çare bulamayınca çaresizdir diyerek taburcu edildi. Sıhhati yerinde olduğu için eski işine başladı. Herkesten fazla çalışıyordu. Fakat en ufak sese sövüp sayıyordu. Oysa kazadan önce sohbetine doyum olmaz biriydi. Takılanlar fazlaştıkça adı deliye çıkmıştı. Hüseyin bunların hepsine katlanmasını bilen biriydi. Çünkü asil yaratılışlıydı. Ancak deli kelimesine çok içerliyordu. Çünkü o deli değildi. Sade hastaydı. En sonunda işveren onu işten çıkardı. Başka işlere girdi çıktı. En fazla bir hafta dayanabiliyordu. Sonra ya çıkarılıyor ya da kendi çıkmak zorunda kalıyordu. En sonunda çalışmama kararı almıştı. Eve kapanıp kendi dünyasına dalacaktı. Fakat bu kararı öz kardeşleri tarafından beleşçilik olarak nitelendirildi ve hayatının en çaresiz anında evden kovuldu.

Hüseyin köyüne gitmeye karar verdi. Orada koyunları güder, dağlarda dolaşırdı. Dediğini de yaptı. Köye bile pek inmiyordu. Tarlada takkada dolaşıyordu. Bu böyle sonsuza dek gidemezdi. Bir gün köye indi. Kahveye oturdu. Gölgede şekerleme yaparken bir gürültü koptu. Hüseyin'in hastalığı nüksetmişti. Köylü de Hüseyin'le uzun süre eğlendi. Hüseyin'in asıl zoruna giden babasının takındığı tutumdu. Babası da onu işe yaramaz biri olarak görüyordu. Hüseyin'i anlayan artık kimse kalmamıştı. Bir gece evinden sessizce kaçmıştı. Kasabada lastik ayakkabılarla bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu artık. Seksen altı kilodan kırk altı kiloya düşmüştü. Hüseyin'in tek derdi "ANLAŞILMAK"tı. Ama onu kimse anlamamıştı. Şuurunu iyice kaybetmiş, insanlarla konuşma yerine hayvanlarla ilgilenir olmuştu. En sonunda soğuk bir kış gecesinde sokakta ölü bulunmuş ve belediye tarafından defnedilmişti.

o.NAKİL MESELESİ: Behçet Efendi ve eşi tayininin doğudan Ankara'ya çıkması için Ankara'ya müsteşar beyin baldızı olan Sabahat Hanım'ın yanına giderler. Sabahat Hanım onları güzelce karşılar ve işiniz oldu bilin diye de güvence verir. Fakat işleri bir türlü hallolmaz. En sonunda büyük ümitlerle gittikleri Ankara'dan hayal kırıklığıyla dönerler.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

a.IBRIKÇI

IBRIKÇI HAŞİM: Hikâyemizin birinci derecedeki kahramanı. Gençliğinde faytonculuk yapmış, hızlı yaşamış hovarda bir tiptir. Kaza geçirince bu hayatından vazgeçmek zorunda kalmış işine ve camiye gelip giden ağırbaşlı bir insan olmuştur. Namazında ve niyazında bir tip haline gelmiştir. Erzincan'da on sekiz bölmeli helânın ıbrıkçısıdır. İbrıkçı Haşim Erzincan'daki büyük zelzeleden önce memleketin en ünlü faytoncusudur.

"Hikâyemizin kahramanı İbrıkçı Haşim de bu mesleğin bizim memlekette en eski ve en meşhurdur."(s.8)

"İbrıkçı Haşim felaketten evvel memleketin en ünlü faytoncusu imiş."(s.8)

"Haşim Ağa da en iyi at koşan, en cafcıflı fayton süren, kasketi geriye yıkık bir eski zaman hovardası imiş. Ama kader işte, içkili bir anında arabadan düşüverince ayağından ve kaburgalarından sakatlanıvermiş."(s.8)

Haşim Ağa hayatından memnun birisidir. İşine erken gider. Mekânındaki işleri hallettikten sonra sabah namazına yetişir. İşinin erbabıdır. Kime nasıl davranılacağını bilen bir tiptir.

“Mesleğin en önemli tarafı adam idare etmek, nabza göre şerbet verebilmektir. Bir İbrıkçı öncelikle insan psikolojisini iyi bilmelidir. Def-i hacet için gelen müşterilere yapılacak özel ve genel muameleleri bilecektir.”(s.9)

Yıllar sonra İbrıkçı Haşim de terfi etmiş ve devlet memuru olmuştur. Memur olduğu için çok mutludur. Ne de olsa her ay belli bir maaşı vardır.

MAHMUT: İbrıkçı Haşim’in çırağıdır. İbrıkçı Haşim onu kendisine yardım etmesi için almıştır. Hikâyede fazla işlenmemiştir. İbrıkçı Haşim’in dediklerini itiraz etmeden yapan sessiz bir tiptir.

SELAMİ KOLBÜKEN: İbrıkçı Haşim’in paralı olduğu için özel ilgi gösterdiği kimselerden. Şehrin zengin esnaflarından.. Su dökmeye İbrıkçı Haşim’in işlettiği tuvalete geliyor. Eli açık bir tiptir.

ATTAR EMİN TAŞOĞLU VE LEBLEBİCİ ZAKİR: İbrıkçı Haşim’in tuvaletine gelen esnaf takımından kişiler. İkisi de eli sıkı tipler. Cebinde akrep taşıyan cinsinden insanlar. Bu yüzden İbrıkçı Haşim onları sevmiyor ve onlara pek ilgi göstermiyor.

HOŞAFÇI MEVLÛT USTA VE FIRINCI HALİS USTA: İbrıkçı Haşim’in yemek yediği ve pide aldığı dükkânların sahipleri. Bunlarla ilgili hikâyeci başka bir bilgi vermiyor.

b. DERNEK

HACI BEKİR EFENDİ: Camiyi Yaşatma Derneği Başkanı. Caminin banisi. Varlıklı bir tiptir. Camiye yapılan harcamalardan haberdar edilmediği için öfkeli. Evinden çok camiyle ilgilenen bir tiptir. Camiyle ilgili yapılacak her şeyi bilmek istiyor. Camiyle adeta bütünleşmiş birisi. Köylü ona ses çıkaramıyor. Gür sesiyle herkesi sindirmiş.

“Peki ben neyim? Yani, ben neyim ki bunca işten haberim yok. Ula benden habersiz anadın mı gidersiz. Biçüt fotoğraf alursuz. Derneğe heç yoktan bin iki bin panganot borca sokarsız. Sonra da efendime söyleyeyim, yok odun, yok elektrik... Ben bu caminin neyiyem ki haberim olmaz. He, neyiyem?”(s.16)

GENÇ HAFİZ: Hacı Bekir Efendi’nin banisi olduğu caminin imamı. Hacı Bekir Efendi’nin lafının altında kalmayan yine de terbiye sınırlarını aşmayan terbiyeli bir tiptir. Caminin imamı olarak kendisinin de yetkileri olduğunu düşünüyor.

HACI RECEP: Genç Hafiz’in yanında bulunan köylülerden aynı zamanda cami cemaatinden biri. Teypten hatim duası yapıldığını duyunca çok sinirleniyor. Aks-i seda ile Kur’an-ı Kerim okunur mu diye eleştiriyor. Bu yönüyle yeniliğe açık olmayan bir tip.

KALAYCI HOCA: Hacı Recep'in düşüncelerine destek veriyor. Vaiz. Ramazan ayında dışardan vaiz gelmesine karşı. Çünkü dışardan gelenler üç bin beş bin lira kazanıyor, onlar ise hava alıyor. Paragöz bir tiptir. Ramazan ayını daha çok para kazanılacak zaman dilimi olarak düşünüyor.

“Bizim ramazan boyu nefesimiz tükendi; cebimize beş kuruş girmez, onların payı dünden hazır.”(s.19)

HAFIZ YAŞAR: Bekir Efendi'nin söylediklerini onaylayan dalkavuk bir tiptir. Başka bir fonksiyonu yoktur.

EMEKLİ ÖĞRETMEN ALİ CANİP YURTSEVER: Elinde Cumhuriyet gazetesi, başında fotörü olan yarı aydın bir tiptir. Emeklidir. Namazla niyazla alakası olmamasına rağmen konuşmaya o da dâhil olunca Bekir Efendi'nin öfkesinden o da nasibini alıyor.

BEZAZ SELİM GÜRLER: Bezazcı. Kahveye sonradan geliyor. Bir laf söyleyecek oluyor Bekir Efendi lafını ağızına tıkıyor. Sünepe bir tiptir. Nerede nasıl konuşulacağını bilmeyen bir tiptir.

c. BİR SAATLİK TELAKKİ

ANLATICI: Hikâyenin tek kahramanıdır. Yalnız bir tiptir. İstasyonları sevmektedir. Kimse onu ne uğurlamış ne de karşılamıştır. Çocukken babası gitmiştir, bir daha da dönmemiştir. Kalabalıktan hoşlanmaz. Yalnızlığı sevmektedir. İstasyonlarda dolaşmayı kendine iş edinmiş. Ayrılmakla darağacına gitmeyi bir tutuyor. Yazarımız Mustafa Kutlu mekân olarak istasyonları birçok hikâyesinde kullanmıştır. Çünkü onun çocukluğu da içinde istasyonun olduğu bir kasabada geçmiştir.

ç. BÜYÜK SERSERİLİK

ANLATICI: Yaşamayı yaşama saymayıp intihar etmeye karar veren bedbin bir tiptir. Sahip olduğu tek takım elbiseyle nehrin yeşil sularına kendini bırakıyor. Ölmek için güzel bir yer arıyor. Bulamıyor. Suyun altının da yeryüzü gibi pis olduğunu anlıyor. Ölmekten vazgeçiyor. Son anda kurtuluyor.

d. İYİ ŞEYLER YAZACAĞIM

ANLATICI: Kötü şeyler yazmak istemeyen, iyi şeyler yazmaya karar veren, tabiatı çok seven, Her şey gözüne güzel gelen, içi içine sığmayan, insanları seven, onlarla selamlaşan, konuşan, birçok olumsuzluğa rağmen iyi şeyler yazmak isteyen hassas bir tiptir. Kendisinden ateş isteyen çocuğun hikâyesini dinlediğinde ciğerinden vurulmuş döner. Bu yönüyle olaylar karşısında kayıtsız kalamayan bir kişidir.

DELİKANLI: Yaşına göre daha olgun gösteren küçük yaşta feleğin tokadını yemiş, babasız büyümüş ezik bir tiptir. Hayalinde askerliğini yaptıktan sonra babası gibi gurbete gitmek istiyor. Bölünmüş bir ailede yetiştiği için zararlı alışkanlıklardan kendini kurtaramamış. Çocuk denecek yaşta sigaraya başlamıştır.

e. ORTADAKİ ADAM

ANLATICI: Kasabaya sonradan gelmiş, evlenmemiş, yalnız yaşayan bir tiptir. İsmi geçmiyor. Kadınları sevmiyor. Halkın daha huzurlu olduğunu, asıl huzursuz olanların sabahtan akşama kadar salatalık kremi arayanlar olduğunu düşünüyor. Bu yönüyle şehirde yaşayan işi gücü süslenmek olan kadınlara karşı menfi bir tavır takınıyor.

“Bütün kadınlar şehirleri yaşanılmaz hale getiriyorlardı. Mağazalar, berberler, butikler, diskotekler. Kendini en az bir kişiye, ah bir kişiye beğendirmek için. Tahtakuruları. Gaz döküp yakmalı hepsini.”(s.45)

Uzun süredir kasabada olmasına rağmen kasabalıyla kaynaşamayan yabani bir tiptir. Mesleğiyle ilgili net bir bilgi verilmemektedir. Dışarıdan geldiğine göre büyük ihtimal memurdur. Mutsuz, aradığını bulamayan, sıcak bir ailenin hasretini çeken; ama bunun için hiçbir gayret göstermeyen pasif bir tiptir.

“Mühim olan, geldiğinin üzerinden o kadar sene geçmesine rağmen halkın hala onu yaban gözüyle bakmasıydı.”(s.49)

“O başka sahillerden, başka iklimlerden gelmiş biriydi.”(s.51)

“İçin için büyüyen genişleyen yahut küçülen-daralan bir açmaza giriyordu.”(s.52)

BAYRAM VE GÜLÜMSER: Kardeşler. İkisi de öksüz ve yetim tiplerdir. Anlatıcı her şeye rağmen Gülümser’le Zerrin’i karşılaştırıyor ve Gülümser’i daha mutlu buluyor.

ZERRİN: Fotoğrafçı. Şehirde yaşayan, tatminsiz, mutsuz, huzursuz bir tiptir. En sonunda fotoğraf makinesini sulara fırlatıp İstanbul’a doğru yola çıkıyor. Kasaba hayatına alışamıyor. Şehirde büyüüp de Anadolu’ya gelmiş, fakat aradığını bulamamış yarı aydın bir tiptir.

FAHRÜNNİSA: Doktor. İskelet suratlı. Kısır. Mutsuz bir tiptir.

f. ARDINDAN

ANLATICI: Ortadaki Adam hikâyesindeki anlatıcımız burada tekrar karşımıza çıkıyor. Bu sefer kasabalılarla bir müddet sonra senli benli oluyor. Onların içine giriyor. Fakat bu durumdan da mutlu olmuyor. Dünyada bir yerinin, bir muhitinin olmadığını

düşünen ne yapacağını şaşırılmış kararsız bir tiptir. Mutsuz, huzursuz, yalnız. Gelecekle ilgili hiçbir hayali yok. Gelecekte bile ümidini kesmiş bir tiptir.

“Yarın bütün günlerimin tıpkısı, eciş bücüş bir gün olacak. Bunu bütün katıyeti ile şimdiden biliyorum. Ne korkunç...”(s.64)

BEKİR KALFA: Eskici. İttihat-ı Terakki artığı. Naima Tarihi okuyor. Anlatıcı ara sıra onun yanına geliyor. Bekir Kalfa'nın yanında kendini iyi hissediyor. Bekir Kalfa'yla ilgili fazla bilgi verilmiyor. Eskicilik yapmasına rağmen okuyan bir tiptir.

g.TAPU MÜDÜRÜ FAHRETTİN BEY VE BİR KASA PORTAKAL

FAHRETTİN BEY: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. Kasabanın tapu müdürüdür. Tonton, güler yüzlü bir tip. 17. sokak sakini. Zayıf, küçük göbekli. İyi bir idareci. İnsanlarla diyalogu iyi. Tatlı dili sayesinde görevinde yükselmiş. Kötü niyetli değil. Normal bir idareciye göre çok dostu var. Fakat bu dostların hiçbiri gerçek dost değil. Bu saatten sonra ise gerçek dost aramak onun için imkânsız. Kurduğu düzeni bozmak istemiyor.

Fahrettin Bey idareci olmasına rağmen hayat karşısında hep kendisinden ödün vererek ayakta kalmayı başarabilmiş. Hikâyecimiz burada bir kasa portakalı sembol olarak kullanmış. Adeta bu portakallar Fahrettin Bey'in idareci olmak, toplumda tutunabilmek için vermiş olduğu tavizlerdir. Fahrettin Bey, bu yönüyle düz bir tiptir. Mutlu değil. Mutlu olmak için mücadele etmek istemiyor. Dışarı açılmaktan korkuyor. Küçücük dünyası içinde yaşamayı tercih ediyor. Risk almak istemiyor.

“Fahrettin Bey iyi bir idareci idi.”(s.69)

“Zulmü ile değil tatlı dil ile yükseliyordu.”(s.70)

“Asla kötü niyetli değildi. Bu yüzden hayatı boyunca idarecilik edip, asla iyi bir idareci olamayanlara nazaran çok dostu vardı.”(s.70)

“Fahrettin Bey'in bunca arkadaşına rağmen gerçek bir dostu yoktu.”(s.71)

ABDÜLKADİR EFENDİ: Anlatıcı. İstidacılıkla geçimini sağlıyor. 17. sokak sakinlerinden. Konuşmaktan, eğlenmekten çekinen ağırbaşlı bir tiptir.

TAHİR EFENDİ: Halk Bankası veznedarı. Müzmin bir nazlı. Fahrettin Bey'in arkadaşlarından. Portakalı bin nazla alıyor.

PAŞA HÜSNÜ: Tapu dairesinin şoförlerinden. Fahrettin Bey'in arkadaşlarından. Portakalların birini de o alıyor. Yazar bununla ilgili başka bir bilgi vermiyor.

BAKKAL ÖMER EFENDİ, KİTAPÇI NECİP: Sadece 17. sokak sakinleri olmaları yönüyle hikâyede geçiyorlar.

ğ. BİR MEKTUP

ANLATICI: Hikâyemizin merkezi kahramanı. Anlatıcının ismi geçmiyor. Gidişattan hiç memnun olmayan, bizi biz yapan manevi değerlerin bir bir yok olmasından, hak, adalet bilen insanların yerini gözlerini para hırsı bürümüş ikiyüzlü kimselerin geldiğinden yakınan, halihazırdan memnun olmayan bir tiptir. Esnaf esnaflığın adabını bilmiyor. Bunları görünce Allah'a sığınıyor.

ABBAS USTA: Bakırcılıkla uğraşırken yetmişinden sonra sırf çok para var diye inşaat işine giren paragöz bir tiptir.

KÖR BEHÇET, HAŞİM USTA: Biri kasap biri demirci. Çok para var diye inşaat işine giriyorlar. Bunlar da paragöz tiplerdir.

LEBLEBİCİ ZAKİR EFENDİ: Esnaf. Komşusunu haksız kazanç sağlıyor diye uyarmıyor; tam tersi kendisi de o yöne meylediyor. Çıkarıcı bir tiptir. Esnaflık adabını para hırsı uğruna çoktan unutmuştur.

TURAN GÜZELİŞLER: İnşaat şirketi sahibi. Gönlü fakir sadece cebi zengin olan bir tiptir.

h. BAKICI

KEMAL: Hikâyenin asli kahramanıdır. Aylak, işi olmayan bir tiptir. Kendi kendine düşünüyor. Mesela dilenciye para vermeyi düşünüyor, evlenmeyi düşünüyor, bir işçiye yemek yedirmeyi düşünüyor; fakat hepsinden vazgeçiyor. Malda mülkte gözü olmayan bir tiptir. Tek becerebildiği iş "bakmak". Afişlere, kedilere, vitrinlere...bakmak.

YAŞAR EFENDİ: Dört yetim anasıyla evlenip sonra yetimleri teker teker kovup kadının mallarına konan sonra da gösteriş olsun diye kafasını kazıtıp sakal bırakıp namaz kılan görünüşte sofı bir tiptir. Kemal bu adamı hiç sevmiyor.

SELAMİ: Kemal'in arkadaşı. Sartre, Russel'i okuyor. Kemal'e bunları tavsiye ediyor. Gösteriş meraklısı bir tip.

I.ÖLDÜRMEK

PUSUDAKİ ADAM: İçinde öldürme isteği olan bir tip. Ölümden başka bir şey düşünmek istemiyor. Fakat yorulmaya başladığında hanımı ve çocukları aklına geliyor. Bunları aklına getirmemek için sürekli yer değiştiriyor. Hikâyeci, burada pusudaki adamın kimi beklediğiyle ilgili kesin bir bilgi vermiyor. Fakat hikâyenin akışından anladığımız kadarıyla kanlısını bekliyor. Pusudaki adam bazen gönlüne yenik düşüyor ve acıma hissine mani olamıyor. Gönlüyle töreler arasında gidip gelen ne yapacağını bilemeyen tedirgin bir tiptir.

i.UYUMSUZ

GARİP BİR VARLIK: Ufak tefek. Sineklerin kanatlarını okşuyor. Kedileri sevmiyor. Herkes gibi yaşıyor. Sonradan içkiye başlamış.

ZEKİ: Garip bir varlıkla içki içiyor. Onun değişmiş olduğunu görerek onu öldürmek istiyor.

J.KENDİ KENDİME

ANLATICI: Hikâyemizin birinci derecedeki kahramanı. Her şeyi düşünen bir tiptir. Yüzlerce soru soruyor kendine. Hayatı sorgulamaya çalışıyor. Düzeni değiştirmek isteyenlere seslenerek bulursanız düzeni birlikte değiştirelim diyor. Sebze hali komisyonculuğuna girmek istiyor. Hayat karşısında net bir tavrı yok. Hâlihazırda memnun olmayan bir tiptir.

ZEKERİYA YURTSEVER: Merkez sebze hali komisyoncusu. Soğuk kış gününde yüzde yüz elli kâr edeceği malları bekliyor. Paragöz, kurnaz bir tiptir.

k. O...:

O: Hikâyenin merkezi kahramanıdır. İsmi geçmemektedir. Bu kahramanımızın hayatını iki devrede incelemek mümkündür. Birinci devre subay okulundan atılmadan önceki devredir. Bu devrede köyün okumuş iki insanından birisidir. Akıllıdır, çalışkandır. İkinci devre ise subay okulunda bir iftiraya maruz kaldıktan sonraki devredir. Kendi dolabında bir subayın kaybolan eşyaları çıkınca çok düşünmekten aklını oynattı. Bundan sonra yalnız yaşamaya başladı. Otuz beş yıldır halk ona deli diyor. Çalışmıyor. Kardeşinin gönderdiği parayla idare ediyor. Oysa o her şeyin farkında. Bu yönüyle iftiraya uğrayan, hakkı yenmiş, mazlum bir tiptir.

SEFER: Boyacılık yaparak alın teriyle para kazanmaya çalışan, sokakta yaşayan kimsesiz bir tiptir. Delinin en iyi arkadaşlarından biridir.

HÜSAMETTİN BEY: Delinin devre ve mahalle arkadaşı. Okuldaki adı Gevşek Hüsam. Tahsili bırakıp iş hayatına giriyor. Hüsamettin Bey oluyor. Kişiliksiz bir tiptir. Parası olduğu için adam yerine konan birisidir. Deliyi gördüğünde sadece kafasını sallıyor.

I. KAMYONCU

ŞOFÖR RESUL: Hikâyemizin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kişisidir. Kamyonuyla mal taşıyan, evli, bir oğlu olan, şefkatli, babacan bir tiptir. Hayalleri var: Oğlunu okutmak mühendis yapmak istiyor. Sonra da altına sıfır MAN çekmek. Arabanın frenleri boşalınca kaza geçiriyor ve ölüyor.

MECİD: Muavin. Şoför Resul'ün sağ koludur. İnce boyunlu, siyah saçlı, uzun kirpikli, ince dudaklı, ayva tüylü yüz lü, merhamete muhtaç bir tiptir. Daha çocuk denecek yaşadadır. Hayali on sekiz yaşına girince ehliyet almak ve ustası gibi uzun yol şoförlüğü yapmaktır.

GÜLSEREN: Resul'ün hanımı. O da kocası gibi aynı hayalleri kuruyor. Kocasına ve oğluna düşkün yuvasına değer veren bir tiptir.

İZZET: Resul'ün oğlu. Resul, onun okuyup büyük bir adam olmasını istiyor. Babası kazada öldüğünde daha çocuk denecek yaşta.

m. ANLAYACAĞINIZ TRAŞ OLUYORUM

ANLATICI: Hikâyenin birinci derecedeki kahramanıdır. İşçi, bekâr aynı zamanda utangaç bir tiptir. Berberde sakal traşı olup rahatlamayı düşünüyor. Kendini bir berberde bir de boyacıda adam sayıyor. Kendisine adres soran kıza bin bir güçlkle cevap verebiliyor. Yalnız, tek başına dolaşiyor.

USTA: Sinirli, asık suratlı, berber değil de genel idare müdürü olacak bir tiptir. Etrafına olumsuz bir elektrik yayıyor. Anlatıcı bu adamdan hoşlanmıyor. Onun kafasındaki konuşkan, güler yüzlü berber tipine hiç uymuyor.

KALFA: Dalgalı kabarık hovarda saçlı, gözü dışarıda bir delikanlıdır.

ÇIRAK ÇOCUK: İri mavi gözlü, saf mı saf sallapati bir çocuktur.

ZİYNET: Anlatıcının tutulduğu kız. Kibar, sessiz, sakin biri. Anlatıcımız onu gideceği yere kadar götürüyor.

n.HÜSEYİN

HÜSEYİN: Hikâyemizin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. Hüseyin'in hayatını iki bölümde incelemek mümkündür: Kazadan önceki hayatı ve kazadan sonraki hayatı. Kazadan önceki hayatı gayet başarılı. Fabrikada çalışıyor. Arkadaşları arasında nüktedanlığı, keskin zekası ile biliniyor. Ağabeyleri ile yaşıyor. Asil yaratılışlı, sakin bir tiptir.

Kazadan sonra Hüseyin'in hayatı tamamen değişiyor. Hiç kimsenin çare bulamadığı bir hastalığa yakalanıyor. Bu rahatsızlık onu işinden kovduruyor. Deli lakabının takılmasına neden oluyor. Herkes onu dışlıyor. Onu asıl yıkan ise babasının da dışlaması. Buna dayanamıyor. Sokaklarda dolaşmaya başlıyor. Seksen altı kilodan kırk altı kiloya düşüyor. İnsanlarla ilişkisini koparıyor. Hayvanlarla konuşmaya başlıyor. En sonunda soğuk bir kış gecesi soğuğa dayanamayarak ölüyor. Hüseyin'in değeri çalışmasıyla doğru orantılı olarak belirleniyor. Fakat babasının da Hüseyin'i dışlaması hikâyenin eksik tarafı olarak görülebilir. Yazar burada maddiyatı ön plana çıkarmak için

baba sevgisinin, babalık duygusunun içini boşaltmıştır. Baba, davranışlarıyla zorlama bir tiptir. Normal bir baba oğlunun o durumlara düşmesine izin vermez.

AĞABEYLERİ: Hüseyin'in ağabeyleri vefasız tiplerdir. Çalışmayınca evden kovuyorlar. Girmiş oldukları hayat sınavında başarısız oluyorlar. Ağabeyler de şehrin acımasız düzenine ayak uyduruyorlar.

BABASI: Hüseyin'in babası da diğerleri gibi vefasız ve acımasız bir tiptir. Oğluna her şeye rağmen babalık yapması gerekirken bunu yapmıyor.

KÖYLÜ: Dalga geçmek için yer arıyorlar. Hüseyin'e sahip çıkmaları gerekirken dalga geçerek onun sokağa düşmesine yol açıyorlar. Yazarın burada çizmiş olduğu köylü profilini başka hikâyelerinde bir daha görmüyoruz. Buradaki köylü, Yakup Kadri'nin "Yaban" romanındaki köylü tipine çok yakındır.

İŞÇİLER: Hüseyin'i eğlence vasıtası olarak görüyorlar. Onun hastalığından yararlanma yoluna gidiyorlar. Hüseyin'in iş hayatından kopmasına neden oluyorlar. Bu hikâyede yazar Hüseyin'e trajik bir son hazırlayabilmek için adeta herkesi kötüleştirmiştir.

o.NAKİL MESELESİ

BEHÇET EFENDİ: Hikâyemizin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kişisidir. Tayininin Ankara'ya çıkması için uğraşan, torpil arayan dürüst bir memurdur. Buluyor da. Ama işleri istediği gibi gitmiyor. Günlerce beklemesine rağmen görüşmek istediği kimselerle görüşemiyor. En sonunda çekip geliyor.

SABAHAH HANIM: Müsteşar Bey'in baldızı. Partinin Ankara Kadınlar Kolu teşkilatına üye. Müsteşar Bey'in adını kullanarak menfaat elde etmeye çalışan çıkarıcı bir tiptir.

BEHÇET EFENDİ'NİN KARISI: Türkiye'deki bürokrasiden haberi olmayan, İşlerin hemen oluvereceğini düşünen saf bir tiptir. Ankara'dan hayal kırıklığıyla ayrılmak zorunda kalıyor.

2. GÖNÜL İŞİ

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun ikinci hikâye kitabıdır. Bu kitabında 10 hikâyeye yer vermiştir. İlk baskısı Haziran 1974'te yapılmıştır. Hareket Yayınlarından çıkmıştır. Hikâyeler birbirinden şahıs, zaman, mekân, vaka yönünden ayrılmaktadır. Her biri münferit bir hikâyedir. İçerik bakımından insanımızın son zamanlarda karşı karşıya kaldığı meseleler ele alınmıştır. İşsizlik, göç, gurbet, geride kalanların çektiği sıkıntılar, fakirlik, yalnızlık, kardeş kavgaları, çıkar ilişkileri, maddi değerlerin daha ön plana çıkması gibi konular ele alınmıştır. Hikâyeler dekoratif kişiler yönünden çok zengindir. Hikâyelerde anlatılan kişiler içimizden kişilerdir. Sanki onlarla her gün karşılaşırız izlenimine kapılırız. Eser 159 sayfadan oluşmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a..KAPILARI AÇMAK: Selman, Kırali Mescidi'nin müezzini'dir. İmam olma hayaliyle yapıp tutuşuyor. Devlet kapısı onun için çok önemli. Bekar. Beşir Efendi Kırali Mescidi'nin otuz yıllık imamı. Kurmaz. İmamlıktan başka işler de yapıyor. Zübeyde on dört, on beş yaşlarında güzeller güzeli bir kız. Müezzin Selman'a vurgun. Bunu da açık açık kardeşiyle gönderdiği mektuplarda söylüyor. Selim Parlar mahallenin bezazı. Çıkarıcı. Dedikoducu. Karısı Fitnat Hanım da onun gibi dedikoducu. Mahallede ne olup bitmiş hepsini biliyorlar. Selman'la Zübeyde'nin arasındaki ilişkiyi de onlar fark ediyor. Bezaz Selim bu durumu İmam Beşir Efendi'ye çıtlattığında bunlar Selman'ı karşılarına alıyorlar, uzunca imamlığın nasıl olması konusunda nasihat ediyorlar. Orhan, Zübeyde'nin diğer aşığı. Üniversitede okuyor. Zübeyde'nin ise gözü Selman'dan başkasını görmüyor. Selman Zübeyde'yi kaçırıp köye götürmek istiyor; fakat devlet kapısından kovulacağını bildiği için bunu göze alamıyor. En sonunda Orhan ile Zübeyde'nin düğünü oluyor. Selman adeta yıkılıyor. Sabah kalkıp ezan okuduğunda herkes mahallede ölü var zannediyor.

b. KANOLUK: Hacı Gani köyün ileri gelenlerindendir. Sinan ve Kenan adında iki oğlu vardır. Sinan Kenan'ın ağabeyidir. Sinan okumak için şehre gitmiş, ziraat mühendisi olmuştur. Kenan babası rahatsızlanınca evin bütün işlerini üstlenmiştir. Tarlayı, bağı, bahçeyi işlemek hep ona kalmıştır. Sinan şehirde parasız kalmasın diye hep çalışmıştır. Babası bu yüzden Kenan'dan hep razı olmuştur.

Mennan Bey(Yahudi) köye gelip burada bir fabrika açmak istediğini söyler. Kendisine ise arazi lazımdır. Sinan babasını razı eder ve salyangoz fabrikası Hacı Gani'nin arazisinin üzerine kurulur. Kenan bu duruma razı değildir. Mennan Bey'in kısa zamanda köylüyü soyup parasız

bırakacağını düşünür. En büyük anlaşmazlık ise Kanoluk suyunun fabrikaya çevrilmesidir. Kenan buna çok kızar. Bir gün gider Kanoluk suyunu keser. Suyun başında beklemeye başlar. Su kesilince fabrika durur. Sinan Kenan'ın yanına gidip Kenan'ı ikna etmeye çalışsa da başarılı olamaz. Bir gün suyun başında bir çatışma olur. Kenan ağır yaralanır. Bu işi Mennan Bey'in yaptığından şüphelenmektedirler. Kenan ölür. Mahkeme cebren tecavüz suçundan Kenan'ı haksız bulur. Kenan'ın ölümü üzerine babası üzüntüsünden bir daha eve uğramaz olur.

c.GÖNÜL İŞİ: Aşık Cenani başından geçen bir aşk hikâyesi üzerine köyünden göçüp şehre gelmiştir. On yedi aydır şehirdedir. İnsanları, apartmanları, arabaları şaşkınlıkla izlemektedir. Sazıyla birlikte İpek Kıraathanesi'ne girer. Kafası dalgındır. Bir dörtlüğü tamamlamaya çalışmaktadır. Makinist emeklisi Pehlivan Rüstem Baba, âşığın yanına sokulur. Ona çay ikram eder. Onunla sohbet eder. Onun hikâyesini dinler. Rüstem Baba âşıklarla çok oturup kalkmıştır. Bu yüzden hallerinden anlar. Âşıktan saz çalıp türkü söylemesini isterler. Bir müddet çaldıktan sonra gönül ehli olmayanlar tarafından uyarılır. Kahveyi terk eder. Rüstem Baba, âşığa söylediği kahveye gitmesini, akşam oraya geleceğini belirtir. Âşık minnet içerisinde oradan ayrılır.

ç. OY DAĞLAR: Yusuf Hanlıların alımlı kızı Beser'le Gayısoğlu Ağa Haydar'ın oğlu Ali Düzgün nikahlanır. Beser daha taze gelirken Ali Düzgün Almanya'nın yolunu tutar. Beser gelin çok üzülür. Bir oğlu olur. Adını Kerimcan koyarlar. Beser yavrusuna dert yanar, dağlara nehirlere derdini açar. Her gün dua eder Ali'si gelsin diye.

Ali'nin Almanya'da gözü açılmış, cebi para görmüştür. Bir Alman karısıyla yaşamaktadır. Eski yaşantısına iğrenerek bakmaktadır. Tek amacı paralı Alman karısını nikâhına alıp onun parasıyla İstanbul'a yerleşip komisyonculuk yapmaktır.

Bir gün Ali Alman karısını da alıp köye gelir. Beşer, Ali'nin geldiğini duyunca çok sevinir. Alman karısını gördüğünde ise başından kaynar sular dökülür.

Beser Zülfikar Ağa'nın konağında çalışmaktadır. Onların her işini görmektedir.

Ali Alman karısını köye getirdiğinde herkese bir merak sarar. Alman karısı üç günde sıkılır köyden. Şehre gitmek ister. İstanbul'a gittiklerinde Ali'ye sanki sermaye gezdiriyormuş gibi gelir. Karının eline pasaportunu verir, doğru onu Almanya'ya gönderir. Kendi İstanbul'da kalır. Amacı otobüs almaktır. Fakat başına Ethem musallat olur. Ethem zorla onu ikna ederek arsa için ondan para alır. Ali'de paralar suyunu çekmektedir. Sonra karşısına Hüseyin çıkar. Çocukluk arkadaşıdır. Avukat olmuş, Ali'den fabrika kurmak için para ister. Zorla ikna edip alır. Ali'de para iyice bitmiştir. Tam bu sırada Almanya'dan bir mektup gelir.

Beser gelin acısını, dertlerini, kocasının yaptıklarını içine atar çocuğu için Zülfikar Bey'in konağında çalışmaya devam eder.

Ali, mektubu alınca Almanya'ya gider ve dört sene daha çalışır. Sonra İstanbul'a gelir. Ethem'den arsa için, Hüseyin'den fabrika için verdiği parayı alamaz. Herkes onda para var diye üzerine gelir. Bir sürü iş teklifi alır. Ali bunılır ve bir iki günlüğüne Siliç mezrasının üstüne çıkar. Kafa dinler.

Zülfikar Bey'in küçük oğlu olaylara karışıp anarşist olmuştur. Dağa çıkmıştır. Köylüler yakalayıp jandarmaya teslim etmişlerdir. Şimdi mahpushanede yatmaktadır. Zülfikar Bey bir süre sonra ölür. Oğulları kalan mirası hemen paylaşır. Zülfikar Bey'in arazisinin satılacağını duyan Ali hemen gider pazarlık yapar arazinin bir bölümünü alır. Ali oğluyla kavga eder. Oğlu annesi Beser'i alıp şehre gider. Ali onların yanına gidip af dilemek ister; ama affetmeyeceklerinden korkmaktadır. Beser'le oğlu yeni açılan fabrikanın işçi alım kuyruğunda beklemektedir. Ali gelir Beser diye seslenir. Beser Ali'nin göğsüne başını yaslar. Üçü birlikte mutlu bir türkü tutturlar.

d.DURUŞMA: Stajyer avukat Nilay mahkemeye gelir. Orada bir boşanma dosyası gözüne ilişir. Kadın boşanmak istemektedir. Sebebi gözünün üzerine yediği yumruktur. Nilay yeni gelen zabıt kâtibine eşini dövüp dövmediğini sorar. Sonra hayatından geçmiş kişileri düşünür. Onlarla evlenseydi kendisini döverler miydi diye düşünmeye başlar. Bunları düşünürken sanık İzmirli Hamdi mahkemeye getirilir. Hâkim Bey mahkûmu tevkif eder. Bu olaydan sonra Nilay avukatlığı bırakıp sıradan bir kişiyle evlenip çocuk doğurmayı ister.

e. EŞİK: Bir dükkanın satışı için ihale yapılacaktır. İhaleye katılacak olanlar ihalenin yapılacağı binaya gelirler. Bunlardan birisi Sabit Bey'dir. Sabit Bey emeklidir. Dükkânı alıp damadının önerdiği işi yapmayı düşünmektedir. Kapıcı Âdem ile oğlu güzel bir elektrikçi dükkânı açmayı düşünmektedirler. Dört arkadaş(Cem, Cüneyt, Birol, Kemal) dükkânı alıp kitap işine gireceklerdir. Kırtasiyecilik yapacaklardır. Ekrem Bey ihaleye teklif vermiştir; fakat çekilmek için birilerinden para koparmaya çalışmaktadır. Bunu iş haline getirmiştir. İhaleye girenler içeriye alınmıştır. Fakat ihale iptal edilmiştir. Sabit Bey'in ve gençlerin kan beynine sıçramıştır. Hayalleri yıkılmıştır. Bağışmalar başlamıştır.

f. SEL GİDER: Aşçı Rıza bir gecede gecekonduyu yaptı. Hürü Nene'yi de evin başköşesine oturtular. Sırada belediye komiseri Durmuş'u ikna etmek vardı. Durmuş ekibiyle birlikte evi yıkmaya geldi. Ne kadar dil döktülse de Durmuş'u razı edemediler. Elemanlar eşyaları dışarı atmaya başladılar. Tam bu sırada içerideki Hürü Nene'yi gördüler. Belediyenin emri gereği içinde yatalak hasta bulunan, loğusa kadın bulunan evler yıkılmayacaktı. Durmuş evi yıkmadan

çekti gitti. Bu duruma herkes çok sevindi. Hürü Nene'yi baş tacı ettiler. Bir gün Hürü Nene'yi Çerkez Sülü götürdü gitti. Onu giydirip kuşandırdılar. Gece yapacakları gecekonduya götürdüler. Hürü Nene ömrünün son deminde artık sultanlara layık yaşıyordu. Gecekondu kanunuyla birlikte mahalleye elektrik ve su geldi.

g. KUPA MAÇI: Dereşoran gençliği ile Cafarlı Gücü'nün maçı vardır. Dereşoran Gençliği, yöneticileri Hüsnü'yü de alarak minibüse binip maçın oynanacağı yere gittiler. Taktikler verildi, hakemle konuşuldu, maç başladı. Dereşoran gençliği maçı önde götürürken top Fırat Nehri'ne düştü. Tüm çabalara rağmen alınamadı. Maç bir hafta sonraya ertelendi.

ğ. CABADAN: Dede ışınları bakkala satıp parasını aldıktan sonra hesaba girdi. Cebindeki parayla sadece çay ve şeker alabiliyordu. Onun kafasında tıraş olmak da vardı; çünkü sakalları uzamıştı. Parası tıraş olmaya yetmeyince çok üzüldü. Torunlarının karşısına tıraşlı çıkmak istiyordu. Bu arada köye Balatlı Seyfi geldi. Seyfi seyyar satıcıydı. Cilet satıyordu. Sakallı birini arıyordu. Dedeye gözü ilişti. Onunla pazarlık yaptı. Dede hem tıraş olacak hem de beş lira kazanacaktı. Seyfi'nin konu mankenliği teklifini kabul etti. Seyfi'nin ciletleri yüzünü parçalasa da anlaşmayı bozmadı. Seyfi köyden ayrılırken ona on tane daha cilet verdi. Böylelikle dede on yedi lira kâra geçmişti. Mutluydu. Doğru torunlarının yolunu tuttu.

h. SUÇ: Kamer'in karısı Nezahat iyice rahatsızlanmıştı. Kan kusuyordu. Kamer karısını çok seviyordu. Aldı onu yola çıkardı. Doktora götürecekti. O kadar beklemelerine rağmen hiçbir araba onları almadı. Nezahat habire kusuyordu. Kamer en sonunda taş döşeyerek yolu kesti. Şekip Bey'in arabasını durdurdu. Onlara silah dayadı. Şehre gittiler. Şehre vardıklarında Kamer karısını kucakladığı gibi hastanenin yolunu tuttu. Bu arada Şekip Bey karakola gitmiş, olanı biteni anlatmıştı. Kamer karısını doktora yetiştiremeden yakalandı. Karısı yere yığılmıştı. Bekçi aldı Nezahat'ı hastahaneye götürdü. Nezahat çocuklarını öksüz bırakarak sedyenin üstünde daha doktor bile göremeden ölmüştü. Hâkim Kamer'i suçsuz bulmuştu. Kamer karısının öldüğünü duyunca yolun ortasında Şekip Bey'i öldürdü. Tekrar hapse girdi.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

a.KAPILARI AÇMAK:

MÜEZZİN SELMAN: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kişisi. İspirli. köyünün ilk okuyanlardan. Kırالی Mescidi'nin müezzini. Kadrolu imamlığa geçmesine çok az kalmış. Devlet kapısı onun için ekmek kapısı. Yüreğiyle aklı arasında gidip gelen kararsız bir tip. Hayat karşısında hiçbir tecrübesi yok. Tek amacı devlette sağlam bir işi olması. Toplum onu müezzini

olduğu için değer veriyor. Onun duygularının başkalarınca hiçbir önemi yok. Oysa onun içinde fırtınalar kopuyor. Fakat toplum baskısına yenik düşüyor. On dört on beş yaşlarında mahallenin en güzel kızı olan Zübeyde'ye tutkun. Ancak bunu gösteremiyor. Elalem ne der diye asıl önemlisi işten atılmaktan korkuyor.

“Dadaş sen ne diyersen, bu kız beni öldürür. Abdest tezelemekten iflahım kesildi yavu. Budur iki sene geçmiş aradan, yüreğimin olan yağı erimiş. Çıkmış bugüne varmışım da bir çift kelam edememişem.”(s.13)

Bu aşkını İmam Beşir Efendi'nin duyacağından korkmaktadır. Duyarsa devlet kapısından kovulacağını bilir. Sevdasından uyuyamaz, yiyip içemez hale gelir. Yazar, Selman'ı Erzurum ağzıyla konuşturarak onu daha somut bir hale getiriyor. Aynı zamanda okura bir müezzinin de etten kemikten yaratıldığını onun da gönlünün olduğunu hatırlatıyor.

“Yatağa uzandım ya gözüme uyhu girmir. Yeme, içme desen durdi. Ula Selman diyirem kendime, sen ne olirsen? Genden gel yeğenim. Sen ki bu mescidin müezzinisen, ilerde olacan imami. Beşir Efendi sezdi, devlet gapısından ayağın kesildi. Mahalle duydu, govuldun demek.”(s.13–14)

Müezzin Selman Zübeyde'yi kaçırmak ister. Fakat memleketine döndüğünde kendisini babası ve akrabaları kovalar diye düşünür. Gönlüyle toplum baskısı arasında sıkışıp kalmıştır.

“Ama neylersin Sefil Selman, müezzinliği terk edip İspir'e gitsem köye sohmazlar beni. Ohuyup adam oldu dediydik oysa cüdam olmuş, teres, diye govalarlar vallaha. Köyde benden başka ohuyup yazmış var mı ki? Şimdiden derin hoca deyirler. Böyle bir adam tutsun kız geçirsın?”(s.19)

ZÜBEYDE: On dört, on beş yaşlarında mahallenin en güzel, en becerikli, en çalışkan kızı. Müezzin Selman'a tutkun. Ondan başkasını gözü görmez. Kendini beğenir. Güzelliğinin, çalışkanlığının farkında olan bir tiptir. Zübeyde aktif bir tiptir. Sevdiği için mücadele eder. Adımlar atar. Yazarımız, Zübeyde'yi teferruatlı bir şekilde anlatmıştır.

“Bilek kalınlığında saçlarının örüğü, karbeyaz yüzünde pençe pençe kızartılarla ben diyeyim on dört, siz deyin on beş yaşlarında bir kız göründü. Kaçamak bakışlarla mescit avlusunda çalışan Selman'a bakıyor, için için türkü mırıldanıyordu.”(s.10)

“Zübeyde'yim başım havalarda. Gülabibey mahallesinin gülüyüm, diyeceğiniz var mı? Bir saçlarım var belimde, perçemlerim pırıl pırıl alımda. Alımlıyım ki. Karbeyaz kollarımdan, gülfidan boylarımdan mı söz etsem? Yoksa sürmeli gözlerimden, şekerli sözlerimden, incidiş, kalemkaş cemalimden mi bahsetsem. Selman sabah ezanına duran da, tut beni yatakta tutabilirsen. O saat işe sığanırım. Ayna ederim evin her yanını. Evin dört bucağını inceden

süpürür, tahtaları gıcır gıcır silerim. Taşlığı parlatırım, yemeği vurur, şalvarı çeker, çamaşıra çökerim. Bendeki bu bilekler yedi düvelde bulunmaz. Keklik gibi sekerim evin içinde.”(s.10)

Zübeyde’yi Orhan’ın ailesi istemeye gelir. Zübeyde ise Selman’a tutkundur. Orhan’a varmak istemez. Fakat onun dediği değil ailenin dediği olur. Zübeyde Orhan’a varmak zorunda kalır.

“Anam benim tırnaklarımı sökse de yine o Orhan denen canlı cenazeye varmam. Benim Selman’ım var ki dalyan boylu.”(s.20)

“Baktım kı anam he dedi, Selman’a yazaram bir kağıt beni kaçırırsın. Ya kaçırırmazsa o zaman da tentirdiyot içerim Gülendama abla gibi. Ya da gider kendimi Deliçay’a atarım. Ölüyorum, ölüyorum işte.”(s.21)

“Sabah ezanının önu sıra Selman saba makamında bir sela tutturunca Zübeyde zıfafa gecesinin sarhoş uykusundan uyanıp yatağında doğruldu.”(s.22)

ORHAN: Zübeyde’nin aşığı. Divan edebiyatındaki rakip tipi diyebiliriz Orhan için. Onun peşinde dolaşmakta. En sonunda annesini gönderip Zübeyde’yi ister. Zübeyde istemese de onunla evlenir. Duyarsız bir tiptir. Üniversite okumasına rağmen davranışlarında bir değişiklik olmaz.

İMAM BEŞİR EFENDİ: Kırallı Mescidi’nin otuz yıllık imamı. Gülabibey mahallesinin sakinlerini ezbere bilir. Kalplerinden geçenleri de bilir. İmamlığın yanında odun, kömür, un, kepek ticaretiyle uğraşır. Çok kurnaz ve paraya düşkün bir tiptir.

BEZAZ SELİM PARLAR: Bezazcı. Karısıyla birlikte mahallenin dedikodu makinesi. Bütün havadisler onda toplanır. O da karısından öğrenir. Çok cimri bir tiptir. Çıkarı olmadıkça kimseye iyilik yapmaz.

FİTNAT HANIM: Bezaz Selim’in kısır karısı. Üç gün üç gece konuşsa yorulmayacak birisi. Dedikoducu bir tip. Dede Korkut hikâyelerindeki soy solduran kadın tipinden.

LOKANTACI GALİP USTA: Lokantanın dönercisi. Selman’ın kendisine yakın bulunduğu birisi. İyi kalpli, babacan bir tip.

CANİP BEY: Mütahit. Orhan’ın babası. İmam Beşir’le çıkar ilişkisi var. Paraya düşkün bir tip.

ŞÜKRİYE: Orhan’ın annesi. Şişko. Zübeyde onu hiç sevmiyor. Mustafa Kutlu çoğu hikâyesinde şişmanlığı menfi bir durum olarak gösteriyor.

b. KANOLUK:

KENAN: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanı. Zamanında köyün ileri gelenlerinden Hacı Gani'nin oğlu. Kenan'ın kardeşi. Toprağına çok bağlı, çalışkan, dürüst bir tip. Bağın, bahçenin işini hep o yapmış. Sinan okurken parasız kalmasın diye çok çalışmış. Topraklarına fabrika kurulmasına ve Kanoluk suyunun fabrikaya çevrilmesine karşı. Sinan ve Mennan Bey'le ters düşüyor. Bir gün fabrikaya giden Kanoluk suyunu kesiyor. Bunun sonucunda kavga çıkıyor ve Kenan vurularak ölüyor. Kardeşi Sinan'ın onu değil de para babasını tercih etmesi kendisini derinden yaralıyor.

“Toprağın içinde yetişti Kenan. Boğuşa boğuşa. Yüreğine bileğine kip oğlan.”(s.26)

“Kenan'ın toprağına değil yabancıları, öz babasını destur ile bastıracağını bildiğimden işin sonundan ta o zamanlar korkuyordum.”(s.29)

“Kenan tıpkı anası. Tepesi attı mıydı alıcı kuş kesilirdi.”(s.34)

SİNAN: Hikâyenin ikinci önemli kahramanıdır. Hacı Gani'nin oğlu. Kenan'nın ağabeyi. Ziraat mektebini okumuş. Mennan Bey'in köye fabrika kurmasını ilk o desteklemiştir. Parayı, ihtişamı, hava atmayı çok seven bir tip. Para için kardeşini bile harcamaktan çekinmeyen çıkarıcı bir tiptir. Kendisini köyde yalnız hissediyor. Çünkü köylünün hepsini cahil olarak görüyor. Çıktığı yeri beğenmeyen tatminsiz bir tiptir. Aldığı eğitim onu adeta canavarlaştırmıştır. İnsani duygularını ortadan kaldırmıştır. Sevdiği kıza zenginliğiyle hava atmak en büyük hayalidir.

“Berna'ya fabrikatör Sinan Bey olarak gitmek... ah, bir gerçekleştirebilsek...”(s.30)

“Ah, okumuş yazmış biri olsa şu köyde. Çok yalnızım, çok...”(s.30)

HACI GANİ: Köyün varlıklı kişilerinden sayılır. Sinan ve Kenan'ın babasıdır. Kenan'dan çok memnundur. Sinan okumuş olduğu için fabrikanın kurulmasında onun dediğini yapar. Kenan öldürülünce üzüntüsünden eve uğramaz olur. Çocukları arasındaki çatışmayı engelleyemeyen pasif bir tiptir.

MENNAN BEY: Yahudi. Zengin, ticaretle uğraşan, çıkarı için her şeyi yapabilecek bir tiptir. Fabrika kurmak için köye geliyor. Çok zeki bir insan. Etraftaki insanları kendine borçlandırarak onları bağımlı hale getiriyor.

“Piyasaya girerse yerli tüccarlar birer birer çekilecekler. Zaten çoğu Mennan Bey'e çoktan borçlandılar. Ticari zeka meselesi.”(s.29)

c.GÖNÜL İŞİ:

ÂŞIK CENANİ: Hikâyenin birinci derecedeki kahramanıdır. Halk edebiyatındaki âşık tipidir. Sevdiği kıızı alamadığı için köyünden ayrılmış, şehre gelmiştir. Hayalinde hep sevip de

alamadığı kız vardır. Okuması yazması olmayan gönül ehli, genç, fakir bir tiptir. Köyünden yeni ayrıldığı için şehri pek tanımaz. Alışık olmadığı bir diyarda kendi dünyasında yaşamaktadır.

“Aşktan saza düşeli, köyünden yurdundan ayrılalı on yedi ay olmuştu daha. Okuma yazma bilmez., yol yordam tanımaz olduğu gibi, aşıklığın zagonundan da bihardı.”(s.44)

“Cenani'nin hikâyesi kısa ve alışılmış bir biçimde idi. Gençti, fıkardı. Zengin yerin kızına kaptırmıştı gönlünü. Söylediklerine bakılırsa kızın gönlü de onda imiş. Ama babası yine kendi gibi zengin birinin oğluna vermiş kızını. Cenani'ye olanlar gerdek gecesi olmuş. Gün ağarana kadar başka âlemlerde dolaşmış durmuş. Fecirle birlikte evinden çıkıp bad-ı sabaya bırakmış kendini. Atmış omzuna sazını, çıkmış gurbet gezmeye.”(s.45)

PEHLİVAN RÜSTEM BABA: Makinistlikten emekli. Gönül ehli, fakir fukaranın dilinden anlayan tarikat ehli bir tiptir. Âşıklarla vakit geçirmekten zevk alıyor. Onun da başından gençliğinde bir aşk hikâyesi geçmiş. Ne zaman bir âşık görse, ne zaman saz çalınıp türkü söylense Çerkez kızı vefasız Sultan aklına gelir. Âşık Cenani'yle her zaman çıktığı kahvede tanışıyorlar.

“Rüstem Pehlivan âşıklarla çok düşüp kalkmış biriydi. Onların lisanından anlar, hallerinden bilir, deyişlerinden sonsuz bir zevk alırdı. Bunda tarikat ehli olması kadar gençliğinde başından geçen bir sevdanın da büyük rolü vardı.”(s.44)

MAKASÇI SELİM, EMEKLİ SÜVARİ ZABİTİ SÜVARİ BEY, GARSON KERİM, GÜLÜM İSMAİL, POSTA MÜVEZZİİ KAMİL EFENDİ, EMEKLİ ÖĞRETMEN ALİ CANİP BEY, OYUN OYNAYANLAR, GENÇLER: İpek Kıraathanesi müdavimlerinden. Bunlarla ilgili başka bir bilgi verilmiyor. Sadece ilk başta Âşık Cenani'yi dinlemek istiyorlar sonra çabuk sıkılıp başlarından gönderip oyunlarına devam ediyorlar. Gönül ehli olmayan kimseler.

ç. OY DAĞLAR

ALİ DÜZGÜN: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanı. Ali Düzgün'ün hayatını üç bölümde inceleyebiliriz. Birinci bölümü içine alan köy hayatı: Ali Düzgün bu dönemde Beser'le

Evlenmiştir. Mutlu bir yuvası vardır. Henüz gözü açılmamıştır. Kafasında Almanya'ya gitme düşüncesi vardır. İkinci dönemi Almanya'ya çalışmaya gittiği yıllardır. Burada paragöz, köyünü beğenmeyen bir tip halini almıştır. Alman karısıyla sırf parası için evlenmiştir. Ali Düzgün Almanya'da tamamen başka birisi olup çıkmıştır. Çok para kazanmıştır. Orada gözü açılır. Eski köy hayatını kara bir sayfa olarak anmaktadır.

“Yahu biz ne imişiz dağların başında? Bir gözü kapalı kuş. Ne olmuşuz bunca yaş yaşayıp. Ha sığır malı ha biz!”(s.60)

Bir süre sonra Alman karısını da alıp köye gelir. Kadın köyde durmaz. Onu Almanya'ya gönderir. Paralı olduğu için herkes ondan para istemektedir. Bir süre sonra para suyunu çeker. Tam bu sırada Almanya'dan bir mektup gelir. Dört yıl daha çalışıp memleketine döner. Hayatının üçüncü dönemi pişmanlık yaşayıp köyüne döndüğü dönemdir. Bu dönemde uzun yıllar ihmal ettiği karısı ve oğlundan özür diler. Yanında getirdiği parayla Zülfikar Ağa'nın arazilerinden bir bölümünü alır. Karısı onu affeder ve tekrar bir araya gelirler.

Ali Düzgün, hayat tecrübesini birçok insanı özellikle karısını ve çocuğunu zor durumlara sokarak kazanmış gurbetçi bir tiptir. Gurbete giden insanlarımızın çoğu bu acı tecrübeyi yaşamıştır.

BESER: Hikâyenin varlığına ihtiyaç duyulan ikinci kahramanıdır. Yazar hikâyeyi anlatırken bir Ali Düzgün'ün hayatını bir Beser'in hayatını anlatır. Beser, kocası yüzünden çok acılar çekmiş, hepsini göğüslemesini bilmiş, çocuğu için her türlü işi yapmış vefakâr bir tiptir. Ali Düzgün'ün köydeki eşidir. Ali gurbete gidince yalnız kalmıştır. Derdini dağlara, nehirlere, Kerimcan'a anlatmıştır. Her şeye rağmen kocasını affetmesi onun hem bağışlayıcılığının hem de çaresizliğinin bir sonucudur.

“Beser gelinim, yüzü gülmemiş. Eşi kara gurbet içlerinde kalmış.”(s.58)

“Ben ki kurda, kuşa bozdağlara, ince-kız, teze-gelin ovalara, deli Munzur'a, her dayım kayıp giden yıldızlara, hele ki Zel Dağı'na, ya koca Zel Dağı'na derdim dökerim. Kör kuyudan ses gelir mi? Her yanım diken.”(s.59)

ZÜLFİKAR BEY: Hikâyenin ikinci derecede önemli kişisidir. Konak sahibidir. Zengin, varlıklı bir tiptir. Beser onun konağında çalışır. Bu yönüyle hikâyede geçer. İki karısı, üç oğlu vardır. Üçüncü oğlu Yusuf yüzünden felç geçirir ve ölür. Çocuklarına sevgi aşılayamamış bir tiptir. Çocukları ondan korktukları için ona saygı göstermişlerdir. Ölünce de herkes payına düşeni satmıştır.

KERİMCAN: Ali ile Beser'in oğludur. Anne ile babanın barışmasında rol oynamıştır. Her zaman annesinin yanında olmayı yeğlemiştir. Çünkü babasının onun üzerinde hiçbir emeği yoktur. Kerimcan hikâyede teferruatlı olarak anlatılmamıştır.

GAYIŞ OĞLU ALİ HAYDAR: Ali'nin babası. Ali Almanya'dayken ölmüştür.

SEHER, KİBAR: Ali'nin bacıları. Başka bir bilgi verilmiyor.

SELO: Ali'nin Almanya'da birlikte çalıştığı hemşehrisi.

KENAN OĞLAN: Ali'nin köye geldiğini haber veren çocuk.

BİNALİ DEDE: Silic'in gün görmüş dedelerinden.

SEDEF BİBİ: Konağın beli bükülmüş emektar beslemesi.

ZEYCAN VE İFAKAT: Zülfikar Bey'in eşleri. Birinci eş daha olgun; fakat kısır.

KEMAL BEY: Zülfikar Bey'in büyük oğlu. Paraya düşkün bir tip.

CEMAL BEY: Zülfikar Bey'in ortanca oğlu. Ticarete meraklı bir tip. Memleketine fabrika açıyor. Babasının belki de tek vefalı oğlu.

YUSUF BEY: Zülfikar Bey'in küçük oğlu. Okurken anarşist olmuş dağlarda yakalanarak jandarmaya teslim edilmiştir. Şimdi mahpushanede yatmaktadır. Kandırılmış bir tiptir.

ETEM BEY: Ali'yle ortak arsa alıyor. Ali'yi dolandırarak Ali'den aldığı parayı geri vermiyor. Sahtekar bir tiptir.

HÜSEYİN: Ali'nin çocukluk arkadaşı. Avukat olmuş. Fabrika kurmak için Ali'den para alıyor, geri vermiyor. Borcuna sadık olmayan bir tiptir.

d. DURUŞMA

STAJYER AVUKAT NİLAY: Hikâyenin birinci derecedeki kahramanı. Hayatı sorgulayan bir tip. Bunu yaparken amacı ters giden bir şeyleri değiştirmek değil. Hayat karşısında pasif bir tutum sergiliyor. Stajyer avukat. Duruşmaları görünce avukat olmaktan vazgeçip sıradan bir insanla evlenip çocuk doğurmak istiyor.

NÜKHET HANIM: Sermet Sezen'in eşi. Dayak yediği için dava açan kadın.

MALİYE MÜŞAVİRİ SERMET SEZEN: Karısını döven üst düzey bir memur.

SAVCI: Yaşı geçkin biri. Bir zamanlar sevmiş olduğu karısıyla birkaç çocuğu var.

TESVİYECİ HAYDAR: Nilay'ın lise yıllarından komşusu. Karısını döven biri. Bu kişi Nilay'ın aklına boşanma davası dosyasını görünce geliyor.

KERİM: Nilay'ın güzel sanatlardan arkadaşı.

ENVER: Nilay'ın Gülhane'de tanıdığı arkadaşı.

SULH CEZA HÂKİM ENİS: Şakacı; fakat tutarsız bir tiptir. Hanımı savruk olduğu için yaşı ilerlemesine rağmen kirada oturuyor.

İZMİRLİ HAMDİ: Sanık. On dokuz yirmi yaşlarında olmasına rağmen çocuk görünümlü. İşlediği suç nedeniyle ilk kez demir parmaklıklarla tanışıyor.

e. EŞİK

SABİT BEY: Belediyenin açmış olduğu ihaleye teklif veren dört kişiden biri. Nüfus müdürlüğünden emekli. Üç kızı bir oğlu var. Emekli maaşıyla, ayın on beşini bekleyerek vaktini geçirmek istemeyen, çok para kazanmak isteyen bulunduğu durumdan memnun olmayan bir tiptir. İnsanların paran kadar konuş der gibi bakmalarından nefret ediyor. Damadını sevmiyor; fakat kısa zamanda zengin olmasından dolayı ona saygı duymak zorunda kalıyor. Toplumdaki saygınlığın tek ölçüsünün para olması onu bu hale getirmiş. İhalenin iptal edildiğini duyunca küplere biniyor. Hayalleri yıkılıyor.

CEM, CÜNEYT, BİROL, KEMAL: İhaleyle satılacak olan dükkâna talipler. Sol görüşlüler. Hayalleri var. İşçilerle diyalog içine girmek ve dergi çıkarmak istiyorlar. Zenginlere şüpheyile yaklaşıyorlar. Hayat tecrübeleri olmayan tipler.

KAPICI ÂDEM VE OĞLU YUSUF: Hanın kapıcılığını yapıyor. Oğlu Yusuf'la birlikte ihaleye katılıyorlar. Kapıcı Âdem, para kazanmak için her işi yapıyor. Bu paraıyla evler arsalar alıyor. Dükkânı açarsa kapıcılığı bırakmayı düşünüyor. Çok çalışkan tipler.

EKREM: Emlak komisyoncusu. İhaleye, ihaleye girmiş olanlardan çekilme vaadiyle para koparmak için giriyor. Çok kurnaz bir tip. Beleş, emek harcamadan para kazanmanın peşinde.

SEVAL: Sabit Bey'in ihaleye birlikte geldiği, yüzünde sivilceler bulunan kızı.

DAVUT: Sabit Beyin damadı. Kısa zamanda zengin olmuş. Sabit Bey tarafından sevilmiyor; ancak saygı gösteriliyor.

NİLÜFER, SERPİL: Sabit Bey'in kızları.

FİRDEVS: Sabit Bey'in eşi. Gezmeye çok meraklı bir tip.

SÜLEYMAN(SÜREYYA): Sabit Bey'in oğlu. Annesi adını sonradan Süreyya diye değiştirmiş.

f. SEL GİDER:

AŞÇI RIZA ŞENGEZER: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kişisi. Temiz kalpli, çalışkan bir tip. Çemişgezekli. Gecekonduya oturuyor. Belediyeciler evi yıkmaya geldiklerinde onlara çok yalvarıyor; ama ikna edemiyor. Hayat ona çok zor bir anında gülüyor. Evin yıkılmasını Hürü Nene engelliyor. Rıza buna çok seviniyor. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Rıza dükkân ve dernek sahibi oluyor.

HÜRÜ NENE: Aşçı Rıza'nın nenesi. Yatalak. Evin yıkılmasını önlüyor. Bundan sonra başta torunu olmak üzere herkes onu el üstünde tutuyor. Hatta mahallede yeni gecekondu yapacak olanlar Hürü neneyi götürüyorlar. Hürü nene ömrünün sonuna doğru sultanlar gibi yaşıyor.

KOMSER DURMUŞ: Belediyeci. Ruhsatsız yapılmış binaları yıkıyor. Ağzı çok bozuk. Argo konuşuyor. Gecekonduya yaşayan insanlardan hoşlanmıyor.

ÇERKEZ SÜLÜ: Rıza'nın oyun ve aynı zamanda Sarıkamış'tan askerlik arkadaşı. Rıza'nın evinin yıkılmama sebebini öğrenince o da Hürü neneyi alıp yeni yapacağı gecekonduya götürüyor. Akıllı bir tip.

ÇETİN: Simitçinin oğlu. Belediyecilerin geldiğini haber veriyor.

HATUN: Aşçı Rıza'nın eşi. Gecekonduyunun yıkılmayacağını duyunca çok seviniyor.

ZEKİYE: Çerkez Sülü'nün eşi.

KAHVECİ ŞABAN: Rıza'nın takılıp oyun oynadığı kahvenin sahibi.

g. KUPA MAÇI:

ORMAN KOLCUSU HÜSNÜ: Hikâyenin birinci derecedeki önemli kişisi. Dereşoran gençliğinin yöneticisi. Toto oynamayı çok seviyor. Futbol hastası. İnsanlarla iletişimi çok iyi. Kendince maçta şike de yapıyor. Gençlerle genç olmasını bilen bir tip.

ANLATICI: Babası nahiye müdürü. Çok zor şartlarda yetişmiş.

KAMİL ES: Cafarlı Gücü'nün yöneticisi. O da en az Hüsnu kadar kurnaz bir tip.

MEHMET: Maçı yöneten hakem. Hüsnu'nün teklifine hayır diyemiyor. Şikeye açık biri.

ALAMAN HASAN: Futbolcuları taşıyan minibüsün sahibi.

ALİ EKBER DOĞAN: Şihali Mezrası'nın sahibi. Üç oğlu var, üçü de Almanya'da. Sporculara yemek ikramında bulunan kişi.

CELİL BEY VE MÜNİRE TEYZE: Dertli insanlar. Çocukları hiç olmamış. Bu yüzden Celil Bey hep içermiş. Anlatıcının çocukluğunda tanıştığı aile dostlarından.

ZÜLFİKAR, ALİ DÜZGÜN, YUSUF, SÜLO, HAYDAR, HASAN ALİ, BİNALİ: Dereşoran Gençliği'nin oyuncularını.

ğ, CABADAN:

DEDE: Hikâyenin birinci derecede önemli olan kahramanı. Kıt-kanaat geçimini sürdüren, torunlarını çok seven köylü bir tiptir. Parası olmadığı için düşündüklerinin birçoğunu gerçekleştiremez. Kafasında çay ve şeker aldıktan sonra tıraş olmak da vardır. Köye satıcı Balatlı Seyfi gelir. Onunla anlaşır. Hem tıraşını olur hem de on beş lira kazanır. Hikâyede dedenin ismi geçmez.

BALATLI SEYFİ: Seyyar satıcıdır. Altındaki arabasıyla köy köy, kasaba kasaba dolaşır. Çilet satar. Kurnaz, ağzı laf yapan bir tiptir. Tam bir pazarcıdır.

BAKKAL AZMİ EFENDİ: Dedenin ışkınlarnını alan bakkal. Az para verdiği için dede ondan şikâyetçi.

REYHAN VE CEMAL: Dedenin torunları. Dedesi onları çok seviyor.

BERBER SELO: Köyün berberi. Dede onun yaptığı tıraştan aldığı parayı çok bulur.

HACI ŞAKİR: Dedenin rahmetli babası. Gençliğinde çok hovardalık yapmış.

CEVRİYE: Dedenin analığı.

h. SUÇ:

KAMER: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanı. Köylü, fakir bir tiptir. Ağanın kızını kaçırmış. Eşini çok seviyor. Eşinin yakalandığı hastalıktan dolayı çok üzülüyor.

Onun için her şeyi yapabilecek durumda. Yapıyor da. Hapse girmeyi göze alarak eşini hastaneye yetiştirmek için yol kesiyor. Eşinin ölümünden Şekip Bey'i sorumlu tuttuğu için onu öldürüp hapse giriyor.

NEZAHAT: Kamer'in eşi. Zülfikar Ağa'nın kızı. Çok güzel. Kamer'i çok seviyor. Hastalığa yakalandığı için günden güne eriyor. Çocuklarını öksüz bırakarak ölüyor.

ŞEKİP BEY: Bölge şefi. Ankara'dan dönerken Kamer tarafından yolu kesiliyor. Hovardalığı seven bir tiptir. İçki içiyor. Şehre vardıklarında polise gidiyor, durumu anlatıyor. Kamer tarafından yolun ortasında öldürülüyor. İnsanın halinden anlamayan çığ bir tip.

TAHSİN, BİNALİ USTA, SAMİ: Şekip Bey'in arabasında bulunan kişiler. Şekip Bey'in ağzına bakan yalaka tipler.

SULH CEZA HÂKİMİ KAMİL BEY: Kamer'i yargılayan hâkim. Kamer'i suçsuz buluyor.

DOKTOR HAYDAR TUNCA: Kamer'e Nezahat'in ölüm haberini veriyor. Gece nöbetlerinde hemşireler, çok kızdığı için onu uyandırmaya korkuyorlar.

3. YOKUŞA AKAN SULAR

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun üçüncü hikâye kitabıdır. 10 hikâyeden oluşmaktadır. Birinci baskısı Kasım 1979'da yapılmıştır. Dergâh Yayınlarından çıkmıştır. Bu hikâye kitabıyla birlikte bundan sonraki tüm hikâye kitapları Dergâh Yayınevi tarafından basılmıştır. Bu hikâyeler birbiriyle şahıs, zaman, mekân ve vaka yönünden bağlantılıdır. Sadece "İkindiyi Kılmak" ve "Firak Açmadadır" adlı hikâyeler diğer hikâyelerden bağımsızdır. İçerik olarak ekme parası için köyden şehre gelen insanların çektikleri sıkıntılar, hayal kırıklıkları, mutsuzlukları anlatılmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a. MUKADDİME: Burada köyden şehre çalışmaya, yaşamaya gelen kişinin içine düştüğü durum anlatılmaktadır. Artık yeni vatan betondur. Bu hayatın kendine göre kuralları vardır. Eski adetlerin, geleneklerin, arkadaşlıkların, akrabalıkların bu dünyada yeri yoktur.

b. ÖNCE: Bican'la birlikte on yedi kişi fabrikaya gelmişlerdi. Bican on yedi yaşına kadar köyden hiç dışarı çıkmamıştı. Şehir görmemişti. Dayısı çağırmıştı onu. Geldiği ilk gün fabrikaya girmişti. O yüzden içlerinde en çok sıkılanı, şaşıranı oydu. Fabrikada sıraya dizildiler. Beyden biri geldi. Hayvan seçer gibi hepsini değişik taraflara dağıtmalarını söyledi. Bican ve üç arkadaşını Derviş Usta aldı. Onları çok sıcak bir yere götürdü. Adapazarlı hariç hepsi çok şaşkıncı. Dayısı Bican'a senesine kalmaz usta olursun demişti. Bican neyin ustası olacaktı ki? Burayı hiç sevmemişti. Derviş Usta onlara yapacakları işi gösterdi. İşleri ağır ve tehlikeliydi.

c. KALICI MIYIZ?: Bican, fabrikada çalışmaya devam ediyordu. Zülküf Ağa'yla birlikte çalışıyorlardı. Ona kanı kaynamıştı. Birbirlerine hayat hikâyelerini anlatıyorlardı. Zülküf Ağa gençliğinde güreş tutmuş. Bican bunu öğrenince Zülküf Ağa'yı daha bir sevdi. Zülküf Ağa çok zayıftı. Bican, bu fabrika onu bir seneye kalmaz

bitirir diye düşünüyordu. Zülküf Ağa hamaylı takıyordu boynuna. Güreş tutarken, gençken takmış. Bir daha hiç çıkarmamış. Yazı varmış içinde. Bir gün pantolonunu temizlerken keçgerenin yanında, boynundaki hamaylıyı düşürüyor. Onu almak isterken feci şekilde can veriyor. Etrafa et kokuları yayılıyor. Bican bu manzarayı gördüğünde kendinden geçiyor. Kendine geldiğinde Zülküf Ağa'nın parmaklarının arasından hamaylı sallanıyordu.

ç. BEKARET: Bican dayısının oğlu Yusuf'un ısrarlarına dayanamayarak bir hafta sonu denize gidiyor. Dolmuşa biniyorlar. Her şey ona yabancı. Sıkılıyor, bunalıyor, ter sırtına çıkıyor. Denize geldiklerinde Yusuf ona giymesi için mayo veriyor. Bican bu kadar çıplak erkeği, kadını, çocuğu ilk kez görüyor. Kendi kendine buraya neden geldim diye söyleniyor. Yusuf'un ısrarı üzerine mayoyu giyiyor. Orada bekliyor, üşüyor, titriyor.

d. YOKUŞA AKAN SULAR: Bican'la Seydali cüz oynamakta. Birileri de gelmiş betona bir şeyler yazmaktadır. Bican'la Seydali oruçtur. Seydali yazı yazanın ağzında siğara görünce çok sinirleniyor. Bican adamın yazdığını okumaya çalışıyor. Sonunda söküyor. Ama bu kez ne anlama geldiğini çıkaramıyorlar. Seydali birazdan iyi şeyler olmayacağını seziyor ve Bican'a uzaklaşmaları gerektiğini söylüyor. Bican da biz sadece seyirciyiz diyerek olacakları merak ediyor. Bir anda Bican'la Seydali çatışmanın arasında kalıyor. Polis panzeri bir yandan diğerleri bir yandan saldırıyor. Bunlar yaralanıyor. Polise taş atmak suçundan karakola getiriliyorlar. Uzunca bir aradan sonra suçsuz oldukları anlaşılıyor.

e. İKİNDİYİ KILMAK: Recai Bey, öğretmen. Zil çalınca okuldan çıkıyor. Kafasında ikindiye kılmak. Tam bu sırada okul müdürüyle karşılaşılıyor. Müdür evraki Recai Bey'e vererek belediyeye bırakıvermesini rica ediyor. Recai Bey belediyeye gidiyor. Tam zarfı verecek belediyeden Şükrü Bey'le karşılaşılıyor. Şükrü Bey Recai Bey'i bırakmıyor. Çay, kahve söylüyor. Recai Bey kömür karnesi soruyor. Bu işi gördükten sonra belediyeden çıkıyor. Necati'yle Çınaraltı'nda buluşacak. Dolmuşa biniyor, iniyor. Trafik çok sıkışık. Bir levhaya gözü takılıyor. Dana eti çok ucuz diye sıraya giriyor. Kamil'le karşılaşılıyor sırada. Sohbet ediyorlar. Kamil'den İhsan amcanın

vefatını öğreniyor. Çok üzülüyor. İhsan amcanın yaptığı iyilikleri hatırlıyor. Oradan ayrılıyor. Kafasında ikindiye kılmak. Karnı acıkıyor. Tam simit alayım derken etrafında bir çocuk peyda oluyor. Arkasından iri yarı adam sökün ediyor. Adam çocuğa vurmaya çalışıyor. Recai Bey çocuğu dayaklardan korumaya çalışıyor. Polis geliyor, karakola götürüyor. Oradan çıkıyor. Beyazıt'taki elektrik idaresine gidiyor, kuyruğa giriyor. Tam sıra ona geliyor. Akşam ezanını işitiyor. Parayı ödemedi oradan ayrılıyor.

f. BAYRAMDAN KAÇANLAR: Bican, Yusuf ve dayısı, bayram namazına gidiyorlar. Namazdan çıktıktan sonra dayısının evinde bayramlaşıyorlar. Dayısı Bican'ı alıp Bican'ın amcazadelerine götürüyor. Bican gitmek istemiyor. Fakat dayısının ısrarlarına dayanamıyor. Hacefendi'nin apartmanın önüne geldiğinde pis bir sidik ve köpek kokusuyla karşılaşılıyorlar. Eve girdiklerinde Hacefendi'nin ve evdekilerin bayramını kutluyorlar. Bican çok sıkılıyor. Evdekiler Bican'ı adeta bir zavallı olarak görüyor. Hemen mutfığa sokuyorlar, yemek yedirmeye çalışıyorlar. Bican hangisini yiyeceğini şaşırıyor. Hacanne ısrarla hepsinden yemesini istiyor. Bican bu ısrarlardan adeta bunalıyor. En sonunda acayip bir genirtiyle kendini dışarı atıyor. Dışarı çıkarken kafasını kapıya çarpıyor, kaşı yarılıyor.

g. GERGEF: Bican'ın dayısı, oturduğu evin üstüne kat çıkma hayalleri kurmaktadır. Fakat parayı denkleştiremediği için sinirlidir. Hanımına çatmaktadır. Oğullarından yana dertlidir. Onların kendisini desteklemediğinden dert yanmaktadır. Herkes biri bin yaparken onlar hep kavga etmektedirler. Anne ise kocasının bu tavırlarına çok üzülmemektedir. Bican, buradan başka bir yere çıkmanın planlarını yapmaktadır.

ğ. FİRAK AÇMADADIR: Aydın bir kişi ancak parası az. Bu yüzden deniz kenarından değil de daha iç kesimlerinden kiralık ev aramaya karar veriyor. Kendisi Erzincanlı olduğu için hemşehrilerinin yanına gidiyor. Hemşehrileri nerdeyse her yeri tutmuş. Evini kiralamaya düşündüğü adamla evi dolaşıyorlar; çiçeklerden, Kemahlılardan, hayattan bahsediyorlar.

h. DAYAN SEYDALİ: Seydali rahatsızlandığı için fabrikadan çıkıyor, sokaklarda karpuz satmaya başlıyor. Üç tekerlekli işporta arabasını kendince güzel bir yere

saklayarak Cuma namazı için abdest alıp bir yere oturuyor. Hutbeye ancak yetişebiliyor. Bir gözü arabasında. Bu yaptığına kızıyor; fakat mani olamıyordu. Cumanın farzını kılarken zabıta memurlarının arabasını aldıklarını gördü. Yine de namazını bozmadı. Namazını bitirir bitirmez koşmaya başladı. Karşısından bir kalabalık geliyordu. Kalabalığı yara yara ilerlemeye başladı. Bu arada Bican'la karşılaştı. Bican işçi hareketine katılmıştı. Birlikte yürürlerken kalabalık birden karıştı. Silah sesleri duyuldu. Bican şakağından vurulmuştu. Seydali'nin kucağına yığılıp kaldı. “Yavaş yavaş çöküyorlar asfalta. Seydali'nin koltukaltından kurtulan lastikleri kalabalığa karışıp kayboluyor.”(s.87)

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

CEVHER BİCAN: Sekiz hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanı. Kars'ın Göle kazasından. Çalışmak için Kars'tan İstanbul'a geliyor. İlk defa köyünden dışarı çıkan hayat tecrübesi olmayan saf, temiz kalpli, utangan, sıkılgan bir tiptir. Ona her şey değişik geliyor. Fiziki özellikler olarak güneş yanığı, ablak, kanlı canlı bir yüzü var. On yedi yaşına kadar hiç şehir yüzü görmemiştir. Gördüğü her şey ona değişik geliyor. Fabrika nedir bilmiyor. Geldiği gün dayısı onu fabrikaya işe sokuyor. Bican bu ortamı ilk defa müşahede ettiği için ilk başta adeta şok geçiriyor.

“İçlerinde bu ortama en fazla yabancı olan Bican'dı. On yedi senelik ömrü hayatında betona ya bir gün basmıştı ya da iki. Onun içindeki çalkantı iki misliydi. Dayısı çağırmişti köyden. Geldiği günün sabahı da fabrikaya getirip bırakmıştı. Şehri ilk görüyordu Bican. Köyden çıktıktan sonra öyle bir sarhoşluk içinde idi ki buna pek görüyor da denemezdi. Anlamadan, kavramadan, hatta çoğunluk baktığı şeyi iyice göremeden seyrediyordu etrafı. Ha bire salavat getiriyordu içinden. İçinden kabaran korkuyu bastıracak bir şey bulamıyordu.”(s.13)

Bican dayıoğlu Yusuf'la denize gider. Bican ilk defa deniz görüyor. Her şey ona yabancı. Hiçbir şeyi yerli yerine oturtamıyor. İlk defa mayolu bir kadın görüyor. Bican'ın gördükleri hakkındaki yorumları çok ilginçtir. On yedi yaşına kadar şehir nedir bilmeyen birini yazar çok etkili bir biçimde anlatmıştır.

“Her şey karmakarışık her şey hareketli. Eşyaları zihninde yerleştiremiyor.”(s.34)

“Bu binalar neden bu kadar yüksek. Bu arabalar ne kadar çok. Bu insanların ne kadar acelesi var. Bu köpek gerçekten köpek mi? Bu ihtiyar kadın ne kadar çirkin. Bu sıcak ne sıvaşık. Bu hava ne boğucu. Bu kızlar ne utanmaz.”(s.34)

“Bican ömründe ilk defa mayolu bir kadın görüyor. Mayolu ve ihtiyar bir kadın. Etleri pörsümüş, dişleri takma, leş gibi şişman bir kadın. Dünyanın en garip yaratığına bakan bir uzman gibi dikkatli, kadına uzun uzun bakıyor.”(s.35)

Yusuf, Bican’a mayo giydirmeye çalışıyor. Bican ise sıkıntıdan nerdeyse patlayacak. Tedirgin, ürperti içinde.

“Nerden de düştük hey Allah, bunca cıvıl adam arasında ne edeceğiz? Kabinin içindeki tahta kanepeye oturuyor. Ter ceketinin sırtından çıkmış, yayılmış.”(s.35)

“Tedirgin, ürperen vücuduna mayoyu geçiriyor. Ağır ağır kabinin önüne çıkıyor. Can havli ile kalabalığa doğru kaçıyor. Denize yarı beline kadar girip duruyor. Her yanında bir titreme, dişleri tıkırdıyor.”(s.36)

Bican bayram namazını dayısı ve Yusuf’la kıldıktan sonra dayısı onu amcazadelerine götürüyor. Bican sıkılıyor. Ancak dayısı ısrar edince çaresiz kabul ediyor. Bican burada ilk defa asansöre biniyor. İçi bir hoş oluyor. Bican Hacıfendi’nin elini öpüyor. Çok utanıyor, sıkıntı basıyor. Sadece söylenenleri yapıyor. Mutfağa sokuyorlar. Karnını doyurmasını söylüyorlar. Önüne çeşit çeşit yemek koyuyorlar. İsrarlarıyla, acımalarıyla Bican’ı boğuyorlar. Yazar Bican’ın daralmasını safha safha anlatıyor.

“Hep birden Bican’a bakıyorlar.

- Oğlan yesin bari. İlyas! Oğlana yemek çıkarsınlar. Mutfağa geçin de.
- Yemek çıkardınız mı? Dolma da koyun zeytinyağlı dolma.
- Çıkardık Hacanne çıkardık.”
- Et çıkardın mı İffet. Çocuğa et çıkar yesin.
- Çıkardım Hacanne...
- Yesene evladım, bak Hacanne yesin diyor. Çekinme.”(s.58-59)

Torunları mutfağa giriyor.

“- Kim bu anne.

- akrabalarınızdan.
- Yesene evladım.
- İffet!

- Buyur Hacannel!
- Bal koydun mu bal.
- Koyacağım.
- Çıkar, çıkar aç kalmasın fikara.”(s.60)

Bican dayı evinde kaldığı için huzursuzdur. Kendini onlara yük olarak görmektedir. Dayısının evdeki huzursuzluğu onu da endişelendirmektedir. Kafasında, belli olmayan geleceğiyle ilgili düşünceler dolaşmaktadır. Bican kendisinin geleceğinden endişe duyan bir tiptir. Fabrika hayatı onu mutlu etmemiştir. Şehir hayatı Bican gibilerin yaşayabileceği iklime sahip bir yer değildir. Bu tip insanların şehirde tutunabilmeleri imkânsız gibi bir şeydir. Üzerinde kaldığın kişilerin huzursuzluğu seni de huzursuz eder. Bu psikolojik bir vakadır.

“Kim bilir kaçınıcı kere ‘Ağa artık bu dayı evinde durucu olmasak gerek. Derviş Usta’nın dediği gibi sendikaya geçip başımızın çaresine baksak gerek.’ diye kafasına sığdıramadığı geleceğinin, labirentler arasında uzayıp giden, görünmeyen, ancak uğultusunun, yankılarının kıvrılıp, dönüp kalbine yapışan, şuuraltının deliklerinden sızarak benliğine sarılıp onu sıkan, sıkan, sıkan türlü tevatürlerle dolu geleceğinin abus çehresine koşacak, salkım saçak halk otobüslerine atlayacaktır.”(s.70)

Bican işçi hareketlerine katılıyor. Meydanlarda elinde pankartlarla dolaşiyor. Bu işçi hareketlerine katılan pek çok genç gibi o da bu yaptıklarının ne anlama geldiğini bilmiyor. Seydali’yle karşılaşılıyor. Onu da yürüyüşe davet ediyor. Yürüyüş sırasında karışıklık çıkıyor. Polis yürüyüşe müdahale ediyor ve Bican başına isabet eden bir kurşunla ölüyor.

“O görkemli kalabalık birbirine giriyor. Canavar düdüklelerinden, silah seslerinden ortalık toza dumana bürünüyor. Dost düşman ayırt edilmiyor.

Kurşun şakağından giriyor Bican’ın. Yığılıp kalıyor Seydali’nin kucığına. Gözleri açık, bir şeyler söylemek istiyor ağzı açık. Yavaş yavaş çöküyorlar asvalta.”(s.87)

BEYEFENDİ: Beyaz gömlekli, gözlüklü, kravatlı, temiz iş önlüklü beyefendiden biri. İnsanlara hayvan muamelesi yapan maddiyattan başka bir şey düşünmeyen hissiz, çıkarıcı bir tiptir. Bican’ın çalıştığı fabrikanın patronlarından. Tombul, beyaz yumuşak elli, dazlak kafalı. Kerim Bey fabrikaya yeni gelen on yedi kişinin etrafında hayvan bakmaya gelen bir celep gibi dolaştı.

“Mal meydanında sığır beğenmeye çıkan bir celep gibi ağır ağır etraflarında dönmeye başladı. Adam dönüşünü tamamlayınca görevliye döndü:

- Yedisi burada kalacak. Artanını Kerim Bey’e götürün, dökümhaneye dedi.”(s.12)

GÖREVLİ MEMUR: Bican’ın çalıştığı fabrikada görev yapan biri. Derviş Usta’yı uyaran kişi. İşçilerle senli benli olunmasını istemiyor. Bununla ilgili başka bir bilgi verilmiyor.

DERVİŞ USTA: Fabrikanın ustalarından. İyi niyetli bir tiptir. Bican’a işi gösteren kişidir.

ADAPAZARLI: Bican’la aynı fabrikada işe başlayan biri. Gelenler içinde bu işten memnun olan tek kişi. Çalışmayı kafasına koymuş, şehirde tutunmak için elinden geleni yapan bir tiptir.

SEYDALI: Siirtli. Bican’la aynı gün işe başlıyor. Utangan bir tiptir. O da Bican gibi şaşkın. Namazında niyazında bir tiptir. Hastalığı nedeniyle fabrika işini bırakıyor, seyyar satıcılığa başlıyor. Bu sefer de zabıta, arabasına el koyuyor. Bican onun kucağında ölüyor. Tek dayanağı inançları olan bir insan. Arabasını Cuma namazını kılmak için caminin duvarına yakın bir yere koyduğu için zabıtalara kaptırıyor. Hayattan beklentisi olmayan, saf, temiz, şehirle kavgalı bir tiptir.

ZÜLKÜF AĞA: Kısa boylu, ufak tefek, utangan, zayıf bir tiptir. Bican’la aynı fabrikada çalışmaktadır. Bican’la birlikte işe girmiştir. Gençliğinde güreş tutmuş. Uğur getirsin diye boynundaki hamaylıyı hiç çıkarmıyor. Bir gün boynundaki hamaylıyı keçgerenin dibine düşüyor. Alayım derken içine düşüyor ve yanarak can veriyor. Bican onunla ilgili şunları düşünüyor:

“Gurbetlik fukarayı iyice kötöletmiş. Senesine varmaz tüketir bu iş bunu. Kim bilir ne yaman delikanlıydı...”(s.29)

RECAİ BEY: Öğretmen. Zil çalınca okuldan çıkıp ikindi namazı kılmayı düşünüyor. Belediyede, kıyma kuyruğunda, dolmuş kuyruğunda, elektrik kuyruğunda

beklerken akşam ezanı okunuyor. Çocukları olan, kıt kanaat geçinen orta halli bir memurdur. Kafasında ikindi namazını kılmak olmasına rağmen bu isteğini türlü sebeplerle gerçekleştirilemiyor. Ayakkabıları su alıyor. Kömür için bekliyor.

“Peki diyorum ve biraz beklemeye başlıyorum. Bir sigara iki sigara, çeyrek dakika yarım saat. Kafamda ikindiye kılmak. Duvar saatine bakıyorum, kafamda ikindiye kılmak. Evdeki soba, karım, çocuklar, odun-kömür komisyoncularının canayakın suratları. Kömür karnesi diye bir şey. Bugün almasam yarın dersim var.”(s.46-47)

Bir levhaya takılıp kalıyor.

“Dana 50, koyun 60... tanzim satış kuyruğu. Bizim mahallede et 90 lira. Arada var 30 lira. Bir haftalık sigara parası. Kendimi kuyrukta buluyorum. Kafamda ikindiye kılmak.”(s.47)

Beyazıt'taki elektrik idaresinde kuyrukta beklerken akşam ezanı okunuyor. Canı çok sıkılıyor ve parayı yatırmadan oradan ayrılıyor.

“Nefes nefese Beyazıt'taki elektrik idaresindeyim. Yani yeni bir kuyruktayım. Beyazıt Cami'nden ezan sesi geliyor, tam bu sırada ödeme sırası bana geliyor. Parayı ödemiyorum.”(s.50)

MÜDÜR BEY: Recai Bey'in okul müdürü. Bununla ilgili hikâyede başka bir bilgi verilmiyor.

REİS BEY: Recai Bey'in çalıştığı kasabanın belediye başkanı.

ŞÜKRÜ BEY: Belediyeden Recai Bey'in dostu.

GANİ: Belediyede çalışıyor. Bununla ilgili de başka bir bilgi geçmiyor.

RIZA BEY: Belediyede kömür karnesi dağıtan memur. Recai Bey'e yardımcı oluyor.

AYSEL: Recai Bey'in okulundaki tarih öğretmeni. Başka bir yönü ele alınmamış.

KAMİL: Recai Bey'in eski dostu. Yolda karşılaşıyorlar.

İHSAN AMCA: Recai Bey'in çok sevdiği baba dostlarından. Vefat etmiş. Recai Bey onun vefatını duyunca çok üzülüyor.

NURETTİN: Recai Bey'in babası. Recai Bey çok küçük yaşta ölüyor.

HAYRİYE TEYZE: İhsan amcanın hanımı. İstanbul'da yapayalnız.

KADRİYE: Süleyman'ın karısı. Dört çocuk doğurmuş.

SÜLEYMAN: Recai Bey'in akrabalarından. Bu kişiler Recai Bey'le Kamil konuşurken ismi geçen kişiler.

HACEFENDİ: Bican'ın amcası. Ticaretle uğraşiyor. Hali vakti yerinde. Namazında niyazında bir tiptir. Altı oğlu var. Bayramda insanların akraba ziyaretleri yerine tatile çıkmalarına çok sinirleniyor. Fakat bir gelini köpek besliyor. Bir oğlu eve gelmiyor, bir oğlu bir bahane bulup evden uzaklaşmak istiyor. Kız torunları daracık kot pantolonları içinde dolaşiyor. Hacefendi'nin otoritesi aslında göstermelik. O sadece söylendiğiyle kalıyor. Torunları bile onu takmıyor. Çocukları arasında manevi bir bağ kurmakta zorlanmış. Onlara terbiye verme konusunda eksik kalmış. Herkes ona sözde bir saygı gösteriyor. Bu yönüyle aslında pasif bir tiptir. Bican'ın dayısı Hacefendi'yi anlatıyor:

“- Beni de işe Allah selamet versin Hacefendi almıştı. O zamanlar bizim köyden şehirde sözü geçen, parası pulu olan bir bu senin amcazadelerin. Zaten ticaret erbabı idiler. Vaktinde uyanıp geldiler. İlk olan abad olurmuş. Hacı altı oğlunu altı koldan işe soktu.”(s.54)

Hacefendi ve evdekiler televizyon seyrediyor. Bayramda deniz kenarına tatile gidenlerle röportaj yapılıyor. Hacefendi bu röportaja çok sinirleniyor.

“- Allah belanızı versin, diye gürlüyor hacı. Kapat kızım şunu kapat.”(s.57)

HACANNE: Hacefendi'nin eşi. O da kocası gibi namazında niyazında bir tiptir. Evde Hacefendi'yi gerçek anlamda ciddiye alan tek kişi. Misafirlerine ikramda bulunmayı seviyor. Fakat biraz bunda aşırıya kaçıyor.

EN KÜÇÜK GELİN: Hacefendi'nin en küçük oğlunun karısı. Kız yabancı. Sonradan Müslüman oluyor. Evde köpek besliyor.

ÖMER BEY: Hacının büyük oğlu. Birkaç gün evden uzaklaşmak, iş hayatından uzaklaşmak istiyor. Bir kedisi var. Titiz, düzenli bir tiptir. Fakat içinde yaşadığı ortamdan sıkılmış yeni arayışlar içinde olan biridir. Hacefendi'nin işlerini o yürütüyor.

FERDANE: Ömer'in karısı. Sadece bu yönüyle hikâyede geçiyor.

İLYAS: Hacefendi'nin oğullarından. İlyas'la ilgili başka bir bilgi verilmiyor.

İFFET: Haccenne'nin gelini. Yakup'un hanımı. Bu kökü köylü aileye girdiğine bin pişman. Lüks yaşamak isteyen, gezip tozmak isteyen bir tiptir.

YAKUP: Hacefendi'nin oğullarından. Eve pek uğradığı yok. Eğlenceye düşkün.

YUSUF: Bican'ın dayısının oğlu. Hemşehrileriyle kahve işletiyor. Gizlice Ülkü Ocaklarının afişlerini duvarlara asıyorlar. Babasıyla hiç geçinmiyor. Devamlı çatışma halinde. Gerçekleşmesi imkânsız hayaller peşinde koşan hayalperest bir tiptir.

EMİNE: Yusuf'un kardeşi. Namazında, edepli, terbiyeli bir kız. Babası en çok onu seviyor.

İSMET: Yusuf'un ağabeyi. Sendikanın çalışmalarına katılıyor. Evli. Babasıyla aynı evde kalmaktan rahatsız. En kısa zamanda başka bir eve taşınmayı düşünüyor. Babasıyla çatışma halinde. Kazandığı parayı sendikal faaliyetlere yatırıyor. Eve geç saatlerde geliyor. O da Yusuf gibi hayaller peşinde koşan hayalperest bir tiptir.

ATIYE: İsmet'in karısı. Kayınvalidesiyle aynı evde oturmak istemiyor. Kendi başına bir evde yaşamak istiyor. Bunun için çalışmaya bile hazır. Bulunduğu ortamdan mutlu olmayan bir tiptir. Çünkü kocasıyla kayınbabası devamlı kavga ediyor.

FİTNAT HANIM: İsmet ve Yusuf'un annesi. Bican'ın dayısının hanımı. Kocasıyla çocuklarının çatışmasından bunalmış bir anne. Huzursuz bir tiptir. Her an kavga ederler diye çok korkuyor. Kocasının çocuklarına karşı tavırlarını haksız buluyor.

HİKMET: Yusuf'un arkadaşlarından. Kahvede birlikte takılıyorlar.

YUSUF'UN BABASI: Bican'nın dayısı. Hikâyede ismi geçmiyor. Bican'ı işe yerleştiren kişi. Bican onun evinde kalıyor. Oğullarıyla arası iyi değil. Onlarla devamlı kavga halinde. Oturdıkları evin üstüne kat çıkma hayali var. Bunu parasızlıktan gerçekleştiremediği için karısına saldırıyor. Sinirleri yıpranmış bir tip. Çocuklarını hep başkalarının çocuklarıyla karşılaştırıyor. Çocukları kendi istediği gibi kişiler olmadığı için mutsuz. Hatayı hep başkasında arayan biri.

“- Ulan karı. Tepelerim ha. Şart olsun döverim. Fol yokmuş, yumurta yokmuş. Yok olan senin oğulların. Nerdeler? Nerdeler ha? Bak, saat bire geldi. Biri de evli sözde. Allah belalarını versin. Gezmeyi bilirler. Biraz para verelim babamız eline de çıksın ikinci katı demezler. Akıl yok ki. Bir bizimkilerde akıl yok. El-âlem öyle mi? Herkesin biri bin olmakta karı.”(s.63)

4. YOKSULLUK İÇİMİZDE

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun dördüncü hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Şubat 1981'de yapılmıştır. Eser 96 sayfa olup, on dört hikâyeden oluşmaktadır. Bu hikâyelerin onu birbiriyle şahıs yönünden bağlantılıdır. Bunları tek bir hikâyenin parçaları olarak düşünebiliriz. “Ahlak Dersi, Mefruşat, Esseletü Hayrün Minen Nevm, Levha” adlı hikâyeler ders vermek amacıyla yazılmış ve bunlar başka yerlerden alınmış hikâyelerdir. “Aşk” bir hikâye değil Eşrefoğlu Rumi'ye ait bir şiirdir. “Sevdiklerinizden infak etmedikçe birr'e eremezsiniz.” ayet mealini dinleyen Süheyla'nın hayatını sorgulamaya başlaması ve bu sorgulamanın sonunda gerçek huzuru İslam'da bulması anlatılmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a.AKASYALAR AÇAR MI: Şükran ile Süheyla ofiste çay içip poğaça yemekteler. Şükran Süheyla'ya Engin ve nişanlısıyla karşılaştığını söyler. Engin, Süheyla'nın sevdiğidir. Süheyla hiçbir şey demez. Şükran, Engin'in nişanlısıyla ilgili her şeyi anlatır. Özellikle çirkin ve çok zengin olduğunu anlatır.

b. AHLAK DERSİ: İnsanın dünyada nasıl mutlu olacağını yollarını gösterir.

c.YOKSULLUK İÇİMİZDE: Engin'le Süheyla önceden buluşuyorlar, geziniyorlardı. Engin hep hayatın ne kadar zor olduğundan bahsediyordu. Gözü pıriltılı arabalarda, ışıltılı, hayatlardaydı. Süheyla onu annesiyle tanıştırdı. Annesi birçok şey yapmıştı. Süheyla, Engin'e kanarya sevip sevmediğini sordu. Engin cevap vermedi. Anlaşılan Engin kanarya sevmiyordu.

ç. SİYAH GEMİLER: Süheyla, Engin başka biriyle nişanlanınca evine kapanır, vaktini örgü örerek geçirir. Yazar ya da içindeki biriyle konuşur. Bu konuştuğu kişi ona doğru yolu göstermektedir. Süheyla, Engin'i çok beğenmişim der. Onu

yakışıklı, güzel konuşan, etkileyici biri olarak tanımlar. Süheyla artık bu ortamdan uzaklaşmak istemektedir. Kaçmayı düşünür. Ama nereye? Bu arada ezan perde perde yükselmektedir. “- Bir başka Süheyla, bir başka dünyadır dedim.” “- Hayyalel felah ne demek?”

d. MEFRUŞAT: Maddi yönden iyi durumda olanlar sadece bedeni ihtiyaçlarını giderirler. Her istedikleri önlerindedir. Ama hayat bu değildir.(???)

e. İHTİRAS ENGİNLERİ: Engin çocukluğunda fakir hayatı yaşamış, yurtlarda büyümüştür. Herkes onunla adeta “Engin Engin babası zengin” diye dalga geçmektedir. O bu hayattan kurtulmanın hesaplarını yapmaktadır. Çalıştığı yerin patronu, Engin’e ortak olma teklifi yapmıştır. Engin iki sene içinde şirketin başına geçeceği hayalini kurmaktadır. Süheyla’ya bunu anlatamamaktadır. İhtirasları her şeyin önünü geçmiştir.

f. KALBİMİN DASİTANI: Süheyla bir dünyadan vazgeçiyordu. Çalıştığı yerden istifa etmişti. Daha önceki hayatından vazgeçiyordu. Eve geldi. Annesinden Kur’an okumasını istedi. Ağlıyordu. Engin’den ayrıldığı günü hatırladı. Hayyalel felah sesini de o gün duymuştu. Manasını da öğrendi: Kurtuluş! Aynı güne denk gelmesi nasıl bir tesadüftü. Şayet Engin’den ayrılmış olmasa annesinden Kur’an okumasını istemeyecekti.

Annesiyle bir sohbete katıldı. Orda hocaanne bir ayet meali okudu. “Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe siz birr’e eremezsiniz.” Bu onu çok etkilemişti. İşinden istifa etmiş, kapanmış, manto giymiş, namaza başlamıştı. Annesi dâhil bütün arkadaşları onun bu durumunu şaşkınlıkla karşılıyordu. Süheyla bunlara aldırış etmiyordu. Onun tek isteği öğrenmek, inanmak ve inandığıyla amel etmektir. Engin’den vazgeçmenin nasıl bir dünyadan vazgeçmek olduğunu anlıyor ve mutluluğu gözlerinden okunuyordu.

g. AŞK: Burada Eşrefoğlu Rumi’nin aşk redifli gazeline yer verilmiştir.

ğ. TENHALIK BASINCA: Şükran Süheyla'ya ziyarete gelmiştir. Birkaç gün önce iş yerine Engin uğramış. Onu haber vermeye gelmiş. Engin'in yeni halini anlata anlata bitiremiyor. Engin, Süheyla'yı daha aklından atamadığını söylüyormuş. Süheyla'yla görüşmek istiyormuş. Süheyla ise Engin'le kendi istediği şekilde buluşabileceğini söylüyor.

h. UMUTSUZ BİR AŞKIN MÜNAKAŞASI: Süheyla ve annesi Şükran'ın düğününe katılıyor. Süheyla oturmak istemiyor. Ayakta duruyor. Mecburen annesi de yanında bekliyor. Süheyla'yı bu haliyle gören arkadaşları ondan adeta korkuyorlar, kaçıyorlar. Süheyla o dünyayı arkasında bıraktığı için seviniyor. Nikah bittiğinde Engin yanlarına geliyor. Süheyla'yı yemeğe davet ediyor. Süheyla yabancı bir erkekle yemeğe çıkmanın inançlarına aykırı olduğunu söyleyerek onun bu teklifini reddediyor.

i. TELAŞIN MANİDAR: Engin Bey, gazeteciyle bir gazinoda içki içip eğlenmektedir. Her şey emrine amadedir. Ama kafasının bir yerinde Süheyla'nın red cevabı vardır. Engin Bey zengindir artık. Her şeyi elde edebilecek durumdadır. Karşı masadaki kadın Engin'i kesmektedir. Gazeteci bunu fark eder. Tanıştırmak ister. Engin Bey'in aklında ise Süheyla'nın red cevabı vardır. Süheyla bunca varlığı niçin tepmiştir? Neden her şeyi bırakmasını istemiştir? Engin fakir ailenin çocuğudur. Bu zenginliği kolay kazanmamıştır. Bu sesler olsa olsa Engin'in cılız yanının sesleridir.

i. ESSELATÜ HAYRUN MİNE'N-NEVM: Her şeyin uyanık olduğu bir vakitte rüya içinde rüya gören birinin hayatı anlatılıyor. İdealleri olmayan bir nesil nereye gittiğini bilmeyen sadece bedeninin zevklerine düşmüş bir nesil anlatılıyor. Çıkmazda olan bir nesil.

j. SÖZÜN NİHAYETİ VE SEVDANIN BİDAYETİ: Engin bu şaşalı hayatı bırakıyor ve babasının esnafılık yaptığı kasabaya geliyor. Çocukluk günlerini hatırlıyor. En büyük zenginliğin gönül zenginliği olduğunu anlıyor. Kasabadan çıkıyor. Süheyla'yı arıyor. Süheyla'yla annesi taşınmıştır. İzlerini kaybetmiştir.

Artık herkesi Süheyla'ya benzetmektedir. "Artık ilk günlerin kabaran dalgaları yok içinde. İçi bir çöl sükûnetiyle mütevekkil."(s.93)

k. LEVHA VI: Hazreti Peygamber devri. Ebu Talha Müslüman olmamış. Ümmü Süleym'e evlenme teklifinde bulundu. Ümmü Süleym de evlenmek istediğini ancak Müslüman olmadığı için kendisiyle evlenemeyeceğini söylemiştir. Bunun üzerine Ebu Talha Hazreti Peygamberin yanına gider ve Müslüman olur. Ümmü Süleym bu davranışıyla Cennet'i hak etmiştir.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU:

SÜHEYLA: Hikâyelerin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanı. Engin'in sevdiği kız. Evleri kira. Annesiyle yaşıyor. Kıt kanaat geçiniyorlar. Engin'in nişanlandığını duyunca şok geçiriyor. Engin'in nişanlanması onu derinden etkilemiştir. Süheyla'nın hayatını iki döneme ayırabiliriz: Birinci dönemi Engin'le beraber olduğu dönemdir. Bu dönemde Süheyla süsüne, boyasına dikkat etmektedir. Engin'le hayaller kurmaktadır. Fakat Engin'in hayalleriyle onun hayalleri arasında dağlar kadar fark vardır. Engin'in zenginliği tercih etmesi Süheyla'nın hayatında bir dönüm noktası olmuştur. İkinci dönemi olarak nitelendirebileceğimiz dönemde ise Süheyla ilk başta şaşırılmış vaziyettedir. Arayış içerisinde. Ezanı duyar. Ezanın anlamını öğrenir. Kendini bambaşka bir âlemde bulur. Artık hayatın anlamını öğrenmeye başlamış huzurlu bir tip olarak karşımıza çıkar. İslami kurallara göre yaşamaya başlayan, çevresinden baskı görmesine rağmen bundan vazgeçmeyen kararlı bir tiptir.

"Bir şey istememişti Engin'den. Kim bilir ne der diye, yokuşlardan indikleri, uçuşan etekleri ile otobüslerin, dolmuşların ardından koştukları nefes nefese yetiştikleri bir altı kırk beş matinesinde bile koluna girmeye, elini tutmaya çekinmişti. Küt küt atan kalbini eliyle bastırarak, yanaklarına düşen kızartıları saklayarak, arzularından isteklerinden soyunmuş, hep öyle olduğu gibi..."(s.22)

Süheyla Engin'den ayrılınca evine çekildi. Değişti, makyaj bile yapmıyordu. Yün örüyor. Aynı zamanda Engin'e niçin tutulmuş olabileceğini sorguluyor.

"Süheyla ne kadar değiştin sen. Evet makyaja falan boş vermiş. Saçını bile taramıyormuş. İşte böyle oyalanmak için yün falan örüyormuş."(s.25)

Süheyla evleneceği erkeği öncelikle tanımak ister.

“Hiç olur mu böyle tanışmadan falan. İstemem. İnsan evleneceği erkeği tanınmalı. Canım işte huyunu suyunu öğrenmeli. Hayattan neler istediğini. Aile başka nasıl kurulur.”(s.26)

Süheyla bulunduğu ortamdan kaçıp gitmek ister. Başka bir dünyanın kapılarını aralamak ister. Çok güzel yeşil hareli gözleri vardır.

“Biliyor musun, dedi Süheyla, bazen çıkıp gitmek istiyorum.

Buralardan uzaklaşmak, bu evden bu ortamdan. İşinden, çevrenden, ailenden kopmak gibi mi dedim. Heyecanlandı. Evet, evet dedi. İlave ettim. Bir başka dünyaya gider gibi mi dedim. Şaşırdı, ah, tabi işte öyle dedi. Çok güzel bu duygu dedim. Gözlerini iri iri açmıştı. Güzel gözleri vardı. Koyu yeşil hareli.”(s.26)

Süheyla bir başka dünyanın var olup olmadığını sorguluyordu. Bir başka Süheyla'nın bir başka dünya olduğunu öğrendi. Tam bu sırada ezan okunmaya başlandı. Süheyla hayatını değiştirecek soruyu sordu: “Hayyalel felah ne demek?”(s.29)

Süheyla çalıştığı yerden istifa etmeye karar vermiştir. Eski dünyasından vazgeçiyordu. Bu içine sindirdiği, pişmanlık duymadığı ve duymayacağı bir karardı. Sonra evine geldi ve annesinden Kur'an okumasını istedi. Hayyalel felah sesini Engin'in nişanlandığı gün duymuştu. Bu onun için bir kurtuluş vesilesi olmuştu.

“Belki Engin nişanlanmasaydı, belki bu nişanlandığı haberi akasyaların salkım saçak açtığı bir bahar günü kendisine yetişmeseydi, şimdi ağlamamış ve anasından Kur'an okumasını istememiş olacaktı.”(s.42)

Süheyla henüz hiçbir şeyin şuurunda değildir.

“Henüz hiçbir şeyin şuurunda değildi. Yani annesinin okuduğu Kur'an-ı Kerim'i dinlerken, gözyaşları yanaklarından ağır ağır akıp, sessizce eteklerine dökülürken hiçbir şeyin şuurunda değildi.”(s.42)

Süheyla katıldığı bir sohbette bir ayet-i kerimenin mealini duyunca çok etkilenmişti.

“Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe siz birr'e eremezsiniz, mamafih her ne infak eyleseniz Allah onu bilir.”(s.43)

Artık işe gitmeyecek, bir araba, bir kat, bir de koca diyenlerin dünyasından çıkıyordu. Doğum günlerine gitmemeyi, yakası dekolte buluz giymemeyi karar

verdi. Süheyla işten çıkmış, kapanmış, namaz kılmaya başlayan bir tip olmuştur. Bu halini bırakın arkadaşlarını annesi bile anlamakta zorluk çekiyordu. Bütün soruları Müslüman oldum diye kısaca cevaplıyordu.

“Ne zaman ki bir eski okul veya iş arkadaşına rastlıyordu. Yerlere kadar uzanan geniş mantosu, alnını çevreleyen uzun başörtüsü ile gülerek yaklaşıyor, muhatabının şaşırın ve irileşen gözlerinin ta içerisine kadar keyifle bakıyordu. Herkese karşı müsamahakârdı.

- A...Aaaa... Süheyla sen misin? Gözlerime inanamıyorum. Kız bu ne hal?
- Müslüman oldum.

Süheyla'yı devası olmayan bir hastalığa yakalanmış zavallı biri olarak görüyorlardı. O ise iyimserdi. Tek amacı öğrenmek; öğrendiği, inandığı ile amel etmek istiyordu.

“Yine de iyimserdi. Mütemadiyen öğreniyordu. Öğrenip, öğrendiği; inanıp inandığı ile amel etmeyi arzusu.

Müsamaha beklediği için müsamahakârdı.”(s.46)

Süheyla Engin'e bir sokakta rastladı. Engin'in elinde bir çantası vardı. Eşya yığınları içinde gördü onu. Donmuş eşya yığınları içinde. Ondaki vazgeçmenin nelerden vazgeçmek olduğunu anladı.

“Onlardan biriydi Engin. Kesin olan buydu işte.

Böylece hangi dünyadan vazgeçtiğini kavradı Süheyla.

O gün şuuruna vardı her şeyin. Katıldığı sohbet toplantısının ve istifa gerekçesinin. Mutluydu Süheyla. Engin'i nasıl sevdiğini de anlamıştı. Engin'i, yani o donmuş fotoğrafta beliren dünyayı.”(s.48)

Engin Süheyla'yla görüşmek istiyor. Engin'in çok zengin olması Süheyla'yı artık ilgilendirmiyor. Engin'le görüşmesi sadece bir hesaplaşmadan ibaret olacak. Eski arkadaşları Süheyla'yı kapalı görünce ondan adeta ürkmüşlerdir. Süheyla'nın ise bu bakışlara aldırdığı yoktur. Çünkü o ayrı bir dünya kurmuştur ve bu dünyada bu insanlara yer yoktur.

“Ben bu salonu dolduran kalabalığı, biraz sonra arz-ı endam edecek olan gelinle damadı, bilmem gözleri bir an olsun bana takılabilir mi nikah memurunu, imza defterini de tehdit ediyorum.”(s.61)

ENGİN: Hikâyelerin Süheyla'dan sonra gelen varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanlarından biri. Süheyla'nın eski sevdiği. Bulunduğu durumdan memnun olmayan bir tiptir. Kısa yoldan zengin olabilmenin hesaplarını yapıyor. Paranın her şeyi çözeceğine inanıyor. Süheyla'yla dolaşırken hep hayatın zorluklarından bahsediyor. Kiralardan, fakirlikten çok korkuyor. Engin'in babası yoksul bir kasabada bir küçük tahta barakada ayakkabı tamirciliği yapmaktadır. Engin yetimler yurdunda kalmıştır. Bu yılları hatırladığında içi bir hoş oluyor. Engin çok özendiği için bu hayatı istemiyor. Fakirliğin ne kadar zor olduğunu bizzat yaşadığı için bu hayatı bir kurtuluş olarak görüyor.

“O taş duvarlı, yüksek tavanlı, dar, uzun, demir pencereli, uzayıp giden derin karanlık koridorlu soğuk yetimler yurduna. Boyaları dökülmüş, paslı, gıcırtilı ranzaların sıralandığı donuk, ıslak bakışların gizlendiği, nemli yatakhane. Ve habire su çeken ayakkaplara, babasının eski kurvaze ceketlerinden bozulup üzerine uyarlanan ceketlere, el örgüsü hırkalara.”(s.34)

Engin hem okumakta hem de bir işte çalışmaktadır. Süheyla'ya hep zengin olmanın yollarından bahsetmektedir. Müdürüyle arası çok iyidir. Engin'e göre zengin olması iki sene bile sürmeyecektir. Engin bir süre sonra dediği gibi çok zengin olmuştur. Altına Mercedes'i çekmiş, takım elbisesini giymiş Süheyla'nın ayrıldığı iş yerine gelmiştir. Engin o eski Engin değildir artık. Süheyla'yı bırakıp kara kuru bir kızla nişanlanmıştır. Kızla sırf zengin olduğu için nişanlanmıştır. Engin'in bu halini bize Şükran şu şekilde anlatmaktadır:

“Geçen gün pat çıkageldi kim olacak canım Engin denen herif, işte ah ah teyzeciğim bir görmeliydin dairede bir koşuşma bir koşuşma önce müdürün odasında dediler, tabii büyüdü artık nerde o eski süklüm püklüm oğlan zenginleşti daha arabası kapının önünde durunca fark etmişler kızlar anlattı efenim bir çıkmış arabadan üzerinde siyah kurvaze bir takım araba da siyah mersedes elinde bir çanta...”(s.53)

Engin artık gazetecilerle, iş adamlarıyla oturup kalkmaya başlamıştı. Sıhhatliydi. Kendini genç ve yakışıklı buluyordu. Zengindi. Kendi düşüncesine göre hiçbir ihtiyacı yoktu.

“Sıhhati yerindeydi. Mesela bu kadar yiyip içtiği halde hiç hazımsızlık çekmiyordu, hiç de şişmanlamıyordu. Sırrım gibiydi vücudu. Gençti, yakışıklıydı. Zengindi. Her şeyi vardı. Bir anlayışa göre hiçbir ihtiyacı yoktu.”(s.71)

Her şey yolunda iken Süheyla'nın kendisini reddettiği haberini aldı. Bu saltanatı, bu zenginliği Süheyla niçin reddetmişti? Süheyla'nın kendisine söylediklerini hatırladıkça ter basıyordu.

“- Harama batmışsın.

Böyle söyledi Süheyla ve sunduğu saltanat tacını elinin tersi ile itivermişti.

Seninle harama batmamış bir beldeye hicret edelim demişti Süheyla. Kuyruk sokumu karıncalanmaya başladı. Buz gibi bir ter yürüdü her yanına.”(s.72)

“Milyonlar evet derken Süheyla hayır demişti.”(s.75)

Engin'in içinin iki tarafı vardı. Biri yani içinin tamamına yakını sahip olduğu bu hayatı sürdür, diğer cılız yanı ise Süheyla'nın söylediklerinde takılıyordu.

“Bir boşluk hissetmiyordu. Başarı, çalışma, buzlu rakı, sırrım gibi bir vücut her şey yerli yerinde idi.

Çalış, oyna. Eğlen. Boş ver. Kazan. Yarış. Ye. Vur. Tat. Bastır. Ez. Yok et. Çalış. Oyna. Sana gıpta ediliyor.”(s.75)

“Bütün bunlar ve ilaveten dışındaki unsurlar içinin öbür yanında köşede belli belirsiz kıpırdayan, ‘Hayır... Hayır... Hayır’ diye sinyaller salarak ışığını parıldatan o küçücük direnişi bastıramıyor.”(s.75-76)

En sonunda Engin'in cılız yanı galip gelir ve bütün zenginliği bırakıp çocukluğunun geçtiği kasabaya gider. Sonra ordan ayrılır. Süheyla'yı arar, arar ama bulamaz. Ama kendi artık sükun içindedir. Engin'in bu şekilde dönüş yapması aslında abartı değildir. Çünkü Engin bu haliyle en dibi de en zirveyi de görmüş biri. Ama aldığı temel ona farklı bir hayat vaat ediyor. Süheyla onun geçmişini temsil ediyor bir nevi. Mutlu olmak için paranın değil dostun, eşin, arkadaşın, akrabanın olması gerektiğini anlıyor Engin.

“Niçin ağlıyorum. Belki yıllardan beri ilk defa bir başıma ağlıyorum. Buna ağlamak denmez. Derin bir iç çekiş, geçen zamana, ömre. Belki de sular aydınlanıyor. Ulaşmak istediğim o meçhul kıyı içimin labirentlerinden çıkıp gidiyor. Hicret nereye Engin, hicret nereye?...”(s.88-89)

ŞÜKRAN: Süheyla'nın iş arkadaşıdır. Konuşmayı, bağırmayı çok seven ukala, çenesi düşük bir tiptir.. Kara kuru bir kız. Dışarıda ne duymuş ne görmüşse gelir hepsini Süheyla'ya anlatır.

ENGİN'İN BABASI: Kırçıl sakallı, yamalı takkeli, kırışık alınlı, hiç güldüğü görülmemiş, fakir, tahta barakada ayakkabı tamirciliği yapan biri. Maddi durumu iyi olmadığı için Engin'i yetiştirme yurduna veriyor. Engin küçükken vefat ediyor. Onurlu, çevresi tarafından sevilen bir insan.

ENGİN'İN NİŞANLISI: Şükran'ın ağzından öğreniyoruz Engin'in nişanlısının özelliklerini.

“- Ha ne diyordum. Bir siyah tayyör giyinmiş, eteği uzunca, sonra o siyah şapka, aptal sen zaten esmerin karası bir kızsın. Bu baharın başında nedir o siyahlara bürünmek dedim içimden., baktım kaşlarını da ta dipten kazımış, mor mor çıkıvermiş kazının yerler, insan orasını öyle bırakır mı, işte böyle şekerim, böylelerinin talii yaver, sonracığıma sığırcık gözü gibi ufacak kara gözler, çipil, tutmuş bir de kahverengi far çekmiş kapaklarına, görgüsüz, et yok, but yok, boy bos yok, ayol nesine vurulmuş Engin bu kızın dedim içimden(...) sonra dayanamadım, sordum soruşturdum, zenginmiş meğerse kız, hem de bildiğin gibi değil, evleri, arabaları, Yalova'da yazlıkları, aman Süheyla kız da bir mal bir mal.”(s.14)

Babasının parasıyla etrafı tarafından saygı gören asalak bir tiptir.

MÜNİRE TEYZE: Süheyla'nın annesi. Namazında biri. Yaşlı. Kızının zengin biriyle evlenerek mutlu olmasını isteyen ama her şeye rağmen kızının arkasında olan Müşvik bir anne tipidir.. Süheyla'nın kararları üzerinde çok etkili değil. Ona göre Süheyla ne kadar ters hareket yaparsa yapsın yine de kızına sahip çıkıyor.

HOCA ANNE: Kadınların toplantısında Kur'an okuyup anlatan kişi. Süheyla onun okuduğu bir ayet mealiyle hayatını değiştiriyor.

MELAHAT HANIM: Şükran'ın düğününde Münire teyzenin yanına gelen kadın. Başka bir özelliğinden bahsedilmiyor.

ALİ KEMALİ BEY: Engin'in amcası. Bununla ilgili de başka bir bilgi verilmiyor.

SALİH EFENDİ: Engin'in babasının dükkanının yanındaki manifaturacı. Baba dostu.

MUSTAFA BEY: Cihan Oteli'nin sahibi. Engin'in babasının esnaf arkadaşlarından.

BERBER SELAHATTİN: Engin'in babasının yanındaki berber. Bu dördü Engin'in büyüdüğü kasabanın eşrafından olan kişiler.

MURTAZA EFENDİ: Süheyla'nın istifa etmeden önce çalıştığı ofiste çaycılık yapıyor. Başka bir fonksiyonu yok.

5.YA TAHAMMÜL YA SEFER

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun beşinci hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Ekim 1983'te yapılmıştır. Eser 102 sayfa olup on üç hikâyeden oluşmaktadır. Bu on üç hikâye birbiriyle kişi, zaman, mekân ve vaka yönünden ilişkilidir. Büyük bir hikâyenin parçalarıdır diyebiliriz buna. Hikâyelerin merkezinde İlhan ile babası Asım Bey'in çatışması söz konusudur. Aslında bu çatışma bir kuşak çatışması değil, Asım Bey'in geçmişiyle olan hesaplaşmasıdır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a.FOTOĞRAFTA BİRİ VAR: Kerim, Nazım Usta'nın yanında çalışmaktadır. Kerim'i oraya Murat ağabey yerleştirmiştir. Nazım Usta'nın dükkânı derneğin hemen yanındadır. Bu dükkânlar medresenin odalarıdır. Derneğe birçok insan gelir gider. Gece yarısına kadar dava konuşulur. Kerim bir köşede oturur, onları seyreder. Bir şey söylendiğinde hemen yerine getirir. En çok Murat ağabeyinin konuşmasını dinler.

Son zamanlarda derneğe gelenlerin sayısı azalmaya başlar. Kerim Murat ağabeyine bu durumu sorar. Murat ağabey bir cevap vermez. Nazım Usta ölünce dükkânı Kerim devralır. Mektebi bitiren gider. Murat ağabey üzgündür. Eskilerden pek kimse kalmamıştır. Sonra gençlerden bir iki kişi çıkar gelir. Onlar da davadan bahsetmez. Müzik çalıp söylerlerdi. Murat ağabey olmadığı zamanlar içki de içerlerdi. Kerim buna çok kızardı. Fakat Murat ağabey ne der diye ses çıkarmazdı. Gençler Murat ağabey olduğu zamanlar içki içmez şarkı söyleyip giderlerdi. Sonra sonra kimse uğramaz oldu. Murat ağabey Kerim'i karşısına alarak gideceğini söyledi. Derneğin anahtarlarını ona verdi ve çekti gitti.

b. HİLALİ GÖRDÜN MÜ?: İlhan gece yarısı kalkmış mutfakta bir şeyler atıştırıyordu. Bu arada mutfaktan ney sesi geliyordu. Babası ilacını içmek için kalkmıştı. Asım Bey mutfağa indiğinde, İlhan'la karşılaştı. Onun ne yaptığını merak ediyordu. Oğluyla uzun süredir konuşamıyordu. Konuşmak istiyor; fakat konuşamıyor.

Çünkü onu tanımiyordu. İlhan, babasına bugün Ramazan'ın başladığını söyledi. Babası orucu hatırlıyor, eski zamanlarda medresenin avlusundaki nar ağacının altında iftar sofralarını kurup nasıl iftar beklediklerini hatırlıyordu. İlhan'ın yanından ayrıldı. Yatağa sessizce uzandı. Karısına hiç değmemeye gayret gösteriyordu.

c. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMANIN AŞIRI UÇLARI: İlhan bütün bir yaz hiç plaja inmemiş, denize girmemişti. Güvercinleriyle uğraşiyor, bisiklete biniyordu. Anne ve babasından daha doğrusu tatil köyünün eğlence hayatından uzak duruyordu. O yaşantıdan adeta öğreniyordu. Kendisini sabahın erken saatlerinde tatil köyünün dışına atıyordu. Eski günleri hatırlıyordu. Babaannesiyile geçirdiği eski Ramazanları özliyordu. İlhan akşam olunca iskelede oturuyordu. Seda da onun yanına gelip oturdu sessizce. İlhan ise onu duymuyordu. O öğlen vakti kendisine namaz kılmasını öğreten imamı düşünüyordu. Seda'nın kendisine olan ilgisine karşılık vermiyordu. Yemek için sofraya geldiklerinde herkesin çakırkeyif olduğunu gördü. Ablası nişanlısıyla denizde çırılçıplak oynuyor, babası sarhoş, annesi sarhoş, Jak sarhoş, Eleni sarhoş. Bu manzara karşısında daha fazla dayanamadı. Sofra örtüsünü son hızla çekti. Kırılan bardak sesleri, dökülen içki sesleri her tarafı sarmıştı.

ç. LİMANDAKİ YOĞUN SİS: Asım Bey, İlhan'ı bu davranışından dolayı Doktor Ayhan'a götürdü. Doktor Ayhan Asım Bey'in gençlik arkadaşı ve aile dostuydu. Doktor Ayhan'la İlhan yalnız görüştüler. Görüşme bittiğinde Doktor Ayhan Asım Bey'e durumu anlattı. Asım Bey bu anlatılanlardan İlhan'ın hasta olmadığını anladı. Doktor Ayhan İlhan'ın okuduğu kitapları, görüştüğü arkadaşlarını araştırmasını istedi. Oysa İlhan Asım Bey'in kütüphanesindeki gençlik yıllarından kalma kitaplarını okuyordu.

d. KUŞLAR DA KADERLE UÇAR: Asım Bey gençliğini, dergi çıkardığı yılları, medresede geçen yılları hatırlıyor. Akseki'den yamalı pantolonla geldiği yılları hatırlıyor. Hizmet ehli ol diyorlardı ona. Oysa onun içinde fırtınalar kopuyordu. Kişiliğini bulmuş değildi. Bir Fetanet'e kapılabılırdi. Derviş değildi. Tek mazereti buydu.

e. **YA TAHAMMÜL YA SEFER:** Nalan'ın düğün gecesi, herkes düğüne hazırlanıyordu. Asım Bey'in eski arkadaşlarından Yunus Bey ve karısı da düğüne gitmek için hazırlanıyor. Yunus Bey siyasete atılmış bakan olmuş. Yunus Bey'in karısı ise üzgün. Çünkü kocası siyasete atılınca başını açmak zorunda bırakılmış. İlhan ise düğüne katılmak istemiyor. Anne ve babasının ısrarı üzerine son defaya mahsus olarak düğüne katılmaya karar veriyor.

f. **DÖN GERİ BAK:** İlhan düğün yerinden düğün bitmeden ayrılmıştı. Bu tür eğlencelerden nefret ediyordu. Bir sene önce kursta tanıştığı Veysel'le birlikte eski medresedeki öğrenci yurduna gitmişlerdi. İlhan burada kendini mutlu hissediyordu. Buraya taşınmaya karar vermişti. Anne ve babası İlhan eve gelmeyince merak etmişti. Babası onu eliyle koymuş gibi buldu. İlhan buna çok şaşırıldı. Asım Bey buraya gelmekle geçmişte bir yolculuğa çıkmıştı. Kerim'in dükkânını sordu. Hiç kimse bilmiyordu onu. İlhan yayınevi sahibi Murat Bey'den bahsetti. Asım Bey adeta donup kalmıştı. İlhan buna bir anlam verememişti.

g. **SARIŞIN SORULAR:** Asım Bey doktora sınavını hatırlıyor, sorulan her soruya doğru cevap veriyor, bu bilgisiyle iyi yerlere gelebileceğine inanıyordu. Fakat Asım Bey geçmişle bir türlü hesaplaşmıyor, geçmişi onu hep takip ediyordu.

ğ. **ELHAN-I SİYASET:** Siyaset çirkefti. Fakat bir şey yapabilmek için de siyaset şarttı. Anadolu'nun ruh cephesindeki savaşı henüz bitmemişti. Bunu ancak dirayet sahibi siyasetçiler yapabiliyordu.

h. **“KARA KUMUDUR KALAN”:** Veysel'le İlhan, Murat Bey'in matbaasına gidiyorlar. Murat Bey'e kâğıt satan Hüsnü Bey de orda. Sattığı kâğıtların parasını istiyor. Murat Bey en kısa zamanda ödeyeceğini söylüyor. Adam gittiğinde oturuyorlar hep birlikte. Çay söylüyorlar. Hava soğuk. Murat Bey yemek kitabından bahsediyor. Murat Bey artık eski Murat Bey değil. En azından İlhan'ın dergilerden okuyarak kafasında canlandırdığı Murat Bey değil. Bunları Veysel'e söylediğinde Veysel bozuluyor. Kabullenmek istemiyor. İlhan evdeki dergileri göstermek için Veysel'i evine davet ediyor.

i. GÜN IŞIĞI NEREYE?: Yaz tatili geldiğinde herkes evlerine gidiyor. İlhan yurttan kalıyor. İlhan'ın da gidecek yeri var; ama o gitmiyor. Kütüphanede kitaplarla meşgul oluyor. Yurttaki insanlar babasından dolayı ondan biraz uzak duruyor. İlhan abdest alırken onların giydiği takunyaları giymiyor, namaz kılacağı yeri süpürgeyle kendisi temizliyor. Bu davranışları arkadaşlarınca yadırganıyor. İlhan ise niye dikkat etmezler diye düşünüyor.

i. OYUN BOZAN: Murat ağabeyin ölüm haberi her yere yayılır. Eski yeni dostları mezarlıkta buluşurlar. İlhan, Veysel, Asım Bey, Yunus Bey hepsi mezarlıktadır. Hepsini geçmişleriyle yüzleşir. Pişmanlık hisleriyle doludur Asım Bey.

J. IRMAKTAN ÖTEYE: İlhan kütüphanede tanıdığı kızın babasının yanına gider. Onunla açık konuşmak ister. Kendisini tanımasını istiyor. Kızın babası ise kızını özgürce yetiştirdiğini söylüyor. Gençlikte idealist olduğunu, yaş ilerledikçe bu idealistliğin kalmadığını belirtiyor. Günümüzde paradan daha değerli bir şey olamayacağını söylüyor.

Diploma töreni yapılıyor. İlhan törene geç katılıyor. Veysel ve İlhan'ın kütüphanede tanıştığı kız mezun olmuştur. İlhan'ın kafası soru işaretleri ile doludur. Üniversitede kalmak istemiyor, henüz diplomasına bir mana veremiyor. Üniversitenin kendisine yoldaş olamayacağını düşünüyor.

İlhan Veysel'in yerleştiği kasabaya gidiyor. Orada bir süre kalıyor. Doğayla baş başa. Sonra dönüyor. Sefer de içinde tahammül de.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

İLHAN: Hikâyenin merkezi kahramanıdır. Prof. Asım Bey'in ve Fetanet Hanım'ın oğlu. İnce uzun çehresi siyah derin gözleri, mütevekkil bir yapısı var. Anne ve babasıyla anlaşamıyor. Devamlı çatışma halinde. Onların yaşam şekline nefret ediyor. Onların yanına sokulmuyor. Onların eğlencelerine katılmıyor. Arayış içerisinde olan bir tiptir. İlhan, içinde bulunduğu ortamdan memnun değildir. Ailesinin ve çevresinin yaşantısının tam tersi bir yaşantıyı arzuluyor. Anne ve babası Ramazanda bırakın oruç tutmayı içki âlemleri yapıyor. O ise gece sessizce sahura kalkıyor. Tatil köyünde hiç denize

girmiyor. Herkes uyurken sabahın erken saatlerinde kalkıp bisikletiyle tatil köyünden uzaklaşıyor. Namaz kılmasını bilmediği halde camiye gidiyor. Orada cami imamından namaz kılmasını öğreniyor. Ancak bu şekilde huzurlu oluyor.

İlhan'ın kişiliğinin oluşmasında babasının değil babaannesinin çok büyük tesiri olmuştur. İlhan babasının işi, annesinin arkadaş toplantıları nedeniyle aile şefkati görmemiştir. Mutsuz bir çocukluk dönemi yaşamıştır. Rahmetli babaannesinin evinde kaldığı Ramazan günlerini özlemle hatırlamaktadır. Babasının kütüphanesindeki dergi ve kitapları okuyor. Babasının medrese yıllarından kalan eserleri okuyor. Medreseye gidiyor. Orada kütüphanede oyalanıyor. Herkes tatile giderken o kütüphanede kalıyor. Şehir kütüphanesinde kitap okurken bir kızla tanışıyor. Onun yaşam tarzının çok serbest olduğunu görünce onun kendisine yoldaş olamayacağını düşünüyor.

“Açıklara dalga dalga yayılan çılgın bir müzikle terleyip tepişmekten, geceler boyu yorgun düşüp, uyuyakalmışken gençler, uyuyakalmışken herkes o sessizce kalkıyor, günün ilk ışıkları ile bisikletine atlayıp tatil köyünden uzaklaşıyordu.”(s.24)

“- Hadi abdest al da namaz kılalım.

- Eee, şey...
- Ne var söyle hadi çekinme...
- Ben hiç namaz kılmadım ... Bilmiyorum.
- Olsun, ben sana öğretirim.

İçi ovalar dolusu seviniyor çok seviniyor.

- Sahi mi öğretir misin?
- Ne sandın ya! İstersen hemen öğretirim. Allah'a inanıyor musun?

İlhan gözünü kırpmadan, göğsünü gere gere cevaplıyor.

- İnanıyorum hem de çok.”(s.31)

İlhan küçükken anne babası İlhan yüzünden çok kavga ederdi. Bu yüzden İlhan'ın küçüklüğü çok sorunlu geçmiştir. Babası bu durumlarda onu genelde babaannesinin yanına götürürdü. Zayıf, çelimsiz, içine kapanık bir çocuktü. İtilip kakılmalarla ortaya çıkan yalnızlığını hiç dışa vurmazdı.

“Yüzünü duvara döner, hiç ses çıkarmamaya gayret ederek göz pınarlarına dolup sonra ılık ılık aşağıya, yanaklarına doğru akan, dudaklarına ulaşarak tuzlu tadını bırakan gözyaşlarını sayardı.”(s.35)

İlhan'ı babası yurt dışına çıktığında babaannesine götürüyorlardı. Bu arada annesi konken partilerinde eğleniyordu. İlhan'ı babaannesi büyütmiş sayılırdı. Babaannesinin vermiş olduğu eğitim İlhan'ın kişiliğinin oluşmasında birinci derecede rol oynamıştır.

“Babam yurt dışında olmalıydı. Annem hep o boyalı yüzlü, çok gülen, kahkahalar atan kadınlarla olmalıydı. Beni babaannem büyüttü, sırtına alıp gezdirirdi.”(s.57)

İlhan okuldan mezun olur. Fakat üniversitede kalmak istemez. Üniversitelerin düşünce yönünden özgür kurumlar olmadığını düşünür. Bu yönüyle İlhan eleştiren bir tiptir. Kafa dinlemek için Veysel'in tayin olduğu kasabaya gider. Bir müddet kalır. Tabiatla iç içe yaşar. Sonra Veysel'in de kendisini dünya işlerine kaptırdığını görünce döner. Sefer de içindedir tahammül de.

“Dahası bu şehir, bu aile. Ardından jüriler, senatörler, ideolojiler. Kelimelerin saltanatı. Üniversite kitaplara bile dost değil, bana yoldaş olamaz. Yol hiç.”(s.98)

“Ama bir yol bir yoldaş. Ne tabiat parçası, ne çiftlik hayali. Ne kaçıp gitmek, ne ekip biçmek. Sefer de içimde tahammül de.”(s.101)

ASIM BEY: Hikâyenin İlhan'dan sonra gelen ikinci merkezi kahramanıdır. Medresenin eski öğrencilerindendir. Gençliği burada geçmiş. Mezun olduktan sonra ise bir daha hiç uğramamıştır. İlhan'ın babasıdır. Şimdi iktisat profesörüdür. Memleketin tanınmış iş adamlarından birinin kızıyla evlidir. Kendisine göre bulunduğu kötü durumdan kurtulabilmek için kişiliğinden her türlü tavizi vermiştir. Bu yönüyle ilk başta çıkarıcı bir tip olarak nitelenebilir. Oğluyla araları iyi değil. Onu kimin yönlendirdiğini çok merak ediyor. Fakat onunla konuşamıyor bile. Asım Bey yatağa girince eski öğrencilik günlerini hatırlıyor. Şimdi ise o günlerden eser kalmamıştır. O vakitler oruç tutan Asım Bey, dava için koşturan Asım Bey ihtiraslarının kurbanı olmuş ve bugünlerde Ramazan'da mangalın başında içkisini yudumlamaktadır. Geçmişiyile yüzleşmek onun en büyük korkusudur.

“Nar ağacının altına bir sofraya serilmiş. Arkadaşlarıyla(Erzurumlu Yunus, Arapkirli Osman, kendisi, Murat bir de Murat'ın köylüsü Kerim) çevrilip diz çökmüşler, iftar topunun atılmasını bekliyorlar.”(s.22)

Asım Bey, İlhan'ın yemeğe geç gelmesini hatta hiç gelmemesini istiyordu. Çünkü uzun yıllardır ilk defa oruç tutan biri kendisine bu kadar yakındı.

“İlhan bir süre daha gelmese. Şöyle çakırkeyif oluncaya kadar. Kadehinden iri bir yudum alıyor. Bir dalga gibi çırpınarak gelen, gelip zihnine takılan ötelere itiyor.”(s.30)

“Asım Bey nerdeyse oğlunun bu akşam, bu sofraya hiç gelmemesini dileyecek. İlhan aklına gelince, o yüzüne dikilen iğne ucu bakışları hatırlayınca, her yanını tarifi mümkün olmayan bir tedirginlik kaplıyor. Nicedir oruca, oruç tutan birine bu kadar yakın olmamıştı.”(s.38)

Asım Bey kütüphanesine giriyor. Tozlanmış, dağılmış kitaplara dergilere bakıyor. Geçmişle yüzleşiyor. İçinde fırtınalar koptuğu günleri hatırlıyor. Davayı hatırlıyor. İlhan’ın buradaki dergilerden, kitaplardan beslendiğini öğreniyor.

“Azla yetinme ve çileye yatkınlığıma güvenerek, alçak gönüllü duruşuma aldanarak, içimde kopan fırtınalardan bihaber. Akseki’den gelmiş, bir medrese odasına sığınmış, yamalı pantolonunu henüz çıkarmış, bıyıkları yeni terlemiş, dünyaya pembe-lacivert bakan bir garip Asım.”(s.44-45)

Asım’ın içinde fırtınalar kopuyordu. Bilmeden medresede ona birçok görevler yüklüyorlardı. O ise ne yapacağını şaşırılmış biriydi. Onun da zaafı, arzuları, istekleri vardı. Hep birilerinin himmetine muhtaç yaşamak istemiyordu. Asım Bey gençliğinden itibaren tatminsiz bir tiptir. Elindekilerle yetinmek istemeyen bir tiptir.

“Beni kim tanıyabilirdi? Yönelişlerimi, arzularımı, oluşmamış fikirlerimi, açlığımı. Galiba bana yükledikleri kutsal görevin farkında değillerdi. Arzularından sıyrılmış, nefsinin değil, başkalarını düşün, çalış, hizmet ehli ol. Peki ben okumayacak mıydım, giyinmeyecek miydim, her gün gözlerimin önünden parlak saçlarını savurarak geçen bir Fetanet’in peşinden gitmeyecek miydim? Neye karşı olacağımı, nelere tutunup nelerden kaçacağımı el yordamı ile tayin ettiğim bir çağda. Dayanaksız, hep bu Kemalettin Bey takımının türevlerinden birinin dağıttıkları ölçülü ve hesaplı lütuflarla, kâh bir iftar yemeğinde, kâh bir burs veya benzeri imkân ile karşılaştığında ne yapacağımı şaşırır ben. Ben bir derviş değildim elbet. Bütün mazeretim bu.”(s.45)

Asım Bey içinin sesini yakaladığı durumlarda Kâbe’ye varıp toprağına yüz sürmek istiyordu. Bunu bir kurtuluş vesilesi olarak değil sadece gözyaşlarını akıtacak bir imkân olarak görüyordu. Elinden gelen ise kirletilmemiş maziye derin bir pişmanlık ile bakmaktı. Asım Bey bu yönüyle mücadele etmek istemeyen bir tiptir. Her şeye rağmen kazandıklarından vazgeçmek istemez. Statüyü, mutluluğa, huzura tercih eder.

MURAT AĞABEY: Üniversitede hukukta okuyor. İlhan ve arkadaşları onun yanına gidip geliyor. Aynı zamanda Asım Bey'in de medreseden arkadaşı. Medresede kalıyor. Murat Ağabey kendisini hizmete adanmış bir dava adamıdır. Murat ağabey dirayetsiz bir tiptir. Mücadele edecek gücü kendisinde bulamaz. Huzursuzdur. Bazı geceler hiç uyumaz, düşünür, sigara üstüne sigara içerdi. Yüreği merhamet doluydu. Medreseyi gerekli yerlere başvurarak öğrenci yurdu yapmak istiyordu. Derneğe gelenler azalmaya başlayınca Murat Ağabey iyice çöktü. Genç yaşında yüzünde kırışıklıklar oluşmaya başladı. Bir gün derneğin anahtarını Kerim'e verir ve çekip gider. Yıllar sonra İlhan onu matbaa işletirken bulur. Fakat dergilerdeki yazılarından tanıdığı Murat Bey bu olmamalı.

“Bu kırçıl bıyıklarını önü, orta ve işaret parmaklarının ucu nikotin sarısı adam. Bir zamanlar yani ciğerlerinden gelen hırıltı sesine karışmadığı günlerde herhalde çok etkili konuşuyor olacaktı. Gözbebeklerinin parıltısı kaybolmamış olsaydı, herhalde bu iri ve biraz şehla gözleri ile insanı bir anda etkiliyor olacaktı. Sonra o çaresizliğe mahkûm el kol hareketleri. İki de bir iyice seyrelmiş saçlarından geçirerek parmaklarını, off mu, ufff mu, ahhh mı olduğu kestirilemeyen, sıkıntılı, uzun iç çekişleri soluk alışları.”(s.74)

Murat Ağabey bir süre sonra vefat eder. Herkes onun cenazesinde buluşur. Onunla ilgili düşüncelerini söylüyorlar:

“Mevki ve makam peşinde değildi... Hizmet aşkı ile yanıp tutuşuyordu... Kendisini davaya adanmıştı... Gençler öksüz kaldı, bizler öksüz kaldık, memleket öksüz kaldı...”(s.99)

YUNUS BEY(ERZURUMLU YUNUS): Asım Bey'in medreseden arkadaşı. Eşi Neslihan Hanım müftünün kızı. Şişman biri. Avukat. Erzurum'un eski ailelerinden Müslüman, karıncayı incitmez biriydi. Kayınpederi bu özellikleri olduğu için vermişti kızını ona. Yunus gençliğinde cesurdu. Kolay kolay kimse okulda sakal bırakamazken Yunus okurken sakal bırakan ender öğrencilerden biriydi. Erkek güzeli idi Yunus. Sakal onu daha da güzelleştirmişti. Şimdi Milletvekili seçilmiş oradan da bakan olmuş. Dazlak kafalı. Evinin içi içki şişelerinin aydınlığında parlıyor. Yunus Bey'in düğündeki hali ise bambaşkaydı. Eski Yunus'tan eser yoktu. Yunus Bey mevki için manevi değerlerinin hepsinden vazgeçmiş adeta mankurtlaşmış bir tiptir. İnsanlığından

uzaklaşmış bir tiptir. Yazarımız burada Yunus Bey’i fiziki olarak da şişmanlatmıştır. Şişman kişiler Mustafa Kutlu’nun hikâyelerinde çoğunlukla olumsuz tiplerdir.

“Düğündeki halini hatırladı. Yunus Bey geldi, Bakan Bey geldiler...diye kalabalık dalgalandığında, açılan yoldan küçük dağları ben yarattım der gibi başı yükseklerde geçen Yunus’u. Bakan olmuştu. Sakalsız bir bakan.”(s.58)

NESLİHAN HANIM: Yunus Bey’in hanımı. Müftünün kızı. Rahmetli Efendibabası Yunus Bey için iyi şeyler söylemişti. Fakat Neslihan Hanım eşinin mevki hırsı dolayısıyla başını açmak zorunda kalmış, kokteyllere katılır olmuştu. Başını açmak zorunda bırakılması onun içinde derin yaralar açmıştı. Çocukları olmamıştı. Neslihan Hanım için için ağlıyordu. Arık evlerine melekler inmeyecek diye düşünüyordu. Neslihan Hanım bu yönüyle kişilik sahibi, utanması olan, üzülmelerini bilen bir tiptir. İnançları kuvvetli bir tiptir. Bulunduğu ortamdan mutlu değildir. Gerçek arkadaşları yoktur. Bütün ilişkileri çıkara dayanmaktadır.

“Yüzüne gün değmemişti; haremligi-selamlığı olan bir evde büyümüşü.

Saçının telini namahreme göstermemişti.”(s.48)

“Neslihan Hanım ayaklarını sürüyor. İşte bir kez daha kahrolarak takılıyor kocasının peşine. İçindeki yaranın kabukları kalınlaştı. Belki de sadece kabuk kaldı, yara bitti. Son bir defa aynaya bakıyor. Gergin anlamsız yüzünü süzüyor. Ağarmış saçlarına, yaşı kurumuş göz pınarlarına dalıyor. Başını ne zaman açtı? Ne zamandan beri böyle düğünlere, yemeklere, kokteyllere katılıyor?”(s.49)

“Bizim soframıza artık melekler inmiyor.”(s.48)

“Kocasıyla çekişecek tıynetle değil. Yalnız kaldığında ağlardı. Çocukları da olmamıştı. Ağlardı. Hep saçını yaptırmasını ve kendisine bakmasını teklif ediyorlardı.”(s.53)

DOKTOR AYHAN: Prof. Asım Bey’in arkadaşı. Aynı zamanda İlhan’a nasıl davranılması gerektiği konusunda onlara akıl veriyor. Aile dostları. Asım Bey’le medreseden arkadaşlar. Dernekte ateşli nutuklar atmaktadır. Şimdi ise o da davayı unutmuş Asım Bey gibi kendini akıntıya bırakmıştır. Gençliğindeki hayallerinin hiçbirini gerçekleştirememiştir. Asım Bey gibi mevkiyi hizmete tercih etmiştir. Dejenere olmuş bir tiptir.

“Tıbbiyeliler kaç kişiydi? Gözlerini kısıyor, hatırlamaya çalışıyor. Bir hastane açacaklardı. Özel bir hastane. Ayhan köşkün yerine göz dikmişti. Babasının bir ayağı çukurdaydı. Yeri güzeldi, ferahtı, hastalar için biçilmiş kaftandı. Yüreklerinde davanın gittikçe alevlenen ateşi. Mefharet’le İclal kadın doğuma, Hüseyin iç hastalıklarına, daha kimler. Hastane kapısında bekleyen kimsesizler, yoksullar. Çilekeş Anadolu insanı. Onlara yardım elini uzatacaklardı, bütün güçleri ile onların uğrunda çalışacaklardı, memleketin yaşama zevkini bırakıp yaşatma aşkına gönül veren...”(s.36)

KERİM: Yetim. Şebinkarahisarlı. Hacıömeroğullarından. Köyden getirip Murat ağabeye teslim etmişler. O da Kerim’i rahmetli Nazım Usta’nın yanına çırak vermiş. Bu şekilde kunduracılıkla tanışmış Kerim. Dernek yakınında olduğu için akşamları oraya gidiyor. Onlara hizmet ediyordu. Onların davalarını savunuşlarını coşkuyla karşılıyordu. O da dava delisi olmuştu. Derneğe içki getirenlere çok kızılıyordu; ama Murat ağabey ne der diye ses etmiyordu. Murat Ağabey derneğin anahtarını Kerim’e verince o da her gün gelip derneğin kapısını açıyor, içeri temizliyordu. Nazım Usta ölünce dükkânı ona bırakmıştı. Saf, çalışkan, temiz kalpli bir tiptir. Hizmet etmekten keyif alır.

BABAANNE: İlhan’ın babaannesi. İlhan, onu hayal meyal hatırlıyor. Hep güzel hatırlıyor. Babaanne İlhan için hep sıcak bir kucak olmuş. İlhan’ın kişiliğinin oluşmasında çok büyük rolü olmuştur. Namazında niyazında, geleneklerine bağlı müşfik bir tiptir.

FETANET: Prof. Asım Bey’in karısı. İlhan’ın annesi. Şişman. Konken partileri düzenliyor. Babası çok zengin. İlhan’la hiç ilgilenmemiş. Hep onu başından atmış. Şimdi ise İlhan’la hiç anlaşamıyor. Anlaşmazlığın kendisinden kaynaklandığını bir türlü kabul etmiyor. Bunun farkında bile değil. Babasının zenginliği dolayısıyla toplumda bir yer edinmiş, kişiliksiz, dünyevi zevklere düşkün bir tiptir.

NAZIM USTA: Kerim’in yanında çalıştığı ustası. İyice yaşlı. Çok iyi niyetli bir tiptir. Vefatından önce dükkânı onun üstüne yapıyor. Çocukları da buna itiraz etmiyor.

JAK VE EŐİ ELENİ: Asım Bey'in tatil yerindeki komőuları. Eđlenceye çok dűŐkűn tiplerdir. Birbirlerine karŐı saygılı insanlar.

NALAN: İlhan'ın ablası. Terbiyesiz bir tiptir. Ahlak kurallarından haberi yok. Sevgilisiyle geceleyin çırılçıplak denizde oynaŐıyor. Yaptıkları evresi tarafından normal karŐılandığı için hareketlerinde çok serbest davranıyor.

SEDA: İlhan'ı seviyor; ama İlhan ona ilgi gűstermiyor. Seda bu yűzden hayal kırıklığına uğruyor. İlhanların yazlıktaki komőularının kızı.

VEYSEL: İlhan'ın arkadaŐı. Katıldığı kursta tanımıŐ onu. Okulu bitirdikten sonra iŐ hayatına atılıyor. Dűnya iŐlerine dalıyor. Davayı unutuyor.

SADETTİN: Partinin il başkanı. Veysel'in çalıştığı yerde il başkanlığı yapıyor. Bununla ilgili başka bir bilgi geçmiyor.

İSMAİL USTA: NakkaŐ. Nesli tűkenenlerden. YaŐlı bir halk bilgisi. Yunus Bey űđrenciyken Erzurum'da dernek açıyor. Bu derneđin duvarlarını boyuyor.

KAĐITÇI HűSNű EFENDİ: Murat Bey'in kađıt aldıđı kiŐi. Murat Bey'den sattığı malların parasını alabilmek için dil dűkűyor.

RACİ BEY: Murat Bey'in arkadaşı. Başka bir fonksiyonundan bahsedilmiyor.

KIZ: İlhan'ın kűtűphanede tanıdıđı kız. Gűzleri lacivert ile gri arasında bir renk. Rahat yetiŐtiđi için İlhan'a yol arkadaŐı olabilecek tıynettede biri deđil.

6.BU BÖYLEDİR

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun altıncı hikâye kitabıdır. İlk baskısı Nisan 1987'de yapılmıştır. 83 sayfa olup Sekiz hikâyeden oluşmaktadır. Bu hikâyeler birbiriyle zaman, mekân, şahıs ve vaka yönünden ilişkilidir. Bunlar büyük bir hikâyenin parçaları gibidir. Lunaparkta dolaşan bir ailenin başından geçenden olaylar ve onların hayat hikâyeleri anlatılmaktadır. Yazar burada lunaparkı dünyanın yerine bir sembol olarak kullanmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a. BU BÖYLEDİR: Süleyman, eşi Zinnure ve kızı lunaparkta dolaşmaktadır. Süleyman dolaşırken gözü kıllı adama ilişir. Onu izler. Gençliğini hatırlar. Gençliğinde yaşadıklarını, zorlukları, felsefeden geçemediğini, tuğla ocaklarında çalıştığını, dayısının yanında çalıştığını ve en son memur olduğunu hatırlar.

b. BAHTIMIN YILDIZI: Burada Zinnure'nin hayalleriyle karşılaşırız. Zinnurelerin evinin yanında Rauf Beylerin konağı vardır. Onların bir oğlu vardır. Zinnure'yi sık sık temizliğe çağırırlar. Zinnure kendince hayal kurar. Bu konağın gelini olduğu hayalini. Bu hayalden Zinnure'den başka kimsenin haberi yoktur. Zinnure'yi Süleyman'ın annesi istemeye gelir.

c. SÜLEYMAN'IN SEÇİMİ: Süleyman ailesiyle birlikte dolaşmaktadır lunaparkta. Gençleri görür, felsefe hocasını görür. Onunla konuşur. Sonra felsefeden geçer, liseyi bitirir, memur olur, herkesi sevindirir.

ç. RED CEPHESİ: Şehri adeta ikiye bölen bir yol yapılıdır. Elektrik direkleri döşenir. Herkes evine elektrik alırken Kambur Hafız ise almaz. Onu meczup gözüyle bakıyor Süleyman. Hafızlık öğretiyor Süleyman'a. Hafızlığın para ile yapılmaması gerektiğini söylüyor.

d. MANİFATURA: Rafet dayı manifatura çalıştırıyordu. İşi başından aşkın. Oğlan küçük. Damatlara güvenmiyor. Çalıştırdığı işçiler işi savsaklıyor. Rafet tek Süleyman'ı beğeniyor, ona güveniyor. Hatta ablası kızmasa kızını Süleyman'la evlendirecek. Rafet dayı çok çalışıyor. Namazda bile hesap kitap yapıyor. Akşam vakti dükkânı kapatmaya yakın Süleyman'ın getirdiği armutlardan birini yerken kalbine bir ağrı saplanıyor. Geçer diye bekliyor; ama geçmiyor. Her iş öylece kalıyor. Rafet dayı her şeyi öylece bırakıp öteki dünyaya göçüyor.

e. KAHKAHA ÇİÇEĞİ: Şinasi Bey parkta dolaşüyor. Parkta otururken boşanmış olduğu karısını hatırlıyor. Onunla parklarda karşılıklı oturmalarını hatırlıyor. İçkiden yakınıyor. Onunla özdeşleştiği için üzülüyor.

f. SU SESİ: Sebahat zabıt katibidir. Bacakları çok güzeldir. Utangaçtır. İşine her gün aynı şekilde gelir gider. Yaşı geçmektedir. En son talibi beş yıl önce çıkmıştır. Hiç kimseyle adı çıkmamıştır. Yıllarca kazak örmüştür. Sebahat evde kalmıştır. Yüzü de pek güzel değildir. Fakir bir zabıt kâtibidir.

g. SON: Süleyman, kızı ve hanımı lunaparkta dolaşırken Zinnure'nin ısrarıyla piyango bileti alırlar. Bu bilete fırın çıkar. Zinnure havalara uçar. Artık kek yapmak için komşularına gitmek zorunda kalmayacaktır. Fırın ağıdır ve tutacak yeri yoktur. Fatma'nın da bir iki istediğini yerine getirdikten sonra artık lunaparktan ayrılmaya karar verirler. Fakat lunaparkın kapısını bir türlü bulamazlar. İnsanlara sorarlar. Herkes ayrı bir yer gösterir. Giderler bakarlar orada da kapı yoktur. Polise sormaya karar verirler. Onlar da tam bilmemektedir. İnsanlar yığınlar halinde oradan oraya gitmektedirler. İyice yorulurlar. Bir yere otururlar. Süleyman da endişelenmeye başlamıştır. Çalışların arasından bir sarhoş gelir. Buranın çıkışının olmadığını, boşuna uğraşmamaları gerektiğini söyler. Gerçekten de öyledir. Herkes bir yerlere gitmektedir.

ŞAHISLAR KADROSU:

SÜLEYMAN KOÇ: Hikâyelerin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. Evli, bir kızı var. Bankada memur. Fakir bir ailenin oğlu. Zor zar liseyi bitiren biridir.

Kara kavruk bir yüzü var. Aslında bankada faiz müessesesi olduğu için çalışmak istemiyor. Fakat ailesinin nafakasını oradan çıkardığı için buna mecbur kalıyor. Bu yönüyle yazar bize Süleyman'ı inançlı fakat inançlarını mecbur kaldığından dolayı uygulayamayan çaresiz bir tip olarak tanıtmaktadır. Çocukluk yıllarını hatırlıyor. Lisede okurken babası vefat ettiği için aynı zamanda tuğla fabrikasında çalışmıştır. Genç yaşta ailenin yükü onun omuzlarına binmiştir. Süleyman gençliğini yaşayamamıştır. Erken yaşta tecrübe sahibi olmuştur. Lisede hep felsefeden kalmıştır. Kambur Hafız'dan hafızlık öğrenmiştir. Kambur Hafız'ı çok sevmektedir. Hafızlığı para kazanma vasıtası olarak görmemektedir. Bunu bizzat Kambur Hafız nasihat etmiştir.

“Yazları çalışıyorum. 91 lira 75 kuruşluk emekli maaşı! Bir dul kadın ile dört yetimine yetmiyor. Tuğla ocaklarında çocuk ellerim kanıyor. İncecik kollarım, bileklerim. Gıdasızım, güçsüzüm, ama direniyorum, pişiyorum. Burası hayat mektebi.”(s.10)

“Yani muhasebe öğrendim ve banka memuru oldum.”(s.18)

“Felsefeden geçip diplomaya kavuştum. Diplomayı alınca bankaya girdim. Bankaya girince maaşa geçtim. Maaşa geçince Zinnure'nin anası sevindi durdu. Bana bir çift yün çorap ördü.”(s.30)

Süleyman Koç'un hayatında yapmış olduğu en büyük iş memur olmaktır. Memur olmasa toplumda hiçbir statüsü olmayacaktır. Karısını bile ona memur olduğu için vermişlerdir.

“İşte ben Süleyman Koç. Memur oldum, herkesi sevindirdim.”(s.30)

Eşinin lunaparkta dolaşırken piyango bileti almasına pek sıcak bakmaz. Çünkü o faiz müessesesi olduğu için bankada bile çalışmak istemiyordu. Fakat hanımına söz geçiremez. Süleyman Koç, inançları doğrultusunda yaşamak isteyen ama bunu başaramayan pasif bir tiptir.

“Yoksa kendisi bırakın piyangoyu falan, bankada çalıştığına bile için için pişmanlık duymaktaydı. Ne de olsa bir faiz müessesesi diyordu, inançlarıma aykırı düşüyor. Lakin çoluk çocuğun nafakası işte...Böyle diyordu.”(S.69)

Lunaparkta uzun bir süre çıkış kapısı aramalarına rağmen bir türlü bu kapıyı bulamazlar. En sonunda bir yer bulurlar ve oraya otururlar.

KAMBUR HAFIZ: Süleyman'ın hafızlık öğrendiği kişi. Kamburluğu sonradan olmuş. Yorgancı dükkânı var. Yorgana eğilmesinden kamburu zamanla oluşmuş. Evinde elektrik yok. Bunu istemiyor. Kendi halinde bir insan. Dünyanın sırrını çözmüş, kemale ermiş bir tip. Ruh terbiyesini gerçekleştirmiş, maddiyata değer vermeyen derviş görünüşlü bir tiptir. Hafız Yaşar'ın ağaç-toprak-insan ilişkisini değerlendirişi ilginçtir.

“-Bak. Sanıyorum toprak, bundan böyle toprak olmaktan çıkacak. Ağaca ağaç gibi bakmayan, toprağa toprak diyerek basmayan adama da adam gibi muameleyi bırakacak.”(s.36)

Kambur Hafız Yaşar, para ile Kur'an okunmaması gerektiğini söyler. Süleyman'a da o şekilde öğüt verir. Yazar, Kambur Hafız'a Kur'an'ın para için değil Allah rızası için okunması gerektiğini söyleyerek günümüzde sırf bu işi para için yapanlara ince bir mesaj göndermektedir.

“Bak, diyorum Süleyman; hafızlık geçim yolu değil. Para ile Kur'an-ı Kerim okunmaz. Bunu kulağına küpe et. Kur'an- Kerim'i okudukça o senin gören gözün, duyan kulağın olur, unutma.”(s.38)

ZİNNURE: Süleyman'ın eşi. Gençken Rauf Bey'in oğluna sevdalanıyor. Sevdasını bir tek kendi biliyor. İlkokul beşten sonra okumamış. Sonra Süleyman memur olunca ona istiyorlar. Süleyman'la evleniyor. Bir çocukları oluyor. Zinnure hayalperest bir tip olarak karşımıza çıkıyor ilk başta. Zengin bir ailenin oğluna sevdalanıyor. Bunun boş bir hayal olduğunu kendisi de biliyor. Zinnure Süleyman'ı sırf memur olduğu için varıyor. Sonra zamanla onu seviyor. Zinnure'nin özençleri var. Komşularına özenmekte. Onlarda var olan şeylerin kendisinde de olmasını istiyor. Fakat bu özenci aşırı boyutlarda değil. Bunu hırsla dönüştürmüyor. Bir elektrikli fırın bile onun mutlu olmasına yetiyor da artıyor bile. Çocukları olduktan sonra müşfik bir anne olarak görüyoruz onu. Artık olgunlaşmış çocukları için yaşamaya başlamıştır. Sıradan bir memurun sıradan bir karısıdır Zinnure.

Lunaparkta dolaşırken piyango bileti alıyor. Bu bilete de bir fırın çıkıyor. Zinnure buna çok seviniyor.

“Artık komşuları kabul gününde, Nalân Hanım'a, Kevser Hanım'a koşmayacak; böreklerini, pastalarını kendi fırınında pişirecekti.”(s.69)

RAFET DAYI: Süleyman'ın dayısı. Ticaret erbabı. Paraya düşkün bir tip. Namaza niyaza önem vermeye çalışan fakat işlerin yoğunluğu dolayısıyla bunu tam olarak başaramayan huzursuz bir tiptir. Manifaturacı. Rafet dayının işi başından aşkın. Oğlu Akın küçük olduğu için, damatları iş yapmaz olduğu için her işi kendi yapıyor. Bir tek Süleyman'a güveniyor. Ablasından korkmasa kızıyla evlendirip işlerin başına geçirecek. Namaz kılarken Rafet dayının aklına hep işle ilgili düşünceler geliyor:

“İş ağırlaştı, nüfus da çok... adamsız olmuyor, oğlanda küçük... Gel de becer. Rafet Efendi yükü tuttu diyorlar...Hıh...Yükü tutmak kolay mı? Kolay olsa herkes tutar...Ne gecemiz belli ne gündüzümüz.”(s.48)

Namaz kılarken aklına türlü şeyler gelmektedir.

“Millet tangolaştı...Kayseri'nin kumaşını da satamadık...İyice rengini attı. Zekata ayırmalı bunları...Rabbenalekelhamd...Allahuekber...Çerik çürük malı zekata ayır, sonra da sevabını otur bekle...Tövbe Yarabbi...Namazın ortasında düşündüğümüz şeye bak...”(s.50)

Rafet dayı Süleyman'ın getirdiği armutları yerken kalbine bir ağrı saplanır. Bunca telaş, hesap kitap arasında bu ağrı da nerden çıktı? Ağrı geçmek bilmez. Rafet dayı ölür. Her iş öylece kalır. Rafet dayıda biz dünya işlerine fazla ehemmiyet veren insanların sonunu görürüz.

ŞİNASİ BEY: Süleyman'ın lisedeki felsefe hocası. Devamlı içen birisi. Eve barka pek uğramaz. Karısından ve çocuklarından ayrı yaşıyor. İçkiyle adeta özdeşleşmiş. İçki yüzünden ne yaptığını da bilmiyor. Düştüğü durumun vahametini bilen fakat mücadele gücünü yitirmiş çaresiz bir tiptir. İçkiyi bir kaçış, sığınılacak bir liman olarak görüyor. Etrafında ona yardım edecek, onu bu yoldan çekip alacak bir tek dostu bile yoktur. Yalnız bir tiptir.

“İçiyorum...

İçkiye sığınmıyorum.

...

Felsefeci Şinasi...Sarhoş herif...Bunak...”(s.56)

SABAHAT: Süleyman'ın yaşadığı kasabada yaşıyor. Adliyede çalışan bekar bir kadın. Utangaç bir tip. Evlenme yaşı iyice geçmiştir. Evde kalmış kız kurusu durumuna

düşmüştür. Yazara göre tek silahı bacaklarıdır. Ama onları hiç o çelik masanın altından çıkarmadı. Kendinde bir değişiklik yapmaz. Çok saygılıdır.

“Bir tek gün olsun başka bir saç biçimini denemedi. Tırnaklarını hep derin kesiyordu Sabahat. Kimseye sen diye hitap ettiği duyulmamıştır.”(s.63)

Sabahat sağlam kızdır. Kimseyle adı çıkmamıştır. Vücudu ve bacakları çok güzeldir. Yüzü ise et benleriyle doludur. Dudakları da incedir.

“Sabahat sağlam kızdı. Vücudu güzeldi Sabahat’ın hele bacakları. Sabahat çirkin sayılmazdı bir kere. Ama yüzünde et benleri vardı. Sonra gözlükler, iri mercekli o kara gözlükleri. Burnunun kemerli vaziyeti. Dudakları da ince idi. Yani yüzünü geç.”(s.66)

Sabahat annesiyle yaşıyor. Fakir insanlar. Sabahat evlenemiyor ve evde kalıyor.

“Sabahat’a ne oldu?

Evde kaldı.

Ev ne oldu?

Suya düştü.”(68)

İRİ YARI ADAM: Süleyman ve eşinin lunaparkta dolaşırken gördükleri daha çok ayıya andıran bir tip. yanında bir kadınla dolaşıyor. Bira içiyor. Kahkahalar atıyor. Kılıklı göğsünü açmış. İkide bir kadına sarılıyor. Altın dişleri var. Göbeğinden taşan gömlek uçlarını ikide bir pantolonuna sokuyor. Maganda tipli biri. Hiç kimseye saygısı olmayan, kendisi için yaşayan görgüsüz bir tiptir.

FATMANA: Zinnure’nin annesi. Onunla ilgili başka bir özellik verilmemektedir.

GÜLPERİ: Rauf Beylerin konağında çalışıyor. Onlara hizmet ediyor.

HANIMANNE: Rauf Beyin eşi. Saygılı bir kadın. Herkese iyi davranıyor. Bulunduğu mevkiyi hak eden biri.

DULAYŞE BACI: Süleyman’ın annesi. Kocasını öldükten sonra dört çocukla uğraşmak zorunda kalmış vefakar bir kadın.

ZEYNEP: Süleyman’ın Kambur Hafız’a layık gördüğü kız. Hamarat, becerikli.

MARANGOZ HAKKI: Rafet dayının akrabası. Eli ağır ama güzel iş yapıyor. Rafet dayı kızsa da güzel yapıyor diye işleri ona veriyor.

AKIN: Rafet dayının oğlu. Küçük olduğu için daha işin başına geçemiyor.

HARUN: Rafet dayının dükkânında çalışan işçi. Kaytarmaya meyilli.

ŞÜKRİYE: Rafet dayının kızı. Süleyman'la evlendirmek istiyor.

FEYZULLAH HOCA: Süleyman'ın gelip gittiği caminin imamı.

CABİR EFENDİ: Rafet dayının kendisinden borç isteyecek diye düşündüğü kişi. Rafet dayı bu adamı hiç sevmiyor.

NAHİDE: Şinasi Beyin boşandığı eşi. Öğretmen. Şinasi Bey'in aklına arada bir geliyor. Bu yönüyle hikâyede geçiyor.

AYAKÇI KADİR: Sabahat'e takılanlardan. Fakat kesinlikle ona herhangi bir tacizde bulunmuyor. Mahallenin namuslu delikanlılarından.

DEFTERDAR ARİF: Kulüpte Enis Beye silah çeken kişi. Sabahat yüzünden deli olduğu söyleniyor.

SELAHATTİN: Sağı solu olmayan biri. Araba alıp satıyor. Bu da Sabahat'in sevdalılarından.

ARAP SAMİ: Sümer'de çalışıyor. Sabahat'i istemiş. Fakat bir türlü kısmet olmamış.

ENİS BEY: Hâkim. Başka bir özelliği verilmiyor. Hikâyede Defterdar Arif'in silah çektiği kişi olarak geçiyor.

ZİYA: Kahveci. Ziya da Sabahat'e takılıp da bir sonuca ulaşamayanlardan.

FAYTONCU MUAMMER: Sabahat'e vurgun. Vurgun ama Sabahat ona da nasip olmuyor. Bunların hepsi Sabahat'a bir de maaşlı olduğu için talip oluyorlar.

FATMA: Süleyman'ın kızı. Daha küçük annesinin kucağında dolaşüyor.

POLİS: Süleyman'a çıkış kapısını göstermeye çalışıyor. O da bulamıyor. Lunaparkta görevli memur.

SARHOŞ: Lunaparkın çıkışının olmadığını bilen tek kişi.

7. SIR

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun yedinci hikâye kitabıdır. İlk baskısı Ekim 1990'da yapılmıştır. Sekiz hikâyeden oluşmaktadır. Hikâyelerde farklı kahramanlara yer verilmekle beraber bütün hikâyelerin merkezinde Efendi vardır. Efendi burada bütün cazibesine rağmen maddiyattan kaçan, Allah rızasını kazanmaya çalışan veli tipinin temsilcisidir. Diğer kahramanların hayat hikâyeleri hep Efendi'de kesişir. Efendi, onlara gerçek mutluluğun, huzurun yolunu gösterir. Eser 70 sayfadan oluşmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a. SIR: Gecenin bir vaktinde kapı çalınır ve efendi ziyarete gelir. Anlatıcı bu durumdan çok memnun olur. Anlatıcı kıt kanaat geçinen bir köylüdür. Efendisine ikram edecek bir şey bulamadığı için üzgündür. Sadece ekşi ayran ikram edebilmiştir. Efendisi kendisi öldükten sonra posta geçmesini ferman buyurur. Anlatıcı kabul etmek istemese de ferman kesindir. Bir hafta sonra efendi vefat eder. Posta, anlatıcı geçer. İnsanlar himmet rica etmek için köye gelmeye başlarlar. Köyde yatacak yer sıkıntısı, yemek sıkıntısı ortaya çıkar. İnsanlar şehirdeki hayat standardını burada bulamayınca hayal kırıklığına uğralar. Huzursuzluk baş göstermiştir. İhvanın ileri gelenleri tekkeyi şehre taşımaya karar verirler. Bu düşüncelerini anlatıcıya açarlar. Anlatıcı, rüyasında efendisinden icazet aldıktan sonra istemeye istemeye şehre gitmeye razı olur. Şehre gittiklerinde ellerini sıcak sudan soğuk suya değdirmemeye başlarlar. Rahata kavuşmuşlardır. Fakat anlatıcı bu durumdan memnun değildir. Canı sıkılmaktadır. Bir gün, boy aynasında kendisine bakarken kalbinin içini görür. Ne gördüğünü ancak hal ehli olan insanlar bilir. Bunun üzerine cübbesini ve sarığını çıkarır, tekkeden ayrılır.

b. TARİHİN ÇÖP SEPETİ: Yazar, iş yerine arabası tamirde olduğu için otobüsle gidiyor. Uzun süredir otobüse binmediğini hatırlıyor. Otobüste cılız bir çocuk görüyor. Onu seyrediyor, onun hikâyesini anlatmaya başlıyor. Gazeteye geliyor, sekreter kendisini patronun beklediğini söylüyor. Patronun yanına giriyor. Patron bu akşam

efendiye gitmesini, dinleme cihazını da yanında götürmesini istiyor. Çünkü partililer efendiyi ziyaret edecekmiş. Patronun yanından çıktıktan sonra odasına girdiğinde bir arkadaşının kendisini beklediğini görüyor: Okul arkadaşı Hırt Oktay. Okulu zor bitiren bu gibi insanlar şimdi patron, iş adamı olmuşlar. Hırt Oktay'ın sırnaşmalarından, yalakalıklarından niçin geldiğini anlıyor. Onu bir şekilde başından savınca partiden hatırlı adamlar geliyor. Onları hatır için dinliyor. Partideki adamlar neyi nasıl yazması konusunda nasihat ediyorlar. Onları dinliyor. Daktiloda bitiremediği yazısını çıkarıp çöpe atıyor.

c. POLİTİK-VİZYON: Mebus, Avukat Halim Bey sabah yürüyüşüne çıkıyor. İlk önce kapıcısını görüyor. Kapıcısının kendisini yeteri kadar ihtimam göstermediğinden yakınıyor. Oysa aylığını Halim Bey arttırıyor. Kapıcının bundan haberi yok tabii. Sokakta ilerlerken bir tanıdıkla karşılaşmak istiyor. Fakat ne mahalledekileri o tanıyor, ne de mahalleli onu. Herkes değişmiş. Uzun süre yürümesine rağmen kimseye selam veremiyor. İskele meydanına iniyor. O eski şaşalı siyasi günlerini hatırlıyor. Sonra bayiden bir gazete alıyor, vapura biniyor. Gazetede bir yazarın kendi yazısından alıntı yaptığını görüyor, gururlanıyor.

ç. HER NE VAR ALEMDE: Profesör, Efendi'yle görüşmeye gittiğinde Efendi ona bir hikâye anlatır. Hikâye şeyh, âlim zata kitaplarını denize atıp öyle kendisine gelmesini söyler. Profesör, bu hikâyeyi Efendi'nin niçin anlattığını düşünür ve ilk başta garip bulur. Kitaplarını niçin denize atsın? Onları yıllarca özenle saklamıştır. Onlar onu bir yerden bir yere getirmiştir. Profesör olmuştur. Efendi niçin o hikâyeyi anlattı diye düşünüyor ve kitapların denize atılması fikrini saçma buluyor. Fakat kendisini bu düşünceden bir türlü alıkoyamıyor. Bazen müşterisi olmayan bir mal mı üretiyorum diye düşünüyor. Çoktandır sanki kendim yazıp kendim okuyorum diye düşünüyor. Bu düşüncelerden sonra Efendi'ye hak vermeye başlıyor. Belki Efendi bana kitaptan ötesini gösterecek diye aklından geçiriyor ve hazırlamış olduğu dört başı mamur bir makaleyi alıp denize fırlatıyor. Efendi'nin dediğini yapıyor. Sonra tekkeye Efendi'nin yanına gidiyor. Efendi'nin sır olduğunu söylüyorlar. Bunu duyduğu anda hem ferahlıyor hem sıkıntı basıyor içine.

d. ARAMAKLA BULUNMAZ: Mustafa Bey (yazarımız) kahveciyle sohbet ediyor. Kahveci başından geçenleri, nasıl doğru yolu bulduğunu; içkiden, kadından nasıl kurtulduğunu, bu kurtuluşa vesile olan Efendi'ye nasıl gittiğini, ona nasıl bağlandığını, ona bağlandıktan sonra işlerinin nasıl açıldığını, hayatının ne kadar güzelleştiğini anlatıyor.

e. MÜRİT: Mürit gece yarısında Efendi'sini gördü. Efendi'si Akpınar'ın suyunu sordu. Burada bir desti Akpınar'ın suyu olmalı ki içmeli dedi. Uykusundan uyandı mürit. Destisine Akpınar'ın suyundan doldurdu, yola düştü. Otobüse bindi. Birçok zorluklar atlattı. En sonunda Efendi'sinin bulunduğu tekkeye ulaştı. Efendi'sini gördü. Efendi'si de onu gördü. Fakat Efendi'si yerde zorla oturan parlak takım elbiseli insanların arasından geçip müridin yanına gidemedi. Mürit destiyi bırakıp tekkeden çıktı. Artık Efendi'si için de dua edecekti.

f. SATILIK HUZUR: İlhan yıllar sonra memleketine döner. Memleketinin değişmiş olduğunu görür. Taksi şoförü, görevliler gülümsemektedir. İlhan evine döner. Onu annesi karşılar. Annesi oğlunu evlendirme projelerinden bahseder. İlhan annesiyle birlikte oturur, televizyon seyrederek. Gece rüyasında ölmüş olan babasını yani Prof. Asım Bey'i görür. Birlikte, babasının ve kendisinin talebeliklerinde kaldıkları medreseyi dolaşırlar. Babasına siyasete atılacağından bahseder. Sabah kalktığında çarşığı dolaşır. Dergi çıkarmaya karar verir. Bir de bakar bütün dergileri çıkarmışlar. Başka alternatif yok mu diye düşünür. Bunu bilse bilse Efendi bilir der ve hızla Efendi hazretlerinin yolunu tutar.

g. CÜZ GÜLÜ: Birinci çocuk bir değirmen kurdu. İkinci çocuk o nane kokulu suyun dağdan inip ovaya kavuştuğu yerde bir meyve bahçesi kurmuş. Üçüncü çocuk suyun ovayı bir baştan bir başa dolanıp geçtiği düzlükte bir şehir kurmuştu. Bu çocukların davranışları Efendi'nin hayatının bu son cüzüne, o ak sayfanın kenarına nakışlandı. Efendinin esrarının aslı budur.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

EFENDİ(ANLATICI): Hikâyelerin başkişisidir. Aslında burada iki tane Efendi var. Fakat birinci Efendi görevini köylü bir müridine tevdi edip kısa bir süre sonra vefat edince asıl Efendi köydeki müridi oluyor. Bizim burada anlatacağımız köylü olan Efendi'dir.

Köylü, evli, çocukları var. Pancar yetiştirerek hayatını sürdürmeye çalışıyor. Aza kanaat etmesini bilen bir tiptir. Fakirdir. Bazen sofrasında sadece bir kuru ekmekle bir ekşi ayran bulunuyor. Buna rağmen hiçbir zaman şükürü ağzından düşürmüyor. Her durumda Allah'a şükreden, hal ve kal ehli olan veli bir tiptir. Yaşı biraz ilerlemiştir. Efendi gelip postu ona bıraktığını söyleyince ilk başta kabul etmez; fakat ferman buyrulunca kabul etmek zorunda kalır.

“Ben her ne kadar yüzümü yerlere sürüp, gözlerimden kanlı yaşlar akıtıp ‘Kurban olayım Efendim, bu fakire kıymayın, bu bir ağır hizmettir beni bağışlayın. N’olur. Ben bir fikara köylüyüm. Ne ilmim var ne hikmetim. İki sözü bir araya getirmeye gücüm yetmez. Beni bundan azat edin. Bana gelinceye kadar ihvan içinde nice, nice alim zatlar, ağırlığınca altın eden üstatlar vardır. Yapmayın, elinize, eteğinize düştüm’ diyerek feryat ettim ise de; Efendim:

‘Şahit olun ve usulünce biat edin’ diye o iki hatırı sayılır ihvanı sıkı sıkı tembihledi.”(s.8)

Haftasına varmadan Efendi vefat etti. Herkes himmet rica etmek için bin bir meşakkatle yeni Efendi’ye gelir. Fakat durumdan memnun değiller. Çünkü köyde yatacak, kalkacak yer yok. İkram ise bulgur aşıyla ekşi ayran. İhvanın ileri gelenleri tekkeyi şehre taşımaya karar veriyorlar. Efendi gece gördüğü rüya üzerine istemeye istemeye köyü bırakıp şehir yerine gidiyor. İhvanın ileri gelenleri onu Mercedeslerle götürüyor.

Şehirdeki tekke muhteşem yapılmıştı. Tekkenin yanına Efendi’nin kalması için ayrıca mükemmel bir ev yapılır. Efendi bu gördükleri karşısında şaşkına dönmüştü. Efendi, içinde bulunduğu durumdan hiç memnun olmaz. O, böyle bir hayata alışık değildir. Böyle bir hayatın kendisine zarar vereceğini, inançlarını zayıflatacağını, dünyaya daha fazla tamah ettireceğini çok iyi bilmektedir. Yazar, burada mal mülk, para

pul içinde yüzen sözde Efendilere gönderme yapmaktadır. Açıkça asıl efendi öyle değil, böyle olur demektir.

“Sanki ayağı çarıklı, yüzü yanık köylülerden biri değil de samur kürklü bir şehzade imişiz gibi bizi koltuklayıp Mercedes arabalara bindirerek şehir yerinde inşa ettikleri tekkeye indirdiler.”(s.14)

Efendi ve ailesi kendilerini rahatın içinde buldular. Ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmaz oldular. Efendi çok iyi beslendiğinden şişmanlamış, nefes darlığı çekmeye başlamıştır. Fakat bu durumdan Efendi hiç memnun değildir. İyice bunalmıştır. Mustafa Kutlu'nun incelediğimiz diğer hikâyelerinde de gördüğümüz üzere burada da Efendi'nin şişmanlamaya başlaması menfi bir durumdur. Şişmanlık, olumsuz bir özelliktir. Dünya zevklerine duyulan iştiağın bir göstergesidir.

İhvanın ileri gelenleri bir partiye destek vermek istemektedirler. Hatta bu partinin ileri gelenlerindedirler. Efendi'den Parti Başkanıyla görüşmesini isterler. Bu istek bardağı taşıran son damla olur. Efendi boy aynasında kendine baktığında kalbini de görür. Bunun üzerine cübbesini çıkarır, tekkeden çıkıp gider. Yazar inançların siyasete karıştırılmasını, bunun siyasi amaçlar için bir vasıta olarak kullanılmasını açıkça eleştirmektedir.

“Bir boy aynasında kendimi gördüm. Sarıklı, cübbeli, sakallı, heybetli bir adam.

Aynada bakarken kendime nasıl bir fütihat olmuş ki kalbimin içini de görüverdim. Orada ne gördüm, onu burada söyleyemem. Hal ehli bilir.”(s.17)

“Cübbemi çıkardım, yavaşça sarığımı yere koydum. Tekkeden çıkıverdim.”(s.18)

Sonuç olarak Efendi, önüne çıkan her türlü maddiyatı, mevkiyi bir kenara iterek inançlarından asla taviz vermeyen hal ehli olan bir tiptir.

Bundan sonraki hikâyelerde Efendi'den himmet görmüş değişik mesleklerdeki insanların hayatlarından kesitler anlatılmaktadır. Her hikâyede Efendi'nin adından bahsedilmekte, onun manevi tesirlerinden söz edilmektedir.

b. TARİHİN ÇÖP SEPETİ:

YAZAR: Ünlü bir gazeteci. Hayatından memnun değil. Efendi'ye gitmeyi uzun süre bırakmış. İnsanların çıkarıcılığından, ikiyüzlülüğünden bıkmış. Yalnız biri. Gerçek bir dostu yok. Mutsuz bir tip. Başkalarının kendisini yönlendirmek istemesinden bıkmış,

birilerinin tetikçisi olmaktan sıkılmış, fakat sahip olduğu mevkiyi kaybetmek istemeyen, olaylar karşısında pasif, dejenere olmuş bir tiptir.

PATRON: Gazetenin sahibi. Çıkarıcı biri. Yanında çalıştırdığı kişileri kendi istekleri doğrultusunda yönlerinden, düzenin adamı olmaktan memnun, kişiliksiz bir tiptir.

HIRT OKTAY: Yazarın lise arkadaşı. Liseyi zor bitirmiş. Üniversiteyi paralı okumuş dangalak bir tiptir.. Şimdi patron olmuş. Parası olduğu için itibar gören, insani değerlerden yoksun kaba bir tiptir.

c. POLİTİK-VİZYON:

AVUKAT HALİM BEY: Emekli. Zamanında mebusluk yapmış. Milli Eğitim’de çalışmış. İstanbul Beyefendisi. Ülkenin gidişatından memnun değil. Her şeye eleştirel yaklaşan, resmiyette emekli olmuş fakat kafada hala emekli olamamış huzursuz bir tiptir. Efendiye gitmek istemiyor.

ŞEREF EFENDİ: Halim Bey’in oturduğu apartmanın kapıcısı. Kendisine yapılan zamların kim tarafından teklif edildiğini bilmiyor. Yazar bize Şeref Efendi’yi Avukat Halim Bey’in gözüyle tanıtıyor.

ç. HER NE VAR ALEMDE:

PROFESÖR: Yıllarını kitaplarıyla geçirmiş, birçok makale yazmış, yazdıklarıyla profesörlüğe kadar yükselmiş çalışkan bir akademisyendir. Fakat tüm bu yaptıklarına rağmen huzurlu değildir. Arayış içindedir. Yazıp çizdikleri onun için bir hazinedir. Onlardan vazgeçmeyi hiçbir zaman düşünmemektedir. Efendi’yle bir görüşmesinde Efendi’nin kendisine kitaplarını denize atmasını söylemesini ilk başta bu yüzden saçma bulur.

“Benim servetim, kitaplarım diyordu o. Kitaplarım, yani hayatım.”(s.37)

“Gözleri doluyor.

Efendi ne demiş olabilir?

Bütün bunlardan ayrılmasını istiyor?

‘Kitaplarını suya at, öyle gel.’

Saçma.”(s.38)

Profesör olmuştur, kürsü başkanı olmuştur. Kariyer sahibi olmuştur. Bunları niçin terk etsin? Meslektaşları ona imrenirdi. Ya da o öyle zannedirdi. Efendi'sinin söylediği sözle boğuşuyor adeta. Sonra yazdıklarının bir kıymeti olmadığını, müşterisi olmayan mal ürettiğini düşünür ve Efendi'sine hak vermeye başlar.

“Müşterisi olmayan bir meta mı üretiyorum. Bunca etüt, bunca fiş, bunca emek. Çoktandır sanki kendim yazıp kendim okuyorum.

Deniz bitti.

Belki Efendi bana kitaptan ötesini gösterecek.

Belki de kitabın gösterdiğini; ama benim göremediğimi gösterecek.”(s.40)

Bu düşüncelerle masasında duran, bitirmek üzere olduğu makalesini alır ve denize fırlatır. Artık Efendi'nin dediğini yapmıştır. Çalışma odasının kapılarını kitlemiştir. Kitaplarından ayrılıp Efendi'sine doğru gitmektedir. Tekkeye geldiğinde Efendi'sinin sır olduğunu öğrenir. Yazar, burada “Yoksulluk İçimizde” adlı hikâyede değindiği “Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe siz birr'e eremezsiniz.” ayetini ispatlamaya çalışmaktadır. Yunus Emre'nin:

“İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır?

Okumaktan mani ne, kişi Hakk'ı bilmektir

Çün okudun bilmedin, ha bir kuru emektir.”

Dizelerindeki hakikatten habersiz olan kişiler hiçbir zaman içinde buldukları sıkıntıdan kurtulamazlar. Ancak bu hakikati keşfeden ilim erbapları sahip oldukları bilgiyi doğru yolda kullanabilirler.

“Geç mi kalmıştı. Hayır. İçinde aynı anda hem ferahlık, hem sıkıntı duymuştu. Ferahtı; çünkü bir adım atmıştı. Sıkıntılıydı; çünkü yeni bir bekleyişin kapılarını açmıştı.”(s.43)

d. ARAMAKLA BULUNMAZ:

KAHVECİ: İstanbul'da kahvecilik yapıyor. İsmi geçmiyor. Kahvecinin hayatını iki bölümde incelemek mümkündür. Hayatının birinci döneminde yani Efendi'yle tanışmadan, ona bağlanmadan önce çok yaramaz biridir. İçki var kadın var. Askerliğini İstanbul'da yaptığı için gözü erken açılmıştır. Köydeki akrabaları onu evlendirmek isteseler de o evlenmek istemez. İstanbul'a kaçar. Para boldur. Babası vefat ettikten

sonra kendi payına düşen mirası yemeye başlar. İçki belasına içeri bile düşer. Uzaktan baba dostu olan Galip Hoca'nın ısrarlarıyla evlenir. Bir müddet evinin reisi olur. Fakat yine o eski hayatı onu içine çeker ve evin yolunu şaşırılmaya başlar. Yazarımız Kahveciyle röportaj yapmaktadır.

“Para bol Mustafa Bey. Annadın mı, para bol olunca. Ee, başımızda bizi çekip çevirecek bir büyük, ne bileyim bir aile, yani yol gösteren kimse yok. Serde de gençlik var.”(s.46)

“Biz, bize düşeni yemeye başladık. İşte tam o sıralar içkiye alıştım.

Bu içki belası yüzünden başımız derde girdi. Yani yaralama falan. İçeri düştük, çıktık.”(s.47)

“Kırık ayaktan çıkmak zordur Mustafa Bey. Düşmeyen bilmez. Neyse uzatmayayım, bir zaman işimizin evimizin adamı olmaya gayret ettik ya, takıntımız çok bir kere. Derken çoluk çocuğa karıştık az zamanda; ama evin yolunu yine şaşırdık.”(s.48)

Hayatının ikinci döneminde Efendi'yle tanışırılır. İçkili olduğu bir gün Galip Hoca bunu alır, Efendi'ye götürür. Efendi'nin etkisinde kalır. Artık içki içemez olur. Evinin yolunu bulur. Efendi'ye gider gelir. Nasibi birden açılır. Allah ona üç kız evladın yanına bir de oğlan evlat verir. Para oluk oluk akmaya başlar.

Efendi: “Evladım dedi, içme artık. Bak çoluk çocuğun da perişan olmuş, niyet et Cenab-ı Hakk'a sığın, niyet et...”(s.49)

İçkiden elini çeker, evine bağlanır. Huzur bulur. Efendiye bağlanır, işleri birden açılır. Tekkenin mesarifini o görmeye başlar. Efendi tekmeden çıkıp sır olunca tekkenin tadı kalmaz. Kahveci, içinde kötülük olmayan, elinden tutanı, yol göstereni olmadığı için ilk başta yolunu şaşıran; fakat daha sonra Efendi'nin himmetiyle doğru yolu bulan fakir fukara dostu, babacan bir tiptir.

MÜCAHİT: Kahveci çırağı. Kahvecinin bir dediğini iki etmez.

ZÜLKÜF AĞA: Kahvecinin babası. Vefat ediyor. Vefatından önce oğlu Kahveciyi sayıkladığı için Kahveci bu duruma çok üzülüyor.

GALİP HOCA: Kahvecinin babasıyla uzaktan akraba oluyor. Yaşlı bir adam. Hafız. İyilik yapmayı seviyor. Kahvecinin kurtuluşuna vesile oluyor. Herkesin yardımına koşan, iyilik yaptığı sürece kendini mutlu hisseden babacan bir tiptir.

MUSTAFA BEY: Kahveciye hikâyesini anlattıran yazar. Amacı sır olmuş Efendi'yi bulmak.

e. SATILIK HUZUR:

İLHAN: “Ya Tahammül Ya Sefer” hikâyesinin asıl kahramanı burada da karşımıza çıkıyor. Rahmetli Prof. Asım Bey'in oğlu. Uzun süre yurt dışında yaşadıkdan sonra memleketine dönüyor. Her şeyin değişmiş olduğunu görünce şaşırıyor. Gazeteciler kibarlaşmış. Gazetelerin ekonomi sayfaları genişlemiş. Yayalar kırmızıda duruyor, yeşilde geçiyor. Eve geliyor. Annesiyle birlikte televizyon seyrediyor. Gece rüyasında Prof. Asım Bey'i yani babasını görüyor. Ona siyasete gireceğinden bahsediyor. Siyasete girmek için kendisini yeterli görüyor. Akademik kariyeri, yurt dışı tecrübesi, lisan bilirliği var.. Dergi çıkarmaya karar veriyor. Sabah kalkıyor, çarşığı dolaşiyor. Bütün dergilerin çıkarıldığını görüyor. Kendisine bir alternatif arıyor. Efendi hazretlerinin yanına gidiyor. Çünkü bunu bilse bilse bir Efendi hazretleri bilir diye düşünüyor.

Burada dikkatimizi çeken İlhan'ın annesiyle iyi geçinmeye başlamasıdır. “Ya Tahammül Ya Sefer” hikâyesinde İlhan, annesinden adeta nefret etmektedir. Babasına rüyasında siyasete atılacağını söylemesi ayrı bir değişikliktir. Bunlardan hareketle İlhan'ın eski İlhan olmadığını söyleyebiliriz. Kesin olmamakla birlikte babasına benzemeye başlamıştır.

f. MÜRİT:

MÜRİT: Efendi'nin köyünden. Bir gece rüyasında Efendi'sini görür ve Efendi'sinin isteği üzerine destisine Akpınar'ın suyundan doldurarak şehre gider. Şehre giderken uğradığı yerlerde birçok keramet gösterir. Mesela otobüse bindiğinde herkes onun ağır hacı yağı kokacağını düşünür. O ise etrafa taze bahar kokuları saçır.

Tekkeye vardığında Efendi'sini sıkıntı içinde gördü. Destiyi orada bırakarak sessizce tekkeden ayrıldı. Artık Efendisine de dua edecekti. Mürit ermiş bir tiptir. Kerametler göstermektedir. Hal ve kal ehli olan bir tiptir.

g. CÜZ GÜLÜ:

BİRİNCİ ÇOCUK: Bir değirmen kuruyor.

İKİNCİ ÇOCUK: Meyve bahçesi kuruyor.

ÜÇÜNCÜ ÇOCUK: Suyun ovayı bir ucundan bir ucuna dolaştığı düzlükte şehir kuruyor.

Üçü de doğayla iç içe yaşıyorlar. Mutlu bir aile içinde mutlu bir hayat sürüyorlar. Yedikleri, içtikleri her şey doğal.

8. ARKAKAPAK YAZILARI

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun sekizinci hikâye kitabıdır. İlk baskısı Mayıs 1995'te yapılmıştır. Yirmi iki farklı hikâyeden oluşmaktadır. Eser 118 sayfadır. Ağırlıklı olarak sıradan insanların sıradan yaşantılarına, kendi gözlemlerine, dünyanın hızla tüketime, makineleşmeye yönelmesine yer vermiştir. Hikâyeler aynı zamanda denemeyi de andırdıkları için yazar kişilerin tanıtımına fazla yer vermemiştir.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a. GÜZEL BİR GÜN NASIL OLUR?: Yazarımız tramvaya biniyor. Hemen yanına bir adam oturuyor. Başlıyor televizyon programlarını eleştirmeye. Tam bu sırada anlatıcının gözleri altı yedi yaşlarında bir çocuğa takılıyor. Çocuk helva satmaya çalışıyor. Çocuk işi biliyor. Helva alana türkü bedava diyor. Herkesin dikkatini çekmeyi başarıyor. Helvaların hepsini satıyor. Mutlu şekilde oradan ayrılıyor.

b. GÜVERCİN AVLAYAN MARTI: Anlatıcının Çağaloğlu'ndaki çalışma odası büyükçe bir terasa bakıyordu. Bir gün martının biri kendinden beklenmeyen bir hareket yaparak terastaki bir güvercine saldırdı. Güvercinin bağırsaklarını dışarıya çıkarmış ve güvercin ölmüştü. Bu doğal bir olay değildi, adetullah değildi. Doğanın dengesini bozmuştuk.

c. BİZ BÜYÜRKEN KÜÇÜLEN: Bu hikayede anlatıcımız çocukluğunun geçtiği buğday meydanını anlatıyor. Buradaki kara bıyıklı köylüleri, dışkılara kümelenmiş sinek sürülerini anımsıyor. Uzun seneler sonra buraya tekrar uğruyor. Değişen pek bir şeyin olmadığını görüyor.

ç. İÇİMİZDEN GEÇEN IRMAK: Irmağa doğru koşan insanlar. Bu insanlar dünyanın kirlenmediği bir zamanda yaşıyorlar. Kimsenin yalan söylemesini bilmediği bir dünya.

d. AKBANK'IN ÖNÜNDE ARMUT AĞACI: Akbank'ın önünde bir armut ağacı var. Kimin diktiği bilinmiyor. Yıllardır olup bitenleri gözlüyor. Hiç kimse onun farkında değil. Çocuklar onun adını bilmiyor. “Ağaç” diyorlar sadece.

e. AKILLIYIM DİYORSUN NİÇİN ZENGİN DEĞİLSİN?: Okulda arka sıra öğrencilerinin hayatta başarılı olduklarını gördüm. Bu arka sıra çocukları banker, sanayici, ihracatçı, tüccar, reklâmcı vb. oldular. Ön sıraların çocukları ise bunların yanında çalışan diplomalılar oldu. O yüzden okuyup da ne olacak sorusunun cevabını bulmak o kadar kolay değil.

f. BANA VE SAVAŞA DAİR: Burada savaşı bilen bir çocukla karşı karşıyayız. Savaşların olgunlaştırdığı bir çocuk. Büyüklerle konuşuyor, onların kendi dünyasını nasıl yok ettiklerini anlatıyor.

g. CUMA: Cuma namazı vakti bir çocuk camiye geliyor, bir tarafa ilişiyor. Namazın nasıl kılınacağını bilmiyor. Yanındakilere bakarak namazını kılıyor. Dikkatle hutbedeki hocayı dinliyor. Duasını ediyor sonra da çıkıp gidiyor.

ğ. BİLDİĞİMİZ ŞEYLER: Bozkırın baharı kısa olur. Gülün ömrü de kısadır. Demir yolu bozkırın ortasından geçer. Bozkırda herkes, her şey tanıdaktır. Bozkırın bu yaşantısının bozulması ise buranın gerçek sahiplerini fazlasıyla üzecektir.

h. FUKARALIK EDEBİYATI: Birileri bu dünyayı sömürüyor. Bütün güzellikleri yok ediyorlar. Her şeyin kendilerinin olmasını istiyorlar.

ı. ORUÇ: Oruçluluk halinin ve oruçlu insanların bulunduğu yerlerin tasviri yapılıyor. Herkes huzurlu, hiç kimse hiç kimseye kötü bir laf söylemiyor. Gülден ağır konuşmuyorlar.

i. CEVAT: Kapalıçarşı'da çalışıyor. Kilim tamir ediyor. Kimi kimsesi yok. Babası vefat ettiğinde bunu alıyorlar zanaat öğrensini diye bu dükkâna veriyorlar. Askerden geldikten sonra evleniyor, çoluk çocuğu oluyor. Annesi de yanlarında kalıyor. Cevat'ın

en çok sevdiği işlerden biri de evlerinin karşısında duran mescidin işlerini görmek. Mescidin etrafını çiçeklerle, ağaçlarla donatıyor.

j. UFUK: Hayatı severiz; çünkü hayat olağandır, kader olağandır.

k. İKİNCİ CEVAT: Cevat'ın bu sefer suratı asıktır. Çünkü mahallenin yer evleri tek tek yıkılmakta ve yerlerine apartmanlar yapılmaktadır. Cemaat mescidi de genişletmek istemektedir. Cevat'ı asıl kızdıran bin bir meşakkatle büyüttüğü ağaçları, çiçekleri yer darlığı sebep gösterilerek kesilmesi, sökülmesidir. Onun derdi çocuklar, çiçekler, ağaçlardır.

l. MERHAMET: Adam ve kadın birbirlerinden kaçıyor. Günlerdir at sırtında oldukları için perişan düşmüşler. Bir kayanın dibine geliyorlar. Adam kayayı açmak için söylemesi gereken kelimeyi unutuyor ve oraya yığılıp kalıyorlar.

m. AĞIR METAL: Anlatıcımız etrafı seyrederken gözü civcivlere takılıyor. Onlara yem veriyor. Civcivlerin karnı tok olmasına rağmen yanlarında bulunan zayıf kardeşlerini gagalıyorlardı. Niçin yapıyorlardı bunu? Anneleri olmayıp kuluçka makinesinde dünyaya geldikleri için mi?

n. YOLCUNUN KİTABI: Allah'ın rızasını kazanmanın, dünyada mutlu olmanın, gerçek anlamda hür olmanın yollarını gösteriyor. İnsan ancak Allah'ı andıkça, onun emirlerini yerine getirdikçe mutlu olabilir.

o. BİR ALIŞ-VERİŞ HİKÂYESİ: Anlatıcımız bir alış-veriş merkezine giriyor. Oradaki ışıklardan, ambalajlı eşyalardan alış veriş yapan insanlardan etkileniyor. Tabanı cilalı bu mekânda düşmemek, bir şeyleri düşürüp kırmamak için azami dikkat gösteriyor. Alış-veriş merkezinde ne varsa sayıyor. En son kendisi de kasadaki hanım kıza mahcup olmamak için iki ekmek alıyor.

ö. DELİKANLI: Delikanlı uzun bir dersten çıkıyor. Hava soğuk. Cebinde para yok. Üşüyor, karnı aç. Zengin çocuklarına bakıyor. İçinden okumak senin neyine diye geçiriyor.

p. GÖK MAVİ ÇAYIR YEŞİL: Gençlik insan ömrünün en güzel yılları. Herkesin kanı kaynıyor. Fakat işsizlik almış başını gidiyor. Kimse vaadini yerine getirmiyor. Amerika Anadolu'da hizmet edecek gençleri bile ayartıyor. Gençler içi duman kaplamış kafelerde vakit öldürüyor.

r. BİR KÜÇÜK ADACIK: Karı-koca bir gecekonduda yaşıyorlar. Çocukları var. Mutlular. Gecekondunun bahçesine meyve fidanları dikiyorlar. Meyve fidanlarının altına sebze ekiliyorlar. Herkes bu bahçeye hayran kalıyor. Kimse burada yaşamak istemiyor; ama oraya bakmaktan da kendilerini alamıyorlar. Burası adeta şehrin içinde doğal olarak kalmış tek yer.

s. 5402: Anlatıcımız çocukluğunun geçtiği yılları hatırlıyor. En çok da tirenler aklında kalıyor. 5402 numaralı marşandiz katarının kanatlanıp uçureceğini düşünüyor. Babasının işi nedeniyle çocukluğu hep istasyonlarda geçiyor. İstasyonları, tirenleri çok seviyor. Onlar hayatında silinemez bir yer ediniyor.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

a. GÜZEL BİR GÜN NASIL OLUR?

ANLATICI: İyi yürekli bir tiptir. İnsanları seviyor. İnsanları küçük görmüyor. İyi bir gözlemci. Küçük çocuğun başarısı onu da mutlu ediyor.

KÜÇÜK ADAM: Anlatıcımızın tramvayda gördüğü çocuk. Altı yedi yaşlarında. Ayaklarında yırtık lastik çizmeler, başında bir Fenerbahçe beresi, ceketini çamurlu. Helva satıyor. Küçük olmasına rağmen nasıl satış yapabileceğini biliyor. Küçük yaşta feleğin çemberinden geçmiş, çocukluğunu yaşayamamış, para kazanma derdine düşmüş masum bir tiptir.

b. GÜVERCİN AVLAYAN MARTI:

ANLATICI: Martının güvercine yaptığı saldırıya çok üzülüyor. Bunun doğal bir olay olmadığını, insanların doğayı katletmesiyle bu tür sonuçların yaşandığını düşünüyor. Çevresindeki olaylara duyarlı, düşünen bir tiptir.

MARTI: Güvercine saldırarak onun ölümüne sebep oluyor. Yaratılışına ters hareket ediyor.

GÜVERCİN: Martının saldırısına dayanamayarak can veriyor.

c. BİZ BÜYÜRKEN KÜÇÜLEN:

ANLATICI: Buğday Meydanı'nda geçen çocukluk günlerini hatırlıyor. O güzel günleri hasretle anıyor. Şimdi ise “dünyayı küçültürken, kendimizi de küçültüyoruz. Etrafımızı hasret halkası kapladıkça ufkumuz daralıyor.” diye düşünüyor. Bulunduğu hâlihazırdan memnun olmayan çocukluk yıllarını özleyen hassas bir tiptir.

ç. İÇİMİZDEN GEÇEN IRMAK:

BİZ: Gerçekten gülebildikleri ve ağlayabildikleri bir dünyada yaşıyorlar. Mutlular. Şimdiki insanlığın uğraşmak zorunda oldukları dertlerle uğraşmıyorlar.

d. AKBANK'IN ÖNÜNDE ARMUT AĞACI:

ARMUT AĞACI: İstanbul'da, Karaköy Meydanı'nda, Akbank'ın önünde. Kimin diktiği bilinmiyor. Her bahar çiçek açıyor ve meyve veriyor. Yıllardır meydanı gözlüyor. Fakat artık dozerlerin çelik tırnakları onu tehdit etmektedir. Dört mevsim hakikati anlatmaktadır. Yazar burada armut ağacını kişileştirmiştir. Şehirde yaşayan insanların duyarsızlığını armut ağacının gözünden aktarmıştır. Gönül gözü açık olan insanlar onun yaratılış gayesini rahatça görebilirler.

e. AKILLIYIM DİYORSUN NİÇİN ZENGİN DEĞİLSİN?:

ARKA SIRALARIN ÖĞRENCİLERİ: Sınıfta en arkada oturan öğrencilerdir. Çoğu okulu zorla bitirir; hayatta parayı kazanıp patron olanlar da onlardır.

“Bu arka sıra çocukları müteahhit, banker, sanayici, ihracat-ithalatçı, tüccar, reklamcı vb. gibi ülkemizin ve günümüzün gözde mesleklerine sahip oldular.”(s.29)

ÖN SIRALARIN ÖĞRENCİLERİ: Sınıfın en başarılı öğrencileri. Cici çocuklar; fakat kendi işlerini kurup zengin olamazlar. Ancak başkalarının yanında çalışırlar.

“Cici çocuklara da bunların yanında yüksek dereceli diplomalarını duvara asarak çalışmak düştü.”(s.29)

Yazar bu hikâyesinde Türkiye'deki tuhaf gerçeği gözler önüne sermektedir. Zengin olan aynı zamanda adam da mı olmuştur sorusunu yöneltiyor okuyucuya.

f. BANA VE SAVAŞA DAİR:

ÇOCUK: Savaşın olgunlaştırdığı bir çocuk. Büyüklerin davranışlarından, çıkarları için başkalarını öldürmekten çekinmeyen tavırlarından şikâyetçi.

g. CUMA:

ÇOCUK: Siyah harelî gözlü, uzun kirpikli, kırmızı yanaklı, henüz hiç tıraş olmamış bir çocuk. Üzerinde daracık bir kot pantolon var. Cuma namazına geliyor. Tedirgin bir hali var. Namaz kılmasını bilmiyor. Yanındakilere çaktırmadan bakarak namazını kılıyor. Fakat onun duası hiç şüphesiz ki Yaradan'a ilk önce ulaşıyor. Ailesi tarafından dini eğitimine önem verilmemiş, fakat inanma ihtiyacını derinden hisseden temiz kalpli bir tiptir.

ğ. BİLDİĞİMİZ ŞEYLER:

ANLATICI: Bozkır aşığı. Bozkırın o bildik yaşantısını, doğal yaşantısını özlemle anıyor. Bu yaşantının bozulmasından endişe duyuyor. Doğanın korunması gerektiğine inanan hassas bir tiptir.

h. FUKARALIK EDEBİYATI:

ÇIKARCILAR: Dünyada ne kadar güzellik, para, mal, mülk varsa hepsinin kendilerinin olmasını istiyorlar. Başkalarına hayat hakkı tanımayan kimseler bunlar.

ı. ORUÇ:

ANLATICI: Oruç tutmaktan, oruçlu insanlarla bir arada bulunmaktan son derece mutlu, huzurlu biri. Oruçlu olduğu için Allah'a şükrediyor. İnançları çok kuvvetli bir tiptir.

i. CEVAT:

CEVAT: Kapalıçarşı'da çalışıyor. Kilim tamir ediyor. Komşularından biri eli iş tutsun diye onu bu işe vermiş. Kimi kimsesi yok. Orta ikiden terk. Şimdi askerliğini

yapmış, evlenmiş, iki çocuk babası. Baba evinde anası ile birlikte oturuyor. Cevat'ta girişimcilik ruhu olmadığı için işini büyütememiş. İşe otobüsle gidip geliyor. Yemeklerini sefer tasında yiyor. Günde bir paket Maltepe içiyor. Balık merakı var. Cevat evlerinin karşısındaki mescidi çok seviyor. Oranın tamir işlerini yapıyor. Mescidin etrafını çiçeklerle, ağaçlarla donatıyor. Çocukları çok seviyor. Yardım etmeyi seven kendi halinde bir tiptir.

j. UFUK:

ANLATICI: Bir şeyler olsun diye bekler, hayatı seven biri. Zamanın akışı elimizde değildir diye düşünüyor.

k. İKİNCİ CEVAT:

CEVAT: Cevat burada yine karşımıza çıkıyor. Birinci hikayede olduğu gibi Cevat çiçeklere, ağaçlara, çocuklara hayran. Onlara bir şey olursa Cevat'ın yüreği yanar. Kendi diktiği ağaçlar kesilince çok üzülüyor. Hassas yaratılışlı, dünyayı güzelleştirmek adına hareket eden kendi halinde yaşayıp giden biridir.

l. MERHAMET:

ADAM: Tedirgin, yorgun. Birilerinden kaçıyor. Korkuyor. Kurtulmaları için söylemesi gereken kelimeyi unutuyor.

KADIN: Bitkin, umutsuz. Korkuyor.

m. AĞIR METAL:

ÇELİMSİZ CİVCİV: Garip, zayıf, topal, çelimsiz güçsüz bir civciv. Kardeşlerinin sebepsiz saldırılarına maruz kalarak tüyleri dökülüyor, başından kanlar akıyor.

DİĞER CİVCİVLER: Karınları tok olmasına rağmen sebepsiz yere çelimsiz kardeşlerinin tüylerini yoluyor. Kuluçka makinesinde dünyaya geliyorlar. Metal bir ananın yavruları bunlar.

“Güvercin Avlayan Martı” hikâyesindeki olaya benzer bir vakayla karşılaşıyoruz burada. Yaratılış gayelerine aykırı hareket ediyorlar. Yazar, son zamanlarda insanları öldürmekten zevk alan duygu yoksunlarına bir göndermede bulunuyor.

n. YOLCUNUN KİTABI:

ANLATICI: Bu hikâyede şahıs yok aslında. Anlatıcı sadece gerçek mutluluğu arayanlara yol göstermiş. Nasihatte bulunmuş.

o. BİR ALIŞ-VERİŞ HİKÂYESİ:

ANLATICI: Alış-veriş merkezine ilk defa gelen biri. Gördüğü manzara karşısında hayretler içinde kalıyor. İnsanların niçin bu kadar çok alış-veriş yaptığına akıl erdiremiyor. Alışveriş çılgınlığı yaşanan dünyamıza eleştirel bir gözle bakıyor.

ö. DELİKANLI:

DELİKANLI: Öğrenci. Fakir. Maddi bakımdan sıkıntılar içinde yaşıyor. Ağabeyinden kendisine geçen gocuğunu giyiyor. Parasızlıktan öğretmeninin söylediği kitapları alamıyor. Zorla sığındığı arkadaş evinde kalıyor. Kimseye derdini açamıyor. Ayakkabıları su çekiyor. Bir ara aklından okumak senin neyine diye geçiyor. Bulunduğu durumdan memnun olmayan bir tiptir. Parasızlık onu fena halde yıpratmaktadır. Zenginlerin şuarsuzca harcama yapması onu daha da asi kılmaktadır. Yazar Türkiye'deki zengin fakir ayrımının giderek artmasını dile getirmektedir.

p. GÖK MAVİ ÇAYIR YEŞİL:

GENÇLİK: Kısır döngü içinde. Mutsuzlar. Gelecekte beklentileri yok. İçini duman kaplamış kafelerde vakit öldürüyorlar. İşsizliği düşünüyorlar. Bir hayat felsefeleri bile yok.

r. BİR KÜÇÜK ADACIK:

ADAM VE KADIN: Şehrin ortasında her tarafının apartmanlarla çevrili olduğu bir gecekonduda yaşıyorlar. Evlerinin iki evlek kadar bir bahçesi var. Orayı meyve ağaçları ve sebzelerle donatıyorlar. Mutlular. Apartmanların arasında adeta bir masal ülkesinde yaşıyorlar.

s. 5402:

5402 NUMARALI MARŞANDİZ: Yazarın hayatında iz bırakan marşandiz. Yaşlı, her tarafı yağ içinde. Belli bir süre sonra artık sefere çıkamıyor. Müzeye kaldırıyorlar.

ANLATICI: Çocukluk yıllarını, istasyonda geçen günlerini hatırlıyor. Geçmiş özlem duyuyor. Zaman zaman o yılları rüyasında görüyor. İnsanlar en çok çocukluk

yıllarını özler. Anlatıcı burada halihazırdan memnun olmadığı için mutlu olduğu çocukluk yıllarına gidiyor. Anne karnına dönme isteği olarak da düşünebiliriz bunu.

MAKİNİST HAYDAR, REFİK BEY, KIYMET ABLA, ATEŞÇİ BEKİR, MAKASÇI MEHMET AMCA, ANLATICININ ABLASI, KARDEŞİ, ANNESİ, BABASI, İSTASYON ŞEFİ : Anlatıcının çocukluğunda hatırladığı kişiler. Hepsi iyi insanlar.

9.HÜZÜN VE TESADÜF

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun dokuzuncu hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Ocak 1999'da yapılmıştır. On yedi farklı hikâyeden oluşmaktadır. Eser 90 sayfadır. Eserdeki hikâyelerin birçoğu deneme tarzındadır. Bu yüzden bu hikâyelerde kişilere fazla yer verilmemiştir.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a. SEYFETTİN'İ SEVERDİK: Seyfettin herkesten farklı birisidir. Aniden çıkar gelir. Herkes onu çok sever. Çok insan tanır. Kırılgan bir yapısı vardır. Seyfettin tam anlamıyla mahzun bir tebessümdür. Seyfettin'i insanlar farklı olduğu için severlerdi. Herkese yardım eder, insanlarla hiçbir zaman arasına mesafe koymayı düşünmezdi.

b. MAHZUN MÜCAHİT: Babadan uzun yıllar haber alınamaz. Öldü demeye de kimsenin dili varmaz. Bir gün herkes bahçedeyken bir gül kokusu yayılıyor etrafa. Ekinlerin oradan bir karaltı beliriyor. Heyecanlanıyorlar. Gelen baba! Hasretle birbirlerine sarılıyorlar. Ama sağ kol yok!

c. BİR ŞEY YAP: İnsanlık nereye gidiyor? İyilik yapanı dokuz köyden kovuyorlar. Her şeyi kendilerine göre düzenliyorlar. Doğru konuşanı doğrucu diye alay ediyorlar. Yine de bir şeyler yapılmalı. Bu dünya onların emellerine bırakılmamalı.

ç. SU SESİ: Minik çeşme yıllar yılı gelip geçene, kurda kuşa, börtü böceğe, ağaca bitkiye su vermiş. Bunlar da bu çeşmeyi yaptırana dua etmişler. İnsan nüfusu artmaya başlayınca çeşmeye musluk takmışlar. Bir gün bu tunç musluğu çiğ süt emmiş biri çıkarıp satmış. Kimin yaptığını bulamamışlar. Namertlerin sayısı arttıkça çeşmeye musluk dayanmaz olmuş. En sonunda birileri çeşmeye kazık çakarak kökten çözüm getirmiş akıllarınca. Tam bu anda Cevat ortaya çıkmış. Berber kalfası. Ben takarım muslukları yeter ki su aksın, mahalleden dua eksik kalmasın diyerek bu vazifeyi üstlenir. Yapamazsın, baş edemezsin deseler de Cevat bunu sürdürmüş.

d. UYSALLIĞIN LÜZUMU YOK İSYANIN SIRASI DEĞİL: Hayat içindeki rolümüz tartışılmaktadır burada. Sorgulayıcı olmak araştırmak gerekmektedir.

e. MASAL VE RÜYA: “Masallar çocuğun kulağına hayatın hikmetini fısıldar.”

“Masallara boş verdiğimiz günden bu yana rüya göremez olduk. İp koşturdu, zaman uçtu, hayat köşe bucak bir yerlere saklandı. Uykularımız kâbuslarla donatıldı.”(s.27)

f. TACİSER’İN ŞİİRİ: Remzi abi ve Sıtkı gazinoya gidiyorlar. Amaçları eğlenmek. Yanlarına da bir kız oturtuyorlar; ama kız konuşmuyor, neşesi yok. Remzi abi bozuluyor bu duruma. Zenginliğini göstermek istercesine kıza ne istersen iste benden diyor. Araba, yat, kat... Kız onlardan şiir istiyor. İçinde kuş olan, sarı saçlı bir kız çocuğu olan, anne olan, dua olan, aşk olan bir şiir. Remzi abi şaşırıyor. Şiir nedir bilmiyor. En sonunda kalkıp kasap havası oynuyorlar.

g. HİKÂYE: Yaşlı, telaşı olan bir insanın gözlemleri, başından geçenler anlatılıyor. Kooperatife girmesi, işlerin bitmemesi, yemek yemesi, kola içmesi, havanın soğuk olması, bankaya gitmesi, kahveye girmesi, hemşerileriyle karşılaşması, onlarla sohbet dalması hikâye ediliyor.

ğ. BAHAR DALI: Elinde bir bahar dalı tutan adam görevli tarafından uyarıldı. Görevli onun dal değil el olduğunu öğrendi. Mahcup oldu. Adam yoluna devam ederken bir kadınla çarpıştı. Kadının elindeki çantalar tıpkı filmlerdeki gibi etrafa yayıldı. Yönetmen dalın aradan çıkarılmasını istedi. En sonunda adam dalı bir çocuğa verdi.

h. YÜRÜYEN HÜKÜM: Parası olanların hükmü yürüyor. Onlar teknolojinin ilerlemesiyle birlikte isteklerine daha çabuk ulaşabiliyorlar. Zariflik artık yok.

ı. AHESTE BESTE: Tabiatın ahenk içinde olduğunu anlatıyor. “Görüldüğü gibi bir yanda sulh, öte yanda sukunet”(s.41)

i. KAMBUR HAFIZ VE MİNARE: Hafız Ali, Orhan’dan Kambur Hafız’ın hikâyesini dinledi. Bu hikâyede Kambur Hafız bir çift sürmeli göz için minareden atlayıp intihar ediyordu. Hafız Ali kendi hayatının hikâyesini anlattığını düşündü. Kızdı,

sinirlendi. Yatırtırmaya çalışsalar da dinlemedi. İstanbul'a hikâyenin yazarının yanına geldi. Ondan bu hikâyenin sonunun değiştirilmesini istedi. Yazar kurgusal bir metin dese de Hafız Ali ikna olmadı. En sonunda yazar bundan sonraki baskılarda hikâyenin sonunu değiştirme sözü verdi. Hafız Ali sevinerek İstanbul'dan ayrıldı.

j. HÜZÜN VE TESADÜF: Sedat bavulunu alıp eski yaşadığı yere tiren istasyonunun oraya geldi. Pepe Zeki ona sarıldı, onu tanıdı. Sedat da onu tanıdı. Dertleştiler. Zeki kasabada hangi gelişmeler olmuşsa hepsini anlattı. Eski günleri yâd ettiler. Sedat'ın eski sevdiğini Kıllı Kemal'le evlendirmişler. Sedat artık buraya niye geldiğini bilmiyordu.

k. KARAKONCOLOS: Bir yerde gece düzenlenmektedir. Gecede her şey yolundadır. Çocuklar piyesler oynuyor, gösteriler sunuyordu. Vakıf Yönetim Kurulu Üyesi etkili bir konuşma yapmıştı. Sonra kızılı erkekli bir grup öğrenci müzik eşliğinde ilahi söylemeye başladılar. Bu da nerden çıkmıştı. Yönetim Kurulu Üyesi olan kadın adeta çıldırdı, dengesini kaybetti ve salonu terk etti. Her yerde "Allah" adını duyuyordu. Ezan okunurken kafasını yorganın altına sokuyordu. Doktor arkadaşı ona teskin edici ilaçlar veriyordu.

l. DÜRBÜNLÜ ÇİÇEK: Burada anlatılanların hepsi bir seraptır aslında. "Bir çocuk, bir eflatun kakhaha çiçeğinin dürbününden bakmış ve bir serap görmüştü."(s.76)

Yaşlı bir adam ve yaşlı bir kadın, onların çocukları ve torunları. Yaşlı adam değirmencilik yapıyor. Namazında birisi. Her yer rengarenk, cıvıl cıvıl. Torunlar bir yerlerde koşuşturuyor, derenin sesi kulakları okşuyor, güneş pırıl pırıl, ağaçların gölgesi doyumsuz. Tencerelerde yemekler kaynıyor, fini ortalıklarda dolaşılıyor.

Birden tılsım bozuluyor ve bu güzellikler birer birer ortadan kayboluyor.

m. MEVZU DERİN: Selami Aşçı Başı Adem'in kızını kaçırıyor. Kızın ailesi aslen Bolulu. Aşçı Başı Âdem Prof. Hamdi Bey'in konağında çalışıyor. Kız ara sıra konağa babasının yanına uğruyor. Prof. Hamdi Bey'in oğlu Hakan kıza askıntı oluyor. Aşçı Âdem, Hamdi Bey'le dünürlük hayalleri kuruyor. Hamdi Bey ise bu durumdan hiç memnun değil. Zaten kendisi siyasete atılmış, bir partinin genel başkanlığına oynuyor.

Oğlunun daha nüfuzlu birinin kızıyla izdivaç etmesini istiyor. Hakan sarhoş olarak eve geldiğinde kıza yine askıntı oluyor. Kız onu hafifçe ittiğinde Hakan dengesini kaybediyor, kafasını çarpıyor. Bu sırada Selami geliyor. Kızı Türk Cumhuriyetlerine kaçırıyor. Bir süre geçtikten sonra Türkiye'ye geliyor. Nabız yokluyor. Sonra eşini de aldirmaya karar veriyor. Şimdi ise taksicilik yapıyor.

n. UÇ SELAHATTİN UÇ: Selim arkadaşlarıyla Pazar yerinde top oynar. Orası bir karış tozdur. Bir yaz günü her şey sakindir. Yine böyle bir gün Selim Selahattin'i çalıştırmaktadır. Selahattin Selim'den üç yaş küçük ve biraz da tombuldur. Kaleciliğe çok çok meraklıdır. Selim'in her dediğini yapmaktadır. Bir karış tozun içine çekinmeden atlamaktadır. Selim ilk başta yakalayabileceği toplar atarak Selahattin'i morallendirir. Yavaş yavaş yakalayamayacağı toplar atmaya başlar. Yine böyle bir şut çektiğinde Selahattin topu yakalayamaz ve yere düşer. Yerden bir daha kalkamaz. Selahattin ölmüştür. Akrabaları bağrışarak Selahattin'in cansız bedeninin yanına koşarlar. Selim bir cinayet işledim diye düşünür. Artık incecik bileklerinde ağır bir yük taşımaktadır.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

a. SEYFETTİN'İ SEVERDİK

SEYFETTİN: Tam anlamıyla mahzun bir tebessümdür. Fakültede okumaktadır, fakat buraya ara sıra uğrar. Herkes tarafından sevilen birisidir. İncecik parmakları ve şeffaf bir yüzü vardır. Yalnızlıktan korkar fakat yine de yalnız yaşardı. Kırılgan bir yapısı vardır. Gerginliklere dayanamaz. Sıra dışı bir kişiliği vardır. İnsanlarla arasına bir mesafe koymaya çalışmayan, hiçbir şeyi başkalarından kıskanmayan etrafıyla barışık bir tiptir.

“Gerginliğe dayanamazdı, kırılgan bir ruhu vardı. Pişmanlıklarla dolu kavgaları, geri dönüşü zor küskünlükleri, acımasız kahkahaları.

Bütün bunlar o değildi.

Bütün bunlar benliğini törpüleyen hengamelerdi.

O mahzun bir tebessümdü.

Bir demet menekşe idi. Yuşa Tepesi'ne doğru tırmanan bir gölge.

Mecrasını bulamamış, hangi denize döküleceği meçhul bir dere.
Seyfettin'i severdik.

Çünkü çizgiden çıkan bir yanı vardı.

Naz çeker, gözyaşı siler, dert dinlerdi.

Kendisi için bir hayat kurmaya, onu başkalarından kıskanmaya, insanlarla arasına bir mesafe koymaya çalışmadı.”(s.10)

b. MAHZUN MÜCAHİT:

BABA: Uzun yıllardır haber alınamayan biridir. Geride çocukları ve hanımını bırakmıştır. Hiç kimse öldü demiyor. Bir gün gül kokuları yayarak çıkıp geliyor. Fakat sağ kolunun yerinde rüzgâra kapılan bir kaput var. Yazar tam olarak anlatmamakla birlikte olay büyük ihtimal Kurtuluş Savaşı yıllarında geçmiştir.

“Kaç yıldır ondan haber alamamıştık. Neredeyse kaybolduğuna inanacak, yasını tutmaya kalkacaktık.”(s.12)

ABDURRAHMAN: En küçük kardeş. Tahta atıyla kardeşlerini kovalıyor.

ANNE: Çocuklarını uzun yıllar tek başına bakıyor. Çilekeş. Çalışkan. Her işe koşan bir tiptir.

DEDE: Çocukların dedesi. Evin direği. Güven kaynağı. Her zamanki yerinde oturarak torunlarını seyrediyor.

ÇOCUK: Annesine odun taşıyarak onun yükünü hafifletmeye çalışıyor.

c. BİR ŞEY YAP:

GÜZEL DÜŞÜNEN İNSAN: İnsanlar güzel şeyler yaparak etrafın da güzelleşmesine vesile olur diye düşünüyor. Sağlıklı nesiller sağlıklı ailelerin elinde yetişir.

“Bir şey yap güzel olsun... Huzura vesile olsun, rikkate yol açılsın, şevk versin, hakikate işaret etsin.”(s.15)

MAZARET ÜRETEN İNSAN: Güzel düşünerek bir yere varılamayacağına inanıyor. İnsanların bir an önce midelerinin doyurulmasını istiyor.

“- Güzellik karın doyurmuyor abi... İnsanlar iş, ekmek, özgürlük istiyor.”(s.15)

ç. SU SESİ:

CEVAT: Berber kalfası. Aslında çulsuz birisi. Ne pahasına olursa olsun mahalledeki çeşmenin akmasını istiyor. Dünyada iyi insanların da var olduğunu ispatlıyor. Tek düşüncesi mahallenin üzerindeki duanın eksik olmaması. Vefakâr, meydanı kötü düşünceli insanlara bırakmak istemeyen, mücadeleci bir tiptir.

“Aslında çulsuzun teki, altı-üstü bir berber kalfası. ‘Ben takarım musluğunu, yeter ki suya dizgin vurmayın, mahallemizin üzerinden dua eksik kalmasın’ diye dikilmiş.”(s.19)

d. UYSALLIĞIN LÜZUMU YOK İSYANIN SIRASI DEĞİL:

TEDBİRLİ İNSAN: Hayat karşısında aşırı tedbirli davranıyor. Her şeyi sorguluyor. Hayatı adeta yaşanılmaz hale getiriyor. Şüpheli tavrı hiç bitmiyor.

e. MASAL VE RÜYA:

ANLATICI: Hayatı sorguluyor. Masal ile, rüya ile, dua ile irtibatı olan şeyin hayat olabileceğini düşünüyor. Şimdi ise masalları boş verdik ve kâbuslar görmeye başladık diye düşünüyor. İnsanların hayatın anlamını yok ettiğini düşünen hassas bir tiptir.

f. TACİSER’İN ŞİİRİ:

REMZİ ABİ: Zengin ama insanlıktan nasibini almamış bir tiptir. Görgsüz. Her şeyi parayla ölçüyor. Duygunun ne demek olduğunu bilmiyor. Gazinoya eğlenmek için gidiyor. Orada Taciser’le karşılaşılıyor.

“Oğlum donat şu masayı yahu, getir işte ne varsa, iyisinden, en gralından, işinizi ben mi tarif edecem ya. Yani kendimi nasıl tarif edeyim. En iyisi sen iste, ağzını doldur iste. Çekinme ya. Kat, yat, araba, daşlı yüzük...Ha...”(s.28)

SIDKI: Remzi abinin yanında oturan kişi. Onun bir nevi tastikçisi. Yalaka bir tiptir.

TACİSER: Gazinoda çalışan, duygulu bir kadın. Buralara istemeyerek düşmüş. Başka bir hayal âleminde yaşıyor. Şiiri seviyor. Para değil huzur isteyen birisi. Her haliyle bu tür yerlerin insanı olmadığını anlamak zor değil. Mutsuz. Şiir istiyor. “Bir şiir, içinde bulut olsun, yağmur olsun, fesleğen ve badem şekeri de olsun. İçinde rüzgâr olsun, anne olsun, dua olsun.”(s.29)

g. HİKÂYE:

YAŞLI ADAM: Yaşlı, telaşı olan biri. Şebinkarahisarlı. Etrafında olan olumsuzluklara katlanamayan elinden de bir şey gelmeyen hassas bir tiptir. Bir de yüzlerine dik dik bakmalarına hiç dayanamıyor.

“Yanımdaki şişko geçirdi işte, işkembe çorbası içmiş, bol sarımsaklı. Yüzümü buruşturdum. Adam fark etti dik dik bakıyor. Siz olsanız ne yapardınız. Ben ilk durakta indim. İş de acele.”(s.32)

ğ. BAHAR DALI:

ADAM: Adam elinde bir bahar dalı tutuyor. O tuttuğu dal değil el. En sonunda onu bir çocuğa veriyor.

“Adam dalı en nihayet bir çocuğa verdi.

Çocuk dalı dal çocuğu kucakladı.

Ortada ne dal, ne çocuk, ne el kaldı.

Adam memnun, mesut, dudaklarında bir ıslık, çekip gitti.”(s.36)

h. YÜRÜYEN HÜKÜM:

ANLATICI: Dünya küçüldükçe insanlar ihtiyaçlarını daha kolay karşılıyorlar. Tabi ki parası olanların hükmü yürüyor. Onların dedikleri oluyor. Anlatıcı bunları sorguluyor.

ı. AHESTE BESTE:

ANLATICI: Tabiatı dinliyor ve seyrediyor. Kuşları, ağaçları, çiçekleri, çalışan insanları, birbirlerine selam verenleri, torunuyla eşeğin üzerinde evine giden dedeyi seyrediyor. Tabiata ve yaşantıya müdahale edilmiyor. Her şey ahenk içinde.

i. KAMBUR HAFİZ VE MİNARE:

HAFİZ ALİ (KAMBUR HAFİZ): Hikâyenin merkezi kahramanı. Orhan bir kitaptaki Kambur Hafız’ın hikâyesini Hafız Ali’ye anlatıyor. Hafız Ali hikâyeyi dinlediğinde kendi hayatıyla birebir örtüşüğünü görüyor ve çok sinirleniyor. Yazarın ismini ve adresini alarak İstanbul’a gidiyor. Amacı hikâyeyi değiştirmek.

“-İşte böyle Hafız Ali, hikâye böyle bitiyor, oku dedin okuduk.

- Yani şimdi bu, bu hikâye beni mi anlatıyor?
- Yok, canım nereden çıkardın?
- Adam kambur, üstelik hafız, hem de benim gibi müezzin.”(s.45)

Hikâyenin yazarı Mustafa Kutlu’yu buluyor. Onunla konuşmaya başlıyor.

“- Benim yazımı yazmışsın, yakışksız bir şey olmuş dedi.

- O bir hikâye diye cevapladı yazar, alın yazısı değil.
- Her neyse dedi Hafız, tıpkı ben. Sonunda bir çift sürmeli göz uğruna kendini minareden atan bir müezzin olur mu?

- Haram bu haram...

- Bu yazıyı değiştir. Adam kendine kıymasın. Bir derdi var ise kalbinde kalsın.”(s.50)

Mustafa Kutlu hikâyeyi değiştireceğini söyleyince Ali sevindi.

“İçinden ‘Neyin nasıl yazılacağını anladı teres’ diyordu.”(s.51)

ORHAN: Kambur Hafız’ın hikâyesini Hafız Ali’ye okuyan kişi. Hafız Ali’nin İstanbul’a gitmesine sebep oluyor.

MUSTAFA KUTLU: Hikâyenin yazarı. Hafız Ali’nin ısrarı üzerine hikâyeyi değiştirmeye karar veriyor.

“Yazar cigarasını tazeledi, sıkıntı ile etrafına bakındı.

- Yahu sen bunu niye üzerine alınıyorsun arkadaş, bu bir kurgu, yani olabilir de olmayabilir de.

“Yazarın alını kırıştı, ‘çattık’ der gibi bir hal aldı yüzü, bir elini bıyığına atıp çekiştirmeye başladı.

‘Peki peki... Yeni baskıda değiştiririz, üzme kendini, dedi.’”(s.50)

j. HÜZÜN VE TESADÜF:

SEDAT: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan asıl kahramanıdır. Yıllar sonra kasabaya geliyor. Keman çaldığı için büyük ihtimal TRT’de çalışıyor. Çünkü kasabalılar onu televizyondan seyretmişler. Camcı Ali’nin oğlu. Nevin’i sevmiş. Nevin kasabadan Kılılı Kemal’le evlenmek zorunda kalmış. Nevin’i İstasyonda rengi atmış pardüsü içinde Kılılı Kemal’in yanında görünce kasabaya niye geldiğini unutuyor! Sedat, mutsuz bir tiptir. Hayatını düzene sokamamıştır. Maziden medet ummaktadır.

Ama mazinin onun bıraktığı yerden başlaması mümkün değildir. Nevin’i Kılılı Kemal’in yanında görünce bunu anlıyor.

NACİ BEY: Kasabanın eski sakinlerinden. Çok yaşlanmış. İri mercekli gözlük takmış. Adeta çökmüş. Gençliğinde ise hovarda birisidir. Sedat yaşadığı eski kasabaya geldiğinde ilk onunla karşılaşılıyor.

PEPE ZEKİ: Babası küçükken tokat attığı için kekeme olmuş. Demirspor lokalinin maskotu. İlkokulu zar zor bitirdi. Her işe koştu. İstasyonun adeta demirbaşı oldu. Sedat’ın eski tanıdıklarından. Kasabanın her şeyini biliyor.

“Şuna bak sakal bırakmış. Ulan sen yüz yaşına girsen yine çocuksun be. Garson, boyacı, işportacı, her işe baktı Zeki. İstasyonun demirbaşı oldu.”(s.55)

KİBAR SEBO: Naci Bey’in oğlu. Çok kötü durumlara düşmüş. En sonunda eroinden ölmüş. Bunları Sedat’a Pepe Zeki anlatıyor.

KILLI KEMAL: İstasyon Şefi. Her tarafı kıl içinde. Adeta bir yün yumağını andırıyor. Dazlak kafalı, iri göbekli. Bakımsız bir üniforması var. Gece gündüz içiyor. Nevin’in babası ölünce fırsattan istifade ederek onunla evleniyor. İnsanlıktan nasibini almamış kaba, alkolik, fırsatçı bir tiptir. Yazar, Kılılı Kemal’i de göbekli, şişman göstererek şişmanlığı olumsuz bir özellik olarak kullanmaya devam ediyor.

“Dazlak kafası, iri göbeği, pejmürde üniforması, elinde kokartlı ve yağlı şapkası ile bir istasyon şefi. Kim bu? Kim bu? Kim?

Kemal evet Kemal... Kılılı Kemal..

Yana kaykılmış kravatı, açık yakasından çene altına doğru fırlayan göğüs kıllarından belli. O kalın parmaklarından, opul opul yürüyüşünden. Kasap Cafer’in oğlu. “(s.57)

NEVİN: Sedat’ın eski sevdiği. Babası ölünce mecburen Kılılı Kemal’le evlenmiş. Sedat’ı uzun süre unutamamış. Bu hayattan hiçbir beklentisi kalmayan, sevmediği bir insanla evlenen yarı ölü bir tiptir.

k. KARAKONCOLOS:

KARAKONCOLOS(VAKIF YÖNETİM KURULU ÜYESİ): Gösterişi seven bir tiptir. Allah adını duymaktan nefret ediyor. Allah adını duyunca çıldırarak gibi oluyor.

Bu yüzden tedavi görüyor. Çocukların kızılı erkekli ilahi okumaları onu deliye döndürüyor ve bulunduğu ortamdan kaçır gibi uzaklaşıyor.

“Çocuklar hep bir ağızdan ‘Allah’ dedikçe kan tepesine çıkıyordu.

Her yerde ‘Allah’ adını anan insanlarla karşılaştıkça delirecek gibi oluyor, doktordan yardım alıyordu.”(s.63)

I. DÜRBÜNLÜ ÇİÇEK:

YAŞLI ADAM: İhtiyar olmasına rağmen değirmenin etrafındaki duvarları onarabiliyor. Hanımıyla birlikte değirmenin oradaki evinde kalıyor. Doğayla iç içe yaşıyor. Torunları etrafında koşuşturuyor. Mutlu, huzurlu bir tiptir.

m. MEVZU DERİN:

SELAMİ: Hikâyenin asıl kahramanıdır. Taksicilik yapıyor. Ablasını getirip götürürken sevdiği kızla tanışıyor. Utangaç. Eski mahalle delikanlılarından. Kızın yüzüne bile bakamıyor. Kıza kesinlikle askıntılık yapmıyor. Tek düşüncesi evlenip mutlu bir yuva kurmak. Kızın gönlü de ona akınca istetmeye karar veriyor. Kızın babası yanaşmayınca kızı kaçırıyor. Bir müddet sonra İstanbul’a dönüyor. Ortalığın yatıştığını görünce ailesini de İstanbul’a getiriyor.

AŞÇIBAŞI ÂDEM: Kızın babası, aşçı, Bolulu. Kendi başına iş yapma yeteneği yok. Kızını zengin biriyle evlendirmekten yana.

“Bunlar aslen Bolulu, Bolu’dan aşçı çıkar ya, kızın babası da aşçı. Hem aşçıların piri. Aşçıbaşı Âdem uzun yıllar yurt dışında çalışmış, sonra kesin dönüş yapmış, genç ömrünü orda burada seyyaren geçirdiğinden memlekete döndüğünde evli değilmiş. Ailesi bunu apar-topar evermiş. Söylendiğine göre kendine beğenmiş, titiz, aksi bir adam. Piyasada dikiş tutturamamış, sonra kendi hesabına bir lokanta açmış. Eh yemeği yapmak başka, satmak başka. Zarar üstüne zarar. İyice bunaldığı sırada profesör imdadına yetişmiş.”(s,77-78)

PROFESÖR HAMDİ BEY: Hukukçu, zengin, tanınmış birisi. Çıkarıcı bir tiptir. Siyasetle yakından ilgili. Oğlunun da nüfuzlu bir kızla evlenmesini istiyor, biçki-dikiş kursuna giden bir kızla evlenmesini değil.

“Adı Hamdi ama, kendisi o tonton yalı babalarından değil. Öteden beri siyasetin içinde. Hatta o sıralarda bir partinin genel başkanlığına oynamakta.”(s.79)

“Şimdi bu dar zamanda oğlunun biçki-dikiş kursuna giden bir mahalle kızı ile evlenmesi yakışık alır mı yani. Ayrıca bu oğlanın boğazda yalısı bulunan ünlü sanayicilerden birinin kızını alarak sınıfına, babasına, istikbaline yaraşır bir evlilik yapması usulden değil midir?”(s.80)

HAKAN: Prof. Hamdi Bey’in oğlu. Nefsine uymakta, kanuni olmayan işlerle uğraşmaktadır. Boğazda yetişmiş varlıklı bir genç. Gözü açık. Züppe bir tiptir.

ABLA: Selami’nin ablası. Dul. Fabrikada çalışıyor. Selami onun sayesinde sevdiği kızla tanışıyor. Kendi halinde bir tiptir.

KIZ: Aşçıbaşı Âdem’in kızı. İffetine düşkün bir tiptir. Para yerine aşkını tercih ediyor. Selami’ye gönlü kayıyor. Hakan’ın yalıdaki asılmalarına pas vermiyor. Onurlu bir kız.

n. UÇ SELAHATTİN UÇ:

SELAHATTİN: Hikâyenin merkezi kahramanıdır. Tombul, çok yiyor. En büyük hayali kaleci olmaktır. Bu yüzden Selim’in her dediğini yapıyor. Yemek bile yemiyor. Dokuz yaşında. Biraz saf bir tiptir. Yine şut çekişirlerken topa doğru uçuyor, yere düşüyor ve kafası toprağa vuruyor. Bir daha kalkamıyor. Orada can veriyor.

“Selahattin, işte dedim ya, biraz düşkün boğazına.

Biraz saf, biraz şişman. Gülünce gözlerinin içi güler. Selim abi der bana sözümden çıkmaz.”(s.86-87)

“Var gücümle asılıyorum topa.

Uç Selahattin uç...

Ve Selahattin uçuyor.

Top geçtikten sonra düşüyor yere. Kötü bir gol yedi işte.

Alkışlar kesiliyor.

Toz zerrelere bin an yükselip, dağılan konfetiler gibi yağıyor çocuğun üzerine. Selahattin düştüğü yerde kalıyor.”(s.89)

SELİM: On iki yaşında. Selahattin’e antrenman yaptırıyor. Selahattin’in ölümünden kendini suçlu buluyor.

“Sahada iki tur atıp ısınıyoruz. Yan yana giderken havaya sokmaya çalışıyorum, önemli bir maç bu. Bak Selahattin, sen şu mahallede bir numarasın, diye başlayan son öğütlerimi de sıralıyorum.”(s.87-88)

“Ne de olsa bir cinayet işledim. Bundan sonra alnımda var bir leke. Bir ağır yük incecik bileklerimde.”(s.90)

ARAP YAŞAR: Kanlı evin bahçesine kaçan topları alan çocuk. Bu yönüyle cesaretli. Hiçbir çocuk oraya girmeye cesaret edemiyor. Selahattin ve Selim’in mahalleden top arkadaşları.

10. UZUN HİKÂYE

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun onuncu hikâye kitabıdır. İlk baskısı Şubat 2000 yılında yapılmıştır. Eser tek bir hikâyeden oluşmaktadır. Kitap 115 sayfadır. Bu hikâye, annesini kaybettikten sonra babasıyla yaşama mücadelesi veren bir çocuğun ağzından anlatılmıştır. Hikâyede geri dönüşlere sıkça yer verilmiştir. Aynı zamanda hikâye dekoratif olarak nitelendirebileceğimiz kişilerce de çok zengindir. Yazar burada bize her insanın bir hikâyesi vardır, Yunus'un deyişiyle: "Hor görme hiç kimseyi hiç kimse boş değildir." demektedir.

HİKÂYENİN ÖZETİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Hikâye, yazarımızın on altı yaşındaki anılarını anlatmasıyla başlıyor. Lise yılları. Oğlanın saçları dik, yatmıyor. Babası da inat olduğunu, keşke annesine çekseydi diyor.

Çocuğun sık sık annesi aklına geliyor. Annesi aklına düştüğü zaman birlikte kaldıkları vagondan evleri hatırlıyor. Bu vagonun evlerde kaldıkları yılları babasına soruyor. Babası da hiç nazlanmadan o yılları anlatıyor. Babası anlatırken o da beş altı yaşların pembe-beyaz dünyasına gömülüyor.

Babası Bulgaristan'dan dedesi Pelvan Sülüman'la birlikte kaçıyor. Aynı yolla diğer akrabaları da kaçırmaya çalışıyor; ama onlar kaçamıyorlar. Çünkü o yıllarda Bulgaristan komünist. Sınır çok iyi korunuyor.

Pelvan Sülüman hemşerilerinin yardımıyla Eyüp Sultan'da bir eve yerleşiyor. Orada hayvancılık yapıyor; sebze meyve yetiştiriyor. Bunları itiraz eden bazı mahalleliye gereken dersi veriyor. Baba bu sıralarda orta mektepte okuyor. Orta mektebi bitirdiği

yıllarda dedesi Pelvan Sülüman vefat ediyor. Dedesinin ölümüyle birlikte o eve bir daha hiç gitmiyor. Hayvanları satıyor. Birçok işe girip çıkıyor.

Ali ile Münire, yani çocuğun babası ile annesi mahalleden tanışıyorlar. Birbirlerini çok seviyorlar; fakat annesinin ağabeyleri belalı takımından. Babasının ise ne ailesi var, ne parası, ne de dosdoğru bir işi. İstese vermeyecekler. Bunu adı gibi biliyor. Ağabeyleri Münire'yi sinemanın sahibinin akıldan noksan oğluna vermeye yelteniyorlar. Bu bardağı taşıran son damla oluyor. Ali Münire'yi kaçırıyor. Kaçırırken ağabeylerinin işlettiği sinemayı da bir güzel yakıyor. Ağabeyleri onları her yerde arıyor. Bir türlü bulamıyorlar.

Babasıyla annesi bu yüzden Anadolu'nun her yerini dolaşmışlar. Bu nedenle çocuğun babası bir türlü dikiş tutturamamış. Bir ara okulun birinde memurluk yapmış. Okulun bahçesi çok büyük; lakin bakımsız. Müdür Bey'e bahçeye sebze meyve ekmeyi düşündüğünü söylemiş. Müdür mesai saatleri dışında çalışmak şartıyla izin vermiş. Okulun hademeleriyle birlikte bahçeyi cennete çevirmişler. Bu çalışmaları sırasında Müdür bir gün olsun "Kolay gelsin." dememiş. Bahçe bittiğinde ise kasabanın hatırlı kişilerini çağırarak burada yemekler verip sanki kendi yapmış gibi, sözde yaptıklarını ballandıra ballandıra anlatmaya başlamış. Bu duruma çocuğun babasının tepesi atmış. Müdürün karşısına dikilmiş. Müdürle atışmışlar. Sonunda Müdür bunu okuldan kovdurmuş.

Babası, çocuk ve annesi tekrar nereye gittiklerini bilmeden yollara düşmüşler. Ali'nin ağzı laf yapan takımından. Tiren şefiyle konuşurken anlaşıyorlar, muhabbeti ilerletiyorlar. Tiren şefi onlara yardımcı oluyor. Onları istasyonda indiriyor. Tanıdığı istasyon şefinden yardımcı olmasını istiyor. Böylelikle vagonun evlerine yerleşiyorlar. Baba kasabadan bir esnafın yanına muhasebeciliğe giriyor. Hayatları mutlu ve sakin bir şekilde devam ederken annesi rahatsızlanıyor. Anne bu arada çocuğun kardeşine hamile. Rahatsızlığı sırasında çok kan kaybediyor. Babası ertesi sabah annesini doktora götürüyor. Anne bir daha dönmüyor. Babası tek başına çıkıp geliyor. Elinde bir bohça. Bohçanın içinde annesinin eşyaları.

Çocuk tekrar on altı yaşına dönüyor. Bu yıllarda liseye gidiyor. Okul sabahçı öğlenci olduğu için o sabahları okula gidiyor, öğleden sonraları çeşitli işlerde çalışıyor. Hiçbirinde nedense dikiş tutturamıyor. Babası bu kasabada arzuhalcilik, dava vekilliği yapıyor. Sarıkaya Oteli Emin Efendi'nin. Altını kahve olarak kullanıyorlar. Çocuğun babası bu kahvede arzuhalcilik yapıyor. Emin Efendi ile iyi anlaşıyorlar. Emin Efendi'nin eskiden malı mülkü bolmuş, kala kala elinde sadece bu oteli kalmış.

Çocukla babası kasabaya geldiklerinde ev bulmaları için onlara Emin Efendi yardımcı olmuş, Çerçi Abdullah'ın evine yerleştirmişti. Çerçi Abdullah otelin yanındaki boşlukta tezgâh açmış rızkını kazanıyordu.

Çocukla babasının oturduğu evin karşısında Saadet Hocahanım'la annesi oturuyordu. Saadet Hocahanım, güzel olmasına rağmen bir türlü evlenmemişti. Çocuğun babası yakışıklı olduğu için Saadet Hocahanım ona gönül vermiş benziyordu. Saadet Hocahanım çocukla yakından ilgileniyor, ödevlerine yardımcı oluyordu. Gelinim sana söylüyorum kızım sen anla hesabı. Çocuğun babası Saadet Hocahanım'la ilgilendi mi onu bilmiyoruz. Fakat çocuğun babası yani Ali ölen eşini hala çok sevmekteydi.

Çerçi Abdullah ile Şadiye'nin Celal isminde oğulları oluyor. Celal on dört yaşına geldiğinde amansız bir hastalığa yakalanıyor: Kas erimesi. O dönemde bu hastalığa deva bulamıyorlar. Celal'i oyalansın diye evin sokağa bakan penceresinin önüne oturtuyorlar. Celal'in akrabalarından biri Celal'e boncuk örmesini öğretiyor. Çocuk okuldan kaçtığı günler Celal'in yanına gelip onunla uzun uzun dertleşiyor.

Savcının kızı Ayla çok güzel. Liseye gidiyor. Celal onu gördüğü zaman eli ayağı birbirine dolaşiyor. Uzun süre ipliğe boncukları geçiremiyor. Çocuk da Ayla'ya ilgi duyuyor. Kasabanın bütün delikanlıları ona ilgi duyuyor. Bir gün Celal çocuğa ördüğü mavi kolyeyi Ayla'ya vermesini istiyor. Çocuk bütün riskleri göze alarak Ayla'ya kolyeyi veriyor, Celal'in durumunu anlatıyor. Ayla buna çok üzülüyor. Ona bir şiir yazıp gönderiyor. Celal'in mutluluğu anlatılamaz.

Çerçi Abdullah, Emin Efendi ve çocuğun babası bir plan yapıyor. Otelin yanındaki boş alana Çerçi Abdullah için bir dükkân kurmak istiyorlar. Dükkân için malzeme

alıyorlar, inşaata başlıyorlar. Tam bu sırada İskender Zapuroğlu ortaya çıkıyor. Kasabanın eski eşkiyelerinden. Tam bir baş belası. Dükkânı yıkmalarını istiyor. Amacı kendi akrabalarından birini buraya getirmek. Kimse ona diklenmek istemiyor. Çocuğun babası Ali biraz dikleniyor ama nafiye. Zapuroğlu onları rahat bırakmıyor. Bir gün çocuğun babası kahvedeki daktilosunu eve getiriyor. Çocuk anlıyor ki bu kasabadan da yol göründü.

2. BÖLÜM

Çocuk liseyi bitirir. Delikanlı olur. Bir kasabaya yerleşirler. Kasabada bir kitabevi devralırlar. Kitabevini güzelleştirirler ve zenginleştirirler. Bunun için günlerce çalışırlar. Kasabadan birkaç kişi onları bu çalışmalarında yüreklendirir. Dükkânın adını “Küçük Kitapçı” koydular. Tabelayı yazdırmak için tabelacı-ressam Kara Turan’ı buldular. Turan çocukla aynı yaştaydı; fakat bir iki yaş iri gösteriyordu. Turan Kömürcü Halime’nin oğludur. Babası o, dört beş yaşlarındayken kasabadan gitmiş bir daha hiç geri dönmemiş. Annesi kömür taşıyarak onu büyütmüş. Turan’ın elinden her iş gelir. En çok da Tabelacı Osman’ı seyretmeyi seviyordu. Sonunda onun yanına çırak olur. Tez zamanda ustası kadar maharetli biri olur çıkar. Osman ölünce tabelacı dükkânını ona bırakır. Osman aynı zamanda kasabanın futbol takımının yedek kalecisi. Venüs’ün kızı Suna’ya vurgun. Venüs, kasabanın tek bayan kuaförü olan Mualla’nın lakabı. İzmirli olduğu söyleniyor.

Suna çok güzel bir kız. Turan ona nasıl vurulduğunu anlatıyor: Venüs dükkânının camına da yazı istemiş. Turan yazıyı yazarken hiçbir yere bakmamaya gayret göstermiş. Yazının sonuna gelirken içeriye Suna girmiş. Başlamış Turan’ın eli ayağı titremeye. Suna merdiven altına gelip Turan’ın elini tutunca olanlar olmuş. Turan bayılmış. Sonra kadınların arasında ayılmış. Turan’ın üzüldüğü Suna’nın bu yangınlardan haberinin olmaması.

Turan onun için çok şey yaptı. En son kasabaya bir lunapark geldi. Lunaparkta balon da vardı. Turan elinde bir çuvalla balona bindi. Suna’ların evinin olduğu yerin üstünden çuvalın içindeki kırmızı beyaz gülleri boşalttı. Her yer gül doldu. Suna bunu

gördü. Balonun içindekinin Turan olduğunu anlayınca çok kızdı. Bir seneye varmadan da gezginci bir tiyatrodan jön oynayan orta yaşlı biriyle kaçtı diye haber çıktı. Turan, Suna'nın kaçtığı gün çok üzölmüş bir küçük rakıyı mezesiz, susuz bitirmişti. Çocuk onu evine götürönceye kadar bayağı zorlanmıştı.

Büyük ümitlerle açılan kitapçı dükkânı zamanla yerini ümitsizliğe terk etti. Kimsenin kitap aldığı falan yoktu. Çocuğun babası Ali Bey Yeşil Hanyeri gazetesinde başyazılar yazıyor, fazilet mücadelesi veriyordu. Gazete Musa Çavuş'un Hanyeri Matbaasında basılıyordu. Musa Çavuş matbaacılığı askerde öğrenmiş. Babadan kalma tarlayı takkayı satmış, onlarla matbaa açmış. Musa Çavuş matbaacılıktan ve gazetecilikten güzel paralar kazanmış. İnce bir siyaset izlemiş. Kimseyle takışmamaya özen göstermiş. Tek isteğı tek oğlunun okuyup siyasete atılmasıymış. Oğlu hayallerini suya düşürmüş. Oğlu okumamış. Okumamakla kalmamış Almanya'ya gitmiş. Bunun üzerine siyasette çevrilen alaverelere dalaverelere artık katlanamaz olmuş. Haksızlıklara gelemez olmuş. Tam bu sırada çocuğun babası Hızır gibi yetişmiş. O da tabi ki haktan, faziletten yana. Kanunlardan da anlıyor. Böylelikle Musa Çavuş, Şeref Bey ve çocuğun babası saç ayağı oluşturmuşlar gazetede yazmaya başlamışlar. Çocuğun babası, kasabadaki partileri hedef alan bir yazı yazmıştı. Çocuğun korktuğı şey başlarına gelmişti. Hasımları babasını şikâyet etmişti. İlk duruşmasında çocuğun babasını tutukladılar. Babasının bunu aldırıldığı yoktu. Anlı şanlı bir hukuk mücadelesi vermeye hazırlanıyordu.

Biçki-dikiş kursu hocalarından Sevim Hanım yanında bir gün Feride'yi getirdi, Hancıların kızı olan Feride'yi. Çocuk Feride'ye âşık oldu Feride de ona âşık olmuştu.

Kasabanın fotoğrafçısı Sarhoş Selami Feride'nin akrabasıdır. Sarhoş Selami içmesine rağmen giyimine kuşamına çok dikkat eder, kravatı hiç ihmal etmez, insanlara her zaman nazik davranırdı. Sabahtan içmeye başlardı. Akşama kadar kibar halini korurdu. Kimseye zararı yoktu. Fakat bir akşam şeytana uymuş, biçki-dikiş hocası Sevim Hanım'la Feride'yi takibe koyulmuştu. Çok korkmuşlardı. Kendilerini çocuğun kitapçı dükkânına zor attılar. Sarhoş Selami geldi, dükkânın önünde durdu. Kasabalı birikmeye başladı. Çocuk dışarı çıkacak oldu, Sevim Hanım izin vermedi. Sarhoş

Selami silahını çıkarıp bir iki nara patlattı. Sonunda bir olay olmadan polisler Selami'yi alıp götürdüler. Selami polise ifadesinde çocuğun yeğenine asıldığını söylemiş. Bu ifade kasabada hızla yayılmıştı. Feride'yi dışarıya bırakmıyorlardı. Çocuk Feride'yi bırakmak için planlar yaptı. Fakat Feride kaçmayı kabul etmedi. Bize bu dünyada kavuşmak artık mümkün değil diye haber gönderdi. Çocuk hapisteki babasına ziyarete giderek durumu anlattı. Kasabadan gitmek istediğini söyledi. Babası gidebileceğini, ancak gittiği her yerden kendisine yazmasını istedi. Çocuk tirene bindi. Bilmediği bir istasyonda indi. Kendi ayakları üzerinde durabileceğini biliyordu artık.

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

ÇOCUK (ANLATICI): Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kişisidir. Yazar hikâyeyi bu çocuğun ağzıyla anlatıyor. Çocuk annesini ve babasını çok seviyor. Küçük yaşta annesini kaybediyor. Annesini kaybettikten sonra babasıyla kasaba kasaba, şehir şehir dolaşmaya başlıyorlar. Babasını bir arkadaş bir akran gibi görüyor. Babası da onunla hayat hikâyesini paylaşıyor. Çocuğun ismi hikâyede geçmiyor. Çocuğun baba tarafından akrabaları Bulgaristan'dadır. Anne tarafından akraba olanlar ise babasının can düşmanlarıdır. Bu yüzden çocuk ne dede, ne nene, ne teyze, ne hala, ne amca, ne dayı görür. Çevresinde babasından başka derdini paylaşacak kimsesi yoktur. Bu yönüyle yalnız bir tiptir. Annesini küçük yaşta kaybettiği için hep anne hayaliyle yaşar. Çocuğun anne ve babası, annesinin ağabeylerinden kaçtıkları için devamlı oturdukları bir yer de yoktur. Bu yönüyle çocuk yersiz yurtsuz bir tiptir.

Babası annesini kaçırdığı için annesinin ağabeyleri onları bulmasın diye hep kaçmışlar. Çocuk da adeta yollarda doğmuş. Bu yüzden mekâna dair bir bağlanma, bir aidiyet duygusu çocukta oluşmamış.

“Ben işte tuhaf bir şey, yollarda doğmuş, yolculukta büyümüşüm. Elbette bir kazanın nüfus kütüğüne yapılmış kaydım; ama oralı değilim ki. Nereliyim acaba? Bunu kendime de sorar bir cevap bulamam.”(s.18)

Çocuk on altı yaşına girdiğinde liseye gidiyor. Cılız, çelimsiz bir hali var. Saçları da hiç yatmıyor. İncecik bacakları ve kolları var. Fakat hırslı ve atılgan bir tiptir. Adeta babasının kopyasıdır. Okul sabahçı-öğlenci olduğu için sabahları okula gidiyor, öğleden sonra çeşitli işlerde çalışıyor. Hiçbirinde nedense dikiş tutturamıyor.

“Dedim ya ben o zamanlar on altı yaşındayım. Cılızım, çöp gibi bacaklarım, kollarım. Ama hırslıyım, atılganım. Yahu babama mı çekmişim ne, hiçbir işte dikiş tutturamıyorum.”(s.31)

“Öğle sonları boştayım. Kahvede garsonluk, orman idaresinin ağaçlandırma projesinde fidan dikimi, pazarda karpuz sergisi, yazlık sinemada fındık-fıstık gazoz satışı, bir sürü işe girip çıktım.”(s.31)

Çocuğun arkadaşlarından biri de Çerçi Abdullah’ın oğlu Celal’dir. Celal sakattır. Okula gitmediği günler Celal’le saatlerce oturup dertleşirler. Celal bir gün çocuktan yaptığı mavi kolyeyi savcının kızı Ayla’ya vermesini ister. Oysaki Ayla’yı çocuk da sevmektedir. Celal için kendi aşkını kalbine gömer ve kolyeyi büyük riskler alarak Ayla’ya verir. Sırf Celal mutlu olsun diye kendi sevgisini hiçe sayar. Kasabanın delikanlıları içinde Ayla’yla konuşan tek kişidir. Çocuk bu yönüyle fedakâr bir tiptir. Başkalarının mutluluğu onun için kendi mutluluğundan daha önemlidir.

Bir gün babasının daktilo makinesini eve getirdiğini görür. Anlamıştır artık bu kasabadan da gideceklerini. Son kez Ayla’nın oturduğu evin önünden geçer. Ayla’yı görmek umuduyla. Göremez. Kamyona eşyalarını sararlar ve hareket ederler.

Liseyi bitirir. Üniversite sınavlarına girer; fakat kazanamaz. Sivilceleri geçer, saçlarını uzatır, inat olan saçları yatmaya başlar. Kendini beğenir. Başkalarının kendisini babasına benzetmesi hoşuna gider.

“Tıraş olup şöyle aynada kendime baktığım zaman bayağı yakışıklı buluyorum. İnsan kendini beğenirse götürüp denize atar. Ama benimki kuru-sıkı bir böbürlenme değil. Görenler git gide babama benzediğimi söylüyor. Bu kıyastan zevk alıyorum, babam yakışıklı adamdır.

Kasabada kırtasiye işletirlerken Hancıların kızı feride’ye âşık olur. Çocuğun aşkları hep temiz aşktır. Hiçbir çıkar, art niyet gözetmez. Bütün saflığıyla, içtenliğiyle sever. Bu yönüyle samimi bir tiptir. Kızın da ona gönlü akar. Fakat aksilikler bir türlü yakalarını bırakmaz. En sonunda kıza kaçma teklifi yaptığında kız bu teklifini reddeder. Aslında kızın niçin reddettiğini bilir. Bile bile mücadele etmez. Bu davranışı kişiliğiyle çelişmektedir. Bu davranışı onun pasif bir tip olduğunu gösterir. Bunun üzerine hapisteki babasının yanına giderek kasabadan ayrılmak istediğini söyler. Babası da her gittiği yerden mektup yazması şartıyla bu isteğini makul karşılar. Çocuk artık kendi

ayakları üzerinde durabilecek durumdadır. Babası ona İstanbul'a gitmesini tavsiye etti ve daktilosunu ona verdi.

“İşte İstanbul'a diye yola çıkmış, meçhul bir istasyonda inmişim.

Elimde bir kötü bavul ve daktilo kutusu.

Babamın oğlu olmuştum işte.

Onun gibi muzip gülümsedim.”(s.114)

ALİ: Çocuğun babasıdır. Hikâyenin ikinci varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. Hem yetim, hem öksüz büyümüştür. Gökkubbenin altında yapayalnız bir adam. Bulgar muhaciri. Dedesi Pelvan Sülüman tarafından büyütülmüş. Kırcaali'de doğmuş, daha sonra dedesiyle birlikte Türkiye'ye kaçmışlar. Annesi ile diğer akrabaları ise sınırdaki yoğun güvenlik önlemleri sebebiyle gelememişler. Bir daha da onlardan haber alamamışlar. Türkiye'de dedesiyle birlik olup hayata tutunmuşlar.

“Kendi gökkubbenin altında yapayalnız bir adam. Hem yetim hem öksüz. Bulgar muhaciri. Onu dedesi Pelvan Sülüman büyütmüş. Dede-torun bir fırsatını bularak Türkiye'ye kaçmış. Ailenin diğer fertleri aynı yolu izlerken yakalanmışlar. Zaten babam kendi babasını küçük yaşta kaybetmiş imiş. Bu hadiseden sonra ne Kırcaali'de kalan annesinden ne de diğer akrabalarından haber alamamışlar.”(s.11)

“Dede-torun sırt sırta verip tutunmuşlar hayata.”(s.12)

Orta mektebi bitirdiği yıllarda dedesi vefat etmiş. Dede vefat edince dedesiyle birlikte yaşadığı eve bir daha dönmemiş. Dededen kalma malları satıp savdıktan sonra ayrılmış o evden. Tahsili yarım kalmış. Birçok işe girip çıkmış. Solcu bir kitapçının yanında çalışırken çok kitap okumuş. Yazı yazmayı bu yıllarda başlamış. Bir tane daktilosu var. Uzun bir süre avukat yardımcılığı yapmış. Kanunları da çok iyi biliyor. Bu yönüyle yırtık bir tiptir. Dedesinin vefatı onun hayatının dönüm noktası olmuştur. Bu vakitten sonra tek başına mücadele etmek zorunda kalmıştır. Tek başına olmasına rağmen hiçbir zaman doğru bildiğinden taviz vermemiştir. Onu ne pahasına olursa olsun savunmuştur. Mücadeleci bir tiptir.

“Böylece babam hayatın demir örsünde dövülmek üzere kendini zamanın girdabına fırlatıp atmış. Tahsili yarım kalmış. Bir sürü işe girip çıkmış. Kâtiplik, puantörlük, muhasebe yardımcılığı, bir kitapçada tezgâhtarlık- okumaya meraklı olan babam bayağı solcu bir adam olan bu kitapçının yanında iken çok kitap okumuş, yazı yazmayı da o

günlerde başlamış- sonra uzun bir süre avukat yardımcılığı yapmış. Halıcıoğlu'nda askerlik falan derken yıllar geçmiş.”(s.13)

Babası, çocuğun annesini yani sevip de aldığı eşini kaçırıyor. Çünkü ağabeyleri kızı kendi istedikleri birine vermeye çalışıyor. Babası kızın ağabeylerinden yıllarca kaçtığı için Anadolu'nun birçok yerini dolaşüyor. Belki de bu yüzden hiçbir işte dikiş tutturamıyor.

“Babam annem ile ailesinin izni olmaksızın evlenmiş. Açıkçası kaçırmış annemi.”(s.11)

“Belki de bu yüzden babam bir baltaya sap olamamış, bir işte dikiş tutturamamış.”(s.17)

Baba bir süre kasabada ortaokul kâtipliği yapmıştır. Okulun bahçesi bakımsızdır. Müdür Bey'den izin alarak bahçeyi bir güzel düzenlemiş. Gel gelelim Müdür Bey onların bu çalışmalarını takdir edeceği yerde çalışmalarını boyunca bir “kolay gelsin” dememiş. Bahçeye meyve sebze bir sürü şey ekmiş. Müdür Bey Bahçe bitince ise kasabanın ileri gelenlerini toplayıp yemekler vermeye başlamış ve bahçeyi kendisi düzenlemiş gibi gelenlere hava atıyormuş. Bu olay Ali'nin tepesini attırmış. Müdür Bey'le kavga edince oradan ayrılmış.

“İşte babam böyle şeylere gelemez.

Bir gün herkesin ortasında dikilmiş müdürün karşısına. ‘Ne demek yani’ diye gürelemiş. ‘Madem biz bu bahçeyi alın teri dökerek yetiştirdik, ürünü de eşit olarak bölüşmeli değil miyiz?’(s.20)

Müdür Bey bunun üzerine babasına ‘Sen sosyalist misin?’ demiş. Babası da ‘evet’ demiş. Bunun üzerine babasının adı ‘Sosyalist Ali’ye çıkmış.

Baba bayağı yakışıklı bir adamdır. Giyimine kuşamına çok dikkat eden titiz bir tiptir. Asla ütüsüz pantolon giymez. Her zaman sırrım gibi dolaşır. Aynı zamanda hoşsohbet bir insandır. İnsanları konuşmalarıyla kolaylıkla etkileyebilen biridir.

“Hep tıraşlı, kravatlı gezer babam. Hele bir de güneş gözlüklerini taksın, müdürden, kaymakamdan geri kalmaz. Ayakkabılar pırl pırl cilalı, pantolon jilet benzeri ütülü, çakı gibi. Balağı yakışıklı bir adamdır. Öyle olmalı ki annemin gönlünü çalivermiş.

Babam sevimli adamdır, aynı zamanda hoşsohbet. Konuştukça ağzından bal damlıyor sanırsınız.”(s.21-22)

Eşi öldükten sonra başka bir kasabaya taşınıyor. Burada dava vekilliği ve arzuhalcilik yapıyor. Remington marka daktilosuyla devamlı yazılar yazıyor. Saka besliyor. Babası otelin sahibi Emin Efendi ile hem Cuma'ya gidiyor hem kafaları çekiyor. Bu yönüyle inançları ile alışkanlıkları arasında sıkışmıştır. Ne inançlarından vazgeçebilmekte ne de haram sayılan alışkanlıklarından.

“-Yahu Ali Bey sen ne biçim sosyalistsin? Hem Cumaya gidiyon hem kafayı çekiyon.

— Benim lakabım sosyalist, Emin Abi.”(s.34)

Çocuğun babası çok güzel mızıkça çalar. Bu mızıkça çocuğa hep annesiyle geçirdiği günleri hatırlatır. Bir dönem kasabanın bir nevi eşkiyası konumunda olan Zopuroğlu'yla mücadele eder. Onu yenmenin mümkün olmayacağını anlayınca kasabadan ayrılmak zorunda kalır. Başka bir kasabaya yerleşirler. Burada Hanyeri matbaasının çıkardığı gazetede köşe yazıları yazar. Adeta bir adalet, fazilet timsalidir. Kasabanın siyasilerini hedef alan yazılar yazınca siyasiler tarafından şikâyet edilir, bunun üzerine hapse atılır.

“İşte babam tam bu sırada Hızır gibi yetiştii. Hukuktan anlar, adalet ve fazilete tutkun, kalem sahibi, şunca yıl kendi mütevazı ve gizli dünyasında biriktirdiği yazı tecrübesini hak yolunda, millet yolunda harcamaya can atan bir şövalye.”(s.82)

“Onu yakan, yargı mensupları ile hasmı olan siyasiler arasındaki yakın ilişki oldu.

Çırpındı, bağırp çağırdı, haksızlığa kurban edildiğini söyledi, nafile.

İlk duruşmada tutuklandı.”(s.89)

Sonuç itibariyle Ali yani çocuğun babası titiz, çalışkan, mücadeleci, tecrübeli, ne inançlarından ne de kötü alışkanlıklarından vazgeçebilen bir tiptir.

MÜNİRE: Çocuğun annesidir. Biz bu anneyi çocuğun babasının anlattıklarıyla biliriz. Lepiska gibi yumuşacık saçlı, sarışın, mavi gözlü. Lisedeyken kız sanat mektebine gidiyor. Ailesi Eyüp Sultan'ın belahlılarından. Ağabeyleri kabadayı takımından. Bir evin bir kızı. Lakin aynı zamanda mangal gibi bir yürek taşıyor. Ağabeylerine rağmen sevdiğine, Ali'ye, kaçıyor. Ali'yi çok seviyor. Her zorluğa birlikte göğüs geriyorlar. Aşkları azalacağına daha da artıyor. Fakat çocuğun ve ailesinin kurduğu bu masal dünyası annesinin ikinci hamileliğiyle son buluyor. Annenin hamileliği kötü gidiyor. Bir gece ağrıları artıyor. Babası onu şehre götürüyor. Anne bir daha bu vagon dan eve bir daha gelmiyor. Sadece babası eşyalarını bir bohça içinde

getiriyor. Annenin ölümü çok acıklıdır. Onun ölümü mutlu bir ailenin de adeta ölümü olmuştur. O aile bir daha toparlanamamıştır.

“Annemle babamın birbirlerine duyduğu aşk, gün geçtikçe azalacağına artmış, bütün o yolculukları, sürgünleri, yoksulluğu, çaresizliği birlikte göğüslemişlerdi.”(s.28)

“Annemin hamileliği ilerlemiş, günü yaklaşmıştı. İki canlı giriştiği o ağır işler, o yorucu günler narin vücudunu hırpalamış demek. Bir gece dayanılmaz sancılar ile uyandı. Babam ne yapacağını şaşırılmıştı. Gece kıyafeti ile dışarıda esen fırtınaya aldırmaksızın makasçının evine koştu. Makasçının karısı annem için elinden geleni yaptı. Kanlı bezler çıkardılar altından, kaynar sular ile yıkadılar. Ben yorganı başıma çekmiş ağlıyordum. Babam paltosuna bürünüp kendini dışarı attı. Sabahı zor ettik, lakin annem iyileşmedi.”(s.29)

“Annem soğumuş dudakları ile yüzümü, gözümü öptü.

Babam tek başına döndü. Bohçayı açtık. İçinden annemin soluk mantosu, başörtüsü, yıpranmış kunduraları, aynası ve tarağı, yüzüğü, küpeleri çıktı.”(s.29-30)

PELVAN SÜLÜMAN: Çocuğun babasının yani Ali'nin dedesi. Bulgar göçmeni. Hemşerilerinin yardımıyla Eyüp Sultan'da bir eve yerleşiyor. İki metrelik boyuyla semtinin en sevilen insanı olmuş. Koyun, inek besliyor; bahçesinin bir köşesine sebze ekiyor. Geçimini bu şekilde sağlıyor. En çok sevdiği işlerden birisi güreş tutmak. Bir gün sessizce Hakk'ın rahmetine kavuşuyor. Çalışkan, gayretli, babacan bir tiptir.

“Pelvan Sülüman İstanbul'a gelince hemşerilerden bir ikisinin yardımı ile Eyüp Sultan'da bahçeli bir eve yerleşmiş. Bulgarya'da iken davar besler, sütçülük yaparmış. Bir de gençliğinden beri yapageldiği güreş. Elde avuçta olan az bir para ile birkaç koyun alıp bahçenin bir köşesine yaptıkları ahıra koymuşlar. Rızkı veren Cenab-ı Hak. Zamanla çoğalmış koyunlar. Derken koyunların yanına bir iki inek; beri yanda bir tavuk kümesi.”(s.11)

EMİN EFENDİ: Çocuğun babasının çalıştığı kasabada yaşıyor. Kasabada Sarıkaya Oteli'nin sahibi. Soyadı Sarıkaya. Eski beylerden. Yetmiş beş-seksen yaşlarında, ak saçlı, sigara içmekten bıyıkları sapsarı olmuş biri. Çok malı mülkü olmasına rağmen gençliğinde hepsini yiyip bitirmiş. Şimdi ise bu otelle verimsiz tarlalar kalmış. Bir iki karı almasına rağmen evlat sahibi olamamış. Ali'yle çok iyi geçiniyor. Onunla hem

Cumaya gidiyor hem de akşamları kafaları çekiyordu. Ali'nin hem cami hem de meyhane arkadaşı.

“Yetmiş-beş seksen yaşlarında; ama hala dik duran, ak saçları alaburus tıraşlı, bıyıkları nikotin sarısı, eli kehribar tesbihli Emin Efendi otelin sahibi idi.”(s.33)

“Eskinin beylerinden. Çok malı mülkü varmış bu Emin Efendi'nin. Hepsini fırtınalı gençliğinde yemiş tüketmiş. Kala kala bu otel ile Sarıkaya köyünde bir miktar bağ, artık pek çalışmayan bir su değirmeni ile verimsiz tarlalar kalmış.”(s.34)

ÇERÇİ ABDULLAH: Emin Efendi'nin eski marabalarından. Çocukla babası onun evinde oturuyorlar. Yaşlı, çipil bir adam. Sarışın çiçekbozuğu ufacık bir suratı var. Kekeme olduğu için dediğinden bir şey anlaşılmaz. Başındaki kasketi yaz-kış hiç çıkartmaz. Vaktiyle dağ köylerinden birine giderken katırıyla birlikte düşmüş ve ayağını sakatlamış. Bundan sonra köylere gidemez olmuş ve Sarıkaya Oteli'nin bitişiğindeki boş arsada incik boncuk satmaya başlamış. Celal'in babası. Celal'in hastalığı onları perişan etmiş. Yardımsever bir tiptir.

“Çerçi Abdullah vaktiyle dağ köylerinden birine giderken katırı ile birlikte yardan yuvarlanmış, bir bacağı onulmaz biçimde sakatlanmış, topal ayağı ile artık işini yapamaz olunca çerçiciliği bırakmıştı.”(s.37)

ŞADIYE: Çerçi Abdullah'ın eşi. Oğlu Celal'in onulmaz rahatsızlığı onu çok etkilemiş. Feleğin tokadını yemiş biri.

CELAL: Çerçi Abdullah ile Şadiye'nin tam umudu kestikleri sırada Cenab-ı Hakk'ın izniyle olan oğulları. Bunlar çocuklarını çok severken çocuk on üç-ön dört yaşlarında amansız bir hastalığa tutulur. Kas erimesi hastalığıdır bu. Çocuk bir süre sonra yürüyemez hale gelmiştir. Bunun üzerine akrabalarından biri ona boncuk dizmeyi öğretmiş. Celal saf, utangaç, hasta, yine de âşık olabilen bir tiptir.

Celal, pencerenin oraya oturup gelene geçene bakardı. Boncukların ışıltılı dünyasına dalınca kendini ve derdini unuttu. Savcının kızı Ayla'ya âşıktı. Tek taraflı bir aşkı bu. Olsun. Çocuk onun ördüğü boncuğu Ayla'ya verip Ayla da karşılık olarak ona şiir yazınca dünyalar onun oldu.

“Sokağa bakan pencerenin girintisine oturturlar, gün boyu orada kalırdı. Gelip geçene baksın da oyalansın diye.”(s.41)

“Boncukların renkli,ışiltılı dünyasına dalınca kendini ve derdini unutturdu.”(s.41)

ÇARŞI AĞASI İSKENDER ZOPUROĞLU: Hikâyenin hasım gücüdür. Çocuğun babasıyla Emin Efendi, otelin köşesine Çerçi Abdullah için dükkan yapmaya girişirler. Bu girişimi kendi çıkarları için engelleyen kişi Zopuroğlu’dur. Zopuroğlu eski eşkiyalardan. Çocukla babasının kasabadan göçmelerine sebep oluyor. Şerefsiz herifin tekidir. Bütün kirli işler bu heriftedir. Şimdi nasıl olmuşsa(!) belediye reisliğine gelmiştir. Çıkarıcı, düzenbaz, paragöz, insanları harcamaktan çekinmeyen, gaddar bir tiptir.

AYLA: Çocuğun bulunduğu kasabada görev yapan savcının kızı. Celal’in, çocuğun hatta kasabadaki bütün gençlerin âşık olduğu kız. Okulun en güzel kızı. Çok iyi kalpli bir tiptir. Celal’in kendine gönderdiği kolyeyi alıyor ve ona bir şiir yazıyor.değirmi çehresi ve kestane renkli saçları var.

ÜÇGEN ERDOĞAN: Çocuğun bulunduğu kasabada oturan Kaportacı İsmail Usta’nın genç irisi çırağı. Kasabaya gelen filmlerden etkilenerken üçgen vücut yapmaya çalışıyor. Derisine yapışan saks mavisi bir naylon fanila giyerek hava atan gösteriş budalası bir tiptir.

“Adı Üçgen Erdoğan’a çıkmıştı. Saçlarını ıslatıp, ıslatıp geriye tarar; Akşam Sanatta okuyan kızlara caka satardı. Onun yakınına çıkmak, ona posta koymak, ‘şşşt... Yengeniz olur ha...’ diye işaret ettiği kıza yan bakmak kimsenin haddi değildi.”(s.32)

KARA TURAN: Çocuğun kasabadaki bir başka arkadaşı. Kömürcü Halime’nin oğlu. Orta boylu, zayıf ama sağlam bir oğlan. Babası daha Turan dört-beş yaşlarında iken sırta kadem basmış. Bir daha da dönmemiş. Annesi de kocasının işini devralarak yaz kış demeden her yere kömür taşımış, nafakasını çıkarmış, Turan’ı büyütmüş. Turan daha ilkokul yıllarında birçok işe girip çıkmış. Meraklı bir çocuktur. Her şeyi yapar ama en sevdiği şey Tabelacı Osman’ı seyretmektir. Sonunda Tabelacı Osman onu çıraklığa alır. Okulu bırakmaması için ondan söz alsada Kara Turan, okulu orta ikiden terk eder.

“Ne kadar tembih edip azarlasa da, oğlan aklını fırça ile boya ile bozmuş. Sonuç: orta ikiden terk.”(s.68)

Ustasına parmak ısırtacak kadar güzel resimler çizer. Neşeli, civelek bir oğlandır. Kısa sürede çarşı esnafına kendini sevdirmiş. Ustası ölünce dükkânı buna bırakmış. Turan aynı zamanda Hanyeri Gençlik Spor Kulübünün kalecisidir.

Turan Venüs’ün kızı Suna’ya vurgundur. Ona olan aşkını birçok şekilde dile getirir. Fakat Suna buna gönül vermez. Ve gezici tiyatrodâ jön olarak çalışan yaşı geçkince bir adamla kaçar. Bunun üzerine Turan otuz beşlik rakıyı mezesiz ve susuz bitirir.

“- Biliyor musun, Venüs’ün kızı Suna’ya vuruldum, dedi.”(s.72)

TABELACI OSMAN: Kara Turan’ın ustası. Bir halk ressamı. Titiz adam. O kadar boyanın içinde durmasına rağmen üzerine hiç boya sıçratmazmış.

“O kadar boyanın, fırçanın, tinerin arasında dolaşır, iş bitinceye kadar beyaz gömleğine, ütülü pantolonuna, pırl pırl boyalı ayakkabılarına bir damla kir dokundurmazmış.”(s.68)

VENÜS: Kasabanın tek bayan berberi. Asıl adı Mualla. Aslen İzmirli olduğu söyleniyor. Kasabanın hanım nüfusuna hizmet ediyor.

“Bu Venüs adı o kadar yaygınlaşmış ki, artık herkes kadının gerçek ismi sanıyor. Kızı Suna ile birlikte kasabanın saç tuvaletine yeni yeni alışan hanım nüfusuna hizmet veriyorlar.”(s.72)

SUNA: Venüs’ün kızı. Genç irisi. Minik adımlarıyla, salınışıyla herkesi büyülüyor. Bu yüzden lakabı ‘İncitmez’. Frapan, başı havada bir tiptir. Gözü yükseklerde. Hayalleri bambaşka. Artist, şarkıcı olmak istiyor. Turan’ın aşkından haberi yok. Bir seneye varmadan kaçıyor Suna.

Turan balonla Suna’nın tepesinden gülleri yağdırdıktan sonra Suna buna çok kızdı: “İçeri kaçmakla kalmayıp senesine varmadan kasabadan da kaçtı Suna.”(s.78)

SARHOŞ SELAMİ: Kasabanın kuaförü. Hacı Süleyman’ın oğlu. Hancızade ailesinin en nezih koluna mensup. İstanbul’a okumaya gitmesine rağmen okuyamadan geri gelmiştir hatta yarım akılla. Bekâr. Malda mülkte gözü yok. Kasabanın en yaramaz

adamı fotoğrafçı Hakkı'nın mekânına dadanmış. Onun hem zanaatını kapmış hem de yaşantısını. İçki âlemini ondan öğrenmiş. Selami'nin bu perişan yaşantısı ile fiziki görüntüsü arasında tam bir zıtlık vardır. Selami, giyim kuşamına, saç sakal tıraşına azami derecede dikkat eder, onu kravatsız görmek pek mümkün olmazdı. Kimseye sarhoş olduğunu hissettirmez; ancak akşam üstüleri biraz çizgiden çıkardı. Bu çizgiden çıkmaların birinde çocukla Feride'nin aşkını sonsuza kadar bitirmiştir. Çocuğun kasabayı terk etmesine yol açmıştır. İçki onu dengesiz bir tip haline getirmiştir.

FERİDE: Başörtülü, pardösülü güzel bir kız. Hancızadelerden. Manifaturacı Hacı Hilmi Efendi'nin kızı. Çocuk ona o da çocuğa âşık. Fakat Sarhoş Selami'nin ortalığa yaydığı dedikodu bunların sevdalarının sonu oluyor. Çocuğun kaçma teklifine 'hayır' cevabı veriyor. Aşkını sonsuza dek kalbine gömüyor. Edepli, terbiyeli lakin korkak bir tiptir.

FENERBAHÇELİ BADI EROL: Lisede çocuğun Beden hocası. Onları Fenerbahçe'ye transfer etmekle oyalıyor, onların hayallerini süslüyor. Bir gün kimseye haber vermeden çekip gidiyor.

MUSA ÇAVUŞ: Yeşil Hanyeri matbaa ve gazetesinin sahibi. Matbaacılığı askerde öğrenmiş. Malını mülkünü satıp matbaaya yatırmış. Güzel paralar kazanmış. İnce bir siyaset izlemiş. Kimseyi kızdırmamaya özen göstermiş. Musa Çavuş'un tek emeli oğlunu siyasete sokmaktır. Oğlu ise Almanya'ya gitmiştir. Musa Çavuş böylece işten soğumuş. Çocuğun babası bu gazetede yazmaya başlamış. Musa Çavuş ona destek vermiş. Onun fazilet mücadelesinin arkasında durmuş. Çünkü artık kanı beş para etmezlere ağam paşam demekten bıkmış.

“Seçim dönemlerinde Hanyeri matbaası birçok tartışmaya, kavgaya sahne olmuş. Musa Çavuş bunların hepsini görmüş geçirmiş. İnce dengeleri sağlamaktan yorulmuş.

Bütün bu patırtı arasında sürekli garantiye, sağlama oynamış. Çıkarını kollamaktan, ince dengeleri sağlamaktan neredeyse yorulmuş. Şuna ağam, buna paşam demekten; kanı beş para etmez adamlar karşısında yutkunup sessiz kalmaktan bıkmış.”(s.81)

MAKAŞÇININ KARISI İLE KIZI: Çocuğun ailesinin vagondan evde kalırlarkenki komşuları. Kadın dertli. Çünkü kocası onu devamlı dövüyor. Kız çocuğu ise bu şiddet ortamından olsa gerek, dili tutulmuş ve konuşamaz hale gelmiştir.

İLKOKUL ÖĞRETMENİ SAADET İNCEKARA İLE ANNESİ: Çocuğun oturduğu evin karşısında oturuyorlar. Kasabanın yerlilerinden. Saadet Hocahanım yaşı geçmiş evde kalmış kız takımından. Ama çok güzel.

“Saadet Hocahanım evde kalmış tabir edilen bir kız. Kıvırcık saçlarını oksijenle sarartmış, etine dolgun, güldüğünde yanakları çukurlaşan, bana göre epeyce güzel bir kadındı.”(s.38)

Çocuğun babasının gönlünü kazanmak için çocukla çok ilgileniyor. Onlara yemekler yapıyor, çocuğun derslerine yardımcı oluyor.

“Böyle böyle Saadet Hocahanım bana pervane kesildi. Derslerime yardımcı oluyor, çilek reçeli, nar şurubu, pasta-börek ne yaparsa getiriyor, beni adeta kuş sütü ile besliyordu. ‘Gelinim sana söylüyorum kızım sen anla.’ misali.”(s.39)

EMEKLİ İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞİ CAVİT BEY: Çocuğun babasının devraldığı kitabevinin eski sahibi. Kasabayı çok sevmesine rağmen çocuklarının ısrarına dayanamıyor ve o apartman yığınlarının arasına gidiyor. Mutsuz biri. Şehir hayatını sevmiyor. Doğup büyüdüğü topraklardan kopmak ona çok zor geliyor.

KASABANIN KULAĞI KESİK İHTİYARLARI, FOTO TOMBUL, BERBER ÂDEM, LEBLEBECİ TAHİR, AŞÇI LÜTFİ EFENDİ, SİNEMACI REFİK, SEYYAR GAZOZCU NURETTİN: Bunlar kasabanın esnafındandır. Yazar bunları kasabayı anlatırken isimlerini saymıştır.

KİTAP TUTKUNU ŞEREF BEY, BIÇKI-DİKİŞ KURSU HOCALARINDAN SEVİM HANIM: Bu kişiler çocuğun babasının kitabevi açmasında onu yüreklendiren kişiler. Kasabanın aydın tabakasını oluşturan tiplerdendir. Fakat daha sonra bunlar bile kitap almamışlardır. Kitabevi kapanmak zorunda kalmıştır.

11. BEYHUDE ÖMRÜM

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun on birinci hikâye kitabıdır. İlk baskısı Eylül 2001'de yapılmıştır. 210 sayfadır. Tek bir hikâyeden oluşmaktadır. Gayretli, çalışkan bir köylünün birilerine rağmen çalılıklarla, taşlarla kaplı tarlasını nasıl meyve bahçesine çevirdiğini anlatmaktadır. En sonunda adam yaşlanır bahçe bakımsızlıktan tarumar olur. Büyük şehirlere göç veren köylerin dramıdır burada anlatılan. Şehirler, köyleri bir mıknaş gibi yanına çekmiştir. Köylerin içi boşalmıştır. Anılar kalmıştır sadece gönüllerde. Ahmet Kutsi Tecer'in "Orda bir köy var uzakta, gitmesek de görmesek de o köy bizim köyümüzdür." dediği köylerin hikâyesidir. Hikâye dekoratif kişilerce de zengindir. Bu bize asıl kahramanı daha iyi tanımamıza vesile olmaktadır.

HİKÂYENİN ÖZETİ

Temmuzu ağustosa bağlayan günler. Ekinler biçiliyor. Bu sene bayağı bereketli. Toprak biraz verimsiz; ama olsun. Buğday taneleri iri. Bu sene de yiyeceklerini çıkardılar. Bu köye Mahmut Bey'in mezarı diyorlar. Yazın serin diye Mahmut Bey buraya çıkarmış. Köy dağın başında.

Köyün üst tarafında Akpınar var. Köylü suyunu oradan getiriyor. Suyu bir türlü köye getirememişler. Çünkü millet köyden umudunu kesmiş. Gençler bir an önce İstanbul'a gidip orayı mekân tutmak istiyor.

Orak biçmeye ara vermiş, sırtını ahlâtın gövdesine dayamıştı. Gözüne birden "ıslak kaya" takıldı. Mutlaka onun dibinde su var, hem de bilek kalınlığında su var diye düşündü. Berber Hacı'nın deyişiyle Yadigâr'ın ıslak kayanın olduğu yerde iki dönümlük arazisi var. Ancak burası çalılıklarla ve taşlarla kaplı. Yadigâr burayla ilgili hayal kurmaya başlıyor. Askerde gördüğü ağaçları buraya dikmeyi düşünüyor. Her yer meyve ağacı. Bu hayali sonunda, o kadar seviniyor ki türkü söylemeye başlıyor. O günün gecesine kendisine uyku tutmuyor. Düşünmeye başlıyor. Islak kayayı devirmeye

giriştiğinde ilk önce muhtar şüphelenecek. Çünkü onun tarlası da ıslak kayanın yanında. Muhtarla babasının sağlığından beri sürüp gelen bir inatlaşmaları var. Sonrası kaynatası söylenip duracak. Şehirde iş gücü sahibi olmasını söyleyecek. Çünkü kendi oğlanları şehre yerleşmiş iş gücü sahibi olmuşlar. Ancak kaynatası şehre çocuklarının yanına gidince köye gelmek için can atar. Mart ayı girdi mi köye gideceğim diye tutturur.

Bu kayayı parçalayacağız; ama hukuken bir mahsuru var mı? Bunu bilse bilse Hacali Ağabey bilir. Babasının da en yakın arkadaşıydı. Babası ölürken onları Hacali Ağabeye ısmarlamış. Çok iyi biri. Onun çok iyiliğini görmüşler. Şehirde yetiştiği için bilgiliydi. Okumayı severdi Hacali. Başından çok olaylar geçmiş. Kendini, çiçekçiliğe, kuşlara, defneciliğe vermişti. Yanına vardığında hal-hatır sordu. Düşüncesini anlattı. Hacali ona destek verdi. Dikeceği ağaçlar için de fidan getirme sözü verdi. Hacali Ağabeyin yanından ayrıldıktan sonra çoluk çocuğa bir şeyler aldı. Oradan demirciye uğradı. Varyoz, iri çekiç, küskü aldı. Çocukların isteklerini, evin ihtiyaçlarını da aldı.

Sabaha karşı tarlanın yolunu tuttu. Islak kayanın yanına vardı. Bismillah deyip kayanın etrafını kazmaya başladı. Kazdıkça keyifleniyordu. Kazarken onu ilk Deli Derviş gördü. Onun gördüğüne sevinmişti. Mübarek adamdı ne de olsa. Deli Derviş yaptığı işin şeytani mi Rahmani mi olduğunu sordu. Bir şey diyemedi. Deli Derviş “Allah nasip ederse biz de bu bahçenin meyvesinden yeriz.” Deyince şaşırılmıştı. Derviş adeta Yadigâr’ın içini okumuştü.

Çerçi Cemil’le Tahsildar Atıf laflaya laflaya o taraftan geçiyordu. Bir ara Çerçi Cemil Tahsildar Atıf’ın çok önüne geçmişti. Bu arada eşeğini aniden durdurdu. Islak kayayı kazan adamı görmüştü. Hazine aradığını sandı, hemen köye döndü.

Gülpaşa Çavuş, ıslak kayayı devirmeye çalışan adamın babasıdır. Muhtar Halil, İblis İhsan Ağa’nın oğludur. Gülpaşa Çavuş ile Muhtar Halil yaşattırlar. Gülpaşa Çavuş Zeynep Hanım ile beşik kertmesidir. Fakat Muhtar Halil değişik desiselerle Zeynep’i kandırmaya çalışır. Halil her fırsatta kıza askıntı olmaya başlayınca Gülpaşa bunu köyün orta yerinde evire çevire dövmüştür.

Bu ikisi Cihan Harbine birlikte gittiler. Gülpaşa, çavuş olmuştu. Uzun süre askerlik yapmıştı. Savaştan çıkıp gelen Gülpaşa bombadan yılmamıştı; ama tifüsten, dizanteriden perişan olmuştu. Bu nedenle çok yaşamadı. Yetimlerini ve Zeynep'ini bırakıp gitti. İblis'in Halil ise bir kolayını bulup firar etmişti. Etrafına birkaç çapulcu takip köyü haraca bağlamıştı. Alacağını aldı, vuracağını vurdu. Zeynep Hanım'a olan hıncını da unutmadı. Aileyi bir kuru ekmeğe muhtaç etti. Cumhuriyet kanunları köye geldiğinde menfaatini bildiği için Cumhuriyet Halk Partisinin kulpuna yapıştı, köyün muhtarı da oldu. Ta ki Demir Kırat tantanası çıktı çıkalı.

Bütün bunlar olurken Yedigâr kayayı kırmakla uğraşıyordu. Karnının acıktığını fark ettiğinde hanımının ve çocuklarının geldiğini gördü. Yemekleri yerken hanımı söylenmeye başladı. Yedigâr sert çıkınca bu defa hanımı alttan almaya başladı. Hanımının demek istediği bu arazide bir şey yetişmeyeceğiydi. Ona göre boşuna uğraşıyordu kocası.

Muhtarla Çerçi Cemil Tahsildar Atıf'la konuşuyorlardı. Muhtar komutana kızıyordu kendisini ayağına çağırıldığı için. Çerçi Cemil bu esnada dağda gördüklerini Muhtar Halil'e tek tek anlattı.

Muhtarla Çerçi Cemil, kazmayla küreği alıp gece ıslak kayanın oraya define aramaya gittiler. Uzun süre kazdılar. Bir şey bulamadılar. Muhtar küplere binmişti. Salaklığına yanıyordu. Define arayan adam gündüz vakti kazar mıydı hiç? Kendileri gibi gece kazardı. Çerçi Cemil'in sözlerine nasıl kandım diye kendi kendine dövünüyordu. Yorgunluktan ne yapacağını bilemedi. Ertesi gün köye indiklerinde define dedikodusunu yaymaya başladılar. Islak kayayla uğraşan Yedigâr bunu yapacaklarını zaten biliyordu. Yapsınlar, diyordu. O, çalışmaya devam ediyordu. Kayayı kazmayla parçalaması mümkün değildi. Şehre indi dinamit aldı. Dinamiti patlattığında bütün köy irkilmmişti. Başta Muhtar Halil. Köyün çocukları merak edip gidip baktılar. Çocuklar köye dönüp olanları anlattıklarında yine herkes işine dönmüştü.

Köyde tek bir radyo vardı. O da muhtarın. Radyoya muhtardan başkası dokunamıyordu. Köylü ilk defa gördüğü radyoya hayretler içinde kalıyordu. Radyonun

yanında bir süre mahrem şeyler bile konuşamadılar. Muhtar köyde kasıla kasıla dolaşıyordu. Köylülere sanki gaipten haber veriyordu.

Yadigâr büyük uğraşlardan sonra nihayet suyu bulmuştu. Suyu bulunca Allah'a dua etti, abdest alıp namaz kıldı. Çok mutluydu. Şimdi sıra tarlayı çeki düzen vermeye gelmişti. Şu avuç içi kadar yeri artık daha çok sevmeye başlamıştı.

Muhtar Halil oğlu Musa'yı Hediye'yi izlemek için görevlendirmişti. Musa Hediye'yi Şahin'le buluşurken gördü. Hemen gelip babasına haber verdi. Muhtar Halil küplere binmişti. Yadigâr'la Muhtar Halil akşam namazı çıkışında karşılaştılar. Muhtar arazimin yanına çeper çekemezsin diye diklendi. Çok kızmıştı. Gülpaşa Çavuş'un oğlu ise hiç geri adım atmamıştı. Muhtar o gece çeperleri yaktırmıştı. Yadigâr'ın umurunda değildi. Asıl şamatanın bahar önünde fidan dikiminde kopacağını düşünüyordu.

Kar her yeri kaplamıştı. Şahin, Hediye'yi kaçıyordu. İstanbul'a gideceklerdi. Orada iş tutacaklardı. İsmet ağabeyinin kapıcı dairesine sığınacaklardı bir müddet. Sonra elbet bir iş bulurlardı. İstanbul'a erken giden kazanır diyordu. Harp bitmişti artık. Şahin'in Hediye'yi kaçırmasına herkes sevindi. En çok sevinen de kızın anasıydı. Muhtar bu olayı duyunca çok sinirlendi, Selvihan'ı falakaya yatırdı. Fakat artık yapacak bir şey yoktu. Kız kaçmıştı.

Marta doğru Gülpaşa Çavuş'un oğlu Berber Hacali'nin dükkânına gitti. Bahçeye dikilecek fidanları konuştular. Hacali fidanları nerelerden tedarik edeceğini bir bir anlattı. Fakat tek engel muhtardı. Bunlarını yaptıklarını duyarsa elinden geleni ardına koymazdı. Hacali'inin aklına bir fikir geldi. Muhtarın başına çorap örmek. Muhtarlık seçimleri yaklaşıyordu. Muhtarın karşısına Demirkırat'tan bir aday çıkardın mı bu iş tamamı. Yıllar önce muhtarın şerrinden İstanbul'a kaçmış bayağı da yükünü tutmuş Kır Mansur akıllarına geldi. Onun muhtarlığa aday olacağı dedikodusu Çerçi Cemil tarafından tüm köye yayıldı. Hacali Kır Mansur'a mektup yazarak durumu çaktırmamasını, oynanan oyunu bozmamasını istemişti. Millet bunlarla uğraşırken Yadigâr, Hacali'nin söylediği yerlerden fidanları alıp gelmiş ve dikmeye başlamıştı.

İstanbul'a giden gurbetçilerin bir kısmı yaz aylarında dönüyorlardı. Kışlık erzaklarını köyden temin ediyorlardı. Bunlar köye dönünce köyde tam bir bayram havası esiyordu. Hal hatır soruluyor, hasretlik gideriliyordu. Gece yaralarına kadar oturuluyordu. Yadigâr ise İstanbulcuların geldiği gece muhtarın oğulları tarafından bir güzel dövülmüştü. Evine getirdiler. Gözünü açtığı anda evde kalabalık peyda olmuştu. Herkes geçmiş olsun diyordu. Hiç kimse muhtar aleyhinde söz söyleyemiyordu. Deli Derviş bunların arasından duvarda asılı çiftelyi alarak bahçeyi beklemeye gideceğini söyledi. Bu işi yapsa yapsa bir o yapabilirdi.

Muhtar Yadigâr'ı arazisini zorla zaptettiği gerekçesiyle mahkemeye vermişti. Mahkemeyi muhtar kaybetmişti. Muhtarı asıl yıkan davayı kaybetmesi değildi. Onu asıl yıkan iki oğlunun da İstanbul'a kaçmasıydı. Oğulları bir daha hiç dönmedi.

Hiçbir şey eskisi gibi değildi. Günlerden bir gün Berber Hacı vefat etmiş. Akrabaları defnetmiş. Neyi var neyi yoksa satmışlar.

Kasabanın yanından geçen demiryolu epeyce uzağından geçiverince kasabanın da ihtişamı kalmadı. Giden çoğaldı. Herkes malını mülkünü satıp gitti.

Yadigâr'ın bahçeye diktiği fidanlar meyve vermeye başlamıştı. Bunları satarak geçimlerini sağlıyorlardı. Hatta dışarıdan bile alıcı geliyordu. Bu sıralarda oğlanın da evlenme yaşı gelmiştir. Hanımı Kezban'ın Rahime'yi övüyor kocasına. Belli ki onu gelini olarak düşünmektedir.

Bu arada muhtar hastalanmış yatağına düşmüştür. Çavuşun oğlundan helallik istemektedir.

Emrullah Hoca da öldü. Köyün kendisiydi o. Ölürken Deli Derviş'in evlenmesini istemişti. Deli Derviş ona hayır diyemezdi. Ömürleri birlikte geçmişti. Deli Derviş'i everiyorlar. Aynı zamanda Yadigâr'ın oğlunun göçünü sarıyorlar.

Kasabaya yol yapılıyor. Çok tuhaf. Nüfus varken yol yoktu; yol geldi şimdi de nüfus yok. Kasaba sonunda çöktü. Kaza merkezini başka yere aldılar. Kaymakamlık ve devlet daireleri kalktı. Kasaba muhtarlık oldu. Esnaf tek tek gidiyordu. Bu esnada kasabaya sağlık ocağı yaptılar. Sağlık ocağı hiç kullanılmadı. Doktor, hemşire, ebe tayin ettiler. Sadece ebe geldi. O da bir iki ay sonra gitti.

Bir gün köye Muhterem Bey geldi. Köyün ulularından Zalım Aslan Ağa'nın torunu imiş. Muhasebe müdürlüğünden emekli olmuş. Dedesinden kalma evi yaptırdı. Bunun için bayağı uğraştı. Sonunda geçti içine oturdu. Ama bir şeyler eksikti. Sonunda burada yapamayacağını anladı. "Herkes muhitine yakışır." diyordu. Muhterem Bey gideceği sırada Yedigâr'ın eşi hastalandı. Onu şehre götürdüler. Bir süre hastaneye taşındılar. Ancak hanımı Hakk'ın rahmetine kavuşmuştu. Bunun üzerine Yedigâr'ı çocukları alıp İstanbul'a götürmüştü. O da çocuklarının yanına gelmişti. Yaşlanmıştı. Ama baharın gelmesini ipe çekiyordu. Sonunda Haydar Paşa Garı'ndan trene bindi. Çok sevdiği köyüne, bahçesine dönüyordu, kalbinde taşıdığı hanımıyla.

Karın bolca yağdığı bir gün bahçeye gitmeye karar verdi. Bahçede hasretle dolaştı. Dikmiş olduğu meyve ağaçlarının çürümüş olduğunu gördü. Islak kaya, hanımı, çocukları, fidanlar hepsi gözünün önünden geçti. Dolaşırken ayağı taşa takıldı ve yere düştü. Ayağı kırılmıştı. Yerinden doğrulamıyordu. Bağırarak istiyor; fakat sesi, takati yoktu. Zaten köyde kimse de yok. Deli Derviş gelir diye seviniyor bir ara. O da uzak bir yere gideceğini söylemişti. Kar hızını iyiden iyiye artırıyordu. Bir bahçeye girdiğini düşünmeye başlamıştı. "Gözlerimde yaş, dilimde dua. Öldüm ve bir bahçeye gömüldüm."

ŞAHIS KADROSU

ANLATICI: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan asıl kahramanıdır. Berber Hacı'nın deyişiyle Yedigâr. Asıl ismi hikâyede geçmemektedir. Köyde yaşamaktadır. Askerliği gelmiş bir oğluyla bir tane de küçük oğlu vardır. Kendisi tam olarak söylenmemekle birlikte kırklı yaşlardadır. Rahmetli Gülpaşa Çavuş'un oğludur. Orta ikiden terk etmiştir. Babası ölünce köye dönmüştür. Hanımı ve çocukları var. Hanımıyla

çok iyi geçinen ideal bir eştir. Çalışkan, gayretli, sabırlı, inançlı, hanımına saygılı, hayalleri olan, bunları gerçekleştirmek için durmadan çalışan gayretli, sabırlı bir tiptir. Köyde kalarak da mutlu olunabileceğine inanan bir tiptir.

Tek amacı ıslak kayanın olduğu yerdeki iki dönümlük arazisini meyvelik yapmak. Bunun için çok mücadele veriyor. Muhtarın her türlü kışkırtmasını, engellemesini sükûnetle karşılıyor. Burada biz onun ne kadar kararlı olduğunu bir kez daha görüyoruz. En sonunda ıslak kayanın altındaki suyu çıkarıyor. İki dönümlük arazisini çeşit çeşit meyvelerle donatıyor. Orayı adeta cennetten bir bahçeye çeviriyor. Fidanlar meyve vermeye başlayınca onları satıp geçimini sağlıyor. En çok kızdığı şeylerden biri gençlerin köyü bırakıp İstanbul'a göç etmeleri. Yazar burada Yedigâr'ın ağzından köyünü bırakıp şehre gidenleri eleştiriyor. Bunu bir çözüm olarak görmüyor. Bu yüzden köyde kimse kalmamıştır. Çocuklarına bile söz geçirememiş onlar da İstanbul'a yerleşmiştir.

Canından çok sevdiği hayat arkadaşı bir hastalığa yakalanmış büyük uğraşlara rağmen Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Burada Yedigâr'ın hayatının son dönemiyle karşılaşırız. Yaşlanmıştır. Artık yalnızdır. Hiç istemediği halde çocuklarının yanına İstanbul'a gitmek zorunda kalır. Bu tam bir dramdır. Yazar burada göç olgusunu en somut şekilde anlatmıştır. Yıllarca köyünde yaşayan Yedigâr'ı köyünden koparıp almak mümkün değildir. Baharı zor yapmıştır. Bahar gelince trene atlayıp köyünün yolunu tutmuştur.

Artık çok yaşlanmıştır. Karın bol yağdığı bir gün bahçeye gider. Mutludur. Çünkü köyüne, bahçesine dönmüştür. Bahçesini karış karış dolaşmaya başlar. Bu sırada ayağı taşa takılır ve düşer. Ayağını kırmıştır. Hareket edemez. Bağırarak ister, sesi çıkmamaktadır. Sesi çıksa bile köyde onu duyacak kimse kalmamıştır. Herkes göç etmiştir. Kar hızla yağmaya devam etmektedir. Ölmek üzere olduğunun farkındadır artık. Ölmüş ve bir bahçeye gömülmüştür; Cennetten bir bahçeye. Herkes hayatında bir bahçe yapmak için uğraşır. En sonunda yaptığı bahçe tıpkı kendisi gibi yaşlanır ve yok olur gider. Nasıl ki bir ağacı uygun olmayan iklimlerde yetiştiremezsiniz Yedigâr gibi köyünün toprağıyla, geleneğıyle, göreneğıyle yetişmiş bir kişiyi de her şeyine yabancı olan bir şehirde yaşatamazsınız. Kafese konulmuş bir serçe gibi hisseder kendini.

“Dur dedim kendime; oku-üfür, yüzünü Cenab-ı Hakk'a döndür, ha şöyle sakinleş biraz.

Nitekim öyle de oldu. Telaş gitti teslimiyet geldi. Vücudumu bir sıcaklık bir, zihnimi tatlı bir uyuşukluk kapladı.

Kar hızlandı.

Mübarek ne de güzel dökülüyor. Yüzüme gözüme konuyor.

Bunlar kar tanesi mi, yoksa gökten beyaz meyve çiçekleri mi dökülüyor.

Her yan karanlık ve soğuk; peki niçin ben bir bahar bayramına bakıyorum.

Ne zaman açıldı bu çiğdemler, nerden çıktı bu nevrüz?

Kuzular oynuyor kırlarda, kızlar yemlik topluyor. İşte kuş sesleri ve bu da ıslak kayadan fışkıran pınar.”(s.211)

“Pembe-beyaz şeftali çiçekleri, süt köpüğü gibi kabarmış erik, kaysı,vişne, kiraz çiçekleri; sarışın kızcılık çiçekleri yağıyor üstüme, serpiliyor gökten.

Aman Allah’ım ne güzel ne güzel”(s.211-212)

“Gözlerimde yaş, dilimde dua.

Öldüm ve bir bahçeye gömüldüm.”(s.212)

DELİ DERVİŞ: Uzunca boylu, zayıf, kıvrıkcık saçlı, esmer tenli biridir. Yadigâr’ın en çok sevdiği kişilerdendir. Bahar geldi mi kendini yazıya yabana atar kış geldi mi köye dönerdi. Köyün her işini görürdü. Hastaları bile yabandan topladığı şifalı otlarla tedavi ederdi. Köylünün özellikle kadınların sevgisini kazanmıştı. Köyün imamına göre okuma yazma bilen, mutasavvıf yarı ermiş bir tiptir. Sabahlara kadar camide ibadet eder, gün boyu da çalışırdı.

“Deli Derviş ortadan uzunca boylu, zayıf kuru bir adamdı.

Başını öne eğer gezerdi.

Kara kavruk bir Anadolu çocuğu olmasına karşılık kıvrıkcık siyah saçlarıyla Habeşi hissini verirdi. Yüzünün etleri çekilmiş, kemiklere yapışmıştı.

Ne var ki bu çilekeş esmer çehrede tarifi mümkün olmayan bir aydınlık vardı. Hele beyaz dişlerini göstererek gülümsediğinde.

Nereden gelmiş, nereye gidiyordu?

Ne kimse bilir ne kendi söylerdi.

Tipi boranın estiği, kuşların kondukları dallardan pıtır pıtır akça karın üzerine düştüğü, deli poyrazın tu diyenin dudağını kestiği bir zemheri ayında köyde belirirdi. Elde asa, sırtta aba, eskinin Diyar-ı Rum dervişleri gibi çıkagelmişti.”(s.35)

“Derviş de kendisine ne iş verilse yapadurdu. Caminin karını kürüdü, yolunu açtı, bacasını loğlayıp sobasını yaktı. Gübre taşımadan odun kırmaya her işe koştu.

Emrullah Hoca’ya bakılırsa okur-yazar, mutasavvıf, hatta yarı ermiş bir zat idi.

Kış boyunca hastalanan çocukları ottan, kökten yaptığı ilaçlarla tedavi etmiş; kadınların gözünde evliyalık postunu kapmıştı.

Sabahlara kadar camiden çıkmaz, ibadet eder; gün boyu oturmaz çalışır; yediden yetmişe herkesin önünde eğilirdi.

Yalnız arada bir kış-kıyamet demeyip kendini yazıya-yabana atar olmasına; bu sıralarda dili-dişi kilitlenip hiç konuşmamasına, nefesi kesilinceye kadar hızlı hızlı dolaşmasına akıl-sır erdirememişlerdi.”(s.36)

BERBER HACI (HACALİ): Her şeyden haberi olan kulağı delik bir tiptir. Hacı lakabı olmasına rağmen hacca gitmiş biri değil. Dedesi hacca giderken doğduğu için bu adı koymuşlar. Yedigâr’ın babasının asker arkadaşı. Babadan yetim. Bir işi olsun diye berbere çırak vermişler. Dedesi rahmetli olunca İstanbul’daki amcalarının yanında kalmış. Bu yüzden şehrin usulünü bilen biri. Tatlı dilli, güler yüzlü, konuşkan, okur-yazar takımından. Karısı bir jandarmayla kaçınca kasabadan bir müddet uzaklaşmış. Döndüğünde bir deri bir kemik kaldığını görenler yaşamaz deseler de ömrü veren Allah. Sonra kendini çiçeklere, kuşlara vermiş. Evinin bahçesi adeta Cennetten bir bahçe. En çok sevdiği işlerden biri de defineciliktir.

“Bunun dedesi Ali Efendi hacca giderken kendisi doğuvermiş. Adını dedesine nispeten Hacı Ali koyuvermişler.”(s.23)

“Babadan yetim. Bir zanaatı olsun diye berbere çırak vermişler. Derken dede de rahmetli oluyor. Amcaları İstanbul’daymış, hali vakti yerinde bir adam, aileye sahip çıkıyor.

Bu sebeple Hacı abi şehrin ilmını, usulünü bilir yani; oralarda usta olmuş, dükkan açmış.

Sade kasabalı bir sabah kalkmışlar ki; Hacali yanında genç karısı ile çıkıp gelmiş; baba ocağını yeniden tütüreyim diye. Lakin şurasına dikkat isterim çoluk yok çocuk yok.

Tatlı dilli, güler yüzlü, konuşkan okur-yazar... Yaaa, kasabada kitap okuyan birkaç kişiden biri.

Karısı bir bahar kasabanın karakolunda görevli bir jandarma gediklisi ile kaçmış. Hacali de peşlerinden.

Uzun bir zaman uğramamış kasabaya. Dönüp geldiğinde bir deri bir kemik imiş. Yaşamaz bu demişler ince hastalığa yakalanmış.”(s.24)

“O hadiseden sonra kendisini çiçeklere, kuşlara vermiş adam. Evinin bahçesi bir yalancı Cennet gibiydi. Pek çok meyve bulunur, çiçek ve meyve rayihası bahçeye girenin başını döndürürdü.

Sonra kuşlar.

Saka, Florya, kanarya. Ayrıca güvercin uçururdu Hacı. Güvercin merakı ile ta Mardinlere, Urfalara gider gelirdi.

Gittiği yerden mutlaka çiçek tohumu, kuş palazı, meyve fidanı toplardı.”(s.25)

“Uğraştığı işlerden biri de definecilikti:

Definenin peşine Çin u Maçın ülkesini keşfe çıkan bir seyyah gibi düşerdi.(s.26)

Yadigâr’ın babasına çok yardım ettiği gibi Yadigâr’ın iki dönümlük arazisini meyve bahçesi yapmasında da en büyük desteği vermiştir. Gittiği yerlerden ona meyve fidanları getirmiştir. Yadigâr’ın muhtarla olan mücadelesinde muhtarın karşısına hayali adayı o çıkartmış, böylelikle muhtarın Yadigâr’la uğraşmasına bir nebze çözüm bulmuştur. O da bir gün bu âlemden göçüp gitmiştir.

MUHTAR HALİL: Hikâyenin hasım tipidir. İhsan Ağa’nın oğludur. Gülpaşa Çavuş ile yaşıttır. İki tane hanımı vardır. 1. Dünya Savaşı’na katılır. Buradan bir kolayını bulup firar eder. Köye gelir, dağa çıkar. Köylüyü haraca bağlar. Gülpaşa Çavuş’un sevdiğinde de gözü vardır. Köye eşkıya olarak döndüğünde Gülpaşa Çavuş’un ailesini bir kuru ekmeğe muhtaç eder. Asacağını asar, alacağını alır. Kendi çıkarını düşünen, zalim bir tiptir.

Cumhuriyet ilan edilince menfaat rüzgârlarının nereden eseceğini anladı ve Cumhuriyet Halk Partisinin kulpuna tutundu. Köyün değişmez muhtarı oldu.

Demirkırat çıkınca huzuru biraz kaçtı. İki oğlunun da İstanbul’a kaçması onu derinden yaraladı. Hastalandı. Yadigâr’dan helallik diledi. Bir daha da kalkamadı.

“İblis Halil, Gülpaşa Çavuş’un sevdiği Zeynep’i türlü desiselerle ayartmaya çalıştı.”(s.45)

“Muhtar Halil Birinci Dünya Savaşı’na katıldı; fakat bir kolayını bulup firar etmişti. Bir zaman asker kaçakları ile yatıp kalkıp işi eşkiyalığa vurmuş. Kırımdan kıtlıktan yıllar boyu savaşımlardan bunalmış, erkek nüfusunu kaybetmiş köyü az zamanda haraca bağladı. Eski hesapları bir bir temizledi; alacağını aldı, vuracağını vurdu, vurdurdu. Zeynep Hanım’a olan hıncını da unutmadı. Aileyi bir kuru ekmeğe muhtaç etti.”(s.46)

“Cumhuriyet’in kanunları köye ulaştığında atacağını atmış, tutacağını tutmuştu. Çok yol gördüğünden menfaat rüzgârının nereden eseceğini sezdi. Varıp Cumhuriyet Halk Partisi’inin kulpuna yapıştı; pek tabii olan ömründe köyün değişilmez muhtarı o oldu.”(s.47)

GÜLPAŞA ÇAVUŞ: Islak kayayı devirmeye giden adamın babasıdır. Zeynep Hanım ile beşik kertmesidir. Onunla evlenir. Birinci Dünya Savaşı’na katılır. Döndüğünde kurşunlar değil ama hastalıklar onu yıldırıştır. Kısa bir süre sonra Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur. Vatani için savaşan, dürüst, cesur bir tiptir.

“1. Dünya Savaşı’na katılmış uzun süre savaşmış ve nihayetinde köye dönmüştü. Dönmüştü; ama ne dönüş. Mermiden, bombadan yılmayan yiğit; tifüsten, dizanteriden perişan olmuştu.”(s.46)

TAHSİLDAR ATIF: İri cüsseli. Akli fikri muhtarın kızı Hediye’de. Eli para tutmayan bir tiptir. Hovardalığı var. Hazır yemeyi çok seviyor. Hiçbir ikramı geri çevirmiyor. Muhtarın yalakası, tastikçisi.

“Bütün gerçek hovardalar gibi eli para tutmazdı. Maaşını, rüşvetini, aldığı hediyeleri, bütün varlığını bir gecede karıya, kumara yatırıp hasır üzerinde kalacak tabiattaydı.”(s.75)

ÇERÇİ CEMİL: Adeta bir ayaklı gazete. Şeytanın yattığı yeri bilen tayfasından. Yadigar’ın ıslak kayayı kazdığını yemeyip içmeyip muhtara ulaştıran kişi. Bu da muhtarın yalakalarından biri. Muhtara yaranmak için her şeyi yapıyor.

EMRULLAH HOCA: Köyün imamı. Köylüyü başına toplayarak onlara Ahmediye, Muhammediye gibi kitaplar okur. Hoca da Hakk’ın rahmetine kavuşur. Köyün her şeyidir. Halkın dini konuda doğru bilgilenmesini sağlayan, kendisini yetiştirmiş,

Kur'an'dan beslenen, yaptıklarını Allah rızası için yapan gerçek bir Allah dostudur. Bir nevi Dede Korkut hikâyelerindeki Dede Korkut'tur diyebiliriz.

“Hoca köyün kendisiydi. Ramazanı, bayramı, ölümü, doğumu, nişanı, düğünü, kavgası, barışı, hastalığı, sünneti, harmanı, hasatı, yolu yolağı idi.”(s.161)

OĞLAN: Yedigâr'ın oğlu. İsmi geçmiyor. Evlenme çağına gelmiş. Rahime ile evlendiriyorlar. Bağ bahçeyi bırakıp İstanbul'a gitmek istiyor.babasıyla bu konuda çatışıyor. Babasının bütün ısrarlarına rağmen o da göç kervanına katılıyor ve İstanbul'a göçüyor.

“Bırak baba, dört tane ağacın başını mı bekleyeceğiz burada?”(s.158)

ŞAHİN: Yedigâr'ın kayını. Hediye'yi seviyor. Saçları pırl pırl alnına dökülen çiçeği burnunda bir delikanlı. Mangal gibi yürek var. Hediye'yi İstanbul'a kaçırıyor. O da bir daha köye dönmüyor.

HEDİYE: Muhtarın ikinci karısının kızı. Şahin'i seviyor. En sonunda onunla kaçıyor. Cesur, iyi yetişmiş, ev yapacak cinsinden bir kız.

RAHİME: Yedigâr'ın oğlunun hanımı. Edepli, çalışkan, yumuşak başlı bir gelin. Kaynanası ve kayınvalidesi onu çok seviyor. İdeal bir gelin.

İHSAN AĞA: Muhtar Halil'in babası. Nadanın aptalı bir adam. Namı İblis İhsan.

ORHAN ÖĞRETMEN: Yedigâr'ın bulunduğu köye yeni atanan çalışkan bir öğretmendir. Kısa boylu olmasına rağmen zıpkın gibi. Mektep binasını tamir etti.

“Bacak kadar dediğime bakmayın zıpkın gibi. Yeni mezun olmuş, heyecanlı, gayretli. Şehre gitmemiş gençlerle mektep binasına giriştiler. Silip-süpürüp tozunu aldılar, bir de güzel kireç badanası yaptılar.”(s.177)

MAHMUT BEY: Köyün kurucusu diye biliniyor halk arasında. Yazın serin diye buraya çıkarmış. Aşağıda dere boyunda çiftlikleri varmış. Yedigâr bir mevkiyi anlatırken kullanıyor onun adını. Başka bir özelliği geçmiyor hikâyede.

KAYNANA: Yedigâr'ın kaynanası. Adeta bir melek. Bacakları romatizmalı olmasına rağmen kocasının isteklerini eksiksiz yerine getirir. Kocasından önce ölür. Eski gün görmüş insanlardır.

KAYNATA: Yedigâr'ın kaynatası. Aksi bir ihtiyar. Köyü beğenmemesine rağmen baharı zor bekler kendini köye atardı. Yedigâr'ı şehre gitmesi konusunda devamlı uyarıyor.

MUSA: Muhtar Halil'in ilk karısından olma oğlu. Dedesinin sülbünü sürdüreceği davranışlarından belliydi. Biçimsiz bir bedeni var.

“İnce uzun çalı gibi bir gövde. Üzerinde ufak, kavun irisi bir baş. Mısır püskülü sarı saçlar. Zaman zaman yeşile çalan kirpiksiz, akları kirli beyaz bir çift çakır göz. İnsanın bir gizlisini, utanılacak bir yanını yakalamış da keyiften kendini koyvermiş, bir daha kapanmayı unutmuş salyalı geniş bir ağız. İri, fırlak, sarı dişler.”(s.84)

MUHTEREM BEY: Emekli. Köyün eskilerinden Zalım Aslan Ağa'nın torunuymuş. Şehirden sıkıldığı için köye yerleşmeye karar verir. Kendilerine ait olan köşkü tamir ettiriyor. İçine girip yerleşiyor. Fakat bir eksiklik var. Hiçbir şey hayal ettiği gibi değil. En sonunda köyde kalma fikrinden vazgeçiyor. Herkes muhitine yakışır diyerek köyden ayrılıyor. Muhterem Bey burada eskiyi yaşatmaya çalışan fakat bunu başaramayan bir tiptir. İnsan şehrin imkânlarını görünce köye istese de dönemez.

“Benimkisi bir hayalmiş. Bu yaştan sonra olacak şey değil. Ne işim var bu dağ başında diye sordum kendi kendime.”(s.193)

“- Yok, yok... Kendimizi kandırmayalım. Herkes muhitine yakışır, benimkisi çılgınlıktı.”(s.194)

KIR MANSUR: İblis Halil'in hışmından İstanbul'a kaçan biri. Orada çok zengin olmuş. Berber Hacali onu muhtarın karşısına yalancılıktan muhtar aday olarak çıkartıyor.

CÖNGÜN ALİ EFE: Yedigâr'ın tuttuğu davavekili. Hukukun dışında birçok işle daha uğraşıyordu. Âşık edebiyatı mahsullerini toplayıp evinin neredeyse her yerinden bir cönk çıktığından ona bu lakabı takmışlardı. Kasabanın renkli kişiliklerinden biri.

HAKİM ENİS BEY: Mahkemeye bakan hakim. Namı diğer Sarhoş Enis. Keyiften içmez Enis Bey. Evi yok, ailesi yok, sersefil. İçki içmesine rağmen bunca yıl hiçbir hatalı kararına rastlanmamıştır. Ne rüşvet alır ne adam kayırır. Düpdüzgün bir insandır. İyinin sarhoşu. Yazar Hakim Enis Bey hakkında hiç kötü bir şey söylemez.

TOPAL TAHİR: Hacı Halil'in tuttuğu davavekili. Davayı kaybeder.

KELOĞLU KEMAL: Zabit katibi. Başka bir fonksiyonu yoktur. Duruşmada katiplik yapmaktadır.

HACI KADİR'İN OĞLU YAKUP, SAĞIR AHMET, YETİM ALİ, SAĞIR AHMET'İN OĞLU İBİŞ: İstanbul gurbetinden köye izinli olarak dönenler. Bir ay sonra tekrar dönecekler. Gurbetçiler de diyebiliriz bunlara.

MELAHAT: İstanbul gurbetinden gelen Yakup'un karısı. Kocasının yolunu gözlemektedir. Melahat geride kalanlardandır.

12. MAVİ KUŞ

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun on ikinci hikâye kitabıdır. İlk baskısı Eylül 2002'de yapılmıştır. Eser 212 sayfadır. Tek bir hikâyeden oluşmaktadır. Kasabanın tek yolcu otobüsü olan Mavi Kuş'un istasyona kadar olan serüvenleri anlatılmaktadır. Yazar, Mavi Kuş'un şoföründen tutun, muavinine, kedisine, her bir yolcunun, her yolculukta karşılaştıkları kişilerin hayat hikâyelerine varıncaya kadar onları bize tanıtmaktadır. Anadolu insanının bir nevi hayat macerasını anlatmaktadır. Hikâyenin sonu çok ilginç bir şekilde bağlanmıştır. Hiç kimsenin beklemediği bir sonla bitmektedir hikâye.

HİKÂYENİN ÖZETİ

Yazar, hikâyeye kasabanın tanıtımıyla giriyor. Kasabanın eşrafını, tarihi yerlerini, camisini, minaresini, çınarlarını, deresini, sokağını, evlerini, kedilerini, köpeklerini tanıtıyor.

Yazar, meydanda duran otobüsün tanıtımına, tasvirine geçiyor. Otobüsün eskiliğinden, boyasından, motorundan, sahibinden, alınış macerasından, çatısının sağlamlığından, aksesuarlarından bahsediyor.

Nazım, Adil Usta'nın oğlu. Adil Usta Mardin'de askerlik yaparken Nazım doğuyor. Kalça çıkığının olduğu sonradan fark ediliyor. Bundan sonra yapılan uğraşlar boşa çıkıyor. Nazım sakat kalıyor. Babası Mardin'de Arap bir kadınla evleniyor. Ondan Davut adında bir oğlu oluyor. Mardin'e epey yükünü tuttuktan sonra değişik nedenlerle kasabaya dönüyor. Kasabada bir kuyumcu dükkânı açıyor. Ölürken dükkânı oğulları arasında pay ediyor.

Deli Kenan hala arabanın altında. Otobüsün yanına genç karı-koca geldi. Kavg ediyorlardı. Kadın kocasının görev yaptığı köyden memnun değildi.

Doktor Yahya Bey, bir aylık yıllık izne çıkmıştı. O da Mavi Kuş'un yolcularındandı. En son atıyla Beşir Ağa geldi. Beşir Ağa da Mavi Kuş'un yolcularındandı. Otobüstekilere limonata ikram etti. Ecnebi kadına ve genç kıza gül verdi.

Jandarmalar mahkûmla birlikte geldi. Otobüsün arkasındaki beşli koltuğa yerleştiler. Artık otobüs kalkabilirdi. Fakat kedi yoktu. Kenan kedisiz asla yola çıkmazdı. Muavin kediyi buldu, geldi. Kedi de Kenan'ın kucağına geldi, kuruldu. Sonra arabayı çalıştırdılar. Kenan Bismillah ya Allah deyip Mavi Kuş'u kaldırdı. Mavi Kuş virajlı yollardan ilerleyerek gitmektedir. Bazı virajlar çok dardır. Buralardan çok yavaş geçer. Böyle bir virajda Erol, Mavi Kuş'un arka merdivenine tutunur ve üstüne çıkar. İstanbul'a gidiş planı onun için başlamıştır. Kenan'ın Erol'un bindiğinden haberi olmamıştır.

Kenan kar düştü mü Mavi Kuş'un ortasındaki koltuğu söker, yerine bir soba kurardı. Böylelikle kışın soğuşunda herkese neşe kaynağı olurdu. Bu arada anlatıcımız Mavi Kuş'u bırakıp kasabanın yardımseverliğinden, insani değerlerinden, eskiliğinden bahseder.

Mavi Kuş ilerlemekte, aynı zamanda muavin salatalık ikram etmektedir yolculara. Nazım Efendi ikramı reddeder. Bunun üzerine Deli Kenan arabayı durdurur ve Nazım Efendi'nin üzerine yürür. Nazım Efendi mecburen ikram edilen domateslerden ve salatalıktan alır.

Yolcular kendi aralarında sohbet etmektedirler. Muavin Seyfi otobüsün arkasına geçmiş camdan saldığı uçurtmasını uçurtmaktadır. Ağa sigara tabakasını övünerek ecnebilere anlatmaktadır. Gül'le Mühendis Kemal kendi aralarında konuşmaktadırlar. Kemal Gül'den hoşlanmıştır.

Öğretmen Murat, doktora dert yanıyor. Doktor Bey de Murat'a hayat hikâyesini anlatıyor. Karısının onu nasıl boşadığını anlatıyor. Doktor Bey önceden tam bir kitap hastasıymış. Ev adeta kitaplarla doluymuş. Hanımı ise kitaplardan nefret ediyormuş. En sonunda hanımı almış Doktor Bey'i karşısına "Ya ben ya kitapların." demiş. Doktor

Bey bir kamyon getirmiş kitaplarını ve eşyalarını bu kamyonu yüklemiş bir daha da bu eve hiç dönmemiş.

Kuyumcu Nazım Efendi kâbus görmektedir. Çocuklarına garajda son bir kez ölgün gözlerle bakan, bir daha göremeyeceğini adı gibi bilen hasta kadın kocasına çok kötü olduğunu söyler. Bunları duyan Doktor Yahya yanlarına gelir. Kadının nabzına bakar, kadını muayene eder. Kadının durumu hiç iyi değildir. Belki şehre bile yetişemez. Kemal ile Gül ise muhabbeti iyice ilerletmişlerdir. Kemal bir ara bu Amerikalıların başka işler çevirdiklerini söyler. Gül de onların -hiçbir şeyden haberi olmadığı için- çok muhterem insanlar olduklarını söyler.

Koto Bayram Deli Kenan'ın anne tarafından akrabasıdır. Koto Bayram şişmandır. İki çocuğu ve ihtiyar babası vardır. Hanımı ince hastalıktan genç yaşta ölmüştür. Koto Bayram fakirdir. Deli Kenan bunu sevmese de ara sıra yanlarına uğrar çocukların ihtiyaçlarını giderirdi. Koto Bayram'ın bir tarlası vardı. Kasabayla istasyon arasında bulunan derenin kenarında. Derenin üzerinde köprü olmadığı için Mavi Kuş derenin sığ akan yerinden geçer. Koto Bayram Mavi Kuş'un nereden geçeceğini çok iyi bilir. Bu sefer de kazma küreği almış Mavi Kuş'un geçeceği yeri kazmıştır. Mavi Kuş dereden geçerken bu çukura saplanır kalır. Deli Kenan uğraşır; ama nafile. Sonunda Koto Bayram'ın öküzlerini çağırır. Bayram gelir Mavi Kuş'u saplandığı yerden öküzlerin yardımıyla çıkartır. Tabi ki bunu para karşılığı yapar. Deli Kenan o çukuru Bayram'ın kazdığını bilir, bilir ya sesini çıkartmaz. Fakat çok kızar. Böyle yapmamasını, paraya ihtiyacı varsa gelip kendisinden istemesini tembih eder. Yola devam eder.

Otobüsteki diğer yolculardan biri olan esansçı elindeki sözde define haritasını köylüye satmaya çalışır. Uydurduğu hikâyeyi de ballandıra ballandıra anlatır. Ciniviz padişahının hazinesi olduğunu söyler.

Mavi Kuş'u Avcı Bilal durdurur. Bilal'le Kenan çok eski arkadaşlardır. Hatta bu arabayı ona Bilal almıştır. Askerliği de birlikte yapmışlardır. Bilal zengindir. Bilal avlanır görünür; ama hiçbir canlıya ateş etmez. Acı bir hikâyesi vardır Bilal'in: Bilal evlenir. Birbirlerini çok severler. Fakat gelinin bir türlü çocuğu olmaz. Nihayet beş altı

yıl sonra gözü parlar ve bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. Bilal buna çok sevinir. Fakat Bilal sevinci ve acıyı aynı anda yaşar. Çünkü çocuk ölü doğmuştur, gelin de bu doğum esnasında ölmüştür. Bilal adeta çıldırmıştır. Delirmemek mümkün değildir. Ailesi bu duruma çok üzülür. Kenan Bilal'e eğlensin, oyalansın diye bir çift kırmayla bir de köpek alır. Avcı Bilal tekrar doğaya çıkar. Fakat hiçbir canlıyı vurmaz; çünkü ne zaman bir canlıya tüfeğini doğrultacak olsa oğlu gözünün önüne gelir.

Esansçı, köylüyü kandırmaya çalışıyor; ama nafile. Köylü dişli çıkıyor. Doktor, hasta kadına bakıyor, üzülüyor. Bilal biraz ilerde iki karartı görüyor. Onların avcı olduklarını anlıyor. Otobüsü durduruyor, hemen atlıyor. Kenan'la Seyfi de atlıyor. Adamların peşinden koşmaya başlıyorlar. Adamlar bunları görünce kaçmaya başlıyorlar. Ağa ile ecnebler bu duruma önce şaşırırlar sonra trene vaktinde yetişemeyeceklerini düşünerek kızmaya başlarlar. Kenan'la Seyfi nefes nefese geri dönerler.

Otobüs tırmandığı tepeyi aşınca han görünür. Herkes burada iner ihtiyaçlarını görür. Yemek yerler. Deli Kenan arabayla uğraşmaktadır. En son arabadan hasta kadınla kocası iner. Kadının bir şey yiyecek hali yoktur. Kanlılarını takip eden iki kişi de oradadır. Boş bir anında kanlılarını vuracaklardır. Eşi hasta olan adam doktoru çağırıyor telaşla. Doktor hemen gidiyor. Hasta kadın uzandığı kerevetin üzerinde sessiz ve hareketsiz yatmaktadır. Kadın kan kaybetmektedir. Doktor bunun farkındadır; fakat çaresizdir. Kadın kan kusmaktadır. Doktor cebinden çıkardığı bir ilacı kadına içirir. Kadın son nefesini orada verir. Doktor bir çarşaf getirip üzerini örter. Kadının kocasını sakinleştirmeye çalışır. Avcı Bilal "Siz onu bana bırakın Doktor Bey, Kenan'la ikimiz cenazeyi dönüşte götürürüz." der. Araba Avcı Bilal'i, köpeğini, adamı, cenazeyi geride bırakarak hareket eder. Tam bu sırada bir köylü "Beni de alır mısınız?" der. Fakat yanında beş tane de davarı vardır. Kenan ilk başta direnir. Sonra adamın yalvarmalarına dayanamaz ve onları da alır. Otobüstekiler itiraz etse de Kenan bildiğini okur. Kendince haklı nedenleri vardır.

Akşam olmuş, arabanın üstündeki kaçak Erol uşümeye hatta titremeye başlamıştır. Çözüm olarak ecneblerin sandığının içine girmeye karar verir. Kazmayla sandığı açar.

Bakar içinde ot, saman bir de çömlek parçaları vardır. Bunları kim koymuş buraya diyerek çömlek parçalarını aşağıya atar. Kendine otlardan güzel bir yatak yapar. Isınmıştır. Yavaş yavaş uykuya dalar.

Neşe, otobüste hayallere dalar. Bir köy öğretmeniyle buralara kadar nasıl geldiğine hayret eder. İkisi de kararından caymazsa ayrılık muhakkak.

Beşir Ağa gençlik yıllarına dalmıştı. O yıllarda yaptıklarını düşünüyordu. Tam bu sırada teker patladı. Kenan tekeri söktü. Patlağı buldu. Kaynak yaptı. Teker dereye doğru yuvarlanmaya başladı. Bu sefer el fenerini alıp tekeri aramaya çıktılar. Tekerini bulup yola çıktıklarında Beşir Ağa söylenmeye başladı. Kenan'a iyice çıkıştı. Bunun üzerine Kenan, Seyfi'yi direksiyona geçirir. Seyfi otobüsü deli gibi sürmekte, yolcuların yüreğini ağzına getirmektedir. Herkes Kenan'a ricada bulunarak direksiyona tekrar geçmesini ister. Kenan en sonunda direksiyona tekrar geçer.

Şoför Kenan'ın deliliği babasından kalma. Babasının adı Demir. Demir gençliğinde gözü pek bir delikanlı imiş. Aile fakir. On beş yaşına kadar köylüye yapmadığını komamış. On beş yaşından sonra durulmuş. Askere gidip gelmiş gözü açılmış. Askerde kötü insanlarla arkadaşlık kurmuş. Askerden dönünce onlarla tütün kaçakçılığı, hovardalık yapmış. Günün birinde gönüllü-gönülsüz bir kız kaçırıyor. Kız Çerkez. Kız onunla göçebe yaşamaktan bıkıyor. Bunun üzerine Demir tövbe ettiğini söyleyip köye yerleşiyor. İşte bu sıralarda Kenan dünyaya geliyor. Demir'i, köyde kaçakçı arkadaşları rahat bırakmıyor. En sonunda Demir ısrarlara dayanamayıp gidiyor. Hanımını köyde yalnız bırakıyor. Kadına Demir'in ailesi de sahip çıkmıyor. Olsun. Artık Kenan vardır. Kadının gözü karadır. Kimseden korkmaz. Yastığının altında silahla uyur. Hiç kimse yaklaşmaya cesaret edemez. Bir gün Demir'in öldüğünü haber alır. Beklediği bir haber olduğu için şok yaşamaz.

Kenan'a Avcı Bilal'in babası sahip çıkar. Ona değirmeninde iş verir. Kenan babası gibi güçlü, kuvvetli, gözü pektir. Gerçi annesi de öyledir. Avcı Bilal'in babasıyla Demir gençliklerinde yakın arkadaşlıklar, dert ortağıdır. Kenan'la Bilal birlikte büyürler. Bilal çelimsizdir. Bilal'i Kenan korur. Kimse onun yanına yaklaşamaz. Günün birinde

Kenan, Bilal'in bacısına aşık olur. Gönül kuşu bu. Nereye konacağını kestiremezsiniz. En sonunda güvendiği bir kızla haber salar. Kızın cevabı olumsuzdur. “Kala kala dul karının oğlu, yüzü unlu bir değirmenciye mi kaldım?” diye bu işin olmayacağını haber verir. Bu söz Kenan'ı başından vurulmuşa çevirir. Bilal'in akrabalarının oğlu hukukta okuyor. Bilal'in kardeşine yani Zeliha'ya talip oluyor. Zeliha bu teklifi seve seve kabul ediyor.

Kenan bundan sonra aklını oynatıyor. Sağa sola yerli yersiz bağırmasının sebebi bu. Askerden geldikten sonra da meylini Mavi Kuş'a veriyor.

Otobüs nihayet istasyona ulaşıyor. Tren henüz gelmemiş. Bu yüzden herkes memnun. Otobüs durur durmaz polis ve jandarmalar etrafını sarıyor. Ecnebler tutuşuyor. Korkmaya başlıyor. Beklenmedik bir şey oluyor. Kuyumcu Nazım Usta ortaya atlıyor, teslim olacağını söylüyor. Ortağını kendisinin öldürdüğünü itiraf ediyor. Herkes şaşırıyor. Kemal Gül'e polis olduğunu açıklıyor. Amerikalıları izlediğini, tarihi eser kaçırdıklarını söylüyor. Fakat sandıklar açıldığında içinden tarihi eser yerine Erol çıkıyor. Komiser, Kemal'e takılıyor. “- Eee Kemal Bey! Nolacak şimdi? Tarihi eser dediğin bu çocuk mu?”

Tam bu sırada yönetmen “stop” diye bağırır. Mahkûm rolünü oynayan genç kanlıları tarafından öldürülür. Mahkûm kanlar içinde yerde yatmaktadır. Herkes şaşkındır.

Yönetmen: “Ne yaptık biz?...”

HİKÂYENİN ŞAHİS KADROSU

DELİ KENAN: Hikâyenin merkezi kişisidir. Hikâyenin başından sonuna kadar yer almaktadır. Mavi Kuş'un şoförüdür. Kasabayla istasyon arasına çalışan tek otobüsün sahibidir. Yaz kış ayakları çıplak, çorapsız bir çift iri postalla dolaşır. Fiziki olarak yazar onu şu şekilde tanıtır: Boyu uzundur. Pehlivan bir yapısı vardır. Usturaya vurulmuş parlak bir baş, pos bıyıklar, kocaman elleri vardır. Bunca heybetine rağmen kimseyi

incitmeyen pırl pırl bir kalbi vardır. Kışın Mavi Kuş'u kimsesizler için bir mesken yapar. İçine sobayı kurar. Onlar da burada sıcacık yatarlar. Uzaktan akrabalarına bile yardım eder. Kimsesi yoktur. Yaşlı annesiyle oturuyor. Kenan gençliğinde Bilal'in kardeşi Zeliha'ya tutuluyor, Zeliha ise bunu reddediyor. Bunun üzerine Kenan kafayı kırıyor. Adını deliye çıkararak mesele budur. Bu yüzden Kenan'ın sağı solu pek belli olmaz. Bu yüzden durduk yere bağırır. Kenan, saf, iyi niyetli, deliliği katlanılabilir bir delilik olan su katılmamış tam bir Anadolu delikanlısıdır. İyilik yapmak onun en önemli özelliğidir.

“Ayaklar çıplak, çorapsız, lakin bir çift iri postal taşıyor. Şoför Deli Kenan yaz-kış bu postalları giyer.”(s.22)

“İki metreye yakın bir boy. Pehlivan yapı. Kilise direği gibi kalın ensesinin üzerinde usturaya vurulmuş pırl pırl bir baş, kırçıl pos bıyıklar, beyaz dişler, kocaman eller. Bu kadar heybetin yanında ilk bakışta anlaşılacak kadar munis, şefkatli, karınca incitmez, daima gülen bir yüz. Nedense bekâr kalmış, kimsesi yok, yaşlı anasıyla oturuyor.”(s.49)

Deli Kenan'ın hikâyesi şu: “Ateş gibi bir velet; bağlasan durmaz, düz duvara tırmanır. Gözü pek, dili sivri, vurduğunu deviriyor.”(s.189)

“Kenan dahi ergenliğin eşiğinde Bilal'in kızkardeşi Zeliha'ya tutuluyor.”(s.190)

Bir süre sükût ediyor. En sonunda Zeliha'ya haber gönderiyor. Zeliha'nın cevabı:

“-Kala kala dul karının oğlu, yüzü unlu bir değirmenciye mi kaldım?”(s.192)

Bu cevap bitiriyor Kenan'ı. Kız başkasıyla evleniyor.

“İşte Kenan'ın iyi-kötü dengede duran aklını oynatıp, suskunluğunu kökünden söken, vara-yoğa bağirtan, burnunun dikine giderek sağa-sola çatmasına sebep olan, neticede adını 'deli'ye çıkaran mesele budur.”(s.194)

AVCI BİLAL: Deli Kenan'ın en çok sevdiği arkadaşlarından biridir. Deli Kenan'ın sevdiği kızın ağabeyidir. Arkadaş canlısı bir tiptir. Bilal'in hayatını iki dönem halinde incelemek mümkündür. Birinci dönemi eşini ve çocuğunu kaybetmeden önceki dönemidir. Bu dönemde akıllı, kasabalı tarafından itibar gören zengin bir ailenin oğludur. Eşini deli gibi sevmektedir. Eşinin uzun süre çocuğu olmamasına rağmen ona kesinlikle tek bir kötü söz bile söylemez. İyi bir avcıdır. Attığını vurur. Bilal'in ikinci dönemi çok acı bir hikâyeye başlar. Hanımı uzun bir zamandan sonra hamile kalmış ve bebek beklemeye başlamışlardır. Doğum zamanı hem hanımını hem de oğlunu

kaybeder. Bu acıya dayanamaz ve kafayı oynatır. Bundan sonra Bilal kimseyle evlenmez ve insanların içine pek karışmaz. Bu olaydan sonra Kenan'ın teşvikiyle omzunda kırması, yanında köpeğiyle dağları dolaşır. Bunu kafa dağıtmak için yapıyor. Avcı Bilal de bir nevi delidir. Başından büyük bir acı geçmiştir. Bu acıya kim dayanabilmiş ki Bilal dayansın? Şimdi de Bilal'in hikâyesini dinleyelim:

“Bilal yakın köylerden bir kıza sevdalanıyor. Kız da istiyor onu. Hani ne derler kırk gün kırk gece masal gibi bir düğünle evleniyorlar.

Kırsal muhitte bilirsiniz çocuk çok önemli. Bir yıl, iki yıl derken sürmeli gelinin bir türlü çocuğu olmuyor. Bilal'in başı yerden kalkmıyor. Doktorlar, hocalar kar etmiyor. Evliliklerinin beşinci senesi mi altıncı senesi mi kadın hamile kalıyor.”(s.118)

“Tabi bir bayramdır bu. Bilal karısını kuş sütü, kuru üzüm ile beslerken, kaynana, kaynata, görümceler gelinin elini sıcak sudan soğuk suya sokturmuyorlar.

Derken beklenen gün. Bilal kahvede müjde beklerken çocuklar: ‘Avcı Bilal, Avcı Bilal, bir oğlun oldu diye haberi yetiştiriyorlar.’ Bilal sevinçten deliye dönüyor. Hikaye buraya kadar iyi; fakat bundan sonrası içler acısı:

“Çocuk ölü doğuyor, anası dahi bu güç doğum üzerine can veriyor.

Matemin derecesini düşünebiliyor musunuz; sevinçle kederin böyle üst seviyede peş peşe gelmesini. Bilal kafayı yemesin de ne yapsın. Bilal uzun bir süre canlı-cenaze gibi hiç konuşmadan dolaşüyor etrafta.”(s.119)

“Kenan bu durumdan kurtulması için onu ava teşvik ediyor. Hatta yeni bir çiftte alıyor. Bilal, yılların acar avcısı, artık hiçbir canlıyı vuramıyor. Vurmaya kalksa : ‘Dünyanın bütün çiçekleri, çocukları bir bir gözünün önünden gelip geçiyor. Ölen oğlu sesleniyor sanki: ‘Vurma baba, vurma yazıktır.’ diyor.”(s.120)

MUAVİN SEYFİ: Deli Kenan'ın muavinidir. Üstü başı perişan bir vaziyettedir. Başı gövdesine göre oldukça iridir. On yedi on sekiz yaşlarındadır. Kenan bazen arabayı kullanması için ona verir. O da arabayı adeta uçurur. Arabayı Kenan kullandığı zamanlar uçurtmasını alır otobüsün arkasına geçer uçurtmasını camdan salarak ona seyre dalar. Yaşça on yedi on sekiz olmasına rağmen hareketleriyle çocuk kalmış bir tiptir. Kimi kimsesi yoktur. Kenan ona kol kanat germiştir. Hayatından memnundur.

“Muavin Seyfi sırtını ön tekere vermiş, altları nasırdan köseleye dönmüş çıplak ayaklarının birini uzatmış, ötekini büküp karnına doğru çekmiş, avurtlarını şişire şişire

yarım ekmek köfte yemektedir. Üstünde rengi atmış yakasız bir mintan, altında dizleri ve kızı yamalı yıkanmaktan iyice çekmiş, kısalmış bir pantolon vardır.”(s.22)

“Seyfi’nin üç numara traşlı başı gövdesine göre oldukça iri. Yarı mahmur gözler, dişlek ve bir türlü kapanmayan, hep gülüyormuşçasına açık duran ağız, gövdeden aşağıya sarkan uzun kollar ve daha on yedi-on sekiz yaşında kırk beş numaralık ayakları var.”(s.23)

“Anladınız değil mi; çocuk kalmış bir çocuk.”(s.23)

NAZIM: Mavi Kuş’un yolcularındandır. Kasabada yaşamaktadır. Adil Usta’nın askerdeyken doğan oğlu. Doğarken kalça çıkığıyla doğuyor. Fark etmedikleri için bu kalça çıkıklığı onda kalıcı oluyor. Babası uzun yıllar sonra kasabaya döndüğünde Nazım’ı da yanına aldırdı. Aldırdı ama üvey ana Nazım’a etmediğini bırakmıyordu. Kardeşi Davut’u mektebe gönderdiler Nazım’ı ise dükkâna. Nazım’ın en çok zoruna giden ise ona sadece “Topal” olarak seslenmeleri idi. Babası ölünce dükkânı o devraldı. Dükkânın üst katına taşındı. Nazım içki kullanmaz cami cemaatine devam ederdi. Kimseyle gereğinden fazla konuşmazdı. İçine kapanık, sakatlığını kendine dert edinen psikolojisi bozuk bir tiptir.

“Arap karı –üvey ana oluyor ya- Nazım’a yapmadığını komadı.

Davut’u mektebe verdiler, Nazım dükkâna çirak oldu. Onun adını adeta unutmuşlar sadece ‘Topal’ diyorlardı. Ulan topal şunu getir, ulan topal bir koşu çeşmeye git...”(s.34)

“Kimseyle gereğinden fazla konuşmaz, ufak tefek tamir işleri yapar, zaten sermayeyi çoktan kediye yüklemiş olan Davut ile artık içtiği sarma sigaralardan sesi kesilmiş olan Arap analığını da harçlık verirdi.”(s.35)

“Oysa Nazım içmiyordu. O cami cemaatine devam eden biriydi.”(s.36)

DOKTOR YAHYA: Mavi Kuş’un yolcularından. Kasabanın hükümet tabibi. Uzun yıllardır bu kasabada çalışmaktadır. Emekliliği çoktan gelip geçmiştir. Yalnız yaşamayı tercih etmiştir. Hem sarhoş hem aksi biri. Buna rağmen dünya tatlısı bir insan. İçki içmesi onun yardımsever olmasına mani olmamıştır. Babacan, merhametli bir tiptir. Karısıyla kitapları arasında bir tercih yapmak zorunda kalmıştır. Karısı onu boşayınca

bu kasabada hayattan hiçbir beklentisi olmadan yaşayıp gitmektedir. Buradan başka gidecek bir yeri de yoktur.

“Kasabanın Hükümet Tabibi olan Yahya Bey kim bilir ne zamandan beri burada çalışmaktadır. Emekliliği çoktan gelip geçmektedir amma onun bu mesleğinden ne de bu kasabadan ayrılmaya niyeti vardır.

Yalnız yaşar. Pardon yani dünya-ahret bacı-kardeş oldukları kasabadan bir yaşlı kadın hizmetine bakar.”(s.43)

“Hem sarhoş, hem aksi.

Buna bir de yaşını ekleyin. Evet, ‘çekilmez’ diyeceksiniz değil mi? Hayır, Doktor Yahya bütün bu sevimsiz tarafları yanında dünya tatlısı bir adamdır. Sabırlı, nüktedan, müşfik, merhametli.”(s.44)

GENÇ KARI-KOCA: Mavi Kuş’un yolcularından. Kocanın adı Murat. Kadının adı Neşe. Murat ilkokul öğretmeni. Kadın İstanbul’da yetişmiş. Köy yerlerini beğenmiyor. Bu dağ başına geldiği için hiç memnun değil. Derhal buralardan gitmek istiyor. Kocası ise onu burada kalması için ikna etmeye çalışıyor. Ona pembe tablolar çiziyor. Kız buna ilk başta aldanıyor. Ama gittikleri yerler hiç de kocasının anlattığı gibi değildir. Kız bulunduğu ortamdan memnun olmayan, hiç köy hayatı görmemiş el bebek gül bebek yetiştirilmiş bir tiptir. Oğlan ise idealist bir tiptir. Amacı görev yaptığı köylerdeki çocukları yetiştirmektir. Her ikisi de karar aşamasındadır. Gerçi kız kararını çoktan vermiştir. Murat bunu uygulayacak mıdır?

“Delikanlı öğretmen olup taşraya tayin edilmiş. Kızla sevişip evlenmişler. Kırmızı kiremitli, bacasından beyaz dumanlar tüten bir mutlu yuva hayal etmişler.oğlan bu hayali süslemiş. Hem ne güzel köyler var. Bir ormanın eteğinde, yanından pırıl pırıl bir dere geçiyor, derede alabalıklar.”(s.41)

KÖYLÜ ADAM, HASTA KARISI, BABALARI, ÇOCUKLARI: Mavi Kuş’un yolcularından. Kadın çok hastadır. Bunu çocuklarına belli etmek istemez. Çocuklarıyla vedalaşır. Onları tek tek doyuncaya kadar öper. Arabaya zorla biner. Dede gözlüklüdür. Çocuklar ona emanettir. Annenin yüzü çok solgundur. Anne artık çocuklarının gitmesini ister; fakat çocuklar annelerini son kez gördüklerinin farkında gibidirler. O

yüzden arabanın yanından ayrılmazlar. Annelerine bakarlar. Baba arabanın içinde başını öne eğmiş öylece durmaktadır. Kadın yolda can verir. Fakir, çaresiz insanlardır.

BEŞİR AĞA: Mavi Kuş'un yolcularından. Babası ağa gibi ağa olmasına rağmen bu tam bir tiyatroluk. Ailenin tek erkek evladı. Fakat babasının malını mülkünü karıyla kızla yemiş. Babası ölünce ambar tıkr tıkr boş kalmış. Sonra siyasete girmiş. Şimdi de siyasilerden söz almak için şehre gidiyor. İş bilmez, gösteriş budalası bir tiptir. Ağalığı artık lafta kalmıştır.

“-Rahmetli babası ağa gibi ağaydı, bu düpedüz tiyatro.”(s.50)

“Ailenin tek erkek evladı. Bir dediği iki edilmemiş, herkes üzerine titriyor. Babası ne yapıp eder istenen parayı gönderirdi.”(s.161)

KOTO BAYRAM: Deli Kenan'ın otobüsünün geçeceği dereyi kazıp onu zor durumda bırakan sonra öküzleriyle para karşılığı Mavi Kuş'u o kazdığı çukurdan çıkaran tembel, üç kağıtçı bir tiptir. Dört beş kiloluk bir çocuk olarak doğdu. Yoksul bir ailenin çocuğu olmasına rağmen şişman bir çocuk oldu. O yörede her şeyin şişmanına koto derler, onun da lakabı “koto” oldu. Tembelin teki. Boyu da uzamadı. Evlenip çoluk çocuğa karıştıktan sonra da daha bir şişti. Ana tarafından Deli Kenan'a akraba. Karısı genç yaşta ölünce iki yavrusu yetim kaldı. Deli Kenan ara sıra uğrar yetimlere yardımcı olur.

“Evlenip çoluk çocuğa karıştıktan sonra daha bir şişti, koca göbekli olup çıktı. Ana tarafından Deli Kenan'a akraba idiler. Karısı genç yaşta ince hastalıktan ölüverince iki yavru yetim kaldı. Bayram'ın variyeti az, başında bir de yaşlı babası, zar zor geçinir olmuştu. Yeniden evlenmeye çıktı ya kim alır bunu. İki çocuk bir de ihtiyar cabası. Bu sebeple Kenan hiç de hazzetmediği halde ara sıra uğrar, yetimlerin başını okşar, yemelerine, giyimlerine yardımcı olur.”(s.101)

HANCI HASAN VE KARISI: Mavi Kuş'un mola verdiği hanın sahibi. Hancı Hasan yaşlı, karısı ondan yaşlı. Belki de çok çile çektikleri için yaşlı gösteriyorlar. Çocuklarının hepsi gurbette. Yalnız, kimsesiz tiplerdir.

GÜL: Genç kız. Otobüsün yolcularından. Ecnebilere yardımcı oluyor. Yirmi iki yirmi beş arası esmer bir kız. Arkeoloji tahsili yapıyor. Ecnebilere tarihi eser kaçırdıklarından habersiz. Saf bir tiptir.

BEYSEFA EFENDİ: Kasabanın üç katlı Sefa Oteli'nin ve kıraathanesinin sahibi. Uzun süre belediye başkanlığı yapmış. Kendi ölmüş adı yadigar kalmış. Şimdi oteli oğulları işletiyor. Yazar kasabayı tanıtırken sadece isminden bahsediyor.

KEMAL: Otobüsün yolcularından. Dürbünüyle ecnebilere gözetliyor. Gizli polis. Ecnebilere tarihi eser kaçırdıklarını biliyor. Onları istasyonda yakalamayı hedefliyor. Fakat Erol'u hesaba katmıyor. Kendisini MTA'da mühendis olarak tanıtıyor.

JOHN VE ELİZABETH: Otobüsün yolcularından. Amerikalılar. Tarihi eser kaçırmıyorlar. Evliler. Kendilerine turist süsü vererek bir milletin tarihini çalmaya uğraşan hırsız tiplerdir.

Ecnebi adamın her halinden yabancı olduğu anlaşılıyor.

“Beyaz keten ceketi, beyaz pantolonu, beyaz spor ayakkabıları, elinde tuttuğu geniş kenarlı bej hasır şapkasıyla ecnebi olduğu her halinden belli olan şişman, sarışın, dazlak başlı adam...”(s.234)

Ecnebi kadın ise yaşlandıkça güzelleşenlerden.

“Uzun beyaz keten elbiseli, saçları sanki meçli gibi güzel ağarmış, yaşlanmış ama yaşlandıkça güzelleşmiş, elinde bir yelpaze, gözünde güneş gözlükleri, ayak ayaküstüne atarak otobüse doğru bakan bir kadın...”(s.25)

ARAP KARI VE DAVUT: Adil Usta'nın ikinci karısı ve bu karısından olma oğlu. Kadın Nazım'a yapmadığını bırakmıyor. Sonunda ise Nazım'a muhtaç olmuştur. Davut denilen alçak ise anasından beter. Babası öldükten sonra mektebi terk etti. Kendini ayyaşlığa, hovardalığa, kumara vurdu. Tam bir serseri oldu çıktı. Arap Karı kötü üvey anne tipi, Davut ise kardeş kıymeti bilmeyen alçak bir tiptir.

ADİL USTA: Nazım ve Davut'un babası. Kasabada kuyumculuk yapmıştır. Usta lakabı askere gidinceye kadar marangoz ustasıymış, oradan. Mardin'de askerlik yapıyor.

Orada bir Arap kızıyla evleniyor. Askere gitmeden önce de bir hanımı ve Nazım isminde bir de oğlu var. Arap karısından bir oğlu daha oluyor. Adı Davut. Süryani kuyumcu ile ahbap olmuş. Mardin’de bayağı mal biriktirmiş. Sonra Arap karısını ve çocuğunu alıp kasabanın yolunu tutmuş. Kasabaya bir kuyumcu dükkânı açmış. Ölünce çocuklarına bölüştürmüşler. Bunu ölmeden önce bir kâğıt imzalayarak şahit huzurunda söylemiş. Kolay ölmemiş.

“Eden bulur demişler. Adil Usta sonu sonu bir ince hastalığa yakalandı, kolayına ölmedi. Çekti ha çekti.”(s.24)

ESANŞCI: Mavi Kuş’un yolcularından. Sivri burunlu, çipil gözlü, tilki gibi bir adam. Köylülere sözde define haritası satmaya çalışıyor. köylü tahmininden zorlu çıkınca hayal kırıklığına uğruyor.

HACI HADİ EFENDİ: Manifaturacı. Beyaz sakallı, nurani çehreli biri. Devamlı Hamzaname, Yunus Emre Divanı okuyor. Yüksek tahsil yapan çocukları şehre yerleşmiş. Dükkânında her şey mevcut. Çok da güzel bir sesi vardır. Yazar kasabayı tanıtırken ondan da bahsediyor.

MAHKUM: Ayağı şalvarlı, başı kasketli genç biri. Kanlıları onu istasyonda vuruyor. Mahkûm yerlere yuvarlanıyor. Mavi Kuş’un yolcularından.

TÜTÜNCÜ ZEKERİYA: Yaşlı aksi bir ihtiyar. Çoluk çocuğu yok. Pazardan pazara açıyor dükkânı. Mallarını dağıtıyor. Doğru köyüne dönüyor. Bu kazancı ona yetiyor da artıyor bile. Kasabanın esnaf takımından.

KARA ŞALVARLI İKİ ADAM: Fosur fosur siğara içiyorlar. Mahkûmun kanlıları. Onu öldürmek için fırsat kolluyorlar. En sonunda bu fırsatı istasyonda yakalıyorlar. Kanlılarını orada öldürüyorlar.

EROL: On üç on dört yaşlarında. İstanbul’a kaçma hayali kuruyor. Mavi Kuş’un tepesinde istasyona kadar gidiyor. Üşüdüğü için ecnebilere ait olan kasaların içine

giriyor. Kendisine yer açmak için kasaların içindeki tarihi eserleri aşağıya atıyor. Korkusuz, İstanbul'a para kazanma hayaliyle giden tecrübesiz bir çocuktur.

DEMİR: Kenan'ın babası. Yazar Demir'i Kenan'ı anlatırken değiniyor. Küçüklüğünde ele avuca sığmaz biri. Bu hali on beş yaşında adeta tersine dönüyor. Durgunlaşıyor. Askere gitmiş askerde kötü arkadaşlıklar kurmuş, askerden dönünce kaçakçılık yapmaya başlamıştır. Bu sırada Çerkez kızıyla evlenmiş kaçakçılığa da tövbe etmiştir. Bu arada Kenan doğmuştur. Tövbe etmesine rağmen arkadaşları yine aklını çelmiş ve kaçakçılığa devam etmiştir. Kenan beş altı yaşlarındayken ölüm haberi gelmiştir. Su testisi su yolunda misali. Karısı bu duruma hiç şaşırmamıştır.

ÇERKEZ KIZI: Kenan'ın annesi. Demir'le kaçıyor. Çerkez, ailesi kalabalık. Erkek gibi kadın. Kocası ölünce kendine meyleden çok oluyor ama o hiçbirine pabuç bırakmıyor. Hepsinin ağzının payını veriyor. Cesur bir tiptir.

“Çerkez kızında yürek mangal gibi.

Demir Ağa'nın iri Nagant tabancası belinde dolaşiyor, yastığın altına koyup yatıyor.”(s.186)

KASABANIN KASABI: Keman çalmaktadır. Şişman kıllı bir kasaptır. Bir düğünde en yakın arkadaşı olan damadı vurmuş, mahkemelerde sürünmüş bundan sonra konuşmaz olmuştu. Hiç evlenmemişti. Acısını içine atardı. İçine kapandığı günlerde bir yarımılık içerdi.

“Hapishane hapishane gezerek cezasını çeker iken bunlardan birinde bir çingene kemancı ile tanışmış, ondan keman çalmasını öğrenmişti.”(s.36)

KÖSE: Pleymouth marka bir arabası var. Düğünlerde gelin arabası olarak kullanıyorlar. Kösenin cipi resmi cipleri saymazsak kasabada bir tane. Ama keyfi gelirse çalışıyor, keyfi olmazsa çalışmıyordu. Ehli keyf bir tiptir.

DELİ VE MECZUP: Kasabada dolaşıp dururlar. Kimi kimseleri yoktur. Kışın Kenan'ın otobüsünde konaklarlar. Kenan onlara otobüsün içindeki sobayı yakiverir. Onlar da sıcacık kalırlar.

“Kışın kahve kapanıncaya kadar kahvede ısınır çay içerler. Gece yarısından sonra otobüse gelirler. Artık kar kalkıp, yollar açılınca kadar Mavi Kuş onların mekanıdır.”(s.71)

13. TUFANDAN ÖNCE

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun on üçüncü hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Eylül 2003'te yapılmıştır. Hikâye “Tufandan Önce” ve “Tufandan Sonra” olmak üzere iki bölümdür. Ama hikâyenin asıl kısmını birinci bölüm oluşturmaktadır. “Tufandan Sonra”ki bölümde hikâye kahramanlarının sonu, bir iki cümleyle özetlenmiş gibidir. İçerik bakımından hikâye kasabada açılacak olan bir tesisin açılış macerasını anlatmaktadır. Hikâyenin asıl kahramanı olan Şemsettin Bilen'in gözüyle izleriz olayları. Küçük bir kasabadaki siyasi çekişmeleri de çok güzel bir şekilde vermektedir yazar.

HİKÂYENİN ÖZETİ

Şemsettin Bilen kasabanın belediye başkanıdır. Evli beş çocuk babasıdır. Çocuklarının beşi de kızdır. Oğlan olsun diye çok uğraşmış ama Allah nasip etmemiş. Onlar da son doğan kızlarına Songül adını vermişler. Böylece oğlan edinme hevesinden vazgeçmişler. Şadiye, Şemsettin Bilen'in karısı. Yaşı ilerledikçe güzelliği gitmiş. Kolay değil beş çocuk büyütmüş. Suratsızın biri. Şemsettin Bilen'in aklına ara sıra onu boşayıp güzel bir karı almak geliyor; ama bundan hemen vazgeçiyor.

Şemsettin Bilen kimseyi kapısından çevirmiyor. Babamızın dediler mi akan sular duruyor, işi bir şekilde halletmeye çalışıyor.

Şemsettin Bilen bütün kızlarını evlendirmiş sadece tekne kazıntısı olan Songül kalmıştı. Ona da çok yüz veriyordu. Tek isteği Songül'ün okumasıydı.

Şemsettin Bilen bu sabah moralini bozmuyordu. Çünkü önemli bir toplantı vardı. Haftaya bir tesis açılacak. Bunu en iyi şekilde kendini gösterme fırsatı olarak görüyordu.

Şemsettin Bilen yıllardır başkan seçiliyordu. Bir türlü mebus olamamıştı. O bundan şikâyetçi değildi. Yedi ceddinin yaşadığı beldeye hizmet etmek onun için bir şerefti. Fakat Şemsettin Bilen siyasetin kurallarını pek iyi bilmiyordu. Rahmetli İl Başkanı Zeynel Abidin Bey ona siyasetin kurallarını anlatmıştı. Siyaset acımasızdı. Siyaset rakip tanımazdı. Önündeki adamı yıkacaksın ve ardına bakmayacaksın, derdi.

Zabıta Kemal, Çolak Alaaddin'in tek oğlu. Babası işi sebebiyle zamanının çoğunu dışarıda geçirdiği için annesi buna daha fazla dayanamaz ve gezici sıhiye memuruna kaçar. Kemal, ana-baba disiplininin yoksun büyüdüğü için okumak istemedi, çalışmak istemedi. Gözü hep hovardalıktaydı. Hovardalığı bıraksın diye everdiler. Bir süre işine, eşine ve evine bağlı bir hayat sürdü. Daha sonra can çıkar huy çıkmaz derler yine hovardalığa başladı. En sonunda halkacı kızın peşine takılıp gitti. Yıllarca haber alınamadı. Babası Çolak Usta gelinini, torunlarını Şemsettin Bilen'e ısmarladı. Böylece dünyadan göçüp gitti.

Reis Bey emaneti gözü gibi baktı. Çocukları okula gönderdi, gelini kimseye muhtaç etmedi. Kemal Efendi bir gün süngüsü düşmüş vaziyette çıkıp geldi. Şemsettin Bilen bunu karşısına aldı, nasihat etti, aldı belediyeye zabıta memuru yaptı. Bunca iyilikten sonra Kemal yola geldi. Evine, ailesine bağlandı. Şemsettin Bilen'e öyle bağlı ki öl dese ölür.

Reis Bey'le Zabıta Kemal sabah sabah kasabayı turluyorlar. Kötürüm ikizlerin yanından geçtikten sonra, kahveye geçip oturuyorlar. Şemsettin Bilen meydandaki havuza bakıyor. Havuz için ne mücadele vermişti? Bu havuz onun eseri idi. Meydanı kaplayan Arnavut kaldırımlar hep onun eseridir. Şu tesisin açılışında da başrolü kalsa. O zaman meclise girmek çok kolay olacak. Seçimler de yaklaşıyor. Bu sefer de olmazsa artık bırakacak.

Kasabanın berberi BeBeCe Baki. Ona bu ad kasabanın eski kaymakamından yadigâr kalmış. "Ulan berber iletişiminde BBC'yi geçtin yani." deyince Baki'nin lakabı bu olmuş. Baki'nin dükkânına iri kıyım bir adam gelir. Baki başlar soruları sıralamaya. Adam Baki'yi tersler, işine bakmasını söyler. Baki'ye İdiris Güzel'i sorar. Baki de İdiris Güzel

ve kardeşlerini, neler yaptıklarını, zenginliklerini, hangi işlere girip çıktıklarını, dürüstlüklerini, muhacir olduklarını, siyasete niçin soyunduklarını velhasıl onlarla ilgili her şeyi teferruatlı bir şekilde anlattı. Adam ona bir şey anlatmamıştı. Tıraş bittikten sonra adam parayı ödemedi çekip gitti. Berber Baki adamdan ve belindeki silahtan çok korkmuştu. Adam gidince koltuğa yığılıp kaldı.

Çetin Bey, kasabanın Kaymakamıdır. Kendi halinde yaşayan garip biri. Hayvanları, bitkileri çok seviyor. Makam odasını adeta hayvanat bahçesine çevirmiş. Böyle olmasına rağmen işini çok iyi bilen dürüst, karakterli, güler yüzlü bir insan. Herkesin müşkülünü çözmek için elinden geleni yapıyor. Evli; fakat eşiyle ayrı yaşıyorlar. Bu onların tercihi. Herkes hayatından memnun.

Tesisin açılışında yapılacak tören için toplantı yapılıyor. Toplantıya idari amirler katıldı. Belediye Başkanı Şemsettin Bilen ile tesisin yapımında büyük emeği olan İdiris Güzel de toplantıya katılanlar arasında. Tartışmalar yapıldı, kararlar alındı. İş bölümü gerçekleştirildi. Her şey kararlaştırıldıktan sonra toplantı bitti. Cuma vakti olduğu için cumaya gidenler oldu.

Cumaya katılanlardan biri de Şemsettin Bilen'di. İmam Efendi hutbede dünya hayatının geçiciliğinden bahsediyor; asıl hayatın ahiret hayatı olduğunu söylüyordu. Bunun üzerine Şemsettin Bilen kendi kendine konuşuyor siyaseti bırakacağını, hacca gideceğini beş vakit namaz kılacağını söylüyordu. Her cumadan çıkışında kararsız kalıyor, siyasetten bir türlü vazgeçemiyordu.

Cumadan çıktıktan sonra Şemsettin Bilen Zabita Kemal'e zurnacı bulmasını istiyor. Zurnacıyı isteyen Mehpare Hanım. Kasabanın folklor grubunu çalıştırıyor. Halk eğitimdeki zurnacı işi bırakınca Mehpare Hanım kaymakamın kapısına dayanıp zurnacı istiyor. Kaymakam da Şemsettin Bilen'e rica ediyor zurnacının bulunması için.

Mehpare Hanım müzik hocası. Evlenmiş, ayrılmış. Kaç kere evlenip boşandığı bilinmiyor. Kadın hafifmeşrep biri değil. Neşeli, canlı, müziğin neşesine kapılmış biri. Her gittiği yerde birine vuruluyor. Burada da kaymakama vurulmuş. Kaymakam ne yapsa ne etse de Mehpare Hanım'ın bu tutkusunu bıraktıramıyor.

Tesisin temel atma günü yaklaşınca ilin milletvekilleri kasabaya uğramaya başladılar. Yaptıkları çalışmalarını kasabalıya bire bin katarak anlatıyorlardı. Tesisin asıl yapanın İdris Güzel olduğu herkes tarafından biliniyordu. Halk yine de nezaketen milletvekillerinin anlattıklarını dinliyordu.

Milletvekillerinden Haşmet Altay tesisle ilgili yaptıklarını anlatıyordu ki kahvedekilerden biri: “Atma Recep din kardeşiyiz.” dedi. Kahvede buz gibi bir hava esti. Haşmet Altay çok kızmıştı. Bu lafı kim söyledi? Bunu öğrenmek istiyordu. Demirci Kerim Usta ortaya atıldı. “Yalan söylüyorsun bu tesisin asıl mimarı İdris Güzel’dir” dedi. Bu lafın üzerine ortalık karıştı. Haşmet Altay çok sinirlenmişti. Neyse kahvedekiler kavgayı ayırdılar. Haşmet Altay Hulusi Derin’i kahvede bırakarak oradan ayrıldı.

Hulusi Derin’in eline güzel bir koz geçmişti. Haşmet Altay’ın ihtiyarladığından, çabuk sinirlendiğinden bahsetti. Bu tesis için asıl uğraşanın İdris Güzel’le birlikte kendisi olduğunu söyledi. Bu tesis için neler yaptığını ballandıra ballandıra anlattı. ÇET raporundan bahsetti. Bu raporu almak için on dokuz kuruma başvurmak gerektiğini anlattı. Kahvedekilerin ağzı açık kalmıştı. ÇET raporu işe yaramıştı.

Kahvede yaşananları duyan İdris Güzel doğrudan il başkanının yanına gitti. Olanı biteni anlattı. Haşmet Altay’ın ayıp ettiğini söyledi. Milletvekilliğine aday olacağını belirtti. İl başkanı bu anlatılanlardan haberi olduğunu vurguladı. Haşmet Altay’ın artık işinin bittiğini, yerine genç, çalışkan birilerinin gelmesi gerektiğini anlattı. İdris Güzel’e arkasında olduğunu belirtti.

İdris Güzel il başkanlığı binasından ayrılıp Ankara’ya doğru yollandı. Amacı işi genel merkezden bitirmektir. İl başkanı da bu arada boş durmadı. Haşmet Altay’la Hulusi Derin’i yanına çağırdı. Olanı biteni anlattı. İdris Güzel’in birinci sıradan aday göstermek istediğini söyledi. Bu duruma Haşmet Ağa çok sinirlenmişti. Hem Hulusi’yi hem de il başkanını azarlıyordu. Siyaset bir satranç oyunuydu. Hataya yer yoktu. Siyasetin racunu buydu. Siyasette akrabanın akrabaya ettiğini akrep etmezdi.

Tesis Otbitmez köyünün yanına yapılacak. Bu köy göçerlerin kurduğu bir köydü. Burayı onlara Şemsettin Bilen vermişti. Onlar da buraya yerleşip tarla açtılar, ekip biçtiler. Çocukları mektebe gitti. Şehirlilerin yaşantılarını öğrendiler. Onlar gibi yaşamaya başladılar.

İdiris Güzel tuğla fabrikasına gelip giderken Deli derenin kıyısına varıp burayı almaya karar verdi. Otbitmez köyünün sakinleriyle konuştu. Çorak araziye satın aldı. Kimse bu işe akıl erdiremedi. İdiris Güzel'in amacı buraya bir tesis kurmaktı. Planını işletti. Parayla pek çok işini çözdü. Araziyi devlete bağışladı. Tesis için devletten izin çıktı. İhaleye İdiris Güzel ve tanıdıkları girdi. Onlar ihaleden çekildi. İhale İdris Güzel'e kaldı.

Tesise tek muhalif, kasabanın gazetecisi Fikri Süzer. Fikri Süzer her şeye muhalif. İçinde kötülük yok. Onunkisi dilinde. Kasabalı da alışmıştır ona.

Gelelim dereye. Deli dere dediklerine bakmayın yılın bir iki ayı hariç zorla akar. Peki dereye niçin Deli dere demişler? Eskilerin dediğine göre kırk elli yılda bu dere çoşar, önüne ne gelirse silip süpürürmüş. Hatta bir seferinde yatağını patlatıp kasabayı bile basmıştır. Şemsettin Bilen kasabaya kanalizasyon yaptırınca pisliğini bu dereye akıtmıştır. Son zamanlarda derenin adı Boklu dereye çıkmıştır.

Zabıta Kemal Zurnacı Niyazi'yle birlikte folklor ekibi için davulcu aramaya koyulurlar. Kahvede Hamo Dayı'ya rastlarlar. Kemal bu işe çok sevinir. Hamo Dayı'yı ikna ederler. Hep birlikte Halk Eğitim'e giderler. Halk Eğitim'in salonunda Mehpere Hanım ve öğrencileri bekliyor. Bunlar gelince çalışmaya başlıyorlar.

Yarın temel atma töreni vardı. Bakanın geleceği kesinleşmişti. Kaymakam tören listesine bakıyordu. Çetin bunlarla boğuşurken telefon çaldı. Eşi arıyordu. Boşanma davası açmış. Haberi olsun diye aramış. Çetin hiç şaşırmadı. En doğru olan karar buydu.

İdiris Güzel de uyuyamayanlardandı. Çalışma odasında dönüp duruyordu. B-B-C Baki kendine silah gösteren adamı bir türlü unutamıyordu. En sonunda olup biteni İdiris Güzel'e anlattı. İdiris Güzel telaşlandı. Hemen ağabeyini aradı. O da emniyeti aradı. Emniyet rahatlatan bir açıklama yaptı. Kendilerinden olduğunu söyledi. Söyledi ama bu adamı hiç görmemişlerdi. Yarın da temel atma töreni vardı.

Ertesi sabah bakan ve konvoyu kasabaya doğru yola çıktılar. Bakanın konvoyu kasabalılar tarafından kasabanın girişinde karşılandı. Temel atma töreninin yapılacağı yer hınca hınç dolmuştu. Her yerden insanlar taşınmış, tören alanı bir güzel süslenmişti.

Artist Ali törenden önce mikrofonu eline alıyor halkı eğlendirmeye çalışıyor, türküler söylüyordu. Bakanın konvoyu gözükünce Ali teybi kapattı. Gelenler taktim edildi. Konuşmacılar konuşmalarını yapacak; fakat Bakan kısa kesmelerini istiyor. Konuşmalar bittikten sonra yemek molası veriliyor, folklor gösterisi yapılıyor. Yemekler yendikten sonra konuşma sırası Valiye geldi. Vali kısa bir konuşma yaptı. Bu sırada güneş bir bulutun arkasında kaybolmuştu. Yaz günü bu bulut da nerden çıkmıştı. Herkes şaşırıldı. Tedirgin eden bir sıcak ve hareketsizlik vardı.

Bakan konuşmaya başladı. Köylünün anlamadığı birçok şeyden bahsediyordu. Bu arada kuzey cephesinde bulutlar toplanmış şimşekler çakmaya başlamıştı. Yağmur damlaları düşüyordu. Yaşlılar kasabanın yolunu tutmuştu. Bakan, baktı olacak gibi değil konuşmasını bitirmek zorunda kaldı.

Gökyüzü artık tam bir felaket habercisiydi. Bulutlar alçalmış, etrafı adeta karanlık basmıştı. Tam bu sırada Şemsettin Bilen bağırdı: “-Sel geliyor, tepelere, tepelere...koşun, kaçın...” Bu bir tufan bu bir kıyametti. Sel önüne gelen ne varsa hepsini götürdü. Meydanda ne trübün kalmıştı ne de başka bir şey.

ŞAHİS KADROSU

ŞEMSETTİN BİLEN: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kişisidir. Kasabanın Belediye Başkanıdır. Temiz kalpli, insanlara iyilik yapmayı seven babacan

bir tiptir. Derbeder bir görüntüsü olmasına rağmen bir iç düzeni vardır. Bu toprağın çocuğudur. Tam bir halk adamıdır. Yirmi yılı aşkın Belediye Başkanlığı yapıyor. Herkes tarafından seviliyor, saygı gösteriliyordu. Partide en çok onun sözüne itibar ediliyordu. Küçük yerlerin herkes tarafından bilinen sempatik siyasetçisidir. Yazar bize onu hep olumlu yönleriyle tanıtır. Aynı zamanda kararsız bir tiptir. Hem siyasetten vazgeçemez hem de siyaseti bırakıp namazla niyazla uğraşmak ister.

“Seviyor, seviliyor; büyükle büyük, küçükle küçük olmasını biliyor, kaç dönemdir başkanlığı yürütüyor. Yirmi yıl oldu mu acaba? Oldu, oldu.

Partide sözü geçiyor, hep ona danışılıyor, işleri o çekip çeviriyor ama.”(s.10)

Hayalinde mebus olmak vardır. Bir türlü mebus seçilemiyordu. Tesisin açılışını kendini gösterme fırsatı olarak değerlendiriyordu. Yine de mebus seçilememesinden pek mustarip değildi. Doğup büyüdüğü kasabaya hizmet etmek onun için bir şerefti. O, bakımsız olan bir beldeyi güzelleştirmiş, yaşanılabilir bir hale sokmuştu. Bu yönüyle Şemsettin Bilen yaşadığı kasabayı seven, oranın güzelleşmesi için elinden geleni yapan, kasabanın çıkarlarını kendi çıkarları üzerinde gören fedakar bir başkandır.

Şemsettin Bilen siyasetin kurallarını bilmiyordu. Bu kuralları ona rahmetli İl Başkanı Zeynel Abidin Bey öğretmişti.

Şemsettin Bilen Cuma vakti camiye gitmiş vaaz dinliyordu. Vaazda imam dünyanın geçiciliğinden bahsediyordu. Asıl hayatın ahiret hayatı olduğunu söylüyordu. Şemsettin Bilen kendisiyle mücadele ediyor, bazen siyaseti bırakıp hacca gitmesi gerektiğini düşünüyordu. Bazen de hacca gitmenin siyasete mani olmadığını düşünüyor.

“Yahu şu adaylık işinden vazgeçsem artık. Nedir ulan Şemsettin, şu üç günlük dünyadan alıp-veremediğin nedir? Mevki ise mevki, makam ise makam, para ise para, sevgi ise sevgi. Niçin doymak bilmiyorsun? Mebus olacaksın da boyun mu uzayacak? Bırak artık bırak da babanın yolunu tut. Bu yıl için seçimde adaylığa değil hacca gitmeye niyet et. Yüzünü azıcık da ahirete çevir.”(s.65)

“Niçin efendim, ne münasebet. Hacca gitmek hizmete mani değil ki; bakınız mecliste ne kadar hacı milletvekili var. Hem hacca gider hem mebus olur. Hacca gitmek demek dünya hayatından elini eteğini çekmek değil ki.”(s.65)

İmam hutbede hadisleri okumaya başlayınca Şemsettin Bilen içinden kendi kendine bazı sözler veriyordu. Beş vakit namaza başlama, hacca gitme gibi.

“Lami cimi yok arkadaş bundan böyle Cuma Müslümanlığını bırakıp beş vakit namaza başlamalı; bu yıldan tezi yok hacca niyet etmeli.

Nedir yani. Benimkisi düpedüz tavuk tövbesi. Hani tavuk evin önüne pislememek için tövbe eder her seferinde unutup yine pisleyiverirmiş.”(s.66)

Şemsettin Bilen karısıyla kavga edince gençlik yıllarına gidiyor. Liseyi okusun diye şehre göndermişler. O dönemde çalışkan, cömert, yardımsever, utangaç biri. Kendi dededen kalma attar dükkânlarında çalışırdı. Orada yük taşırdı. Ne çocukluğunu dosdoğru yaşayabildi ne de gençliğini.

“Bu ölçülü, disiplinli, kısıtlı çocukluk hayatı onu ömür boyu takip etti. Bir yanda içinden taşan enerji, adım adım öne geçme isteği, öte yanda onu dizginleyen, çekingenliğe iten, yüzünü kızartan baskı.”(s.148)

Ergenlik döneminde duruldu. Sonra sürekli âşık oldu. Büyük şehre gitti. İktisatta okudu. Son sınıfta babasını kaybetti. Şadiye’yle evlendi. Kasabanın yüksek tahsil yapıp da geriye dönen tek kişisidir. Tufandan sonra belediye başkanlığını da, siyaseti de bıraktı.

“Büyük şehre gitti, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde okudu.

Son sınıfta babasını kaybetti.”(s.150)

“Akrabadan olan Şadiye’yle evlendi. Kasabanın yüksek tahsil yapıp da geri dönen tek kişisi. Eski dükkânı yıkıp yerine modern bir dükkân açtılar. İyi para kazandı. Genç yaşta kasabanın akıl danışılan kişisi oldu. Böyle bir kişiyi boş bırakmadılar. İlk seçimde Belediye Başkanı yaptılar.”(s.153)

Tufandan sonra: “Belediye Başkanlığını da, siyaseti de bıraktı. Hacca gitti geldi, sakalı saldı. Beyaz takkesini takıp dükkânının-tezgâhının başına geçti.”(s.211)

İDİRİS GÜZEL: Kasabanın iş bilir, zengin, siyasete atılmak için fırsat kollayan fabrikatörüdür. Muhacir. Dört kardeşler. Titiz. Akıllı. İnce eleyip sık dokuyan bir tiptir. Yaş yere basmaz. Zenginler. Fakat bu zenginlik çalıp çırparak elde edilmiş bir zenginlik değil. Çalışarak edinilmiş bir zenginlik. Çok çalışkanlar ve birbirlerine çok tutkunlar. Yeniliğe açık bir insan. Beyaz eşya mağazasını ilk açan kişi. İlk benzin istasyonunu açan insanlar. Televizyonu da kasabaya sokanlar bunlar. Kasabadaki tesisin yapılmasında en büyük katkı İdiris Güzel’in. Bunu herkes biliyor. Yazar, İdiris Güzel’i

bizim karşımıza örnek bir iş adamı olarak çıkarıyor. Çalışkanlığıyla, zenginliğiyle, ileri görüşlülüğüyle ideal bir tiptir.

“Desen ki bir hoş alet icat olunmuş, şöyle yararışlı, böyle faydalı, dünyanın öbür ucunda olsa gider bakar.”(s.34)

Kasabaya apartmanı İdiris Güzel ve kardeşleri soktu. İnşaat işine girdi. Çok para kazandılar. Ama yaptıkları her işi dürüst bir şekilde yaptılar.

Kasabadaki devlet ihalelerine bunlardan başkaları da girmeye başladı. Siyaset kanalıyla baskı yapıyorlar ve ihaleleri Güzel kardeşlerin elinden alıyorlardı. Buna bir çare düşündüler. Sonuçta İdiris Güzel önce partiye üye, sonra delege, derken İlçe Başkanı oluverdi. Şimdi de milletvekili aday.

Tufandan sonra: “Seçimi kazandı, Meclis’e girdi. Şirket merkezini İstanbul’a taşıdı. İş üstüne iş aldı. Kardeşleri ve kendisi profesyonel kadrolar ile büyüdükçe büyüdü.”(s.214)

ZABITA KEMAL: Şemsettin Bilen’in sağ koludur. Belediyede zabıtabıdır. Onu iş alan, elinden tutan, onu düştüğü bataklıktan kurtaran Şemsettin Bilen’e canını vermeye hazırdır. Çolak Alaaddin’in tek oğlu. Babası işi gereği uzun süre kasabaya uğramıyordu. Bundan sıkılan annesi Kemal daha küçücükken başkasına kaçıyor. Kemal anne ve baba terbiyesinden yoksun büyüdüğü için serkeş kavgacı bir çocuk olup çıkıyor. Ortaokulu sınıfta çaka çaka zorla bitirdi. Okumaya niyeti olmadığını anlayan babası onu yanına aldı. Kemal daha çocukken bile üstüne başına dikkat eden biriydi. Sonra sonra ağaca su yürümeye başlayınca kızlara asılmaya başladı. Oyunu çok sever, nerede bir davul sesi duysa hemen halayın başına geçerdi. Hovardalığınan dolayı çok dayak yedi. Hovardalığı bırakır diye everdiler. Dükkânda çalıştığı için cebi daha da fazla para görmeye başlamıştı. Bir süre ailesine bağlı kaldı. Daha sonra işi yine azıttı. Bu sefer içkiye de başlamıştı. Kemal bu yaptıklarından daha da kötüsünü yaptı.

“Kasabaya arada bir gelen, çadır kurup halka attıran kumarcıların halkacı kızına abayı yaktı.”(s.20)

Bu kızın peşinden çekip gitti. Yıllarca kendisinden haber alınamadı. Ailesi perişan oldu.

Zabıta Kemal bir gün süngüsü düşmüş vaziyette çıkıp geldi. Şemsettin Bilen bunu karşısına aldı. Güzelce konuştu, nasihat etti. Üstelik belediyeye zabıta memuru yaptı.

Zabıta Kemal de sonuçta insan. Bu kadar iyilikten sonra ailesine ve çocuklarına bağlandı. Bayağı bir adam oldu.

“Zabıta Kemal budur işte.

Şemsettin Bilen’e öylesine bağlıdır ki öl dese ölür.”(s.22)

Tufandan sonra: “Kemal emekli oldu. Şemsettin Bilen ona kasaba meydanının köşesinde bir kulübe ayarlamıştı. Orada toto, loto, piyango, tekel bayisi açtı.”(s.215)

HAŞMET ALTAY: İlin iki milletvekilinden en eskisi. Yörenin en tanınmış siyaset adamı. Avukat. Neredeyse bütün ömrü mecliste geçmiş. Meclisin demirbaşlarından sayılıyordu. Her dönem yeri garantiydi. Mütegalibeye mensup bir aileden geliyordu. Ailesi güç kimdeyse ondan yana olmuştu. Nerde çıkarını görse oraya dönmekten çekinmeyen açıkgoz, çıkarıcı bir tiptir.

“İttihatçıların iktidarında ittihatçı; tek parti döneminde tek parti yandaşı, demokratlar gelince demokrat, daha sonraki dönemlerde güç kimde ise ondan yana olmuşlardı.”(s.78)

“Devleti tanıyor, kiminle iş tutacaklarını biliyor, mebusluğu bir müktesep hak, tapulu bir arsa gibi görüyorlardı.

Geniş arazileri, köyleri, önceleri değirmen, sonra sonra un fabrikaları, mandıraları, azim variyetleri var idi.

Ne ki değişen devire ayak uydurmakta zorlandılar. Tarımdan sanayiye atlayamadılar.

Zamanla köyler, araziler bir bir elden çıktı. Büyük aile dağıldı. Servet miras yolu ile parça parça oldu. Bir önemi kalmadı.”(s.78)

Şimdi yeni bir seçim arifesine daha girilmişti. Bu sefer adaylar daha güçlüydü. Haşmet Altay’ın bu defa yeri garanti değildi. Onun stresini yaşıyordu. Tesisin açılışından kendine pay çıkarmak istiyordu.

HULUSİ DERİN: İlin ikinci milletvekili. Haşmet Altay’a göre sümüklü Hulusi. Muhasebeci. Düne kadar Haşmet Altay’ın yanında yetişmiş biri. Haşmet Altay sayesinde milletvekili seçilmişti. Bunlar doğruydü. Ama artık Hulusi Derin bu durumdan kurtulmak, kabuğunu kırmak, kendi başına bir şeyler yapmak istiyordu. Ona

göre de kendi olmasa Haşmet Altay krallığı çoktan yok olup gidecekti. Elindekiyle yetinmeyen, çıkarını düşünen, insanların arkasından konuşan kurnaz bir tiptir.

“Bu kışının kılı ağarmış mütegalibe kalıntılarının ağız kokusunu artık çekemem. Çekemem... İşte o kadar.”(s.80)

ÇETİN BEY: Kasabanın kaymakamıdır. Kendi âleminde yaşayan biridir. Kimsenin işine karışmıyor. Garip bir insan. Garip olan yanı insanlarla değil çiçeklerle, hayvanlarla dostluk kurmasıydı. Kültürlü, titiz, işini bilen tam bir şehir çocuğu. İnsanlara yardım etmeyi çok seviyor. Onların müşkülünü çözmek için elinden geleni yapıyor. Zeki, akıllı, vazifesine bağlı bir tiptir.

“Kültürlü titiz, işinin ehli bir şehir çocuğu. Alışılmadık yanı insanlardan çok, hayvanlar ve bitkilerle ilgilenmesi; bir Robenson gibi odasında yalnız kalmasıdır.”(s.40)

Kedisi, köpeği, kaplumbağası, çiçekleri vardı. Bunları evine değil makam odasına taşıtmıştı. Çünkü evine sadece yatmaya gider. Vaktinin büyük bölümünü odasında geçirir. Kasabalı bunu duyunca birçok dedikodu uydurdu. Aklından zoru var diyenler oldu. Ama öyle biri değildi.

“Bir defa değil deli-manyak; tersine vazifesini müdrük, tatlı-sert, düzgün, titiz, gayet zeki ve akıllı idi.

Hoş geldiniz, hayırlı uğurlu olsun demeye gelenleri izzet ikram ile karşılıyor, işi olanların işini halletmek için elinden geleni yapıyor, kimseyi azarlayıp kırmıyor, herkese yardımcı oluyordu.”(s.41)

Çetin Bey görevi dışında yalnız kalmayı seven bir tiptir. Kasabalı kaymakamı sevmişti. Evliydi fakat eşinden ayrı yaşıyordu. Eşi sanat tarihçisiydi. Kasabada kalmak istememişti. En sonunda boşandılar. Kasabanın müzik öğretmeni Mehpere Hanım kaymakama göz koymuştu. En sonunda muradlarına erdiler.

Tufandan sonra: Mehpere kaymakamı aldı, muradına erdi. Boşanma davası bitmiş. Çetin serbest kalmıştı. Düğün yaptılar. Çetin her şeyi Mehpere'nin güçlü kollarına bırakmıştı. Kedisini, köpeğini terk etti. Çiçeklerden vazgeçti. Kasabadan ayrıldılar.

GAZETECİ FİKRİ SÜZER: Kasabanın en sempatik kişilerinden biridir. Tesise karşı olan tek kişidir. Kasabanın tek gazetesinin başyazarı. Her şeye muhalif. Tek ölçüsü adalet ve hakikat. Sinirli biri. Fakat içinde kötülük, kıskançlık, garez yoktur.

Onun kızmalarına, sövüp saymalarına halk alışmıştır. Bir nevi tuluat tiyatrosunun kahramanı gibidir o. Bakımsız biridir. Üstüne başına dikkat etmez. Dikkat etmeye çalışır aslında ama beceremez.

“Kasabanın tek matbaası ile haftalık ‘Fikir’ gazetesinin sahibi ve başyazarı Fikri Süzer.”(s.108)

“Rengi atmış geniş kenarlı bir fötür, iri merceklı, kalın siyah çerçevelli gözlükler, Hitler bıyık, üç günlük kırçıl sakal, dudak kenarında sürekli tüten bir sigara, çökmüş avurtlar, kıvılcım saçan gözler, kalın uzun kıllı kaşlar, buruşuk bir pardüsü, ütüsüz bir pantolon, lakin mutlaka kravat ve ceket, boyasız ayakkabılar.”(s.108)

“İşte Fikri Süzer. Kasabanın müzmin muhalifi. Hangi iş, hangi düşünce, hangi kişi, hangi parti olursa olsun mutlaka bir ek yerini bulur, muhalefete başlar.”(s.108)

“İçinde kötülük yoktur, kıskançlık yoktur, hırs yoktur.”(s.109)

“Fikri Süzer’in tavla partileri Çardaklı Kahve’de olimpiyat oyunlarından fazla ilgi çeker, müşteri toplar. Her bir oyun değme komedyenlerin sahne performansına taş çıkarır.”(s.110)

MEHPARE HANIM: Kasabanın müzik hocasıdır. Folklor ekibini çalıştırıyor. Sarıya boyalı saçı, ağır makyajı, uzuna yakın boyu, etine dolgun endamı ile herkesin ilgisini çeken bakımlı, alımlı bir kadındır. O ise Kaymakam Çetin’e tutkun. Birçok defa evlenmiş boşanmış. Sayısı bilinmiyor. Ama asla yolun yolcusu biri değil. Çıngıraklı kahkahalar atan biri. Müziğin kederine değil neşesine kendini kaptırıyor. Şen şakrak bir tiptir.

“Her gittiği yerde bir adama tutuluyor, çokluk tek taraflı alevi arşa çıkan aşklar yaşıyor; hinterlandına giren erkekler etrafında pervane kesilseler de o hiçbirine yüz vermeyip taktığı adama koşuyor.”(s.74)

Burada da Kaymakam Çetin’e takıyor. En sonunda muradına eriyor. Onunla anlı şanlı bir düğün yaparak kasabadan ayrılıyorlar.

ŞADIYE: Şemsettin Bilen’in karısı. Şemsettin Bilen’e göre suratsızın biri. Gittikçe yaşlanıyor ve çirkinleşiyor.

“Masaya eğildikçe çene altından gerdanına doğru bir sarkıntı. Göz altlarında şişkin kırışıklıklar. Karı düpedüz dökülüyor yahu.”(s.6)

Beş çocuk doğurmuş. Beşi de kız. Çok iri biri.

“Hem boylu, hem kilolu. Yani devanası gibi bir şey. Kodu mu oturtan cinsten.”(s.9)

FOTOĞRAFÇI ALİ: Tesisin açılışında ses düzeninden sorumlu kişi. Nam-ı diğer Artist Ali. Evli. Yaşından çok gönlü genç olan bir tiptir. Mahalleliyi bedavaya eğlendiriyor. Televizyondaki artistlerin taklidini yapıyor. Belediyenin ses düzeninden sorumlu. Bu işin üstesinden layıkıyla geliyor.

“Hani yetmişine gelse yaşlanmayan cinsten. Fotoğrafçı çıraklığından, radyo tamirciliğinden geliyor. Artistliğe heveslenmiş, bir vakitler kendi çektiği fotoğrafları ile bir iki artist yarışmasına katılmış, dönemin jönlerini taklit ediyor, onlar gibi giyinir, davranır, konuşur, türkü söyler, saz çalar, tüm toplantı ve eğlencelerin baş kişisi, neşesi.”(s.51)

BAKAN: Tesisin açılışını yapacak olan kişi. Otuz senedir ABD’de yaşıyor. Türkçeyi çok iyi konuşmıyor. Yer yer Amerikan aksanıyla konuşuyor. Eşi tam bir İtalya hastasıydı. Türkiye’yi sevmiyordu. Karısıyla birlikteliklerini kendisinin verdiği tavizlerle sürdürdüğünün farkındaydı. Bakan en iyi üniversitelerde okumuş, en iyi mezuniyet derecelerini elde etmiş, doktorasını yapmış, en ünlü şirketlerde çalışmış bulunduğu yeri hak eden bir tiptir. Amerika’yı bırakıp Türkiye’ye gelmesi hizmet etmek için olabilirdi. Mutsuz bir evliliği olan, bakan olmasına rağmen heyecanını kaybetmiş bir tiptir.

“Orta mektepte girdiği kolej onu oraya kadar savurdu. En iyi üniversitede en iyi mezuniyet derecelerinden birini elde etti. Doktora yaptı, özel sektöre girdi, en ünlü şirketlerde çalıştı, orada yetişmiş bir Türk kızı ile evlendi, mesleğinde yükseldi, gelir seviyesi arttı, yani başa gürüşüyor; ama başaltında bulunduğu kesin.”(s.169)

NIYAZI: Kasabanın zurnacısı. Zurna çalmadığı günler Hizarcı Hüseyin’in atelyesinde çalışıyor. Müzik hocası zurnacı isteyince onu bulup getiriyorlar.

ÇOLAK USTA: Zabıta Kemal’in babası. Tornacı. Yıllarca gurbette yaşamış bir insan. Bir iş kazasında sağ el bilekten uçmuş gitmiş. Kendi halinde, sessiz, bir tiptir. Kemal’in şımarıklıkları onu fazlasıyla üzüyor. Yatağa düşmesine sebep oluyor.

HALKACI KIZ: Bunlar kasaba kasaba dolaşan kumar oynatan çingene takımından. Koyu menekşe gözlü, esmer, beyaz dişli, etine dolgun bir hasba. Kemal bunun peşinden ailesini terk ediyor ve yıllarca kasabaya uğramıyor.

KÖTÜRÜM İKİZLER (ABİT İLE SABİT): Şemsettin Bilin her sabah kasabayı dolaşmaya çıktığı zaman onları kasaba meydanında görüyor. Onların her türlü ihtiyacını karşılıyor. Kasabalı onları kesinlikle dışlamıyor tam dersi onlara sahip çıkıyorlar. Sabit'in eli ayağı hiç tutmuyor. Doğuştan böyle. Abit biraz daha hallice. O da konuşamıyor ama bebek arabasına bindirdiği kardeşini çarpık ve topal bacakları ile meydana kadar sürüp getirebiliyor.

Bu kötürüm ikizler ağacın altında sabahtan akşama kadar oturuyorlar. Dilenmiyorlar. Kasabalılar hallerini bildikleri için geçerken bir şeyler bırakıyorlar. Her öğlen yemekleri Reis Bey tarafından veriliyor.

BERBER BAKİ: Kasabanın berberidir. Kasabanın bütün haberleri onda. İlk önce o duyar. Onun mekânı adeta dedikodu mekânı olmuş. Herkes onu BBC Baki olarak tanıyor. Önceki kaymakam ona şaka yollu takılarak "iletişimde BBC'yi geçtin" diyivermiş. Bu da ona lakap olarak miras kalmış. Konuşkan, dedikoducu bir tiptir.

MÜFTÜ FEYZULLAH EFENDİ: İlçenin müftüsü. Kalabalık önünde konuşma yapmasını sevmiyor. Tesisin açılışında kendisine konuşma yaptırılacak diye çok korkuyor. Kutlama komitesinde yer alanlardan.

TAHİR HOCA: Hitabeti iyi olan biri. Lakin sakallı. İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü tarafından yobazlıkla suçlanıyor. Tesisin açılışında görevli.

İLÇE MİLLİ EĞİTİM ŞUBE MÜDÜRÜ: Her şeyden kılınan bir adam. Her şeye itiraz ediyor. Kurban kesmeyi ilkellik olarak görüyor. Kaldırılmasını istiyor. Tesisin açılışında görevli. Sözde modern düşündüğünü zanneden, milletinin değerlerinden uzak, dejenere olmuş bir tiptir.

NÜFUS MÜDÜRÜ: Masada konu mankeni olarak oturmaktan sıkılıyor. Bir soru soruyor. Sorunun cevabını kaymakamdan ters bir şekilde alınca kızarak yerine oturuyor. Tesisin açılışında görevli.

SUNAY HANIM: Türkçe Öğretmeni. Açılışın sunuculuğunu yapacak. İsim olarak toplantıda zikrediliyor.

HASAN EFENDİ: Kaymakamlıkta çalışıyor. Kaymakamın kapıcısı. Kaymakamı çok beğeniyor.

EMNİYET AMİRİ: Toplantıya katılanlardan. Konuşmuyor.

TARIM ORMAN VE KÖY İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRÜ: O toplantıda bulunuyor ama söz almıyor.

MÜEZZİN EMİN: Cuma vakti sela okuyan kişi. Sesi çok güzel. Şemsettin Bilen onun sesinden çok etkileniyor.

MİMBERDEKİ İMAM: Cuma vakti hutbe okuyan imam. Dünya hayatının geçiciliğiyle ilgili ayetler okuyor. Şemsettin Bilen her Cuma onun okuduğu ayetlerden çok etkileniyor.

DEMİRCİ KERİM USTA: Haşmet Altay'a kahvede konuşurlarken "Atma Recep din kardeşiyiz." diyen kişi. Mert, heybetli bir adam. Bildiğini söylemekten sakınmayan bir tiptir.

OTELCİ MARLON MEHMET: Kasabanın otelcisi. Tesis yapılacağı için otelini yenilemeye karar veriyor.

HAMAMCI HAYRETTİN: İş olmadığı için hamamı kapatmaya karar verse de tesisin açılacağını duyunca kapatmaktan vazgeçiyor.

LAĞIMCI: Kanalizasyon şebekesi döşenmeden önce fosseptik çukurlarını temizleyen kişi. Kasabanın dışında oturuyor. Suskun, yalnız bir adam. Şebeke döşenince sessizce ortalıktan kaybolmuştur.

HAMO DAYI: Kasabanın en yaşlı davulcusu. Tesisin açılışında çalışıyor.

HACI ŞEMSETTİN: Şemsettin Bilen'in dedesi. Attarlık yaparmış. Kasabanın en eski ailesine mensup. Yazar Şemsettin Bilen'i tanıtırken onun isminden de söz ediyor.

TEMEL: Bir fıkra kahramanı olarak hala aramızda yaşıyor. Onunla ilgili bilgi son sayfada tek cümleyle veriliyor. Hikâyenin başka yerinde onunla ilgili başka bir bilgi geçmiyor.

14. RÜZGÂRLI PAZAR

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun 14. hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Ekim 2004'te yapılmıştır. Tek bir hikâyeden oluşmaktadır. 185 sayfadan ibarettir. Yazar, hikâyesinde Rüzgârlı Pazar'daki insanların hayat hikâyelerini sırasıyla vermiştir. Bu yüzden tek bir şahıs üzerinde yoğunlaşılmanın, Rüzgârlı Pazar'ın panoraması çizilmek istenmiştir. Rüzgârlı Pazar, bu insanların bir nevi ikinci meskeni olmuştur. İçerik olarak ekmeklerini kazanmak için akşama kadar sokaklarda çalışan insanların hayatları anlatılmaktadır. Onlar, her şeye rağmen yaşamaya çalışan insanlardır. Kendi aralarındaki dayanışmaları mükemmeldir. Hikâyeci olması gereken hayatı anlatmıştır burada. Biz onların yanından hızla geçiyoruz. Yazar bunlar da toplumun bir parçasıdır, onlar da insandır, onların da duyguları, hayalleri vardır, onlar da etten kemikten yaratılmıştır, onların da hikâyeleri vardır demektir. Hikâye şahıs kadrosu yönüyle çok zengindir. Dekoratif unsurlara çokça yer vermiştir.

HİKÂYENİN ÖZETİ

Hikâye, anlatıcının mayıs sonlarında otoların geçtiği köprü ile yayaların yürüdüğü üst geçit arasında yürüyüşe çıkmasıyla başlıyor. İğde ağacını görüyor, onun güzel kokusunu içine çekiyor. Bu koku Anadolu'yu, yaşadığı yerleri hatırlatıyor. Uzun uzun iğdeyi anlatıyor.

Anlatıcı ile Duran üst geçidin üzerinde tanışıyorlar, arkadaş olurlar. Duran, Yozgat'ın köylerinden birinde doğmuştur. Babası Recep Efendi fakirdir. Onu başkaları evlendirir. Doğan üç çocuğu da ölür. Dördüncüsü yaşar. Adını Duran koyarlar. Duran'dan sonra iki kızı daha olur. Boğaz artmıştır. Köydeki kazancı onları doyuramaz hale gelir. Köyde yaşayan birçok insan gibi o da şehre çalışmaya gider. Ne var ki hastalanır. Bir hayırsever onu doktora götürür. Recep Efendi veremdir. Neticede Duran'ı okuldan alırlar.

Duran, balon satmaya başlar. Günde üç çay parasına akşama kadar balon satar. Evdekiler onu dört gözle bekler. Baba iyice hastalanmıştır.

Anlatıcı, Rüzgârlı Pazar'ı tasvir etmeye başlar. Kalabalık, gürültü, keşmekeşlik... Rüzgârlı Pazar'da kimlerin ne iş yaptığını sıralar. Oyuncakçının işi iyidir. Duran'a da kol kanat geriyor. Duran'ın omuz başında kör bir kız var. Adı Nimet.

Rüzgârlı Pazar'ın rüzgârı çoktur. Hele poyraz eserse o zaman tedbir almadan olmaz. Rüzgârlı Pazar sellerin arasında kalmış bir adacıktır. Bir umut adacığı, bir geçim adacığı. Rüzgârlı Pazar sabahın köründe kurulur. Gece yarısına kadar nüfusunu azalta azalta geçitte kalır. Sonra yerini sarhoşlara, mekânsızlara, tinercilere, sokak köpeklerine, bazen genç orospular ile travestilere bırakarak perdeleri kapatır.

Duran, Hurdacı Bilal'in sesini duyunca tezgâhı toplar, doğru onunla birlikte evin yolunu tutarlar. Duran'ın durduğu mahalle bir tepenin yamacında. Küçümen bahçeler; tek odalı, çift odalı kondular, birbirine yaslanıp ayakta durmaya çalışan yamru yumru yapılar. Mahallede su yok, okul yok, sağlık ocağı yok, doktor yok, eczane yok. Mahallenin her hanesinde hastalık var. Çok da çocuk var. Sokaklar çocuktan geçilmiyor. Bu mahalle halkının korktuğu en büyük şey aileden birinin hastalanmasıdır. Çünkü doktor yok, ilaç yok, en kötüsü para yok.

Recep Efendi çalışmıyor. İlk başta borçla idare etmişler. Sonra Recep Efendi'nin eşi işe gitmeye başlamış. Duran'ı okuldan almışlar. Neyse ki belediyenin aş arabası geliyormuş. Düzenli geliyormuş. Kadınlar da gidip yemeklerini alıyorlar. Recep Efendi'nin hanımı ne kadar zor şartlarda yaşadıklarını anlatıyor. Anlatıcı akrabaların yardımını yok mu deyince Recep Efendi "Kimseden kimseye hayır yok" diye cevaplandırıyor.

Duran'ın melekleri gördüğünü işitiyor anlatıcı. Duran'a soruyor. Duran da bilmece gibi cevap veriyor. Anlatıcı Duran'a gıptaıyla bakıyor. Hiçbir olağanüstü tarafı olmayan, portal giysiler içinde, güneş yanığı yüzü ve melul melul bakan gözleriyle bir mucize gibi parıldıyor. Sonra yazar Çiçekçi Cemile ile kocası Haydar arasındaki yaşananları

anlatır. Çiçekçi Cemile kocasına göre çok iridir. Kocasını eve sarhoş geldiği zaman onu bir güzel döver, ama başkalarına dövdürmez. Ne de olsa kocasıdır çünkü. Yine de onu sever.

Rüzgârlı Pazar'a esnafın baş belası Pislik Ateş gelir. Herkesten haraç alır. Hiç kimse ona karşı çıkmaz. Buradaki insanlar garibandır. Arkası yoktur. Midyeciden midyesini yer, gözlükçüden gözlüğünü alır. Bu şekilde herkesi dolaşır. Biri karşı gelecek olsa hemen boynuna yapışırlar. Kimse o tarafa bakmaya cesaret edemez. Sonunda Nimet'in yanına geldi. Onun göğüslerini elledi. Bunu gören Duran bir çığlık kopardı. Bu çığlığın karşılık bulmaması imkânsızdı. Gariban dostu Battal bu çığlığa cevap verdi. BMV'siyle anında yetişti. Ateş ve adamlarını bir güzel benzetti. Ateş ve adamları, topladıkları haraçları geri dağıtmak zorunda kaldılar. Battal sadece insanlardan dua isterdi. İşini bitirdikten sonra gözden kaybolurdu.

Nimet'in babası kundura ustası. Nimetlerin evi gecekonduların olduğu yerde. Babası bunu zorla almış. Babası çalışmış; fakat elde avuçta pek bir şey kalmamış. Babası kendini içkiye vermiş. Birkaç defa iflas etmiş, işini sıfırdan kurmuş çoluk çocuktan derken, ermiyor yetmiyor derken kendini içkiye vermiş. Hastalanmış, iş yapamaz hale gelmiş. Evine haciz gelmiş. Allah'tan bir yardım derneği bunlara yardımcı olmuş. Şimdi hanımı ve İsmet de çalışıyor.

Bir gün Nimet, Duran'la anlaticıyı evine çay içmeye çağırıyor. Evde yaşananları ve evin halini tanıyorlar.

Nimet'i bu tezgâhı hazırlayan Şapkacı Bacı'dır. Nimet'i mahalleden tanıyor. Nimet'in annesini ikna etmiş. Nimet'i yanına almış. Nimet işi hemen kapmış. Her sabah Nimet Rüzgârlı Pazar'daki havadisleri Duran'dan öğrenir. Bir gün olağanüstü bir durum oldu. Pazara, Nimet'in tam karşısına kör bir adam geldi. Nimet ilk başta umursamaz göründü. Sonra adamla ilgili ne kadar soru varsa hepsini Duran'a sordu.

Cino pazarda çay getirir götürür. Cino Rüzgârlı Pazar'ın çaycı çırağıdır. Pala Hasan bunu Rüzgârlı Pazar'da eli yüzü kan içinde bulmuş. Almış yanına. Cino evden kaçmış.

Nedeni belli. İçen, döven bir baba, huzur olmayan bir ev. Tinercilere sığınmış, onlarla kavga edince bir güzel dayak yemiş. Şimdi Pala Hasan'ın yanında alışıyor. Hem Pala Hasan onun için para biriktiriyor.

Doktor Rüzgârlı Pazar'ın müdavimlerinden. Doktorluğu Şapkacı Bacı'nın hastalanmasıyla ortaya çıkıyor. Ona bir reçete yazıyor. Şapkacı Bacı bu ilaçları kullandığında iyileşiyor. Doktora kimse dilenci demiyor, ama dileniyor. Buna dilenmek denirse. Köşesine geliyor, mendilini seriyor, sonra içtiği için orada sızıp kalıyor.

Güzel bir gündü. Hava insanın iini kaynatıyordu. Nimet kendisi gibi kr olan Cesur'u çay içmeye davet etti. Aralarında koyu bir sohbet başladı. Ne de olsa kader arkadaşıydılar. Hemen anlaştılar. Arkadaş oldular. Mahalleye birlikte döndüler. Büşra bu haberi akşam yemeğinde ev halkına haber verdi. Herkes hayırlısı dedi.

Cesur hayat hikâyesini anlattı Nimet'e. Birbirlerine daha çok bağlandılar. Gözlerini nasıl kaybettiğini anlattı Cesur. Ne zorluklar çektiğini anlattı. Cesur, Nimet'e bastonu nasıl kullanılacağını öğretti.

Dürümcü Baba, taka minibsyle kebab satan hayatı inişli çıkışlı, birçok badireler atlatmış bir insan. Hapse girmiş ıkmiş. İki kez evlenmiş. İkinici hanımı o hapse girdiğinde kız çocuğunu alıp Almanya'ya gitmiş. Oğlunu akrabalarının yanında bırakmış. Dürümcü Baba hapisten çıkınca ilk iş olarak oğlunu yanına almış. Birlikte akşamları çıkıp kebab satıyorlar. Bir gün Dürümcü Baba'nın arabasının arkasına bir minibüs yanaşıyor. Sinan etin'le Film Gibi'nin minibüsü. Dürümcü Baba'ya kendilerini kimin aradığını tahmin etmesini istiyorlar. Dürümcü Baba tahmin edemiyor. Bunun zerine kendilerini yıllar önce Almanya'ya giden kız Zühre'nin aradığını söylüyorlar. Dürümcü Baba şaşıyor. Ne yapacağını bilemiyor.

Duran'dan biri sarışın biri esmer iki kız balon almaya gelmişlerdi. Tabi ki Duran Anadolu'dan gelen bir delikanlı gibi sarışın kıza gönlünü kaptırmıştı. Kızlar orta ikiye ya da ce gidiyorlardı. Bunlar okula gelip giderken hep bu geçitten geçiyorlardı. Duran onları sabahları ve akşamzerleri üçer beşer dakika görüyordu. Her gün Bilal'le sohbet eden Duran artık sohbet etmez olmuştu. Aşık mıydı neydi?

Cesur, Nimet'e bastonla nasıl yürüneceğini öğretiyor, ikisi de bu işten büyük keyif alıyordu. Cesur başından geçen ilginç olayları anlatıyor, Nimet onları dinlemekten hiç bıkmıyordu. Cesur, Nimet'in yanağına bir öpücük konduruyor, ikisi de çok mutlu oluyordu. Fakat evlenmek için paraları yoktu. Bu onların mutluluğunu biraz olsun gölgeliyordu.

Havaların soğuk olduğu günler Rüzgârlı Pazar çekilmez olur. Eller, ayaklar buz tutar. Hem pek alış veriş de olmaz. Fakat yine de Duran gibiler çıkar; çünkü evde onların kazanacakları bir iki milyonu bekleyen aileleri vardır. Şapkacı Bacı da böyle bir günde ölür. Mahalleden birkaç kişi cenazeyi kaldırır. Şapkacı Bacı'nın boşalttığı yere Duran, Nimet ve yazarımız geçer. Buna pazarcı esnafından kimse itiraz etmez. Şapkacı Bacı'dan kalan eşyalar, atkılar, şapkalar Nimet ve Cesur'un ilk sermayesi olur. Güzel para kazanmaya başlarlar. Şapkacı Bacı'nın toptancısı da onları sever ve onlara mal vermeye devam eder.

Dürümcü Baba'yı kızı Almanya'ya götürmek ister; ama Dürümcü Baba gitmez. Kızın kocası Alman. İyi bir insan. Çocukları olmamış. Almanya'ya dönecekleri sıra Dürümcü Baba saf oğlundan bahsetti. Kız şaşırıldı. Dürümcü Baba kendisine bir şey olursa saf oğlanı, yani kardeşini iyi bakmalarını istedi.

Nimet'le Cesur deniz kenarında oturuyordu. Yanlarına Doktor geldi. Birbirlerini sevip sevmediklerini sordu. Nimet kızarıp sustu. Cesur ise birbirlerini sevdiklerini itiraf etti. Doktor yine bir soru daha sordu: Evlenmek ister misiniz? İkisi de evlenmek istiyordu; fakat para nerede? Bunun üzerine Doktor düğünlerini yapacağına dair onlara söz verdi. Nimet'le Cesur bu sefer de karınlarını ancak doyurduklarını çocukları olunca onların geçimini nasıl sağlayacaklarını sordular Doktor'a. Doktor da bunları düşünmemeleri gerektiğini, kendilerine bir sürprizi olduğunu söyledi. Nimet'le Cesur dünyanın en mutlu insanlarıydı artık.

Doktor uzun yıllar sonra insan içine karışmanın dayanılmaz hazzını yaşıyordu. Doktor tıraş olmuş, takım elbise giymiş, kravat takmıştı. Yanına Çaycı Pala'yı, Cesur'u, Cesur'un babaannesini de alarak Nimet'in babasının kapısına dayandılar. Nimet'i

Cesur'a istediler. Kız evi naz evi tabi. Biraz nazlandılar; ama kızı verdiler. Nikâh evlendirme dairesinde kıyılacak, düğün bizzat Rüzgârlı Pazar'da yapılacaktı. Doktor güzel bir düğün tertiplemişti. Rüzgârlı Pazar'ın esnafı elinden geleni esirgemedi. Herkes üzerine düşeni yaptı. Dillere destan bir düğün oldu. Doktor sözünde durmuş, yeni evlilerin evini baştan ayağa döşemişti. Doktor onlara bir dükkân da tuttu. Bundan sonra Doktor kayboldu. Sır oldu. Kırklara karıştı sanki.

HİKÂYENİN ŞAHİS KADROSU

DURAN DEMİR: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. Rüzgârlı Pazar'ın sakinlerinden. Nimet'in hemen yanında duruyor. Nimet'e çok yardımcı oluyor. Onu adeta gözü gibi bakıyor. Ailesinin dördüncü çocuğu. Daha öncekiler yaşamamış. Bu Allah'ın hikmeti işte ölmediği için adını Duran koymuşlar. Balon satarak ailesinin bütçesine katkıda bulunuyor. On bir on iki yaşlarında şehre yeni gelmiş bir bozkır çocuğu. Ailesi fakir. O yüzden okuyamamış. Rüzgârlı Pazar'ın ordan gelip geçen sarışın bir kıza âşık olur. Bu aşkını kendinden başkası bilmemektedir. Pazara yaz kış, kar soğuk demeden çıkmak zorundadır. Çünkü ailesinin onun kazanacağı bir iki milyona çok ihtiyacı vardır. Fakir, fakat fakirliğine isyan etme yerine çalışan, dürüst, saf bir tiptir.

“On bir-on iki yaşlarında, büyük şehre gelmiş bir bozkır çocuğuydu. Gözü açılmamış bir sığırcık yavrusu.”(s.12)

“Yozgat köylerinden birinde doğmuş. Susuz, çorak bir köy. Babası Recep Efendi'nin kimi kimsesi yokmuş. Şunun bunun yanında çobanlık eden bir adam. Köylüler: Yahu felek vurgunu bir oğlan bu, sevabına everelim de bir ocak sahibi olsun, demiş; eh davul dengi denginedir hesabı kendi gibi yoksul bir kızla evlendirmişler.

Bir çocuk iki çocuk, üç çocuk. Çocuklar yaşamıyor. Dördüncü Hikmet-i Hüda işte ölmemiş. Adını haliyle Duran koymuşlar.”(s.12-13)

“Zaten dörde kadar köyde okumuş, beşinci sınıfı yarım saat yürüyerek yakınlarda bulunan bir okulda bitirmiştir.”(s.15)

“İşte her gün önünden geçtiğimiz Baloncu Duran bu. Melul melul bakan kara gözlü, kara-kuru çocuk.”(s.16)

NİMET: Rüzgârlı Pazar'ın sakinlerinden. Görme özürlü. Şapkacı Bacı'nın ısrarıyla çalışmaya başlıyor. Aile bütçesine katkıda bulunuyor. Mendil, pil, kalem gibi eşyalar satıyor. On yedi on sekiz yaşlarında. Başörtülü ve renkli bir gözlük takıyor. Yuvarlak yüzlü, güzel bir kız. Ailesiyle birlikte gecekondularda oturuyor. Karşısına gelen Cesur da onun gibi görme özürlü. Onunla iyi anlaşıyorlar. Birbirlerini sevmeye başlıyorlar. Fakat paraları olmadığı için biraz üzülüyorlar. Şapkacı Bacı ölünce onun yerine geçiyorlar. Güzel para kazanmaya başlıyorlar. Doktor onlara sürpriz yapıyor. Düğün masraflarını esnafın da yardımıyla kendisi üstleniyor. Onlara dillere destan bir düğün yapıyor. Ev eşyalarını alıveriyor. Bir de mahallede güzel bir dükkân tutuveriyor. Nimet'in mutluluğuna artık diyecek yoktur.

“Duran'ın omuz başında bir kör kızın tezgâhı var. O da kâğıt mendil, pil, kalem satıyor. Kızın adı Nimet. On yedi-on sekiz yaşlarında.”(s.25)

“Nimet orta boylu, biraz kilolu, yuvarlak yüzlü akça pakça bir kız. Başörtüsü ve renkli gözlük takıyor. Küçük kardeşi Büşra okula giderken onu da koluna girip geçide kadar getiriyor; tabi okul çıkışı alıyor.”(s.74)

“Evleri üst geçidin öte yakasında, kavakların ve fundalıkların arkasında yükselen tepelere doğru yayılmış gecekondular arasında.”(s.75)

CESUR: Urfalı. Nimet'in karşısına gelip yerleşen kör adam. Kendine güveni olan bir tiptir. Nimet'e baston kullanmasını öğretiyor. Çok zor bir hayattan gelmesi, engelleri aşması onu olgunlaştırmıştır. Neşeli bir insan. Nimet'i mutlu etmesini biliyor. Nimet onun yanında kendini çok mutlu ve huzurlu hissediyor. Nimet'le evlenip mutlu bir hayat sürüyorlar.

“Çünkü Cesur Nimet'e nazaran daha zor bir hayattan geliyordu, engelleri neredeyse tek başına aşmış, kendine güven duygusunu geliştirmiş, adı gibi cesur, girişken bir çocuktur. Hem neşeliydi.”(s.113)

DOKTOR: Rüzgârlı Pazar'da dilencilik yapıyor. Aslında dilenci değil. Mendilini önüne seriyor. İçtiği için oturduğu yerde sızıp kalıyor. Doktorluğu Şapkacı Bacı'ya yazdığı ilaçların iyi gelmesiyle anlaşılıyor. Doktor İstanbul'un tanınmış bir ailenin çocuğuymuş. Okulda bir iftiraya mazur kalınca kendini buralara atmış. Cesur ile Nimet'in evlenmelerinde en büyük rolü oynayan kişidir. Onların maddi sıkıntılarını

gideren kişi. Cesur ile Nimet'e dillere destan bir düğün yapar ve gözden kaybolur gider. Bir daha da buraya dönmez. Esrarengiz bir tiptir.

“Efendim bu aslında yedi göbek İstanbullu çok tanınmış bir ailenin çocuğı imiş. Çapa Tıp Fakültesinde okurken bir iftira atmışlar.”(s.101)

“Pazar esnafı doktoru dilenci olarak görmüyor. Ama dileniyor. Buna dilenmek denirse. Köşesine geçip bir mendil çıkarır dört yanına taş koyar. İçtiğı için sızıp kalır.”(s.101)

DÜRÜMCÜ BABA: Taka minibüsüyle akşam ezanından sonra kebab satan belalı olarak bilinen biri. Bir kendi bir de akıldan yaya oğluyula çalışır. Bir yandan şarap içer bir yandan çalışır. Adı gibi baba adamdır. Parası olana olmayana dürümlerini verir. Gariban babasıdır bir nevi. İki evlilik geçmiştir başından. Hapse düşünce ikinci eşi kızını yanına alarak Almanya'ya çekip gitmiştir. Hapisten çıkınca ilk işi oğlunu yanına alıp birlikte çalışmak olmuş.

“Çok yol görmüş, çok dert çekmiş, çok kazanmış, çok batırmış, içeri girmiş-çıkılmış, evi barkı dağıtmış, bir akılı kıt baş başa kalmış sonunda.”(s.134)

AKLI KİT OĞLAN: Dürümcü Baba'nın önceki karısından. Annesi ölmüş. Akıldan biraz kıt. Devamlı gülümsüyor. Sanki bir melek. Babasıyla birlikte çalışıyor. daha doğrusu babasının yanında duruyor.

“Oğlan işte, büyümüş biraz, ancak çalık-zayıf-sarsak. Sürekli gülümsüyor. Allah'ın bir meleğı sanki. Verirsen yer, sorarsan söyler, kendi halinde, öyle ki yüzüne bakanın içine kan damlar yani.”(s.136)

PİSLİK ATEŞ: Pazarın haracını toplayan kişi. Hikâyenin hasım kişisidir. Herkesi korkutmuş. Hiç kimse ona bulaşmak istemiyor. İstediğı yerden istediğini yer, istediğini alır. Hiç kimseye hesap vermez. Adamları vardır. Tek Battal'dan korkar. Battal ona hak ettiğı dersi verir. Zalim bir tiptir.

BATTAL: Gönül adamıdır. Fakirlerin, kimsesizlerin koruyucusudur. Adalet dağıtmak için vardır. Kötülerin korkulu rüyasıdır. Siyah giyinir. Kızların sevgilisidir. Pislik Ateş'e gereken dersi verir ve sessizce kaybolur gider.

“Battal gönül adamı, fakir babası, garibanın dostu, zalimlerin düşmanı, hakkın ve adaletin yılmaz savunucusu, genç kızların sevgilisi bir delikanlıdır.”(s.71)

“Bir BMV ile dolaşır, motorun ışıltısı yüz metreden fark edilir.”(s.71)

“Düğümleri göğsüne kadar açık beyaz gömleği, siyah deri yeleği, kalın deri kemeri, vücudunu saran pantolonu, parlak çizmeleri, emin adımları, kartal bakışları ile kalabalığı yarıp geçti.”(s.72)

DİLENCİ KADIN: Rüzgârlı Pazar’da dilencilik yapan kadın. Çocuğunu da yanında getirerek duygu sömürsünde bulunuyor. Genç biri. İşini iyi yapıyor.

“Genç olduğu kesin, ama başını yüzünü öylesine sarıyor ki sadece gözleri görünüyor. Şimşekler çaktıran çakır gözler.

Üstünde entari şalvar, onun üstünde bir askeriye kaputu. Betona mukavva-muşamba serip yayılıyor. Kirli bir battaniyenin altında çocuğu.”(s.27)

HURDACI BİLAL: Duran’a uzaktan akraba oluyor. Duran’ı Bilal’in yanına vermişler iş iz öğreysin diye. Duran’ın aşk derdini anlamıyor. Akşama kadar ne yaptıysa hepsini bir bir Duran’a anlatıyor. Duran da onu dinliyor gibi yapıyor.

HACI: Hacıya gitmemiş ama herkes ona hacı diyor. Rüzgârlı Pazar’ın sakinlerinden. Adamotu satıyor. Para biriktirip hacca gitmek istiyor.

KÖSE: Hacıyla aynı yaşta. Fakat köse olduğu için biraz genç gösteriyor. Çin vikisi satıyor. Hacı’nın sattıklarını kötülüyor. Hacı onun bu söylediklerini pek önemsemiyor. Hacı’nın pazardaki rakibi. Kötü bir esnaf.

NİMET’İN BABASI: Kundura ustası. İşleri bir türlü rast gitmemiş. Kendini sigara ve içkiye vurmuş. Oturdıkları evi zor almış. Bir iki iflas etmiş. İşini yeniden kurmuş. Peş peşe çocuklar doğmuş. Düşünmekten, içkiden sağlığından olmuş. Bir merdiven çıkarsa tıkanır hale gelmiş. İş bırakmış. Yaşıyor ama buna yaşam denirse.

İSMET: Nimet’in abisi. Askerden gelmiş. İş olmadığı için kendini içkiye vurmuş.

HİKMET: İsmet'in küçüğüdür. Başka bir özelliği yoktur.

SEMA: Nimet'in küçüğü. Konfeksiyonda çalışıyor. Süsü seven bir kız. Akli havalarda. Kazandığı ancak kendine yetiyor.

BÜŞRA: Nimet'in kardeşlerinin en küçüğüdür. Çok akıllı bir kız. Okulundan hep taktir teşekkür getiriyor. Babası onu bu durumundan dolayı çok seviyor. Annesine, diğer kardeşlerine göre en çok yardımı o yapıyor.

PALA HASAN: Doğulu. Kabadayı bir adam. Genç yaşında içeri girmiş çıkmış. Feleğin çemberinden geçmiş biri. Rüzgârlı Pazar'da çaycılık yapıyor. Pis işlere bulaşmasın diye polis ona burada çaycılık yapmasına müsaade ediyor. İki avrat ve bir sürü de çocuğu var. Artık doğru yolu bulmuş bir tiptir.

“Pala Hasan doğulu. Bir sürü işe girmiş çıkmış, içeri düşmüş çıkmış, genç ömründe çok yol görmüş, çok dert çekmiş, pişmiş olgunlaşmış kabadayı bir adam.”(s.89)

CİNO: Asıl adı Gökhan Pak. Evde şiddet olduğu için evden kaçmış. Pala Hasan'ın yanında çırak olarak çalışıyor. Pala Hasan onu hayata kazandırıyor. Onun hayata tutunmasında en büyük rolü oynuyor. Hayatından memnun. Herkes onu seviyor. Neşeli biri. Ama zayıf. On altı on yedi yaşlarında olmasına rağmen on bir on iki yaşlarında gösteriyor. Sıcak kanlı. Bazen esnafa kendisinden çay söylüyor. Sempatik bir tiptir.

“Asıl adı Gökhan Pak. Ama her yerde, poliste bile adını sorduklarında Cin Ali diyor. Cin Ali ismi zamanla Cino'ya dönüşmüş. Kimliğine bakarsan on beş on altı yaşlarında olmalı; ama o kadar zayıf o kadar çelimsiz ki on on iki yaşlarında gösteriyor. Yine de ateş gibi.”(s.89-90)

ÇİÇEKÇİ CEMİLE: Kिलolu, ağzı bozuk, yüzü güleç roman vatandaşlardan biri. Rüzgârlı Pazar'da çiçek satıyor. Haydar'ın karısı. Kocasını ara sıra dövüyor. Fakat bir başkası kocasını dövdüğü zaman kartal kesiliyor. Kocasını o zaman sevdiğini anlıyor. Sevimli bir tiptir.

“Bir yanda sepetleri, tenekeleri, servise hazır malları ile Çiçekçi Cemile. Epeyce kilolu, güleç yüzlü, ağzı bozuk Roman vatandaşı. Çiçek kümelerinin ortasındaki alçak hasır iskemlesine çökmüş; her an eli-kolu-dili işleyen sevimli bir kadın.”(s.21-22)

HAYDAR: Çiçekçi Cemile’nin kocası. Yaramaz bir adam. Her gün birilerinden dayak yiyip geliyor. Kumarda dünyanın parasını kaybediyor. Karısından arada sırada dayak yiyor. Pısrık, yaramaz bir tiptir.

“Haydar yaramaz adam, hapçı, kumarcı, sarhoş.”(s.33)

ŞAPKACI BACI: Rüzgârlı Pazar’ın sakinlerinden. Şapka, atkı, eldiven satarak geçimini sağlıyor. Elli yaşlarında çok çile çekmiş dul bir kadındır. Nimet’e en çok yardım eden kişi odur. Neşeli, cömert bir tiptir. Vefat edince yerine Nimet ve Cesur geçiyor.

“Bacı orta yaşı geçmiş, belki elli var ama çok çekmiş olmalı, almışa yakın gösteriyor. Kışın şapka-eldiven-kaşkol; yazın sadece şapka satıyor.”(s.25-26)

“Dul bir kadındır. Başına sattığı şapkalardan takar; şişman, neşeli, cömert bir insan.”(s.83)

GENÇ KIZ İLE OĞLAN: Rüzgârlı Pazar’ın sakinlerinden. Kolye yapıp satıyorlar. Biraz garipler. Oğlanın saçları uzun ve kulağında küpesi var. Entel çocuklar. Hep kitap okuyorlar. Çok sigara içiyorlar.

“İkisi de Ortaköy meydanından kaçıp gelmiş sanki. Oğlanın saçları uzun, atkuyruğu yapıp bağlamış. Kulakta küpe, parmaklarda yüzükler. Kız aksine asker tıraşı olmuş, o kadar kısa saçlı.”(s.27)

“Kirlili bir eşofman giymiş, boyunda yazma. Entel çocuklar bunlar, ellerinden kitap düşmüyor. Kolye yapıp, satıyorlar. Bu yüzden başları çokluk önlerinde, aralıksız çalışıyorlar ve aralıksız sigara içiyorlar.”(s.27)

MİLLİ PİYANGOCU, SİMİTÇİ, CEP TELEFONU KABI SATANLAR, BİR KORSAN KİTAPÇI, CD SATAN ÇOCUK, BOYACI, TARTI ALETİ İLE YAŞLI BİR ADAM, GÖZLÜKÇÜ, ÇANTACI, TELEVİZYON ANTENİ SATAN ADAM, OYUNCAKÇI, SAATÇİ, TABLO-POSTER SATAN BİRİ, CİĞERCİ, BÖREKÇİ,

SEYYAR KÖFTECİLER, SANDVIÇ SATANLAR, GÜNÜ BİRLİĞİNE GELENLER, ZAMAN ZAMAN UĞRAYANLAR, MİDYE-DOLMACILAR, ÇORAPÇILAR, ÇAKMAKÇILAR, NİYETÇİLER, BUHURCULAR, IŞIKLI TOP IŞIKLI BİLEZİK SATANLAR, OYALI YAZMA SATAN KADINLAR, DİŞ BEYAZLATMA İLACI SATANLAR, KESTANECİ, KAĞIT HELVACI, PLASTİK ÇİÇEKÇİLER, KIYMETLİ SAAT SATAN YAŞLI AZERİ KADINLAR, ÜÇ KAĞIT AÇANLAR...: Bunların hepsi Rüzgârlı Pazar'ın sakinleridir. Onların da kendilerine göre bir hayat hikâyesi mutlaka vardır. Fakat yazar bunların isimlerini zikretmekle yetinmiştir.

15. CHEF

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun on beşinci hikâye kitabıdır. Birinci baskısı Eylül 2005'te yapılmıştır. Kitap 214 sayfa olup tek hikâyeden oluşmaktadır. Üç bölüm halinde düzenlenmiştir: Birinci bölümün adı "Hüseyin Hüsnu Şen", ikinci bölümün adı "Arzu", üçüncü bölümün adı "Özgür"dür. Bu isimler orta halli bir memur ailesinin fertlerini oluşturur. Yazar, her bölümü farklı bir kişinin bakış açısıyla anlatır. Aynı olayları biz üç farklı bakış açısıyla görmüş oluruz. İçerik bakımından tam anlamıyla bir aile olamamış fertlerin hayat hikâyeleri, hayalleri, gelecekte beklenenleri konu olarak ele alınmıştır. Hikâyecimiz, mantık evliliğinin sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

HİKÂYENİN ÖZETİ

Hikâye, Hüseyin Hüsnu Şen'in gece yağmur yağarken bardan sarhoş bir şekilde çıkmasıyla başlıyor. Hüseyin Hüsnu Şen, çoğu zaman arkadaşlarıyla bara gidip iki tek atıp öyle eve geçiyor. Eve gitmeden önce sarhoş kafayla oto galerisinin önüne gider saatlerce arabaları seyreder.

Medyacı, Avukat ve Hüseyin Hüsnu Şen kendi mesleklerine göre konular bulup bu konular hakkında konuşurlar. Mesela medyanın bugünkü durumu, banka nedir gibi konular. Medyacının sorduğu soru üzerine Hüseyin Hüsnu Şen saatlerce konuşuyor. Söylediklerinden kendi de etkileniyor. Kendisiyle övünüyor. Gebeş müdürünün bu lafların çoğunu söyleyemeyeceğini düşünüyor.

Hayat hikâyesini anlatmaya başlıyor. Sarıkamışlı olduğunu, annesini kendisini doğururken kaybettiğini, babasının bir başka kadın aldığını, babasının müstahdem olduğunu, onu okuttuğunu, orta ikide babasını kaybettiğini, yatılı mekteplerde okuduğunu, imtihanı kazanarak bankaya girdiğini anlatıyor.

Hüseyin Hüsnu Şen eşiyle bir doğum günü partisinde tanışıyorlar. Çöpçatanların da araya girmesiyle mantık evliliği yapıyorlar: Sıradan, heyecansız bir evlilik. Koskoca banka şefi Hüseyin Hüsnu Şen'in hayatı böyle geçmemeli diye düşünüyor. En sonunda bir şey yapıyor: Araba almaya karar veriyor. İkinci el bir Şahin alıyor. Hanımını pek sevinmiyor. Oğlu Özgür havalara uçuyor. Komşuları hayırlı olsuna geliyor. Kimi daha modelli alsaydın diyor, kimi masraflardan bahsediyor. Hepsi Hüseyin Hüsnu Şen'in moralini bozuyor.

Hüseyin Hüsnu Şen'in eşi Arzu emekli olmuştu. Aldığı emekli ikramiyesi ikisinin arasına bir kara kedi gibi girdi. Arzu'nun hayali küçük müçük bir ev almaktı. Hüseyin Hüsnu Şen'in hayali ise güzel bir araba almaktı. Ağız dalaşı yaptılar. Aylarca sürdü. Sonunda sustular. Birbirlerinden soğudular.

Özgür okumak istemiyor. Ticaretle uğraşmak istiyor. Anne ve babası üniversite bitirmesini öyle hayata atılmasını istiyorlar. O ise birçok diplomalı işsiz var diyerek okumayı reddediyor. Kurslara yazılmıyor. Sadece İngilizce kursuna gidiyor. Çünkü İngilizcenin ticarete çok işe yaradığını biliyor. Üniversite sınavlarına bir iki defa giriyor. Sonunda Kütahya İktisat fakültesini kazanıyor. Oradan, ticaret yapamayacağını düşünerek bir ay olmadan ayrılıyor. Büyük şehirde birçok işe atılıyor. Sebat etmediği için hepsinden ayrılıyor.

Bir gün Hüseyin Hüsnu Şen anahtarı unutup. Kapıda kalıyor. Arzu üst kat komşuya çıkmıştır diye merdivene tırmanıyor. Üst kat komşusu olan Gülşen'in kapısını çalıyor. Gülşen dul, şuh, alımlı bir kadındır. Haliyle ondan çekiniyor. Gülşen o şuh sesiyle onu içeriye davet ediyor. Karşılıklı kahve içerek sohbet ediyorlar. Hüseyin Hüsnu Şen, haliyle sıkılıyor, utanıyor. Hüseyin Hüsnu Şen'in araba sevdasından bahis açılıyor. Gülşen onu desteklediğini, hayatını yaşaması gerektiğini söylüyor. Yaman bir kadın olduğunu düşünüyor Hüseyin Hüsnu Şen.

Hüseyin Hüsnu Şen, çalıştığı bankanın müdüründen hiç hoşlanmıyor. Müdür ona göre onun açığını arayıp duruyor. Yılların tecrübesi Hüseyin Hüsnu Şen hiç ona pabuç

bırakır mı? Bırakmıyor tabi. Her seferinde müdürü mağlup ediyor. Müdür de bu olanları başka yerde söylemesin diye ona kahve ısmarlıyor. Karşılıklı içiyorlar, sohbet ediyorlar.

Hüseyin Hüsnu Şen, iş dönüşü bara uğruyor. Barda bir kadın bir de kendisi var. Kadın ona bakıp duruyor. Bu işkilleniyor. Sonunda Avukatla Medyacı geliyor. Medyacı kadını tanıyor. Bunlarla da tanıştıyor. Karşılıklı içiyorlar, sohbet ediyorlar. Hüseyin Hüsnu Şen İris’le yani bardaki kadınla ahabap oluyor.

İris, ona çekeceği reklâm filminde başrol oynamayı teklif ediyor. Başrol “Banka Müdürlüğü”. Hüseyin Hüsnu Şen şaşırıp kalıyor. İçki üstüne içki içiyor. Sarhoş oluyor. İris’e sarılıyor. Öpücem diye tutturuyor.

Stüdyoya gidiyorlar. Onları yönetmen Tarcan karşılıyor. Çekimler başlıyor. Hüseyin Hüsnu Şen hayallere dalıyor. Önce galerideki arabayı almaya karar veriyor. Karanlıklar prensi onu reklâm filminde görünce ne hale geleceğini hayal ederek keyifleniyor. Karısına kocanı keşfedemedin diyerek böbürleniyor. Avukat ve Medyacıya da şöhret olduğunda unutmayacağını; fakat artık ayrı dünyaların insanı olduklarını söylüyor. Hayalleri arasında “olmuyor!!!” diye bir ses duyuyor. İris’le Tarcan kavga ediyor. En sonunda Hüseyin Hüsnu Şen, hayalleri yıkılmış vaziyette eve dönüyor. Hanımı saçını kızıla boyatıyor. Fakat bunu kocasının görecek hali olmadığı için onu fark etmiyor. Böylece Arzu’yla aralarındaki son sevgi teli de kopuyor.

Hüseyin Hüsnu Şen, düşünu alıyor. Tam Arzu Hanım’ın gönlünü alacak telefon çalıyor. Arayan polis. Özgür karakoldaymış. Anne ve babasını çağırılmış. Karakola vardıklarında mesele komiser tarafından çözülmüş. Tek sorun Özgür’e düşen paymış. Hüseyin Hüsnu Şen borcu ödeyince iş tatlılıkla hallolmuş. Arabaya binince Özgür meseleyi anlattı: “Murat ağabeyle oturduk sohbet ediyoruz. İçeriye birileri girdi. Murat ağabeyden alacakları varmış. Bir şeyler söylediler. Murat ağabey kızdı. Kavga başladı.” Hüseyin Hüsnu Şen Özgür’e kızıyor, onu kısa yoldan zengin olmak istemekle suçluyor. Arzu ise Özgür’den yana tavır alıyor. Sonunda üçü de susuyor. Hepsi kendi âlemlerine dalıyor.

Hüseyin Hüsnu Şen İris'le buluşuyor. İris ona bir gazete haberi getiriyor. Haberde kadının biri bankada şefmiş. Zengin ve yaşlı müşterilerinin hesaplarını kullanarak trilyoner olmuş. Bir gün genç sevgilisiyle tatile çıktığında iş fark edilmiş. Döndüklerinde polis onları yakalamış. İris, Hüseyin Hüsnu Şen'e paranın üstünde oturuyorsun. Sen de yapabilirsin gibisinden laflar ediyor. Hüseyin Hüsnu Şen şiddetle karşı çıkıyor. Fakat yine de içine kurt düşüyor. Kendini Raskolnikov olarak nitelendiriyor.

(Sayfa 121'den itibaren hikâye Arzu'nun ağzından anlatılmaya başlanıyor.)

Arzu mutfağından, kabakları, patatesleri nasıl kestiğinden bahsediyor. Mutfağını hayat antrenörü, koçu, terapi salonu olarak nitelendiriyor. Pencereden kargalara bakıyor. Onların ahenk içinde çalışmalarını seyrediyor. Kendi ailesiyle onları karşılaştırıyor. Kendi ailesinde herkesin ayrı telden çaldığını düşünüyor.

Arzu'nun tek arkadaşı üst komşusu Gülşen abladır. Onunla oturup onunla sohbet ediyor. Gülşen abla her gün film seyrediyor. Bir filmi defalarca seyrediyor. Arzu bundan hoşlanmıyor; ama bir şey de diyemiyor. Gülşen abla “ Thelma and Louise” filmini özellikle seyrettiriyor. Film kısaca özetlettiriyor. Gülşen abla biz de o filmdeki kadınlar gibi yapacağız, arabaya atlayıp özgürce dolaşacağız diyor. Gülşen abla: Bodrum'la Marmaris arasında yaşayan Refik adında bir arkadaşım var. Onun yanına gideriz. Sen aşçılığını konuşturursun. Sonra gelsin paralar, diyor. Bu fikirler Arzu'nun aklına pek yatmıyor. Hüseyin Hüsnu Şen'e bir fırsat daha vermek istiyor. Saçını boyatıyor. Hüseyin Hüsnu Şen bunu fark ederse gitmeyecek, fark etmezse Gülşen ablayla gidecek. Tabi ki Hüseyin Hüsnu Şen kendi âleminde olduğu için karısının yeni yaptırdığı saçını fark etmiyor.

Arzu, bir mektup bırakarak Gülşen ablayla yola çıkıyor. Gülşen abla Honda'yı uçuruyor. Güzel bir yolculuk yapıyorlar. Refik Bey karşılıyor onları. Villası gerçekten çok güzel. Her şeyi bahçesinde yetiştirmiş. Birçok çalışanı var burada. Oturdular limonalarını içtiler. Arzu, oğlu Özgür'ü aradı. Özgür ona destek verdi, biraz da para istedi. Babasının: “hayırlısı olsun” dediğini ilettiler.

Arzu gece uyuyamadı; çünkü ilk kez ayrı bir yatakta yatıyordu. Yer yadırgadı. Sabah olunca lokantayı görmeye gittiler. Lokanta bakımlı, her şey düşünülmüş; fakat yine de elden geçmesi gerekiyor. Hesap kitap yapıyorlar. Refik Bey bir hafta mühlet istiyor. Bu arada onların gezip dolaşmasını, eğlenmelerini istiyor. Onlar da öyle yapıyor. Fakat Arzu biraz endişeli. Çünkü o en fazla on beş kişiye yemek pişirmiş. Seksen yüz kişiye nasıl yemek yapacak? Bunu bilmiyor. Bunları mutlaka Refik Bey'e anlatmalı. Gülşen rahat, hiç oralı değil. Neyse Refik Bey'le Gülşen Hanım işleri halletti. Usta aşçı tutuldu. Refik Bey açılışı yedi düvele duyurdu. Açılış yapıldı. Davetliler geldi. Herkes çok memnun ayrıldı. Para kazanmaya başladılar. Oğluna da para gönderdi. Oğluna babasını sordu. Bir değişiklik olmadığını öğrendiğinde pek de şaşırmadı.

Sezon artık kapanıyordu. Tam bu sırada Philip çıkageldi. Ressam, gezgin. Evi barkı, çoluğu çocuğu olmayan biri. Kısa zamanda Gülşen'le kaynaştılar. Birlikte gitmeye karar verdiler. Gülşen bu kararını Arzu'ya açtı. Arzu bir şey söylemedi. Daha önce Refik Bey Arzu'ya evlenme teklif etti. Arzu böyle bir şeyi beklediği için açıkçası pek şaşırmadı. Yarın cevap vereceğini, düşünmesi için kendisine zaman vermesi gerektiğini söyledi. Refik Bey'in bu zamana kadar hiç balık tutmayan oltası tam bu anda balık tuttu.

(Sayfa 133'ten itibaren hikâye Özgür'ün ağzından anlatılıyor.)

Özgür, alış-veriş işini ilkokul sıralarında İlyas adlı fakir bir arkadaşından öğrenmiştir. Onunla birlikte su satmaya çıkarlardı. Babası Özgür'ün alış-verişle uğraşmasını istemez, okumasını isterdi. Fakat Özgür para kazanma peşindeydi. Bu yüzden okumadı; fakat İngilizceyi biraz olsun öğrendi. Başka çocuklar öğrencilik yıllarında doktor olacağım, mühendis olacağım diye düşünürken, o bir dükkân açmanın hayalini kuruyordu. Özgür çevresine baktığında birçok kişinin birden zengin olduğunu görüyordu. Bu zenginler daha düne kadar çobanlık bile yapamayan kişilerdi. Bunları görünce Özgür'ün zengin olması işten bile değildi!

İlyas'la birçok işe giriyorlar. Tebrik kartı satıyorlar, flama, atkı satıyorlar. İlyas Antalya'ya göçünce onunla bir daha hiç karşılaşmıyorlar.

Ortaokul yıllarında yine kendine göre arkadaşlar edindi. Sezona, mevsime, gününe göre işler yapıyordu. Okulların açılmasına doğru defter, kalem; sonbahar yağmurlarında şemsiye, kışın eldiven-şapka vesaire satıyordu.

Ortaokulda Süleyman diye Rumeli'den gelmiş kendinden yaşlı ve irice biriyle arkadaş oluyor. Onunla ticaret yapıyor. Bir gün bir olay üzerine Süleyman'la da yollarını ayırıyor.

Lisedeyken saat işine giriyor. Uzakdoğu'dan bavulla gelen saatleri alıyor, bunları pazarlıyor. Piyasayı tanıdığı için bu işi kolaylıkla hallediyor. Yalnız çalışıyor.

Lise bitince üniversite sınavlarına giriyor. Birkaç kez giriyor fakat kazanamıyor. Son girişinde Kütahya işletmeyi kazanıyor. Gidiyor, kayıt yaptırıyor. Küçük ve ticarete uygun olmadığı için oradan hemen ayrılıyor. Dönerken otobüste bir kızla tanışıyor. Kızın adı Seda. Ailesi kereste işiyle uğraşüyor. Birbirlerinden hoşlanıyorlar. İstanbul'a vardıklarında buluşuyorlar. Kız entel. Sinemadan, tiyatrodan, klasik müzikten hoşlanıyor.

Malatyalı bir adamla tanışıyor. Adam bavul ticareti yapıyor. Bu adamla anlaşma yapıyor. Uzakdoğu'dan mal alıp geliyor. İngilizce burada işine yarıyor. Seda'yla sık sık buluşuyorlar. Kafelere takılıyorlar. Sinemaya, sergilere, hatta konferanslara gidiyorlar. Bir gün Malatyalı buna parasını vermiyor. Aşiret olduğu için buna kimse bulaşamıyor. Özgür bu işi kendisi yapmaya karar veriyor. Bir dükkân tutuyor. Parası yeterli değil. Tam bu sırada annesi para gönderiyor. Uzakdoğu'ya gidiyor. Tam malları geçirecek, gümrüklerde büyük bir operasyon oluyor. Kuş uçurtmuyorlar. Özgür malları geçiremiyor. Ne yapsa ne etse nafile. Özgür batıyor.

İlkokul arkadaşı İlyas tam bu sıralarda bir mektup gönderiyor. Kanada'ya gitmiş büfe işletiyormuş. Özgür'ü de yanına çağırıyor. Nasıl geleceğini de tarif ediyor. Çok güzel para kazanacaklarını söylüyor.

Özgür; Seda ile İlyas arasında kalıyor. İlyas'ın yanına mı gitsin, yoksa Seda'nın ailesiyle kendini tanıştırmasını mı yeğlesin? Seda'yla evlense hep başı önde gizecek. Bir nevi iş güveysi olacak. Bu durum Özgür'e ters. Kanada dünyanın öbür ucu. Bülbülü altın kafese koymuşlar vatanım demiş.

ŞAHIS KADROSU

HÜSEYİN HÜSNÜ ŞEN: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan asıl kahramanıdır. Bankada Şef. Hangi banka olduğu söylenmiyor. Evli. Bir oğlu var. Elli yaşlarında. Hüseyin Hüsnü Şen'in ağzından çocukluğuyla, ailesiyle ilgili bilgiler ediniyoruz. Sarıkamışlı. Annesi onu doğururken ölmüş. Babası da başka bir kadınla evlenmiş. Babası orta ikideyken vefat etmiş. Gençliği yatılı mekteplerde geçmiş. Liseyi de bitirdikten sonra imtihanlara girerek bankaya memur olmuş. Sarıkamış'tan da giderek uzaklaşmış. Yalnız bir adam olmuş. Gençliğinde hiç kız arkadaşı olmamış. O yüzden kadınlara karşı çok çekingen. Gençliğinde hiç kızlarla ilgili macerası olmayan biri. Kimi kimsesi yok. Hüseyin Hüsnü Şen'in çocukluğunun çok zor şartlarda geçtiğini görüyoruz. Bu yüzden kendi ayakları üzerinde durmakta zorlanan çekingen, iradesiz bir tiptir.

Karısıyla bir yemekte tanışmış. İkisi de maaşlı. Çöpçatanların araya girmesiyle evlenmiş. Mantık evliliği yapmış. Sevgisiz, heyecansız bir evlilik. Soyadı şen ama kendi kederli biri. Allah'a inanan biri. Fakat dindar bir tip değil. Her akşam işten çıktıktan sonra içmeden eve gitmiyor. İçki artık onun için bir alışkanlık olmuş. Vücudu kaldırmadığı için iki tek atsa da sarhoş olan tiplerden. Sarhoş olduktan sonra ya kendi konuşuyor ya da arkadaşları damarına basıp konuşturuyor. En büyük hayali bankaya müdür olmak. Ancak bu bir türlü gerçekleşmemiş. Kendini müdürden daha bilgili daha tecrübeli görüyor. Müdür olamamasının nedenini başkalarına bağlıyor. Bulunduğu durumdan memnun olmayan, elindekiyle yetinmeyen hep boş arayışlar içinde olan bir tiptir.

“Mani oluyorlar efendim, kırk türlü engel çıkarıyorlar. Yaşım elliye geçti, müdür koltuğuna kurulmadan emekli olacağım.”(s.12)

Lise mezunu. Lise mezunu diye onu müdür yapmıyorlar. Hüseyin Hüsnü Şen buna çok içerliyor. Başındaki müdür İngilizceyi sanki çok iyi biliyor. Bir İngiliz gelse eli ayağı birbirine dolaşiyor. Hüseyin Hüsnü Şen giyim kuşam taksitlerini, halı mobilya taksitlerini, oğlanın mektep taksitlerini ödemekten bıkmış. Bir şey yapmak istiyor. Fakat ne? Bunu bilmiyor. Bütün sıkıntısının sebebini yıllardır çalıştığı bankasında görüyor. Kendisini tanıtıyor:

“Sarıkamışlıyım ben. Hüseyin Hüsnü Şen. Anam beni doğururken ölmüş. Babam başka bir kadın aldı. Ben anamın tek çocuğuyum, ötekiler hep öteki kadının çocukları. Babam Sarıkamış’ta bir okulda müstahdem. Bu sebeple kendime köy çocuğu demiyorum. Ne döven sürdüm, ne kuzu güttüm. Sarıkamış deyip geçmeyin. Babamın okuluna devam ederken bu okulun kütüphanesinde okuyabileceğim kitapların hepsini okudum.”(s.26)

“Ana yüzü görmedim; ama sevgili babam beni hep ayrı tuttu. Bende galiba bir cevher gördü. Sade o mu? Bütün öğretmenlerim.

Cafer Ağa ne yap et; bu çocuğu okut dediler. Babam ne de olsa ömrü mektepte geçmiş bir adam, yol iz biliyor, okutmaz mı hiç. Lakin fakirliğin gözü kör olsun. Devlet parasız yatılı imtihanlarına girdim. Kazandım. Orta ikide iken babamı da kaybettim.”(s.26)

“Genç ömrüm yatılı mekteplerin karanlık koridorlarında geçti. Bir de kütüphanelerde. Yazları hep çalıştım. Ankara’ya gelip çalıştım. Bir iki hemşeri yardımcı oldu. Giderek Sarıkamış’tan, amcalardan, dayılardan, belki de tüm o topraklardan koptum.

Gökkubbenin altında bir yalnız adam. Lise bitti, askerlik bitti. Yine imtihan vererek bankaya girdim.”(s.27)

Allah’a inanan biri, ama klasik manada dindar biri değil, materyalist de değil. Hüseyin Hüsnü Şen’in etrafına baktığımızda çevresinde sadece bar arkadaşlarının

olduğunu görüyoruz. Akrabalarından uzak yaşıyor. Onların hiçbirisiyle haberleşmiyor. Adeta dünyayla irtibatını koparmış bir tiptir.

“Dolayısıyla şöyle söyleyeyim: Kitap-kültür-sinema-tiyatro-her tür sosyal faaliyet içinde pişmiş; yıllarca ülkenin seçkin bir bankasında şef olarak çalışmış sayısız toplantı, seminer ve kursa katılmış bir insanım.

Köyle ilişkim hayal meyaldir. E, ben şehirli olmayacağım da kim olacak?”(s.28)

Eşi Arzu Hanım’la bankadaki bir hanım arkadaşın daveti üzerine bir yaş günü partisinde tanışıyorlar. Bir bahar günü. Herkes bol ve ferah elbiseler giyerken bunlardan biri lacivert takım biri de döpiyes giyiyor.(Etek ve ceketten oluşan kadın giysisi.)

Çöpçatanlar devreye giriyor. Bunları birbirlerine tanıştıyorlar. İki de maaşlı. Bir iki gezip tozmadan, yiyip içmeden sonra evleniyorlar. Bir mantık evliliği. Monoton, heyecansız bir evlilik. Tek heyecanlandığı an şeflik sınavıdır. Hüseyin Hüsni Şen, mantık evliliği yaptığı için evlilikten de beklediği mutluluğu bulamayan biridir. Bu konuda herhangi bir gayreti de yoktur. Görevinde yükselme hırsı onun gözünü adeta kör etmiştir. Bu durum onun etrafındakileri ihmal etmesine yol açmıştır. Ot gibi yaşayan bir tip haline gelmiştir.

“Biz doğrusu ne sıkılıyor ne de eğleniyorduk. Biz galiba büzüle büzüle yok olmuş, hiç haline gelmiştik. Evden işe işten eve gidip gelen bir dolap beygiri. Gençler bu duruma ‘ot gibi yaşamak’ diyordu.

Soyadı şen, kendi kederli.”(s.39-40)

Hayatını değiştirecek bir karar veriyor: Araba alıyor. Karısı araba almasını istemiyor, oğlu buna çok seviniyor. Pikniğe gittiklerinde pikniğin eğlence mi işkence mi olduğunu pek anlayamıyorlar. Eşi Arzu’yla arası bozulunca bara daha çok takılmaya başlıyor. Eve hiç gitmek istemiyor. Eşiyle boşanmıyorlar; ama evli gibi de yaşamıyorlar. Evde baskı görünce mutluluğu, teselliyi başka yerde aramaya başlıyor.

“Kadınlarla, bilhassa baş başa kaldığımda panikliyorum. Bu herhalde çok uzun sürmüş yatılı okul yılları, erkek liseleri, gençliğinde hiç flörtü, kız arkadaşı olmamış, karı-kız muhitine girmemiş bir yaban adamı oluşundan geliyor. Bankada dahi kadın çalışanlarla aramda hep dengeli bir mesafe olmuştur. Bir zaaf bu.”(s.71)

“Hiç macera yaşamadım, hovardalık yapmadım.”(s.71)

“Dükkân dükkân dolaşıp bir şey beğenmeyen, ne alacağına karar veremeyenlerden değilim. Öylelerinden gıcık kaparım.”(s.77)

Hanımının çekip gitmesine hiçbir tepki göstermiyor. Onu tekrar kazanmak için mücadele etmiyor. Oğlunun okumasını istiyor; fakat oğlu okumayınca onunla da anlaşamıyor. Yalnızlığı gittikçe artıyor. Mücadele etmek istemeyen, evliliğini düzeltmek için çaba harcamayan düz bir tiptir Hüseyin Hüsnü Şen.

ARZU: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan ikinci kahramanıdır. Yazar hikâyenin ikinci bölümünü Arzu'nun bakış açısıyla anlatmıştır. Arzu'nun hayatını iki bölümde inceleyebiliriz. Birinci bölümü Gülşen'le tanışmadan önceki hayatıdır. Bu hayatında mutsuz bir tiptir. Hayatına razı olan bir tiptir. Yaşamın anlamını yitirmiş, hayal dünyasında yaşamaya başlayan, kendi yeteneklerinin farkında olmayan bir tiptir.

Hüseyin Hüsnü Şen'in mantık evliliği yaparak aldığı karısıdır. Liseden terk. Birilerinin yardımıyla bir devlet dairesinde iş bulmuş. Daha sonra emekli olmuş. Kocasıyla büyük sorunlar yaşıyorlar. Kocasının farkında bile değil. Saçını yaptırmaması, süslenmesi kocası için bir şey ifade etmiyor. Tek amacı kazandığı emekli parasıyla küçük de olsa bir ev almak. Hayatından memnun değil.

Arzu'nun hayatının ikinci dönemi Gülşen'le tanışmasıyla başlıyor. Gülşen onu hiç bilmediği bir hayata sürüklüyor. Arzu Gülşen'in teklifini çok düşünüyor. Sonunda Gülşen'le birlikte gitme kararı alıyor. Bu kararı almasında Hüseyin Hüsnü Şen'in çok büyük bir rolü oluyor. Ona her türlü fırsatı vermesine rağmen o bu fırsatı bir türlü değerlendiremiyor. Arzu bu özellikleriyle kötü giden hayatını ne pahasına olursa olsun değiştirmeye çalışan kararlı, dirayetli, mücadelecisi bir tiptir. Yazar burada bize kadınların istediklerinde neler yapabileceğini gösteriyor.

Bir gün üst komşusu olan Gülşen’le evden ayrılmaya karar veriyor. Yeni bir hayata başlıyor. Yemek yapmasını sevdiği ve güzel yemekler yapabildiği için tatil yerlerinden birindeki restorantta aşçı olarak çalışıyor. Oradan oğluna para da gönderiyor. Restoranın sahibi Refik Bey’in kendisine yaptığı evlilik teklifini düşünüyor. Bir ara yuvasına dönmeyi de düşünüyor. Sonra yuva mı kaldı diye kendi kendine söyleniyor. Yeni bir hayata mı başlayacak? Ne yapacağını şaşırılmış durumda. Mutsuz olduğu, uyku tutmadığı zamanlar çocukluk yıllarının o mutlu günlerine geri dönüyor.

“Uyku tutmayınca eski günlere dönerim ben. Ta çocuk yaşlarıma. En güzel, en mutlu anları hatırlarım. Ayrıntılar üzerinde dururum. Sonra mektep yılları, arkadaşlar, dersler, hocalar. O tatlı mahallemiz, o güzel komşular. Bunlar beni sıcak bir battaniye gibi sarar, etrafa lavanta kokusu yayılır. Gözlerim ağır ağır kapanır.”(s.143-144)

ÖZGÜR: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan üçüncü kişisidir. Hikâyenin üçüncü bölümü Özgür’ün bakış açısıyla anlatılmaktadır. Hüseyin Hüsnü Şen ile Arzu’nun evliliklerinin üçüncü senesinde doğan oğullarıdır. Herkes onun okumasını isterken o okumak istemiyor. Ticaretle uğraşmak, para kazanmak istiyor. Hatta dört beş yaşlarında oyuncak reyonunda dolaşırken oyuncakları bırakıp cüzdanı almak istemesi bunun en büyük göstergesidir. İlkokul yıllarında çocuklar büyüyünce ne olacaksın sorusuna doktor, mühendis diye cevap verirlerken Özgür kafasında dükkan açmanın planlarını yapmakla meşguldür. Özgür bu yönüyle ailenin bütün ısrarlarına rağmen okumak istemeyen, kolay para kazanmanın yollarını arayan, tecrübesi, yol göstereni olmadığı için devamlı çarpılan arayış içerisinde olan bir tiptir.

“Evet, okumaya-kitaba alıştıramadım ben bunu. Hep vasat bir öğrenci oldu. Sınıfta kalmadı ama tebrik, teşekkür de getirmedi. O, daha ilk okul çağlarında kafayı para kazanmaya takmıştı. Arkadaşlarıyla komşuların erik ağacını yağmalıyor, götürüp sinemanın önünde satıyorlarmış. Sonradan öğrendim. Bir yaz tatilinde su satarak ticarete başladı. Hayret bir şey!”(s.62-63)

lisedeyken basası üniversiteye hazırlık kurslarına vermek istiyor. Fakat o inatla gitmek istemiyor. Babasını şaşırtarak, kendince ticarete bir yabancı dile ihtiyaç var diye, İngilizce kursuna gidiyor. Haliyle üniversiteyi kazanamıyor. Aslında kazanıyor,

kayıt da yaptırıyor fakat kazandığı yer ticaret yapmaya uygun değil diyerek okuldan ayrılıp İstanbul'a gidiyor. Anne babası diploma diye tutursa da o diploma ne işe yarıyor, zengin olan insanlara bakıyor bırakın diplomayı okuma yazmaları bile olmadığını savunuyor. Ticarete diplomaya gerek olmadığını düşünüyor. Keçi gütmesini bilmeyenler şimdi zengin oldu diye düşünüyor. Kendisini onlardan daha zeki görüyor ve ticarete basamakları onlardan daha çabuk tırmanacağına inanıyor. Birçok işe girip çıkıyor. Bir ara Uzakdoğu'dan bavullarla gelen malları dağıtarak ticaret yapıyor. Bir iki kişiyle ortaklık yapıyor. Onlardan değişik mazeretlerden dolayı ayrılıyor. Doğulu birine mal veriyor; fakat ondan parasını alamıyor. Adam aşiret olduğu için üzerine de gidemiyor. Bu sefer Uzakdoğu'dan mal getirip kendisi satmaya karar veriyor. Sermayenin tamamını bu mallara yatırıyor. Tam o sıralarda da gümrükte sıkıyönetim ilan ediliyor. Mallarını geçiremiyor. Mallarını geçiremediği için batıyor.

Otobüste tanıştığı Seda'yla bir müddet gezip tozuyor. Kız zengin olduğu için onunla pek evlenmek istemiyor. Evlenmek istese bile kızın ailesinin kendisini saf dışı edeceğini adı gibi biliyor. Bunları düşünürken ilkokul arkadaşı İlyas'tan bir mektup geliyor. Mektubunda Kanada'da olduğunu, büfe işlettiğini, çok para kazandığını kendisinin de oraya gelmesini istiyor. Özgür bu mektubu alınca iki arada bir derede kalıyor. Gurbete mi çıksa yoksa Seda'nın ailesinin yanında bir içgüveyi olarak mı kalsa!!! Özgür hep büyük oynayan hep de kaybeden bir tiptir. Ailesiyle bağları yok denecek kadar azdır. Babasının onu devamlı eleştirmesi Özgür'ü başka yerlere itmiştir. Özgür, kısaca rüzgârın önünde savrulan bir yapraktır. Tutunacak bir dalı da yoktur. Memleketin milyonlarca işsiz gencinden biridir.

“Bende girişim ruhu var abi.”(s.183)

“Bildiğim, benim gözüm hep yükseklerde oldu. Belki de bu sebepten yerimi bulamadım, bir baltaya sap olamadım.”(s.185)

“Vasat bir öğrenci idim. Sınıfta kalmadım ama tebrik, teşekkür de almadım. Kendimi okula, derslere verseydim alırdım garanti. Ama benim aklımda sürekli iş yapmak para kazanmak vardı.”(s.186)

AVUKAT: Hüseyin Hüsnü Şen'in arkadaşıdır. İsmi geçmemektedir. Onunla ilgili bilgileri Hüseyin Hüsnü Şen'den öğreniyoruz. Hüseyin Hüsnü Şen'in çalıştığı bankanın avukatı. Hüseyin Hüsnü Şen'i bar ayağına alıştırılan kişi. İçinde para ve kadın olmayan konuları hiç ciddiye almayan biri. Hovarda bir adam; fakat hovardalıği dilinde olan bir tiptir. Evlenmemiş. Cinsellikten çok bahsediyor. Bu onun sapık olduğu anlamına gelmez. Çünkü geçmişini tam olarak bilmiyoruz.

“İpini satmış, dünya yansa umurunda olmayan, aslında içinde para veya kadın geçmeyen konuları hiç, ama hiç ciddiye almayan; buna mukabil her meselede güya söyleyecek sözü varmış gibi yırtık dondan fırlayan bir fırlama. Bir nevi laf ebesi. Çekirdek çıtlatır ve ha bire konuşur.”(s.8)

GAZETECİ: Hüseyin Hüsnü Şen'in Avukat'tan sonraki diğer bar arkadaşıdır. İsmi geçmemektedir. Hüseyin Hüsnü Şen ona “Medyacı” diyor. Daima kederli biri. Lise mezunu. Adliye muhabirliğinden tut basın her köşesinde çalışmış. Fakat bir kariyer yapamamış başarısız bir tiptir.

GÜLŞEN: Yalnız yaşayan dul bir kadın. Hüseyin Hüsnü Şenlerin üst kat komşusu. Yaşı kırkı bulmuş. Genç gösteriyor. Alımlı, bakımlı, şuh, frapan, insanları baştan çıkararak bir tiptir. Mutlu aileye inanmıyor hatta mutluluğa inanmıyor. Başından birçok evlilik geçmesine rağmen hiçbirinde mutlu olamamış. Ailesinin tek çocuğu olduğu için serbest büyümüş. İşletme okumuş. Birçok yerde müdür, yönetici olarak çalışmış. Kariyer sahibi biri. Özgür yaşamasını seven bir tiptir. Arzu'yu alıp Ege kıyılarına sürüklüyor. Ona yeni bir hayatın kapılarını açıyor. Devamlı aynı filmi seyrediyor. İki kadının özgürce yaşamak için verdiği mücadeleyi anlatıyor bu film.

“Çekici bir kadın. Havasına kapılmamak mümkün değil. Baba kaymakam, anne İngilizce öğretmeni. Bunlar kasaba kasaba dolaşmışlar Anadolu'yu. Gülşen'i de kolejde yatılı okutmuşlar. Kız orta mektepten itibaren bağımsız kalmış sanki. Ardından ana-babanın boşanmaları. Kadın bir yabancı mühendise kapılıp gitmiş. Şimdi Avustralya'da. Adam içkiye vurmuş, alkolik olmuş. O da yalnız yaşıyor. Gülşen işletme okumuş. Bir

ara babasıyla kalmış. Babasının her şeyine karışmasına tahammül edememiş. Hırslı bir kadın. Çeşitli şirketlerde çalışmış, yöneticilik yapmış, bayağı kariyer sahibi.

Birkaç yürümeyen evlilik, derken özgürlüğü seçmiş. Sevgililer, birlikte yaşamalar. Hiçbiri yolunda gitmemiş.

Bankada bayağı parası varmış. Çocuk yok. İstememiş.”(s.71-72)

GECE BEKÇİSİ: Galeride bekçilik yapan bıyıklı iri yarı bir genç. Erzurumlu. Hüseyin Hüsnü Şen sarhoş olduğu zamanlar buraya gelir arabaları seyreder. Gece bekçisi de büyük bir olgunlukla onu evine gitmeyi ikna eder. Yaşı genç sayılmasına rağmen güngörmüş bir tiptir.

İLYAS: Özgür’ün ilkokuldan sınıf arkadaşıdır. Özgür’ü ticarete başlatan kişi. Karadenizli fakir bir ailenin çocuğu. Babası inşaatlarda çalışıyor. Bir sürü kardeşi var. Daha sonra Kanada’ya gidiyor. Orada büfe işletiyor. Özgür’e mektup yazarak durumunu anlatıyor. Onu yanına çağırıyor. Girişken bir tiptir.

MÜDÜR: Hüseyin Hüsnü Şen’in bankasındaki müdürdür. İsmi geçmemektedir. Müdürle ilgili bilgileri biz Hüseyin Hüsnü Şen’in bakış açısıyla öğreniriz. Hüseyin Hüsnü Şen’in deyişiyile “Karanlıklar Prensi”. Hüseyin Hüsnü Şen ondan nefret ediyor. Hüseyin Hüsnü Şen’e yaptırdığı villadan bahsederek ona dayanılmaz acılar yaşatıyor.

İRİS: Kırk yaşlarında var. Hüseyin Hüsnü Şen’le barda tanışıyorlar. Cami yıkılmış ama mihrap yerinde. Ağaran saçları meçli. Boynuna fular takıyor. Topuksuz ayakkabılar giymiş. Entel bir görünümü var. Asıl adı Sıdika. Yapmadığı iş kalmamış. En çok sevdiği iş ise sinemacılık. Feleğin çemberinden geçmiş yırtık bir tiptir.

“Yapmadığı iş yok ki, hangisini sayayım. Gazetecilik, dergicilik, reklamcılık, sinemacılık. Ama asıl tutkusu sinema.”(s.84)

TARCAN: Yönetmen. Hüseyin Hüsnü Şen'in oynadığı reklâm filmini çekiyor. Hüseyin Hüsnü Şen'i beğenmiyor. Onun hayallerini yıkıyor. Keçi sakallı, kulağı küpeli garip bir tiptir.

“Yönetmen. Kafayı usturaya vurdurmuş, iki kulakta iki küpe, çenede keçi sakal, yuvarlak tel gözlükler, boyunda bir atkı; tüysüz olduğu için bana yirmi yaşlarında gözüküyor.”(s.93)

PHİLİP: Bir İngiliz. Gülşen'in âşık olup da birlikte çekip gittiği gezgin ve resim sanatçısı. Amerika'da çok tanınan birisi. Para sorunu yok, eşi yok, çocuğu yok, evi yok. Yakışıklı sırrım gibi biri. Maceracı bir tiptir. Philip'le Gülşen Bodrum'da tanışıyorlar.

“Bir İngiliz. Kızıla çalan uzun seyrek sakallı. Mavi, çipil gözlü. Parmakları uzun ince. Gülünce güzelleşen adamlardan. Boylu poslu. Sırrım gibi. Güneşte kala kala cildi bakıra dönmüş. Resim yapıyormuş. Dünyayı dolaşiyor ve resim yapıyor. Resimlerini Amerika'da bir galeriye gönderiyor. Onlar satıyorlar. Orada pek meşhur imiş. Para sorunu yok, evi yok, eşi yok, çocuğu yok.”(s.174-175)

REFİK BEY: Gülşen ablanın tanıdığı. Bodrum'la Marmaris arasında villası ve restorandı olan mimar. Arzu onun restoranında çalışıyor. Arzu'ya evlilik teklifinde bulunuyor. Dazlak kafalı ton ton bir adam. Mutluluğu Arzu'da arayan, iyi niyetli, temiz kalpli bir tiptir.

“Dazlak başlı, kırmızı yanaklı, gözlüklü, tonton bir adam. Üzerinde bir kot, bir tişört, ayağında terlikler. Yanında iri bir köpek, Kangal galiba.”(s.140)

USTA AŞÇI: Refik Bey'in restoranındaki baş aşçı. Arzu'ya kızı gibi davranıyor. Namazında niyazında, babacan bir tiptir. Besmelesiz adımını atmıyor. Bolulu.

“Bolulu. Tatlı bir adam, oldukça yaşlı. Beni kızı(Arzu) gibi görüyor. Adam hacı. Besmelesiz yere basmıyor. Namazında, niyazında, çalışkan, yumuşak. Ona bakıyorum,

bakıyorum. İşte Müslüman böyle olur diyorum. Biz de güya Müslüman'ız. Ama ne namaz var ne niyaz.”(s.163-164)

SEDA: Özgür'ün Kütahya'dan dönerken tanıştığı kız arkadaşı. Aslen Bolulu. Uzun yıllardır İstanbul'da yaşıyorlar. Ailece kereste işi ile uğraşıyorlar. İhracat-ithalat da yapıyorlar. Çok zengin bir ailesi var. Seda hem güzel hem zengin bir kız. Aynı zamanda entel bir kız. Sinemaya, tiyatroya, konferanslara gidiyor. Özgür'ü seviyor. Ancak aşkları biraz imkânsız gibi görünüyor. Ailesi büyük ihtimal onu çulsuzun biri olan Özgür'e vermez. Rahat büyümüş, para derdi, geçim sıkıntısı olmayan, el bebek gül bebek büyütülmüş, hayatın gerçeklerinden habersiz, saf, ayran gönüllü bir tiptir.

16. MENEKŞELİ MEKTUP

HİKÂYELERİN ÖZELLİKLERİ

Mustafa Kutlu'nun on altıncı hikâye kitabıdır. İlk baskısı Eylül 2006 yılında yapılmıştır. 161 sayfadır. Bu kitap, üç farklı hikâyeden oluşmaktadır. Kitap ismini birinci hikâyeden almaktadır. İçerik bakımından birinci hikâyede yalnız bir postacının hayatı, ikinci hikâyede hacca giden bir insanın başından geçen olaylar ve üçüncü hikâyede Birinci Dünya Savaşı'nda Sarıkamış'ta yaşanan trajik olaylar anlatılmaktadır.

HİKÂYELERİN ÖZETLERİ

a.MENEKŞELİ MEKTUP:

Yazar, burada yalnız başına yaşayan bir postacının başından geçen olayları anlatıyor. Postacı, sokağın sonundaki evine normal yolu kullanarak değil de çiçeklerin olduğu patika yoldan gitmeyi seviyor. Çünkü kuşları, ağaçları, çiçekleri seviyor. Postacı müzikle de ilgileniyor. Biraz ud çalmasını da biliyor.

Postacının başından talihsiz bir evlilik geçmiştir. Kimsesi yoktur. Sadece köyünde bir amcası vardır. Amcası da onu evermek istemektedir. Postacı düşünüyor, taşınıyor en sonunda amcasının dediğine geliyor. Fakat kızın ailesi biraz fakir. Kız, postacıdan on beş yaş küçük. Olsun bunlar önemli değildi. Postacının kenarda biriktirdiği, kara gün için sakladığı biraz parası var. Neyse bu parayla düğün yapıldı. Postacı kızı köyden alıp İstanbul'daki evinin olduğu mahalleye götürdü.

Postacı yıllardır bu mahallede yaşamasına rağmen biraz yabani, içine kapalı biri olduğu için mahalleliyle pek içli dışlı olmamış. Mahalleli de onu bu haliyle kabullenmiş. Gelir kahveye, selamını verdikten sonra bir köşeye çekilir, çayını söyledikten sonra gazete okumaya başlar. Titiz, temiz birisidir. Çamaşırını bulaşğını zamanında yıkar, her şey yerli yerindedir. Televizyon seyretmesini sevmez. Bir kedisi bir de radyosu vardır. TRT 4 bağımlılarından. Orada çıkan müzikleri, konuşmaları dinler. Postacımız amatör pul koleksiyoncusudur. Postacı evinde sigara içmez.

Postacı, kızını evine getirdikten sonra evin düzenini, neyin nereye konulacağını, neyin nasıl kullanılacağını ona öğretti. Kız da kısa sürede söylenenleri kaptı. Hatta fırına, manava, bakkala bile gidip geliyordu. Ama asıl sorun yatak odasında idi. Postacı, gerdek gecesi dâhil kıza elini sürmemişti. Kız buna içten içe seviniyor, fakat belli etmiyordu. Postacı, kız çok güzel olduğu için ona dokunmuyordu. Ona dokunmayı bülbülü eti için öldürmeye benzetiyordu. Kızı karşısına alıp biblo gibi seyrediyordu. Kızla oturup geceleri şarkı, türkü söylüyorlardı. Kız türküleri söylerken ağlıyordu. Onu gören Postacı dahi ağlıyordu. Meğerse kızın yedi yaşından beri sevdiği bir genç varmış. Türküsünü askerde olan o gence söyler, onun için ağlarmış.

Bir gün kızın İstanbul'a taşınan köyden arkadaşı, kocasıyla birlikte kızın evine Allah bir yastıkta kocatsın ziyaretine gelmişler. Birbirlerine hal hatır sorduktan sonra kızla kadın mutfığa geçmişler, Postacıyla adam içerde oturmuşlar. Kız ısrar edince kadın kızın eski sevdiğinin İstanbul'da olduğunu, dolmuş şoförlüğü yaptığını söyler. Kız bir mektup yazıp bunu mutlaka sevdiğine iletmesini ister. Mektupta kendisini kaçırmamasını ister. Çaylar içildikten sonra kalkarlar.

Postacı, bir demet kır çiçeği ile evinin kapısının zilini çalar. Açan olmaz. Sağa sola bakar karısı yoktur. Valizini toplamış gitmiştir.

Postacı arkasını aramaz. Ona göre önemli olan gitmesiydi. Postacı çok kötü olmuştur. Sokaklarda mektupları karıştıran, sarhoş gibi dolaşan, yemeden içmeden kesilen, kırk sekiz kiloya düşen bir Mecnun'a dönmüştür. Onu zar zor izne ayırdılar. O da evine kapandı. Kendisi gibi yalnız olan balıkçı arkadaşı ona kibrit çöpünden maket yapmayı ve balık tutmayı öğretmişti. Postacı bu şekilde düşmüş olduğu durumdan bir nebze de olsa kurtuldu. Tekrar işe başladı. Çalıştığı bölgede bir villaya her hafta Almanya'dan gönderilmiş üzerinde menekşeli bir pul olan mektup götürüyor. Bu villada güzeller güzeli İncila Hanım yaşıyor. Postacı bu mektupların içinde yazanları çok merak ediyor. İncila Hanım'ın annesi tam bir İstanbul Hanımefendisi. Misafirlerine karşı çok hürmetkâr biri.

İncila Hanım, bu Beykoz'daki büyük evi kocası Ahmet Ferit Bey'le birlikte düzenlemişlerdir. Ahmet Ferit Bey bir dönem kurmuş olduğu İlkeli İlaç Fabrikasından büyük paralar kazanmıştır. Fakat fabrikasını yenilemediği için teknolojiye yenik düşmüş ve borç batağına saplanmış. Tam bu sırada Almanlardan ürettiği ilaçlarla

ilgili bir teklif gelmiştir. Bu teklifi kabul edip Almanya'ya gitmiştir. Gidiş o gidiş. Bir daha da geri dönmemiştir. Her hafta bu mektupları göndermektedir sadece.

Postacı yine böyle bir mektup getirdiğinde İncila Hanım mektubu alıp okumaya başlar. Postacı da Büyük Hanım'la bahçede oturup çay içip sohbet ediyorlar. Bu sohbette Postacı bahçeyi düzenleme teklifinde bulunuyor. Büyük Hanım bunu sevinçle karşılıyor. Postacıyla Büyük Hanım, hemen işe başlıyor. Bahçeyi düzenliyorlar. Bu arada Remzi Bey gelip Eczane'nin aylık gelirini takdim ediyor. Remzi Bey, onların dışarıyla ilgili tek bağları. İyice kötüleşen para işlerini o halletmeye çalışıyor.

Postacı, villaya çok girip çıkınca mahallede dedikodu olmaya başlamıştır. Bu dedikodular Postacıyı rahatsız etmiştir. Fakat yine de onlara yardım etmekten vazgeçmemiştir. Çünkü niyetinin güzel olduğunu kendisi çok iyi bilmektedir. Postacı, kahveciden bu aileyle ilgili daha teferruatlı bir bilgi edinir. Postacı, İncila Hanım'ın kötüye gitmeye başladığını görünce Büyük Hanım'a İncila Hanım'ı doktora götürmeyi tavsiye eder. Doktora götürürler. Doktor üzülmemesi gerektiğini söyler. Reçetesi budur. Bu ise imkânsızdır.

Postacı, kendi kendine karar alır. Almanya'ya Ferit Bey'i bulmaya gider. İzne ayrılır. Amcaoğlusunu Almanya'da yaşamaktadır. Postacıyı havaalanında karşılar. Ferit Bey'in mektuplardaki belirttiği adrese giderler. Ahmet Ferit Bey, oradan taşınmıştır. Fakat onunla ilgili bilgileri Alman komşusundan alırlar. Ferit Bey'in işlerinin iyi gitmediğini, bir Rum kıızıyla birlikte olduğunu öğrenir. Sonra tekrar Türkiye'ye gelir. İki haftadır İncila Hanım'a mektup gelmediğini öğrenir. Başından vurulmuşa döner. Çünkü son mektupları Ferit Bey değil, İncila Hanım'la aynı kaderi paylaşan kanser hastası olan Alman komşusu yazmaktadır. Gece yarısı çaresizlik içinde evine döner. Evinin önünde bir karaltı görür. Bakar ki kendisini terk eden karısı. Dönmüştür. Af dilemektedir. Gözlerinin altı morarmış, dudağından kan sızmaktadır. Postacı onu içeri alır.

b.HACCA GİDEBİLMEK:

Kadir, kamyon şoförlüğü yapmaktadır. İhsan abinin yanında çalışmaktadır. Son zamanlarda bir 302 almaya karar verir. Borç harç bulup 302'yi alır. İhsan abiden helallik diler ve yanından ayrılır. İstanbul-Kars arası çalışmaya başlar. Borçlarını öder.

İstanbul'a taşınır. Uzun yol şoförlüğünü bırakır. Servis çekmeye başlar. Yaşlanmıştır. Bazı rahatsızlıklar baş göstermeye başlamıştır. Hacca gitmek ister. Tam bu sırada aynı serviste çalışan Orhan ve Burhan'la konuşur. Bu çocukları işe o aldırıştır. Orhan ve Burhan'dan hacca gidiş hikâyelerini dinler. Hac zamanı Kâbe'de otobüse ihtiyaç çok olduğu için buradan binlerce otobüsün Arabistan'a gittiğini öğrenir. Hem ticaret yapacaktır hem de hacı olacaktır. Bu aklına yatmıştır. Fakat işin ucunda para olması onu rahatsız etmektedir. Onun amacı bu işi Allah rızası için yapmaktır. Hocaya sorar. Hoca ameller niyetlere göredir diyince ferahlar. Çünkü onun asıl amacı hacca gitmektir. Para kazanmak ikinci plandır. Tek amacı Kâbe'ye yüzünü sürmektir.

En sonunda yanına Sıtkı'yı da alarak işlemleri yaptıktan sonra otobüsle yola çıkarlar. Otobüs'ün durumu pek iyi olmadığı için yolcu ve yük almazlar. Orhan ile Burhan önden, bunlar arkadan yola koyulurlar. Arabistan'a kadar iyi giderler. Fakat Arabistan gümrüğünde zorluk yaşarlar. Evrakı yüz kişi kontrol etmektedir. Kadir, sinirlense de ağzını bozmaz. Sabreder. En sonunda işlemler bittikten sonra tekrar yola koyulurlar. Fakat önlerinde giden Orhan ve Burhan kardeşler beklemeyip basıp gitmişlerdir.

Kâbe'ye gelirler. Arabayı garaja park ederler. İhrama girerler. Beytullah'ı tavaf ederler. Günahlarının affi için duada bulunurlar. Tavaf bittikten sonra Sıtkı'yla birbirlerini traş ederler. Orhan'la Burhan kardeşleri arasalar da bulamazlar. Daha sonra bundan vazgeçerler. Kadir, Mekke sokaklarını tasvir eder. Aksaklıklardan bahseder. Sonra otobüsleriyle Cezayirli hacıları taşırlar. Hacı olmak için tekrar ihrama girerler. Gerekli vazifeleri yaptıktan sonra hacı olurlar. Veda tavafını yaptıktan sonra Kadir garajda Sıtkı'yı aramaya koyulur. Sıtkı ise burada sanayide çalışan bir akrabasıyla anlaşmış ve onun yanında kalıp çalışma kararı almıştır. Çorumluyla da Kadir'e beni affetsin diye haber yollamıştır. Kadir, kızsız da hacı olduğu için siniri içine atmıştır. Ağzından kötü bir söz çıkmamıştır. Sonra Medine'ye Peygamberimizin kabrini ziyaret etmiştir. Birkaç gün burada kaldıktan sonra etrafına bakınır, kimseyi bulamayınca tek başına gitmek üzere Türkiye'ye doğru yola koyulur. Yol uzundur. Yolun kenarında dinlenmek için durmak istese de polis buna izin vermez. Bir benzin istasyonu bulurum orada uyurum diye yola devam eder. Fakat yolun kenarında maalesef tek bir istasyon yoktur. En sonunda uyuya kalır ve kaza yapar. Bir Arap'ın domates yüklü kamyonetine çarpar. Uyandığında ayağının kırıldığını fark eder. Ama çok şükür ölen yoktur. Yoldan

geçen yardımsever birileri onu alır yakındaki kasabanın hastanesine götürürler. Orada tedavi görür. Haline şükretmektedir. Allah'ın hikmeti yanında yatan kişi Hataylıdır. Ona her türlü yardımı yapar. Kasabanın yakınında benzincide çalışan bir Türk vardır. Bu kaza haberini duyunca ona ziyarete gelir. Adı Hüsamettin'dir. Kadir'in ilkokul arkadaşıdır. Bu kuş uçmaz kervan geçmez yerde karşılaştıkları için çok mutludurlar. Hüsamettin, Kadir'in sıkıntılarını giderir. Onun 302'sini götürecek şoförü ayarlar. Kadir hepsine çok teşekkür ettikten sonra Allah'a dua ederek Ümit'le birlikte yola koyulurlar. Ümit, Şehmuz Ağa'nın oğludur. Yardımsever insanlardır. Türkiye topraklarına girince Kadir iki rekât şükür namazı kılar. Şehmuz onu bir hafta Antep'te misafir eder. Sonra Ümit'le birlikte İstanbul'a doğru yola koyulurlar. Ümit İstanbul'da ihtiyaçlarını gördükten sonra hemen Antep'e geri döner. Kadir, ailesiyle, arkadaşlarıyla hasret giderdikten sonra İhsan abiden almış olduğu parayı denkleştirir. Ve parayı vermek için İhsan abinin yanına gider. Fakat İhsan abi parayı almayı kabul etmez. Sadece kendisine dua etmesini ister. İhsan abiyle helalleştikten sonra geri döner.

c. KAR ÜSTÜNE KAN DAMLAR:

Hikâye acıklı başka bir hikâyeyle başlıyor. Oğlan uzun yıllar gurbettedir. Memleketine dönmeye karar verir. Bavulunu hazırlar. Köyde nişanlısı vardır. Ona kimsenin alamayacağı bir hediye götürmek ister. Şehirlilerin yaptığı gibi bir gül alır. Onu, ıslak bir beze sarar ve valizine koyar. Köye doğru yola çıkar. Üç gün tren yolculuğu bir gün de katır üzerinde yolculuk yaptıktan sonra köyüne varır. Amacı bir an önce sevdiğiyle evlenmektir. Fakat onu köyde kötü bir sürpriz beklemektedir. Sevdiği çok kötü bir hastalığa yakalanmıştır. Anne ve babasını bile görmeden kızı hazırlar ve kızı şehre doktora götürmek için yola koyulur. Yolda sevdiğine almış olduğu gülü verir. Kız buna çok sevinmiştir. Gülün dikenini kızın parmağına batar. Kız, kanı emerek durdurur. Hastalığı iyice ağırlaşmaktadır. Bir ara kolu battaniyeden dışarı sarkar. Kan yeniden akmaya başlar. Şehre geldiklerinde kız ölmüştür. Oğlan, kızın yüzüne baktığında uyuduğunu zanneder. Hastaneye getirir. Hastabakıcıyla doktordan gelecek haberi beklemeye başlar. Hastabakıcı, doktordan nasıl bir haber gelirse gelsin Allah'a sığınması gerektiğini söyler. Sonra ikisi de doktordan gelecek haberi beklemeye başlarlar.

Anlatıcı askerdir. Doğu cephesinde Ruslara karşı savaşmaktadır. Hasan İzzet Paşa'nın komutanlığını yaptığı orduda bulunmaktadır. Behram Çavuş, gençliğini cephelerde geçirmiş tecrübeli bir askerdir. Anlatıcının en yakın arkadaşıdır. Erzurum sokaklarında dolaşırken yaşlı bir adam anlatıcıya ölmüş kızının çeyizindeki elbiselerden verir. Bunlar yünden olduğu için sıcak tutacağını söyler ve gazanız mübarek olsun diyerek oradan uzaklaşır. Onuncu Kolordu'yla birlikte Ruslara saldırırlar. Onları geri püskürtürler. Kış iyice bastırmaktaydı. Eratın üzerinde yazlık elbiseler vardı. Donanımları yoktu. Bu halleriyle bırakın savaşmayı yürüyecek halleri yoktu. Eratın büyük bölümü hastalıktan bitap düşmüştü. Hasan İzzettin Paşa, askerinin bu haliyle savaşamayacağını, bunun çıkmaz sokak olduğunu Enver Paşa'ya söyledi. Enver Paşa ısrar edince Hasan İzzettin Paşa görevinden istifa etti. Enver Paşa kumandanlığı kendi üzerine alır. Dokuzuncu Kolordu harekate başlar. Hava çok soğuktur. Asker soğuktan, hastalıktan, bittin gözünü açacak durumda değildir. Her gün on beş, on altı saat yürümektedirler. Bu yürüyüş sırasında Ruslar bunların etrafını sarar. Onları esir alırlar. Rusya'ya savaş esiri olarak götürürler. Anlatıcı ve Behram Çavuş da esir edilenler arasındaydı. Esir tutuldukları yerlerin şartları çok kötüydü. Her gün esirlerden onlarcası ölüyordu. Behram Çavuş da daha fazla dayanamaz. Anlatıcıyı daha sonra trenlerle Sibiryaya götürürler. Hikaye Enver Paşa'ya söylenmiş şu dörtlükle sona erer:

“Yaşa padişahım yaşa
Kan bulaşmış çatık kaşa
Biz Urus'a esir düştük
Sebep oldu Enver Paşa”

HİKÂYELERİN ŞAHİS KADROSU

a. MENEKŞELİ MEKTUP:

POSTACI: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. İstanbul'da yaşamaktadır. Postacılık yapmaktadır. İsmi geçmemektedir. Yalnız yaşar. Müzikle ilgilenir. Yaşıyla ilgili kesin bir bilgi verilmemekle beraber kızıdan on beş yaş büyük olması ve kızın henüz on altı on yedi yaşlarında olması onun takriben otuz beş yaşlarında olduğunu göstermektedir. Kimsesi yoktur. Etrafıyla ilişki kurmayan 'içine

kapanık”(s.12) bir tiptir. Her işini kendi görür. “Çamaşırını yıkar, ütüsünü yapar, ayakkabıları boyalı, pırıl pırıl bir adam”dır.(s.12) Televizyonu sevmez, iyi bir radyo dinleyicisidir. Postacı amatör pul koleksiyoncusudur. Bu özelliklerinden Postacının kendi halinde, değişik hobileri olan bir tip olduğunu görüyoruz. Lekeli bardaklardan çay içmemesi onun titiz olduğunun bir göstergesidir.

Köyde yaşlı bir amcası vardır. Kendinden küçük bir kızla evlenir. Fakat ona gerdek gecesi dahi dokunmaz. Bunun sebebini şu şekilde açıklar: “Yahu bu çocuğa el sürmek bülbülü eti için öldürmek gibi bir şey. İnsan buna nasıl kıyar, bu bakir güzellik bakire kalmalıdır.(s.18) Postacı, bu yönüyle hem hassas bir tiptir hem de hasta bir tiptir.

Karısı evden kaçtığında onu aramaya çıkmaz. Kaderine razı olur. Bu yönüyle Postacı mücadele etmeyen bir tiptir. Mecnun’a döner. Fakat aşk derdiyle hoştur. Kendisini Fuzuli’ye benzetir.

Mektup götürdüğü villadaki güzeller güzeli İncila Hanım’a ilgi duymaya başlar. Fakat daha sonra bunun bir aşk değil bir şevkat duygusu olduğunu anlar. İncila Hanım acı çekmektedir. Buna dayanamaz. İncila Hanım’ın bu acısını değiştirmek için yollar aramaya başlar. Burada Postacının başka bir kişiliğe büründüğünü söyleyebiliriz. Kendi halinde yaşayan bu insan artık başkaları için mücadele vermektedir. İncila Hanım için Almanyalara kadar gider. Fakat kötü bir sürprizle karşılaşır. Bunu İncila Hanım’a anlatmaz. Bu yönüyle Postacı, İncila Hanım’ı gerçeklerle dahi incitmek istemez. Karısı pişman olup evine geldiğinde onu affedecek kadar da olgun bir tiptir.

İNCILA GÜLFEM İLKELİ: Ahmet Ferit İlkeli’nin hanımı. Postacının her hafta menekşeli mektup götürdüğü kadın. Beykoz’da geniş bir bahçesi olan villada annesiyle birlikte yaşıyorlar. Güzeller güzeli bir kadın. Yazar onu şu şekilde tasvir ediyor: “Efendim o ne endam, o ne duruş, o ne salınış. O boy, o pos, o kaş, o göz, o gül dudaklar. Ancak daima mahzun, daima dalgın, daima suskun. Bu ağır hava kadının güzelliğine bir de esrar katıyor ki.”(s.29) incila Hanım, adeta Ahmet Haşim’in şiirlerinden çıkıp gelmiştir buraya.

Kocasını Almanya’ya gidip uzun zamandır dönmeyince sinir hastası olmuştur, adeta çökmüştür. Mutsuz bir tiptir. Hayatla mücadele etmeyen dirayetsiz bir tiptir. Tek yaptığı üzülme, kendini harap etmektir. Tek tesellisi Almanya’dan kocasının gönderdiğini zannettiği mektuplardır. Kocasının ne zaman gittiği konusunda net bir bilgi verilmemektedir. Ekonomik durumları gittikçe kötüye gitmektedir. İki hafta üst üste

mektup alamayınca deliye döndüğünü görüyoruz. İncila Hanım'ı hikâyenin sonunda Postacı, kahvede otururken görüyoruz. Pencereden bakmıştır ve uzaklaşmıştır. Biz buradan İncila Hanım'ın artık aklını yitirdiğini anlıyoruz. Sonuç olarak hayat karşısında mücadele etmeyen, hassas, duygusal, güzel bir kadındır.

AHMET FERİT İLKELİ: İncila Hanım'ın Almanya'ya giden kocası. Almanya'ya gittiğinden bu yana İncila Hanım'a her hafta menekşeli mektup göndermektedir. Almanya'da eczacılık okumuştur. İlkeli İlaç Sanayi'ni kurmuştur. Fakat geliştirmedeği için borç batağına saplanmıştır. İleriyi göremeyen bir tiptir. Kahveciden gençliğinde hovarda bir tip olduğunu öğreniyoruz. Zaten Almanya'ya gittiğinde bir Rum kızıyla birlikte olmaya başlamıştır. Vefasız, hayat karşısında tutarlı tavırları olmayan kişiliksiz bir tiptir.

BÜYÜK HANIM: İncila Hanım'ın annesi. Tam bir İstanbul hanımefendisidir. Nazik, kime nasıl davranılacağını bilen, güngörmüş bir tiptir. Fakat kızının düştüğü duruma müdahale edemediğini görüyoruz. Bu yönüyle aynı zamanda pasif bir tiptir. Bu duruma müdahale edememesi kişiliğiyle örtüşmemektedir.

YAŞLI KADIN: Ahmet Ferit Bey'in Almanya'daki komşusu. Alman. Kanser hastası. Dürüst bir insan. Merhametli bir tip. Son zamanlardaki mektupları o yazmış. İncila Hanım'ın üzülmemesini istemeyen hassas bir tip. Postacıya Ahmet Ferit Bey'le ilgili bilgileri o aktarıyor.

RUMEN KIZ: Ahmet Ferit Bey'in Almanya'da birlikte yaşadığı kadın. Duygusuz biri. Menekşeli mektuplarla dalga geçiyor. Onunla ilgili bilgileri Alman komşudan alıyoruz. Her gece içip sarhoş olan kişiliksiz bir tiptir.

POSTACININ HANIMININ ARKADAŞI VE İŞPORTACI KOCASI: İsimleri geçmiyor. Adam işportacılık yapıyor. Kadın, postacının hanımının köyden arkadaşı. Mektubu alıp kızın eski sevdiğine veriyor. Saf bir tiptir. Kaş yapayım derken göz çıkarmıştır.

POSTACININ KARISININ ASIL SEVDİĞİ OĞLAN: İsmi geçmiyor. Askerden geldikten sonra dolmuşlarda çalışmaya başlamıştır. Kızın hayalindeki gibi çıkmamıştır. Kızın yüzündeki morluklardan şiddet yanlısı bir tip olduğunu anlıyoruz.

BALIKÇI: Postacının arkadaşı. Düştüğü zor durumdan Postacıyı o kurtarıyor. İçkiyi seviyor. Fedakar ve dost canlısı bir tiptir.

REMZİ BEY: İncila Hanım'ın aile dostları. Yaşlıca biri. Her ay Eczane'den artan geliri İncila Hanım'a getiriyor. Ahmet Ferit Bey'in sevinciyle sevinmiş, üzüntüsüyle üzülmüş vefalı bir tiptir.

KAHVECİ: Postacının takıldığı kahvenin sahibi. Postacı zor duruma düştüğünde ona yardımcı oluyor. Sır tutan, olgun bir tiptir.

AMCA: İsmi geçmiyor. Postacının köydeki amcası. Kızları evlenmiş, oğlu da Almanya gurbetine gitmiştir. Kendisini elinden geldiğince hayra adanmış bir tiptir.

POSTACININ HANIMI: İsmi geçmiyor. Fakir bir ailenin kızı. Yaşı küçük. Çekingen bir tiptir. Kız fizikî açıdan şu şekilde tanıtılmıştır: “İri ela gözlü, fındık burunlu, düğme dudaklı.”(s.18) Hayat tecrübesi olmayan biridir.

b. HACCA GİDEBİLMEK:

KADİR: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan kahramanıdır. Kamyon şoförlüğünden gelmedir. Borçla bir 302 alır. İstanbul-Kars arası yolcu taşır. Borcuna sadık bir tiptir. Yememiş, içmemiş borcunu ödemiştir. Amacı hacı olmaktır. Allah'ın rızasını kazanmaktır. Bunu içtenlikle isteyen samimi bir Müslüman'dır. Servisçilerin temsilcisidir. Bulunduğu yerde saygınlığı olan biridir. Kadir, Arabistan sınırında yapılanlara çok sinirlense de sabretmesini bilir. Kendini kontrol edebilen bir tiptir. Mekke yakınlarına gelip ihrama girince onda büyük değişiklikler olur. Farklı bir ruh haline bürünür: “Yahu nasıl anlatsam, ihramı giyinip namazı kıldın yine bir başkalık. Yani halden hale geçiyorsun. Bir başka âleme adım atmışsın.”(s.100) “Harem-i Şerif'e

girip Beytullah'ı görünce sanki barajın kapakları açıldı; o büyüyüp büyüyüp içimize sığmayan şey gözyaşları halinde akmaya başladı.”(s.101)

Kadir, Beytullah'ı tavaf yaparken aynı zamanda günahlarının affı için Allah'a yalvarmaktadır. Biz bu yalvarmaları içinde babasını ve annesini on yaşındayken kaybettiğini anlıyoruz. İlk başta pek günahım yok diye düşünür sonra bir kazada iki tokat attığı muavin aklına gelir. Gönül kırmanın ne büyük günah olduğunu anlar ve günahlarının affı için gözyaşı döker.

İHSAN ABİ: Müflis müteahhit. “Melek gibi bir adam. İki kusuru var. Biri alkol, öteki kumar.”(s.87) Çok para kazanmasına rağmen bir o kadar da dağıtıyor. Sarhoş olmasına rağmen Allah ismini ağzından hiç düşürmez. Kadir'e verdiği parayı geri almaz. Ondan sadece kendisine de dua etmesini ister. “Bir ayağım çukurda. Rakı masasında ölmek istemiyorum. Rabbim bana tövbeyi nasip etsin. Böyle dua et. Tamam mı.”(s.137) ihsan abi içinde bulunduğu durumdan huzursuz olan bir tiptir. İnanma ihtiyacı içinde olan birisidir.

ORHAN İLE BURHAN: Kardeşler. Kadir'le aynı serviste çalışıyorlar. Kadir'e hacca gitmenin yolunu gösteriyorlar. Babaları onları çok iyi yetiştirmiş. Dürüst kimseler.

SITKI: Kadir'in hacca gitmek için yanına aldığı kişi. Fabrikada çalışıyor. Tornacı. Evli. Neşeli, yerinde duramayan bir tiptir. O da hacca gitmek için fırsat kollayan biridir. Kadir'in teklifini duyunca severek kabul eder.

ÇORUMLU: Sıtkı'nın çekip gittiğini Kadir'e haber veren kişidir. O da iş için Mekke'ye gelmiştir.

ARAP: Kadir'in kamyonetine çarptığı kişi. Malları yola döküldüğü için çok üzgün. Sonra Kadir'den parasını tahsil ediyor.

HATAYLI: Kadir'in hastanede tanıdığı iki ayağı da kırık olan kişi. Arapça biliyor. Kadir'e çok yardımcı oluyor. Yardımsever bir tiptir.

AŞAĞI SULUCALI HÜSAMETTİN: Kadir'in ilkokul arkadaşıdır. Kadir'le hastanede karşılaşıyorlar. Buradaki benzincilerden birinde çalışıyor. Bir Türk'ün kaza geçirdiğini duyunca ona ziyarete geliyor. Vefalı bir tiptir. Arap bir hanımla evlenmiştir. Benzinci, hanımının akrabasıdır.

ŞEHMUZ AĞA: Pala bıyıklı, kır saçlı biri. Kadir'i Türkiye'ye götürecektir. Antep'li. Eski bir tır şoförü. Önceden hızlı yaşamış sonra o hayatı bırakıp cami cemaatine katılmış. Babacan bir tiptir.

ÜMİT: Şehmuz Ağa'nın oğlu. Genç. Babasıyla birlikte yük taşıyorlar. Dürüst, saygılı bir tiptir.

c. KAR ÜSTÜNE KAN DAMLAR:

OĞLAN: Uzun süre gurbette çalışmıştır. Erzurumludur. Köyüne nişanlısının yanına dönmüştür. Nişanlısını çok sevmektedir. İnce düşüncelidir. Sevgilisine gül alır. Onun için yapamayacağı fedakârlık yoktur. Sevdiğini kaybedince çok üzülür. Yine de Allah'a isyan etmez. Temiz kalpli, sevdasını kalbine gömen bir tiptir.

KIZ: Oğlanın nişanlısıdır. Köydedir. Amansız bir hastalığa yakalanmıştır. Küçük şeylerle mutlu olabilen, isyan etmeyen, güzeller güzeli bir kızdır. Hastaneye götürülürken yolda vefat eder.

HASTABAKICI: Kızın getirildiği hastanede çalışmaktadır. Allah'a mutlak şekilde inanan veli bir tiptir.

ANLATICI: Hikâyenin varlığına mutlak ihtiyaç duyulan merkezi kahramanıdır. Dokuzuncu Kolordu'da askerdir. Sarıkamış Harekâtı'na katılır. Nereli olduğu, askerlik dışında ne iş yaptığı konusunda bilgi verilmemektedir. Hikâye onun ağzından anlatılmaktadır. En iyi arkadaşı Behram Çavuş'tur. Soğuk, hastalık, bit diğer askerleri

olduđu gibi onu da bitkin dūřürmüřtür. Rus askerleri tarafından esir edilir. Rusya'ya götürölür. Oradan da Sibirya'ya sürölür. İnançlı bir tiptir.

BEHRAM ÇAVUŞ: Dokuzuncu Kolordu'da askerdir. Gençliğini ceplerde savaşarak geçirmiştir. Dirayetli biridir. Fakat soğuk onun da belini bükümüştür. Anlatıcıyla birlikte o da esir edilmiştir. Zindanlardaki zor şartlara daha fazla dayanamaz ve Hakk'ın rahmetine kavuşur.

HASAN İZZET PAŞA: Dokuzuncu Kolordu'nun kumandanıdır. Askerleri kışın böyle bir harekâta sokmanın yanlış olacağını düşünür. Enver Paşa ısrar edince görevinden istifa eder. İleri görüşlü, tecrübeli bir komutandır.

ENVER PAŞA: Hasan İzzet Paşa istifa ettikten sonra kumandayı devralır. İnadı uğruna birçok insanın savaşmadan şehit olmasına sebep olur.

V. BÖLÜM

SONUÇ

Buraya kadar Mustafa Kutlu'nun on altı hikâyesini şahıslar kadrosu yönüyle tahlil ettik. Modern hikâye geleneğinde, şahısları gerçek mekân ve zaman içerisinde ele alıp onların duygularını, düşüncelerini, yaşayışını, çilelerini, hayallerini, mutluluklarını, hayal kırıklıklarını her yönüyle anlatmak çok önemlidir. Mustafa Kutlu bunu başarmıştır. Her kesimden insanı bize somut bir şekilde anlatmıştır. Taraf tutmamıştır. Bize illa sev ya da illa nefret et dememiştir. Kişileri, zaaflarıyla, güçlü yönleriyle tanıtmıştır. İdealize edilmiş tipler değildir bunlar. Biz burada hikâyelerdeki şahıslar kadrosunu cinsiyetlerine, yaş durumlarına, mesleklerine, sosyal durumlarına, kültür seviyelerine, davranışlarına ve yaşayış şekillerine göre gruplandırdık. Bu gruplandırmadaki amacımız hikâyelerde geçen şahıslar kadrosunun özelliklerini daha net görebilmektir.

I. CİNSİYETLERİNE GÖRE ŞAHISLAR:

1. Ön Planda Gelen Erkekler:

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde varlığına mutlak ihtiyaç olan kahramanların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturur. Bunları hikâyelerin yayımlanış sırasına göre şu şekilde gösterebiliriz: Hüseyin (Hüseyin-Ortadaki Adam), Müezziz Selman (Kapıları Açmak-Gönül İşi), Âşık Cenani (Gönül İşi), Ali Düzgün (Oy Dağlar-Gönül İşi), Cevher Bican (Yokuşa Akan Sular), Engin (Yoksulluk İçimizde), İlhan, Asım Bey (Ya Tahammül Ya Sefer), Süleyman Koç (Bu Böyledir), Efendi (Sır), Seyfettin (Hüzün ve Tesadüf), Çocuk, Ali (Uzun Hikâye), Yedigâr, Deli Derviş, Berber Hacı (Beyhude Ömrüm), Deli Kenan, Avcı Bilal (Mavi Kuş), Şemsettin Bilen, İdiris Güzel, Çetin Bey (Tufandan Önce), Duran Demir (Rüzgârlı Pazar), Hüseyin Hüsni Şen, Özgür (Chef), Postacı (Menekşeli Mektup), Kadir (Hacca Gidebilmek-Menekşeli Mektup)

2. Ön Planda Gelen Kadınlar:

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde kadın kahramanlar erkek kahramanlara göre daha azdır: Zübeyde (Kapıları Açmak-Gönül İşi), Beser (Oy Dağlar-Gönül İşi), Süheyla (Yoksulluk İçimizde), Münire (Uzun Hikâye), Mehpare Hanım(Tufandan Önce), Nimet (Rüzgârlı Pazar), Arzu (Chef), İncila Hanım (Menekşeli Mektup)

II. YAŞ DURUMLARINA GÖRE ŞAHISLAR: Mustafa Kutlu, hikâyelerinde her yaştan insana yer vermekle birlikte genç ve orta yaşlılara daha çok yer vermiştir. Onları her yönüyle okuyucusunun gözleri önüne serer. Gençleri daha çok hayalleri, hayal kırıklıkları, gelecekte bekledikleri yönüyle ele alırken orta yaşlıları ise geçim telaşı içerisinde hayatı ıskalamaları yönüyle ele alır.

1. Çocuklar: Emine (Yokuşa Akan Sular), Fatma (Bu Böyledir), Çocuk (Cüz Gülü-Sır), Çocuk (Bana ve Savaşa Dair-Arkakapak Yazıları), Çocuk (Cuma-Arkakapak Yazıları), Selahattin (Uç Uç Selahattin-Hüzün ve Tesadüf), Çocuk (Uzun Hikâye), Duran Demir (Rüzgârlı Pazar)

2. Gençler: Genç Hafız (Dernek-Ortadaki Adam), Hüseyin (Hüseyin-Ortadaki Adam), Müezzinz Selman, Zübeyde (Kapıları Açmak-Gönül İşi), Kenan (Kanoluk-Gönül İşi), Ali Düzgün (Oy Dağlar-Gönül İşi), Cevher Bican (Yokuşa Akan Sular), Engin, Süheyla (Yoksulluk İçimizde), İlhan (Ya Tahammül Ya Sefer), Süleyman (Bu Böyledir), Cevat (Cevat-Arkakapak Yazıları), Delikanlı (Delikanlı-Arkakapak Yazıları), Seyfettin (Seyfettin'i Severdik-Hüzün ve Tesadüf), Hafız Ali (Kambur Hafız ve Minare-Hüzün ve Tesadüf), Çocuk(Uzun Hikâye), Deli Kenan, Avcı Bilal (Mavi Kuş), Nimet, Cesur (Rüzgârlı Pazar), Özgür (Chef)

3. Orta Yaşlılar: Fahrettin Bey (Tapu Müdür Fahrettin Bey ve Bir Kasa Portakal-Ortadaki Adam), Şoför Resul (Kamyoncu-Ortadaki Adam), Asım Bey (Ya Tahammül Ya Sefer), Efendi (Sır), Mustafa Kutlu (Kambur Hafız ve Minare-Hüzün ve Tesadüf), Ali (Uzun Hikaye), Yadigar, Deli Derviş, Berber Hacı, Muhtar Halil (Beyhude Ömrüm), Şemsettin Bilen, İdiris Güzel, Çetin Bey (Tufandan Önce), Doktor, Dürümcü

Baba (Rüzgarlı Pazar), Hüseyin Hüsnü Şen, Arzu(Chef), Postacı (Menekşeli Mektup), Kadir (Hacca Gidebilmek-Menekşeli Mektup)

4. Yaşlılar: İbrıkçı Haşim (İbrıkçı-Ortadaki Adam), Hacı Bekir Efendi (Dernek), Dede (Cabadan-Gönül İşi), Hacıefendi(Yokuşa Akan Sular)

III. MESLEK GRUPLARINA GÖRE ŞAHISLAR:

Mustafa Kutlu hikâyelerinde nerdeyse her meslek grubundan insana yer vermiştir. Fakat memurlar ve serbest meslek erbapları hikâyelerinde diğerlerine göre ekseriyeti teşkil etmektedir. Birçok hikâyesinde kasabanın esnafını tanıtır. Onların hayat hikâyelerinden kesitler verir. Müezzin Selman'la din adamlarının da kalbi olduğunu, onların da bir güzele gönül verebileceğini, aşka düşebileceğini; Kaymakam Çetin Bey'le bir bürokratin da bizim gibi etten kemikten yaratıldığını; Prof. Asım Bey'le mevki uğruna kişilikten nasıl taviz verildiğini bize gösterir.

1. Serbest Meslek Erbapları: İbrıkçı (İbrıkçı Haşim-Ortadaki Adam), Hacı Bekir Efendi (Dernek-Ortadaki Adam), Fotoğrafçı Zerrin (Ortadaki Adam), Şoför Resul (Kamyoncu-Ortadaki Adam), Deli Kenan (Mavi Kuş), Rafet Dayı (Bu Böyledir), Kahveci (Aramakla Bulunmaz-Sır), Cevat (Cevat-Arkakapak Yazıları), Selami (Mevzu Derin-Hüzün ve Tesadüf), Ali, Emin Efendi, Kara Turan, Venüs (Uzun Hikâye), İdiris Güzel (Tufandan Önce), Dürümcü Baba (Rüzgârlı Pazar), Kadir (Hacca Gidebilmek-Menekşeli Mektup)

2. Din Adamları: Genç Hafız (Dernek-Ortadaki Adam), Müezzin Selman (Kapıları Açmak-Gönül İşi), Kambur Hafız (Bu Böyledir), Hafız Ali (Kambur Hafız ve Minare-Hüzün ve Tesadüf)

3. Emekliler: Emekli Öğretmen Ali Canip Yurtsever (Dernek-Ortadaki Adam), Pehlivan Rüstem Baba (Gönül İşi), Avukat Halim Bey (Politik-Vizyon – Sır)

4. Memurlar: Tapu Müdürü Fahrettin Bey (Tapu Müdürü Fahrettin Bey ve Bir Kasa Portakal-Ortadaki Adam), Behçet Efendi (Nakil Meselesi-Ortadaki Adam), Süleyman Koç (Bu Böyledir), Ali (Uzun Hikâye), Zabıta Kemal (Tufandan Önce), Hüseyin Hüsnü Şen (Chef), Postacı (Menekşeli Mektup)

5. Ev Hanımı: Arzu (Chef).

6. İşsizler: Kemal (Bakıcı-Ortadaki Adam), Süheyla (Yoksulluk İçimizde)

7. İşçiler: Cevher Bican, Derviş Usta, Adapazarlı, Seydali, Bican'ın dayısı (Yokuşa Akan Sular)

8. Yurt Dışına Çalışmaya Gidenler: Ali Düzgün (Oy Dağlar-Gönül İşi)

9. Hukukçular: Stajyer Avukat Nilay (Duruşma-Gönül İşi), Avukat (Chef)

10. Öğretmenler: Recai Bey (Yokuşa Akan Sular), Şinasi Bey (Bu Böyledir)

11. Öğretim Görevlileri: Asım Bey (Ya Tahammül Ya Sefer), Profesör (Her Ne Var Âlemde-Sır), Profesör Hamdi Bey (Mevzu Derin-Hüzün ve Tesadüf)

12. Milletvekili ve Bakanlar: Yunus Bey (Ya Tahammül Ya Sefer), Haşmet Altay, Hulisi Derin, Bakan (Tufandan Önce)

13. Doktorlar: Doktor Ayhan (Ya Tahammül Ya Sefer), Doktor Yahya (Mavi Kuş)

14. Yazarlar: Yazar (Tarihin Çöp Sepeti-Sır), Mustafa Kutlu (Aramakla Bulunmaz-Sır)

15. Küçük Çiftçi: Yedigâr (Beyhude Ömrüm)

16. Muhtar: Muhtar Halil (Beyhude Ömrüm)

17. Polis: Kemal (Mavi Kuş)

18. Belediye Başkanı: Şemsettin Bilen (Tufandan Önce)

19. Kaymakam: Çetin Bey (Tufandan Önce)

IV. SOSYAL DURUMLARINA GÖRE ŞAHISLAR:

Mustafa Kutlu, hikâyelerinde her kesimden her tabakadan insana yer vermekle beraber daha çok orta halli ve fakir kimselerin hayatlarını anlatmıştır. Zengin kişilere baktığımızda bunların çoğunun fakirlikten gelme olduklarını görürüz. Bu kimselerin çoğu zengin olma pahasına kişiliklerinden taviz veren kimselerdir. Bir ikisi dışında sevimli tipler değildir bunlar. Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde dikkati çeken bir nokta da zenginlerin genellikle şişman olmasıdır. Kişiliklerinden taviz veren insanların da burada aynı zamanda şişmanladıklarını görürüz. Mesela Prof Asım Bey'in hanımı Fetanet şişmandır. "Ya Tahammül Ya Sefer"deki Yunus Bey önceleri sırrım gibi bir delikanlıyken milletvekili olduktan sonra çok şişmanlamıştır. Fakirler, kendi dünyalarında yaşayan, şükreden, küçük şeylerden mutlu olabilen kimselerdir.

1. Zenginler: Hacı Bekir Efendi (Dernek-Ortadaki Adam), Mennan Bey (Kanoluk-Gönül İşi), Zülfikar Bey (Oy Dağlar-Gönül İşi), Hacıefendi (Yokuşa Akan Sular), Engin'in Nişanlısı (Yoksulluk İçimizde), Asım Bey, Yunus Bey, Doktor Ayhan, Fetanet Hanım (Ya Tahammül Ya Sefer), Prof. Hamdi Bey (Mevzu Derin-Hüzün ve Tesadüf), İdiris Güzel, Haşmet Altay, Hulisi Derin (Tufandan Önce), Philip, Refik Bey, Seda (Chef)

2. Orta Halliler: Avukat Halim Bey (Politik-Vizyon – Sır), Profesör(Her Ne Var Âlemde-Sır), Kahveci (Aramakla Bulunmaz-Sır), Sedat (Hüzün ve Tesadüf), Musa Çavuş (Uzun Hikâye), Berber Hacı, Muhtar Halil (Beyhude Ömrüm), Doktor Yahya, Beşir Ağa (Mavi Kuş), Şemsettin Bilen, Çetin Bey (Tufandan Önce), Şapkacı Bacı

(Rüzgârlı Pazar), Avukat, Gülşen (Chef), Postacı (Menekşeli Mektup), Kadir (Hacca Gidebilmek-Menekşeli Mektup)

3. Fakirler: Müezzın Selman (Kapıları Açmak-Gönül İşı), Âşık Cenani (Gönül İşı), Cevher Bican, Seydali, Zülküf Ağa, Adapazarlı, Recai Bey, Hayriye Teyze (Yokuşa Akan Sular), Süheyla, Engin, Engin'in Babası, Münire Teyze (Yoksulluk İçimizde), Asım Bey, Murat Ağabey, Yunus Bey, Doktor Ayhan, Kerim (Ya Tahammül Ya Sefer), Süleyman Koç, Zinnure (Bu Böyledir), Efendi, Mürit (Sır), Cevat (Cevat-Arkakapak Yazıları), Delikanlı (Delikanlı-Arkakapak Yazıları), Seyfettin, Cevat (Su Sesi- Hüzün ve Tesadüf), Taciser (Taciser'in Şiiri- Hüzün ve Tesadüf), Selami (Mevzu Derin-Hüzün ve Tesadüf), Çocuk, Ali, Pelvan Sülüman (Uzun Hikâye), Yedigâr, Deli Derviş, Şahin, Hediye (Beyhude Ömrüm), Deli Kenan, Koto Bayram (Mavi Kuş), Duran Demir, Nimet, Cesur, Hurdacı Bilal, Nimetin Babası, Pala Hasan, Cino, Çiçekçi Cemile(Rüzgârlı Pazar),

V. KÜLTÜR SEVİYELERİNE GÖRE ŞAHISLAR:

Mustafa Kutlu hikâyelerinde her kültür seviyesinden insana yer vermiştir. Özellikle hem inançlı hem de aydın olunabileceğini göstermiştir bize. Hiçbirisini ne kötülemiştir ne de göklere çıkarmıştır. Onları kendi dünyası içinde değerlendirmiş, hayata bakış açılarını vermiştir.

1. Aydınlar: Efendi (Sır), Profesör (Her Ne Var Âlemde-Sır), Kambur Hafız (Bu Böyledir), Emrullah Hoca (Beyhude Ömrüm), Çetin Bey, Bakan (Tufandan Önce)

2. Yarı Aydınlar: Emekli Öğretmen Ali Canip Yurtsever (Dernek-Ortadaki Adam), Sinan (Kanoluk-Gönül İşı), Yazar (Tarihin Çöp Sepeti-Sır), Asım Bey (Ya Tahammül Ya Sefer), Şemsettin Bilen, Haşmet Altay, Hulisi Derin (Tufandan Önce), Hüseyin Hüsnü Şen (Chef)

3. Cahiller: Cevher Bican, Derviş Usta, Seydali, Zülküf Ağa, Adapazarlı (Yokuşa Akan Sular), Muhtar Halil, Çerçi Cemil, Tahsildar Atıf (Beyhude Ömrüm), Deli Kenan, Muavin Seyfî, Beşir Ağa, Koto Bayram (Mavi Kuş), Berber Baki (Tufandan Önce), Duran Demir, Nimet, Hurdacı Bilal (Rüzgârlı Pazar)

VI. DAVRANIŞLARINA GÖRE ŞAHISLAR:

Mustafa Kutlu, hikâyelerinde hem düz tiplere hem de yuvarlak tiplere hemen hemen aynı derecede yer vermiştir. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde ortaya koymuş olduğu düz ya da yuvarlak tipleri biz çevremizde her an görebiliriz. Bir zümrenin insanını değil toplumun her kesiminden kişileri eserlerinde yer vermiştir. Onları içinde bulunduğu zamana, mekâna bağlı olarak gerçekçi bir şekilde anlatır.

1. Düz Tipler: İbrıkçı Haşim (İbrıkçı-Ortadaki Adam), Hacı Bekir Efendi (Dernek-Ortadaki Adam), Fahrettin Bey (Tapu Müdürü Fahrettin Bey ve Bir Kasa Portakal-Ortadaki Adam), Müezzîn Selman (Kapıları Açmak-Gönül İşi), Kenan, Sinan (Kanoluk-Gönül İşi), Cevher Bican, Adapazarlı, Seydali (Yokuşa Akan Sular), Murat Ağabey, Fetanet (Ya Tahammül Ya Sefer), Süleyman Koç, Rafet Dayı (Bu Böyledir), Cevat (Cevat-Arkakapak Yazıları), Seyfettin (Seyfettin'i Severdik-Hüzün ve Tesadüf), Muhtar Halil, Tahsildar Atıf, Çerçi Cemil (Beyhude Ömrüm), Beşir Ağa, Koto Bayram (Mavi Kuş), Haşmet Altay, Hulisi Derin, Gazeteci Fikri Süzer, Şadiye (Tufandan Önce), Pislik Ateş, Battal, Haydar (Rüzgârlı Pazar), Hüseyin Hüsnü Şen (Chef)

2. Yuvarlak Tipler: O (O-Ortadaki Adam), Hüseyin (Hüseyin-Ortadaki Adam), Âşık Cenani (Gönül İşi), Ali Düzgün (Oy Dağlar-Gönül İşi), Süheyla, Engin (Yoksulluk İçimizde), Efendi (Sır), Profesör (Her Ne Var Âlemde-Sır), Kahveci (Aramakla Bulunmaz-Sır), İlhan, Profesör Asım Bey, Yunus Bey, Neslihan Hanım, Doktor Ayhan (Ya Tahammül Ya Sefer), Kambur Hafız (Bu Böyledir), Çocuk, Ali, Münire, Sarhoş Selami, Musa Çavuş (Uzun Hikâye), Yedigâr, Deli Derviş, Berber Hacı, Emrullah Hoca (Beyhude Ömrüm), Deli Kenan, Avcı Bilal, Doktor Yahya (Mavi Kuş), Şemsettin Bilen,

İdiris Güzel, Zabıta Kemal, Çetin Bey, Bakan (Tufandan Önce), Duran Demir, Nimet, Cesur, Doktor, Dürümcü Baba, Pala Hasan, Cino, Şapkacı Bacı (Rüzgârlı Pazar), Arzu (Chef)

VII. YAŞAYIŞ ŞEKİLLERİNE GÖRE ŞAHISLAR:

İnsanlar, toplum içinde zamanla bir vasıf kazanır. Bu vasfı kazanmasında davranışları, olayları değerlendiriş şekli, duyguları, düşünceleri, giyimi kuşamı, takıldığı yerler, arkadaş çevresi vb. birçok unsur birinci derecede rol oynar. İnsanların gerçek kişiliği kelimelerin sözlükteki ilk anlamı gibidir. Toplumda ilk etapta bu özelliğiyle değerlendirilir. Burada biz Mustafa Kutlu'nun hikâyelerindeki tipleri bir nevi toplumun değer yargılarıyla değerlendireceğiz.

1. Alçakgönüllü Tipler: İbrıkçı Haşim (İbrıkçı-Ortadaki Adam), Süleyman Koç (Bu Böyledir), Efendi (Sır), Cevat (Cevat-Arkakapak Yazıları), Yedigâr (Beyhude Ömrüm), Battal (Rüzgârlı Pazar)

2. Huysuz Tipler: Hacı Bekir Efendi (Dernek-Ortadaki Adam), Hacefendi (Yokuşa Akan Sular), Kaynata (Beyhude Ömrüm)

3. Dindar Tipler: Hacı Bekir Efendi (Dernek-Ortadaki Adam), Emine (Yokuşa Akan Sular), Neslihan Hanım (Ya Tahammül Ya Sefer), Kambur Hafız (Bu Böyledir), Efendi (Sır), Mürit (Mürit-Sır), Yedigâr, Emrullah Hoca (Beyhude Ömrüm), Usta Aşçı (Chef)

4. Patavatsız Tipler: Bezaz Selim Gürler (Dernek-Ortadaki Adam), Beşir Ağa (Mavi Kuş)

5. Karamsar Tipler: Delikanlı (Delikanlı-Arkakapak Yazıları), Nimet'in Babası (Rüzgârlı Pazar)

6. Yalnız Tipler: Anlatıcı (Ortadaki Adam), Cevher Bican (Yokuşa Akan Sular), Sabahat (Bu Böyledir), Çocuk, Ali (Uzun Hikâye), Doktor Yahya (Mavi Kuş), Postacı (Menekşeli Mektup)

7. İçine Kapanık Tipler: Müezzîn Selman (Kapıları Açmak-Gönül İşi), Duran Demir (Rüzgârlı Pazar)

8. Mutsuz Tipler: Fahrettin Bey (Tapu Müdürü Fahrettin Bey ve Bir Kasa Portakal), Cevher Bican (Yokuşa Akan Sular), Neslihan Hanım (Ya Tahammül Ya Sefer), Gençlik (Gök Mavi Çayır Yeşil-Arkakapak Yazıları), Taciser (Taciser'in Şiiri-Hüzün ve Tesadüf), Doktor Yahya (Mavi Kuş), Hüseyin Hüsni Şen (Chef), İncila Hanım (Menekşeli Mektup)

9. Aylak Tipler: Kemal (Bakıcı-Ortadaki Adam)

10. Sonradan Deliren Tipler: O (O-Ortadaki Adam), Hüseyin (Hüseyin-Ortadaki Adam), Deli Kenan, Avcı Bilal (Mavi Kuş), Doktor (Rüzgârlı Pazar)

11. Dedikoducu Tipler: Bezaz Selim Parlar, Fitnat Hanım (Kapıları Açmak-Gönül İşi)

12. Dürüst ve Çalışkan Tipler: Kenan (Kanoluk-Gönül İşi), Ali, Pelvan Sülüman (Uzun Hikaye), Yadigar (Beyhude Ömrüm), İdiris Güzel, Çetin Bey (Tufandan Önce), Şapkacı Bacı (Rüzgârlı Pazar), Arzu, Refik Bey (Chef), Kadir (Hacca Gidebilmek-Menekşeli Mektup)

13. Çıkarıcı Tipler: Sinan, Mennan Bey (Kanoluk-Gönül İşi), Tahsildar Atıf, Çerçi Cemil (Beyhude Ömrüm), Haşmet Altay, Hulisi Derin (Tufandan Önce)

14. Halk Edebiyatındaki Âşık Tipi: Aşık Cenani (Gönül İşi)

15. Babacan Tipler: Pehlivan Rüstem Baba (Gönül İşi), Berber Hacı, Emrullah Efendi (Beyhude Ömrüm), Şemsettin Bilen, Çetin Bey (Tufandan Önce), Dürümcü Baba, Pala Hasan (Rüzgârlı Pazar)

16. Sonradan Pişman Olan Tipler: Ali Düzgün (Oy Dağlar-Gönül İşi), Engin (Yoksulluk İçimizde), Profesör (Her Ne Var Âlemde-Sır), Kahveci (Aramakla Bulunmaz-Sır), Zabıta Kemal (Tufandan Önce)

17. Düşman Tipler: Komser Durmuş (Sel Gider-Gönül İşi), Şekip Bey (Suç-Gönül İşi), Çarşı Ağası İskender Zopuroğlu (Uzun Hikâye), Muhtar Halil (Beyhude Ömrüm), Pislilik Ateş (Rüzgârlı Pazar)

18. Çaresiz Tipler: Kamer (Suç-Gönül İşi), Makasçının Karısı ile Kızı (Uzun Hikâye)

19. İradeli Tipler: Süheyla (Yoksulluk İçimizde), İlhan (Ya Tahammül Ya Sefer), Ali (Uzun Hikâye), Yadiğâr (Beyhude Ömrüm), Arzu (Chef)

20. Baba Parasıyla Yaşayan İradesiz Tipler: Engin'in Nişanlısı (Yoksulluk İçimizde), Fetanet Hanım (Ya Tahammül Ya Sefer), Seda (Chef)

21. Dejenere Tipler: Asım Bey, Yunus Bey, Doktor Ayhan (Ya Tahammül Ya Sefer),

22. İradesiz Tipler. Murat Ağabey (Ya Tahammül Ya Sefer), Şemsettin Bilen (Tufandan Önce), Haydar (Rüzgârlı Pazar), Hüseyin Hüsnü Şen (Chef)

23. Yardımsever Tipler: Kerim (Ya Tahammül Ya Sefer), Cevat (Cevat-Arkakapak Yazıları), Seyfettin (Seyfettin'i Severdik-Hüzün ve Tesadüf), Yadiğâr, Emrullah Hoca (Beyhude Ömrüm), Deli Kenan, Avcı Bilal (Mavi Kuş), Şemsettin Bilen (Tufandan Önce)

- 24. Paragöz Tipler:** Rafet Dayı (Bu Böyledir)
- 25. Alkolik Tipler:** Şinasi Bey (Bu Böyledir), Sarhoş Selami (Uzun Hikâye)
- 26. Veli Tipler:** Efendi, Mürit (Sır), Deli Derviş (Beyhude Ömrüm)
- 27. Her Şeyi Eleştiren Tipler:** Avukat Halim Bey (Politik-Vizyon – Sır), Gazeteci Fikri Süzer (Tufandan Önce)
- 28. İnanma İhtiyacı Duyan Tipler:** Çocuk (Cuma-Arkakapak Yazıları)
- 29. İnatçı Tipler:** Kambur Hafız (Kambur Hafız ve Minare-Hüzün ve Tesadüf)
- 30. Masum Tipler:** Selahattin (Uç Selahattin Uç-Hüzün ve Tesadüf), Ayla (Uzun Hikâye), Muavin Seyfi (Mavi Kuş)
- 31. Hasta ve Özürlü Olanlar:** Celal (Uzun Hikâye), Abit ile Sabit (Tufandan Önce), Nimet, Cesur (Rüzgârlı Pazar)
- 32. Gösteriş Budalası Tipler:** Üçgen Erdoğan (Uzun Hikâye)
- 33. Sevdasına Karşılık Bulamayan Tipler:** Kara Turan (Uzun Hikâye), Deli Kenan (Mavi Kuş), Duran Demir (Rüzgârlı Pazar)
- 34. Hayalperest Tipler:** Suna (Uzun Hikâye), Erol (Mavi Kuş)
- 35. Tembel Tipler:** Koto Bayram (Mavi Kuş)
- 36. Deli ve Meczup Tipler:** Deli ve Meczup (Mavi Kuş)
- 37. Tarihi Eser Kaçakçıları:** John ve Elizabeth (Mavi Kuş)

38. İş Bilen Tipler: İdiris Güzel (Tufandan Önce)

39. Deli Dolu Tipler: Mehpere Hanım (Tufandan Önce)

40. Sempatik Tipler: Cino (Rüzgârlı Pazar)

41. Sünepe Tipler: Haydar (Rüzgârlı Pazar)

42. Hovarda Tipler: Avukat, Gülşen (Chef)

43. Maceraperest Tipler: Philip (Chef)

44. Girişimci Tipler: Refik Bey (Chef)

Sonuç olarak Mustafa Kutlu bize, sokağın anahtarını vermeye çalışır. Bu milletin hangi değerlerle yoğrulduğunu, bu değerlere vakit geçirilmeden sahip çıkılması gerektiğini anlatır. Kutlu'nun hikâyelerindeki dünya, küçük şeylerle mutlu olmasını bilen insanların dünyasıdır. Bu dünyada maddeye, mevkiye değer verenler mutlu olamazlar. Mutluluğun anahtarı ise insanların birbirini hiçbir fark gözetmeksizin sevmeleri ve saygı göstermeleridir.

BİBLİYOGRAFYA

A. MUSTAFA KUTLU'NUN ESERLERİ

1. Hikâyeleri

- Ortadaki Adam, Hareket Yayınları, İstanbul 1970, 152 s.
- Gönül İşi, Hareket Yayınları, İstanbul, 1974 159 s.
- Yokuşa Akan Sular, Dergâh Yayınları, İstanbul 1979, 88 s.
- Yoksulluk İçimizde, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981, 96 s.
- Ya Tahammül Ya Sefer, Dergâh Yayınları, İstanbul 1983, 102 s.
- Bu Böyledir, Dergâh Yayınları, İstanbul 1987, 83 s.
- Sır, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990, 70 s.
- Arkakapak Yazıları, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995, 118 s.
- Hüzün ve Tesadüf, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999, 90 s.
- Uzun Hikâye, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000, 115 s.
- Beyhude Ömrüm, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001, 210 s.
- Mavi Kuş, Dergâh Yayınları, İstanbul 2002, 212 s.
- Tufandan Önce, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003, 216 s.
- Rüzgârlı Pazar, Dergâh Yayınları, İstanbul 2004, 185 s.
- Chef, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005, 214 s.
- Menekşeli Mektup, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006, 161 s.

2. Denemeleri

- Şehir Mektupları, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995, 272 s.
- Yoksulluk Kitabı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2004, 172 s.
- Akasya ve Mandolin, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999, 176 s.

3. İncelemeleri

- Sait Faik'in Hikâye Dünyası, Dergâh Yayınları, İstanbul 1968
- Sabahattin Ali, Dergâh Yayınları, İstanbul 1972

B. FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- AKAGÜNDÜZ Ülkü Özel, Mustafa Kutlu Chef'le Yeni Bir Yola Girdi, AKSİYON, Sayı 565, 03.10.2005
- AKTAŞ Şerif, Hikâyeciliğimizde Yeni Bir Tarz, Türk Edebiyatı, Sayı 124, Şubat, 1984
- AKTAŞ Şerif, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yay. 2. Baskı, Ankara 1991.
- AKYÜZ Kenan, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, İnkılap kitabevi, İstanbul 1999
- AYKUT Kemal, ÖZCAN Nusret, Mustafa Kutlu Kitabı, 1. Basık, Nehir yay., İstanbul 2001.
- AYVAZOĞLU Beşir, Defterimde Kırk Suret, 1. Baskı, Ötüken Neşr., İstanbul 1996
- AYVAZOĞLU Beşir, İslam Estetiği ve İnsan, Çağ Yay. İstanbul 1989
- BAĞCI Rıza, Baha Tevfik'in Hayatı Edebi ve Felsefi Eserleri Üzerinde Bir Araştırma, Kaynak Yay. İzmir 1996.
- BAĞCI Rıza, Tarık Buğra'nın Dönemekte Romanında Kişiler ve Karakterizasyon, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, Manisa 2004.
- BANARLI Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yayınları, İstanbul 2001, C. II
- COŞKUN Sezai, Mustafa Kutlu'nun Hikâyeciliği Mavi Kuş'un Sırrı, Yağmur dergisi, Sayı 26, 2005
- ÇETİN Nurullah, Roman Çözümleme Yöntemi, Öncü Basımevi, Ankara 1983
- DİNÇER Şevkiye, Mustafa Kutlu'nun Hikâyeleri ve Hikâyeciliği (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Edirne 1999
- GÖÇGÜN Önder, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1987
- Hece Dergisi, Soruşturma, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Sayı 46-47, Ekim-Kasım 2000,

- İBRAHİMHAKKIOĞLU Belkıs, Mustafa Kutlu ile Mülakat, Türk Edebiyatı, Sayı 163, Kasım 1987
- KABAHASANOĞLU Vahap, Yoksulluk İçimizde, Türk Edebiyatı, Sayı 110, Aralık 1982
- KABAKLI Ahmet, Mustafa Kutlu Maddesi, Türk Edebiyatı, C. 5, İstanbul 1987
- KABAKLI Belkıs, Ya Tahammül Ya Sefer, Bize Has Bir Hikâye... , Türk Edebiyatı, Sayı 122, Aralık 1983
- KAPLAN Mehmet, Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3, Tıp Tahlilleri, Dergah yay., 2. Baskı, İstanbul 1991.
- KAPLAN Mehmet, Ya Tahammül Ya Sefer, Türk Edebiyatı, Sayı 125, Mart 1984
- KAVRUK Hasan, Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler, MEB Yay. İst. 1998
- KOÇ Ömer, Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Deyimler (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kayseri 2003
- KUDRET Cevdet, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, 5. baskı, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1987.
- ÖNERTOY Olcay, Türk Roman ve Öyküsü, Türkiye İş Bankası Kültür Yay. 1. Baskı, Ankara 1984.
- ÖZTÜRK Muhsin, Sıradan İnsanların Sıra Dışı Öyküleri, Aksiyon, Sayı 512, 2004
- STEVICK Philip, Roman Teorisi, Çev. Prof. Dr. Sevim Kantarcıoğlu, Akçağ Yay. 2. Baskı, Ankara 2004,
- TANE Vahit, Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Dil ve Üslup (yayımlanmamış yüksek lisans tezi.), Kayseri 1993
- TEKİN Mehmet, Roman Sanatı, Ötüken yay. 3. Basım, İstanbul, 2004.
- TOSUN Necip, Türk Öykücülüğünde Mustafa Kutlu, Dergâh yay., 1. Basım, İstanbul 2004,
- Türk Dili Dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Sayı 286, Temmuz, 1975.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 6, Dergah Yay., İstanbul 1986
- ÜZEL Mehmet Yavuz, Tarık Buğra'nın Hikâye ve Romanlarında Şahıs Kadrosu (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Manisa 2003
- YAZICI İlbilge Hatun, Mustafa Kutlu'nun Hayatı, Hikâyelerinin Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2002